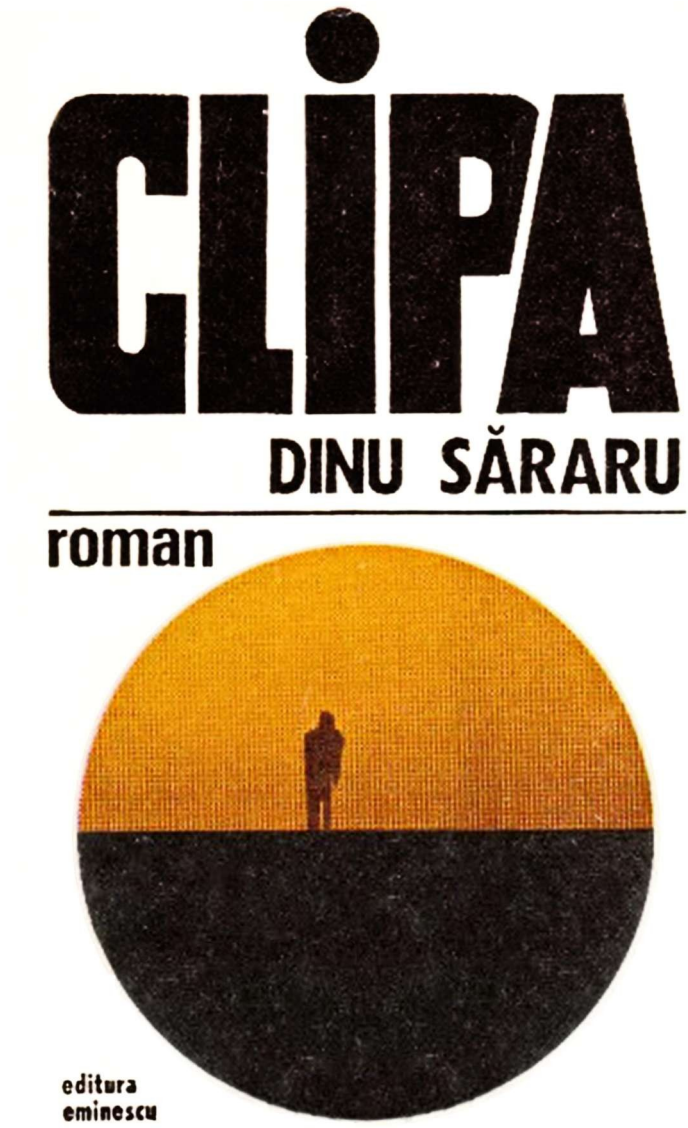

Dinu Săraru
Clipa
ROMAN
EDITURA EMINESCU, 1976
Coperta: *Done Stan*

— DOMNILOR! AM PIERDUT CLIPA! AM RATAT CLIPA! Am ratat clipa în favoarea eternităţii, iar

eternitatea nu ne aparţine!

Secretarul ambasadei traducea grăbit şi gâfâit, dar se vedea că ştia bine englezeşte. Era un individ plicticos şi pisălog, care se simţea mereu obligat să explice şi să intervină pentru a justifica, parcă, o slujbă în care nimerise din întâmplare. Enervant era însă faptul că din tot ce spunea, altfel consideraţii cu totul elementare, memorate după un curs seral, se putea deduce că diplomatul nu avea prea mare încredere în puterea de discernământ a celor doi tovarăşi.

Tudor Cernat îi făcu semn să nu se mai obosească. Imensele uşi fuseseră împinse în ascunzătorile lor din pereţii imitând piatra cenuşiu – umedă a peşterilor, şi cineva, pornind din capătul mesei, începu să aprindă luminările albe înfipte în sfeşnice de argint, fiecare cu câte şase braţe, ca nişte spade medievale retezate la jumătate.

— Domnilor, se auzi iar vocea aceea cu o rezonantă metalică şi spartă, dezacordată, ca şi când ar fi venit din pâlnia unui gramofon.

Lumina alb-gălbuie tremura pe feţele invitaţilor şi pe farfuriile sidefii de Meissen. Se auzea cum picură pe zidurile de peşteră, şi Tudor Cernat avu chiar impresia că apa se prelingea de pe stalactitele care atârnau deasupra mesei ameninţător. Vorbitorul rămăsese cu mina ridicată în aer, după acel „domnilor” patetic şi tremurat nu mai urmă nimic, câteva secunde părură pentru toţi un veac, băiatul din spatele scaunului ca un cărucior apăsă precipitat pe o pedală şi îl înălţă pe orator deasupra mesei cu încă doi, trei centimetri.

— *Yes*, şuieră acesta părând să-şi reamintească ce vrea să spună. Noi, toţi, am ratat clipa!

Băiatul din spatele scaunului, îmbrăcat într-un frac alb, nu putea să aibă mai mult de şaisprezece ani, era plăpând şi subţire, faţa lui, transparentă, încadrată de bucle aurii, iar pe mâinile care împingeau căruciorul, fără mănuşi, străluceau pietrele rubinii ale unor inele filigranate, Privea ceremonia absent, cu ochii lui albaştri obosiţi şi încercănaţi, iar degetele cu inele păreau inerte

ca şi braţele, sprijinite pe spătarul căruciorului.

Oratorul ridicase iarăşi mâna într-un gest care ar fi trebuit să însemne luarea-aminte şi vocea de gramofon repeta agasant, dar nu mai puţin îngrijorător.

— Noi, toţi, am ratat clipa. Am ratat clipa!

Masa era enormă, între perechile invitaţilor spaţii largi, astfel încât în lumina scăzută şi palidă acestea se topeau în întuneric şi făceau şi mai vibrante albul porţelanurilor de Meissen şi imacularea feţei de damasc. Din coşuri de argint se revărsau jerbele unor flori ca o erupţie violacee, o lavă devoratoare rostogolea bulgări dintr-un liliac inform şi grotesc. Oratorul îşi regăsise ideea şi, deşi discursul creştea pătimaş, pe chipul lui nu se schiţa nicio grimasă din care s-ar fi putut deduce participarea. Avea un cap mic şi o faţă de copil deshidratat, pielea se mula pergamentoasă pe umerii obrazului, sub praful pudrei se ghicea culoarea vineţie a oaselor fragile, un nas ascuţit ca un cioc vânăt se arcuia deasupra gurii tivite mărunt, cu buzele uscate şi de o culoare incertă, negru-sângerie, ochii apoşi, poate albaştri odată, acum ascunşi sub pleoape sângerii şi sub gene gălbui, ca şi părul rar şi cu fire lungi, bine întinse, parcă lipite pe ţeasta perfect rotundă.

Tudor Cernat trecu repede cu privirea peste chipurile celorlalţi invitaţi şi rămase surprins de asemănarea aproape perfectă dintre ei şi de culoarea aceea vineţie care plutea peste feţele lor pudrate transparent. Cu excepţia oratorului, toţi erau însoţiţi de doamne, o altă ipostază a unei bătrâneţe care se agăţa cu desperare de fiecare din puţinele picături de sânge care mai pulsau prin vinele lor subţiri şi prin arterele sclerozate de mult, ca nişte tuburi de ruj sleit şi decolorat. Inele diafane, cu briliante, alunecau mereu de pe degetele lor descărnate, ca şi brăţările grele care căzeau peste încheieturile anchilozate, şi în vreme ce bărbaţii ascultau reculeşi discursul, rezemaţi de spătarele înalte ale scaunelor sculptate, cu braţele odihnindu-se pe genunchi, femeile agitau în răstimpuri mâinile cu brăţări şi inele, pentru ca

acestea să revină din alunecarea şi căderea lor de pe încheieturile osificate şi de pe degetele înecate de pudră ca să ascundă vinele şerpuitoare şi goale.

— Am ratat clipa, hirâia vocea de gramofon, am ratat clipa, în favoarea eternităţii, iar eternitatea…

— Să mergem, zise Dumitru Dumitru ajungând lângă Tudor Cernat Ce faci aici?

Acesta îi făcu semn din cap să privească prin uşile care acum erau încet împinse spre a fi închise, căci cel care aprinsese luminările se retrăsese.

În holul hotelului din care Cernat privise scena un minut sau două, atât cât durase intrarea făclierului – o evidentă greşeală de protocol, căci ar fi trebuit ca luminile să fi fost aprinse cu mult înainte –, se odihneau osteniţi pe covoarele moi, păziţi fiecare de câte un fel de majordom, doisprezece câini imenşi, albi cu pete mari negre, toţi la fel şi toţi bătrâni şi vlăguiţi ca şi stăpânii lor. Căscau leneş şi resemnaţi, întindeau pe covor boturile lungi cu buzele negre, umede de salivă, şi cu colţii scăpaţi afară, ca şi limba care le atârna stins, roşietică.

— Ce-i aici? întrebă Dumitru Dumitru, cu felul lui nervos iscoditor. Tot timpul se simţea parcă obligat şi răspunzător şi era mereu nemulţumit şi iritat.

— O agapă, încercă, pentru el mai ales, un răspuns Tudor Cernat, preocupat vădit de bizara împrejurare la care asistase.

— Mă pot interesa, dacă doriţi, se arătă îndatoritor secretarul ambasadei, şi, fără să mai aştepte vreo încuviinţare, se repezi spre recepţie.

— Lipsă de tact, zise Dumitru Dumitru. Lipsă de tact şi de demnitate. Se comportă ca un băiat de serviciu.

Ieşiră din hotel fără să-l mai aştepte. Pe scări, portarul îi salută respectuos, dar cu o limpede ţinută de stăpân care îşi face numai o datorie de cuvgând din protocolul slujbei.

Tudor Cernat se uită la ceas.

— Opt şi jumătate.

Se înserase bine de tot, lampioanele fuseseră aprinse

şi luminau piaţeta din faţa hotelului cu o lumină albăstruie, odihnitoare, discrete firme atrăgeau atenţia cu eleganţă şi lipsă de ostentaţie, dar pe trotuare nu se vedea nimeni, adia un vânt uşor şi leneş, prin ferestrele micilor restaurante se vedeau mesele puse, luminări colorate ardeau deasupra lor, barurile boatelor străluceau sub alunecarea stinsă a razelor unor becuri ascunse sub abajururi de chihlimbar, totul părea şi era pregătit pentru o seară bogată, pe uşa unui bistrou se strecura o melodie ca un şarpe de catifea, dar şi aceea a fost repede stinsă, ca să nu tulbure sentimentul de tihnă şi de aşteptare reverenţioasă; numai vântul făcea să tremure frunzele platanilor crescuţi şi ei egali şi fiecare cu acelaşi număr de ramuri şi poate cu acelaşi număr de frunze, totul, absolut totul fusese calculat pentru ca nimic, dar absolut nimic să nu distoneze şi să nu atragă atenţia violent prin nimic. Însă nu trecea nimeni pe străzi, nu intra nimeni în restaurantele mici, şi nici în baruri, oraşul era pustiu, şi Tudor Cernat avu sentimentul că, de fapt, nici în restaurantele pregătite pentru oaspeţi, nici în barurile strălucind cu nichelajele tejghelelor lustruite ca oglinda şi cu limpezimea paharelor stivuite de un prestidigitator în piramide cu o stabilitate incredibilă, nicăieri, nici în locuinţele de la etajele magazinelor pline de suveniruri şi de cadouri, care, şi ele, deşi era târziu, stăteau deschise, nicăieri nu se afla şi nu locuia şi nu aştepta nimeni.

— Un grup de americani, sigur foarte bogaţi, milionari, octogenari din câte am înţeles, îşi petrec aici în fiecare an douăsprezece zile, la sfârşitul verii, şi în fiecare seară – asta e ultima – iau parte la câte o agapă la care fiecare are datoria să ţină un discurs, ca un fel de concluzie a vieţii lui, sau cam aşa ceva.

Secretarul ambasadei îi ajunsese din urmă şi cu acelaşi glas grăbit şi repezit cu care traducea când i se cerea le relata acum, dintr-o răsuflare, tot ce aflase.

— Mulţumesc, zise sec Dumitru Dumitru.

— Şi câinii erau tot ai lor. Acesta este un oraş…

— Valkenburgul? întrebă Tudor Cernat.

— Mulţumesc, repetă. părând agasat Dumitru Dumitru, şi secretarul nu mai continuă.

Mergeau în tăcere toţi trei, dar după un timp secretarul se simţi totuşi obligat să-şi depăşească îndatoritor atribuţiile de „gazdă” însoţitoare şi începu să descrie oraşul cu acelaşi apetit al pleonasmului cutare comentatorii de fotbal ai televiziunii îţi spun ca pe o noutate că fundaşul central loveşte *acum* mingea. Nu-l asculta nimeni însă, şi într-un târziu observă şi el şi tăcu din proprie iniţiativă.

— M-am cam plictisit, vorbi ca pentru el Dumitru Dumitru.

Coborau o stradă în pantă uşoară, strecurându-se unul după altul pe un trotuar îngust, şerpuitor, pe lângă ziduri vechi, de sute de ani, cu vitrine ocrotite de obloane de lemn sau de fier, colorate viu în verde şi galben mai ales, luminate de felinare din fier forjat, răsucit în cele mai bizare închipuiri şi, sub globurile albăstrui, agăţate cifre de fier însemnând sutele de ani de când în aceste prăvălioare aceeaşi familie vindea suveniruri de porţelan de Meissen şi Delă sau broderii de Bruges. Dar vitrinele erau acum invadate nu atât de porţelanuri, cât de gablonţuri şi de produse din plastic – o industrie a celui mai prost gust unifica micile magazine în ambiţia lor de a călăuzi amintirile posibililor vizitatori.

— E un sezon mort, interveni, ca şi când s-ar fi scuzat, secretarul ambasadei. Oraşul nu trăieşte decât trei luni pe an: iunie, iulie, august. Iar noi suntem la sfârşitul lui septembrie. Din zgârcenie, dar şi din dorinţa de a se odihni, cred, aceşti americani milionari vin aici când totul e pustiu.

Tudor Cernat îl fură cu coada ochiului. Purta de ei te va zile acelaşi costum maroniu dintr-un fel de camgam, o stofă groasă şi lucioasă, care stătea ţeapănă pe el, croită otova de cineva care n-avea nicio idee de talie sau de cambra]. Cămaşa era însă imaculată în fiecare dimineaţă, cravata asortată cu gust, pantofii uşori, eleganţi – se observa că începuse să înţeleagă că şi ţinuta joacă un rol

important, şi nu numai în diplomaţie. Din manşetele cămăşii scrobite se strecurau însă mânecile unui maiou ponosit, cu care parcă şi dormise, şi din când în când secretarul le vira cu degetele înăuntru, prefăcându-se jenat că îl incomodează ceva.

Căderau frunzele platanilor în răstimpuri, desprinse leneş de adierea şi ea leneşă a vântului, care făcea oraşul să respire încă fierbinte. Cerul părea foarte aproape, spuz t de stele enorme, dar lumina lor nu avea nicio putere, şi întunericul cuprinsese străzile *şi* piaţetele în care se auzeau obloanele trase cu grijă, vitrinele erau stinse şi se p erdeau în noapte tot aşa de discret cum fuseseră aprinse, sub un glob pe care fusese pictată o reclamă pentru berea „Stele-artoiseu se legăna o păpuşă înfăţişând o olandeză durdulie, încălţată cu saboţi uriaşi.

Dumitru Dumitru se opri zâmbind în faţa v frânei cu jucării, dar chiar în clipa aceea lumina fu stână, şi prin geamul cât palma al prăvălioarei nu se mai putea vedea nimic.

— Dacă doriţi, zise grăbit secretarul ambasadei, putem reveni mâine, aici, înainte de plecarea trenului, deşi ei mai devreme de nouă nu deschid.

— Nu e nevoie, mulţumesc, ră pun se pe gânduri Dumitru Dumitru.

Tudor Cernat puse repede şi pe furiş mâna pe umărul secretarului, şi când acesta întoarse capul spre el, îi făcu semn din ochi să tacă. În holul hotelului câinii fuseseră ridicaţi şi aşteptau soirea stăpânilor. Uşile salonului de recepţie, virile iarăşi în lăcaşurile lor din zidurile imitând pereţii peşterilor, lăsau să se vadă cum, în picioare, invitaţii conduceau cu aplauze simulate ieşirea amfitrionului. Căruciorul ocoli masa ca într-o trecere în revită, împins de acel tânăr de nici şaisprezece ani, în frac alb, şi se îndreptă spre ieşire. În întâmpinare sosi cineva care putea să fie patronul hotelului, un olandez înalt şi spătos, cu umerii largi abia cuprinşi de redingota neagră care plesnea, întinsă, pe pântecele bombat. Pe obrazul bucalat şi roz care dădea feţii lui un aer de infantilitate

întârziată se spărseseră ca într-o erupţie zeci de vinişoare roşii. Ochii spălăciţi, înfundaţi în orbitele înecate de grăsime, clipeau şiret, iar gura, ca o cireaşă zdrobită, parcă ar fi fost dată cu ruj, se chinuia să se arcuiască într-un zâmbet menit să ascundă ipocrizia.

— *Yesr* şuieră vocea aceea de gramofon tind căruc oful trecu prin faţa patronului aplecat într-o reverenţă discretă. Yes, şi de data aceasta am ratat clipa, deşi a fost minunat, dar ei n-au înţeles nimic.

Nu vorbea însă cu patronul, ci cu el însuşi, sau poate cu acel tânăr cu bucle aurii încadrând o faţă transparent sidefie. Unul din clini se apropie obosit de cărucior şi îl urmă cu botul rezemat de braţul stăpânului. Un boy îmbrăcat în frac verde deschise uşa liftului şi căruciorul se strecură înăuntru, împreună cu acel tânăr cu înfăţişare de fată travestită şi cu câinele obosit.

Dumitru Dumitru revenise pe peronul hotelului, aşteptând să se termine bizara ceremonie. Dinspre gara electrică ascunsă oraşului de un deal cu pini pind se zăriră farurile unui automobil, apoi câteva clipe totul se scufundă în întuneric. Se făcuse unsprezece. Piaţeta se a perea lin de frunzele platanilor care alunecau în adierea vântului de pe ramurile bătrâne.

— Când am ieşit din lagăr, zise Dumitru Dumitru, intorându-se spre Tudor Cernat, când am ieşit din lagăr era tot ca acum, toamna, sfârşit de septembrie, şi a trebuit să stau câteva săptămâni într-o staţiune de odihnă, într-un fel de refacere. Nu ştiam nimic de fetiţă, nu mi se spusese nimic. Mi se ceruse să înţeleg că înainte de a ieşi în lume era necesar să capăt o înfăţişare mai omenească.

— Cum aţi ajuns la amintirile astea aici? întrebă nedumerit Tudor Cernat.

— Stai să vezi, îl întrerupse Dumitru Dumitru.

— Au plecat toţi, îi anunţă secretarul ambasadei, bucuros că le poate da, în sfârşit, o veste plăcută. Dar bunăvoinţa lui căzu şi de data aceasta nelalocul ei.

— De ce umbli, domnule, cu maiou cu mânacă lunga, ieşinduri din manşete? întrebă enervat brusc şi pe un ton a

pasat Dumitru Dumitru. Par că-i fi tractorist, iţt mal lipseşte o cămaşă în carouri!

Secretarul se retrase spăsit, clătinând din cap, cu aerul că se scuză, deşi în intenţia lui nu fusese asta.

— L-aţi jignit, interveni într-un târziu Tudor Cernat, Mergeau din nou pe străzile cotropite de somnul acelei nopţi de septembrie la graniţa Olandei cu Belgia.

Dumitru Dumitru nu-i mai răspunse. Cobora, în amintire, cu geamantanul care îi fusese restituit la ieşirea din lagăr şi pe care nu-l deschisese să vadă dacă înăuntru era ceva sau nu, după cum n-avusese curajul sau curiozitatea elementară să se uite bine la geamantan, să vadă dacă este într-adevăr al lui.

— O să staţi în vila aceasta, îi spusese însoţitorul, şi SUntem siguri că o să vă refaceţi foarte repede. Mâine urmează să vă vedeţi cu tovarăşii, ca să stabiliţi împreună programul şi întâlnirea cu familia.

Însoţitorul n-avea de unde să ştie că familia nu mai exista şi că nici măcar geamantanul care îi fusese restituit şi pe care el n-avusese curajul – acesta era adevărul – să-l cerceteze mai atent nu era al lui, deşi semăna destul de bine cu valijoara pe care fusese lăsat să şi-o ia.

Vila, ocrotită de un gard înalt de stejar care îi amintea, cum n-ar fi vrut, locul unde îşi petrecuse mai bine de doi ani şi jumătate şi de care se despărţise numai cu o zi în urmă, fusese proprietatea unui demnitar antonescian, apoi, prin nu se ştie ce întâmplare, imediat după Eliberare, intrase în patrimoniul patriarhiei; câţiva ani după aceea, aparţinuse securităţii, în sfârşit, acum, devenise casă de odihnă a judeţenei şi se bucura de un serviciu special. Era înconjurată de un parc întreţinut cu grijă, brazi înalţi mărgineau aleea venind de la poartă la peronul acoperit, iar poarta de stejar sculptat, cu un acoperiş de şindrilă, fusese ferecată în fier. Un fel de soră de ocrotire, sau aşa i se păruse lui în primul moment, îl conduse într-un apartament amenajat într-una din aripile dând spre munţi, şi pe fereastra dormitorului cu mobilă grea, de stejar masiv, sculptat aparent grosolan, dar cu o vigoare din care

nu lipsea ideea de rafinament, pe fereastra dormitorului, după ce sora trase storurile, zări din nou munţii lui şi crestele lor ninse subţire. Se însera uşor, cerul se învineţise, cum se întâmplă toamna, deasupra munţilor plutea o lumină verzuie, soarele se topise de mult după cui.

mile pleşuve pudrate de joaca acelei ninsori timpurii, în urma lui se tulbura o baltă de sânge, şi el văzu pe vârful unui brad o veveriţă care parcă se odihnea cu capul pe o pernă de purpură.

— Să vă fac focul? întrebă mai mult şoptit sora, şi el abia atunci o văzu, şi o secundă ochii lui stăruiră pe braţele ei goale şi albe şi pe sânii rotunzi, ascunşi de halatul alb, strâns pe talia ca o trestie. Dar numai o clipă, şi ea păru că înţelege strălfulgerarea privirii lui şi ieşi repede, strecurat, fără să mai aştepte răspunsul.

Rămăsese în mijlocul camerei, cu geamantanul la picioare, însă nu mai avea putere să-l mişte din loc, să-l aşeze undeva, să caute în el. Se apropie de fereastră şi se lipi cu fruntea de geamul rece, dar cu ochii închişi.

O vreme nu mai veni nimeni să-l întrebe nimic, apoi cineva bătu la uşă încet, şi la invitaţia lui intră un tânăr destul de stângaci, încât spuse repezit „Bună dimineaţa”, deşi în casă se făcuse întuneric şi îi puse pe masă un teanc de ziare şi de reviste.

— A doua zi dimineaţă, continuă Dumitru Dumitru, ca şi când până atunci i-ar fi povestit totul amănunţit lui Tudor Cernat, însă acesta nu îndrăzni să-l mai întrerupă, a doua zi de dimineaţă am ieşit în curtea vilei şi m-am apropiat de poartă. Voiam să ies afară pe străzile staţiunii. M-am apropiat de poartă şi n-am avut curajul să ies. M-am întors din faţa ei şi am refăcut drumul, de câteva ori, apoi» am pus mina pe clanţa, am deschis poarta, şi o clipă am rămas în rama ei. Nu era absolut nimeni, era şi de dimineaţă, nu mă vedea nimeni, însă iar n-am avut curajul să ies în stradă: era prima zi de când eram liber şi nu-mi venea să cred, şi poarta semăna, sau mi se părea mie că semăna, cu poarta aceea pe care ieşisem cu numai

douăzeci şi patru de ore mai înainte şi pe care nu ieşisem niciodată singur, ci numai în grup, şi grupul însoţit de sentinele. M-am întors din nou şi repede înapoi, şi am pornit iarăşi spre poartă, voiam să verific încă o dată că nu mă opreşte nimeni, că sâni într-adevăr liber şi singur, şi pot să ies pe poartă când vreau eu. Cred că am făcut drumul acesta de peste o sută de ori. Când am ieşit, în sfârşit, se făcuse şapte şi jumătate sau opt. Cum coboram panta care unea vila cu strada principală a staţiunii, într-un fel de răscruce, m-am intâlriit cu femeia aceea despre care ţi-am mai vorbit. Îţi aminteşti? Mă urmăreşti?

— Da, zise Tudor Cernat, deşi adevărul era numai pe jumătate.

Oraşul se scufundase în întuneric, cerul se făcuse de smoală, stelele păreau să fi fost înghiţite de duhul nopţii, undeva departe se auzea un vuiet stins, ca o respiraţie profundă a unui uriaş, vântul legăna ritmic crengile platanilor, se răcorea, iar paşii lor răsunau sec, înfundat, pe trotuarele din dale de piatră lustruită de timp, dar şi de spălatul cu săpun şi cu detergenţi.

Se auzea liniştea cutreierind străzile pustii, parcă s-ar fi târât bolnavă, şi continuu respiraţia aceea profundă şi îndepărtată.

Dumitru Dumitru era un bărbat mai mult scund, cu umeri înguşti, însă ridicaţi, şi pieptul bombat, aşa cum au absolvenţii liceelor militare, şi de altfel în toată făptura lui era ceva milităros, dar nu cazon, nu dur, nu pietros, cu toate că sănătatea lui părea de piatră şi rezistenţa lui la fel. Avea o faţă ovală, cu trăsături evident bărbăteşti, dar parcă îndulcite, vag, de cineva, în ultima secundă a modelajului; un nas acvilin dădea acestei feţe o asprime şi o severitate pe care numai licărul ochilor căprui, migdalaţi şi mereu încărcaţi de scânteia unei ironii neiertătoare, o mai atenuau. Hainele păreau turnate pe corpul lui bine proporţional, cămăşile albe, imaculate în orice secundă, cu manşete şi gulere tari, cravate alese cu un gust indiscutabil colorau discret ţinuta lui vestimentară şi se putea bănui că îi place să se ştie admirat şi din acest punct

de vedere.

Tudor Cernat îl urmărea cum calcă, sănătos, dar elastic, avea în mersul lui ceva deosebit, în general mişcarea lui părea şlefuită îndelung, o robusteţe care se reţinea ea însăşi în limitele unei sportivităţi de elită dădea fiecărui gest al său o anume distincţie.

„Şi când te gândeşti, îşi spunea în sinea lui Tuder Cernat, că e fiu de ţăran, de ţăran sărao în toată puterea divuitului, al şaptelea din unsprezece copii crescuţi cu mămăligă pe nişte coaste pustii, undeva, sub munţii Olteniei!”

— La răscrucea aia fusese pusă un fel de tarabă de piatră, pe care ţăranii îşi aşezau marfa în zilele aşa-zise de târg. Ce puteau ei vinde? Mere, poame uscate, prune vinete, dracu’ mai ştie ce, ouă, în sfârşit, vai de capul lor. Îţi poţi închipui, dacă pentru ei un sac de porumb valora atât incit un ţăran de pe Va-ea Cernei, căruia i-am dat drumul fiindcă fusese arestat fără dovezi, numai pe presupunerea că avea armă, ţăranul ăsta nu găsea alt argument ca să i se dea drumul decât faptul că lăsase la moară un sac cu porumb şi dacă mai sta unde era însemna că sacul trăgea apă şi mucegăia porumbul. Noi aplicam drastic lupta de clasă, iar el n-ăvea alt ideal decât să salveze un sac de porumb. Nu pe el să se salveze, înţelegi? Ci sacul de porumb. Şi culmea, m-am întâlnit cu el în lagăr, la un an şi ceva după ce i-am dat eu drumul.

Din urmă îi ajunsese secretarul ambasadei, care părea să-i fi căutat prin tot oraşul.

— Ce s-a întâmplat? întrebă scurt Dumitru Dumitru în glasul căruia se simţea iar iritarea.

— Au telefonat de la oficiu că sunteţi chemaţi în ţară, urgent. La dumneavoastră amândoi s-a făcut referirea.

— Şi când putem să plecăm? întrebă brusc îngrijorat Tudor Cernat.

— Mâine seară, la 18, este un avion românesc de la Amsterdam.

În holul hotelului nu mai era nimeni, la recepţie dormite într-un fotoliu o fată de vreo optsprezece ani,

blondă, cu părul de aur revărsat în valuri pe umerii mici şi rotunzi, în blugi cusuţi cu flori de câmp în toate culorile, învelită cu un fel de poncio în carouri mari albe şi roşii.

Dumitru Dumitru se opri o secundă cu privirea asupra ei. Fata surâdea în somn unei amintiri sau unei întâmplări de vis.

— Am rezolvat toate problemele, zise secretarul, am ridicat şi paşapoartele, suntem în ordine, mâine la nouă vine o maşină să ne ia, aveţi timp să mai treceţi şi pe la magazinul de jucării. E un magazin celebru în Olanda!

Tudor Cernat vru să-l oprească, dar nu mai avu timp, şi secretarul, în devotamentul lui orb, apucă să vorbească până la capăt.

Dumitru Dumitru se întoarse brusc spre lift şi apăsă nervos pe butonul de chemare.

— Nu mi-ai terminat povestea cu tejgheaua, zise Tudor Cernat, încercând să-l distragă de la gândurile pe care le bănuia.

— Să-mi aduci aminte mâine în avion. E o poveste mai lungă, acum sunt obosit.

Când ajunseră pe culoarul etajului pe care se aflau camerele lor, Dumitru Dumitru îi dădu mâna cu acelaşi fel de a fi, mai mult sportiv decât milităros.

— Noapte bună. Să ştii că mie îmi convine foarte mult plecarea asta precipitată. Mă plictisisem, ţi-am mai spus. Eşti îngrijorat?

— Nu. Nu chiar atât de tare. Bănuiesc că poate fi vorba şi de GRUP-ul meu, acolo nu se termină niciodată problemele şi tot timpul „arde”.

Zâmbea silit, pentru că, de fapt, în sinea lui era într-adevăr îngrijorat şi nu ştia cum să-şi împartă gândurile între GRUP şi familie. Dar nu reuşea să-şi imagineze ce i s-ar fi putut întâmpla familiei.

— N-ai niciun fel de detalii? îl întrebă el pe secretar când acesta veni să-i aducă paşaportul a doua zi, dimineaţa.

— Nu, răspunse acesta. Aflăm la oficiu.

Însă nici acolo nu reuşiră să afle mai mult, şi seara

avionul de Amsterdam decolă cu ei la bord. Îi despărţeau trei ore de casă, pentru că, oricum, în capitală aveau să afle despre ce era vorba.

Avionul zbura la peste unsprezece mii de metri altitudine, sub aripile lui o mare de nori fumurii şi răi, deasupra un cer de cristal”, săgetat în răstimpuri de reactoare care se pierdeau ca nişte stele căzătoare.

Dumitru Dumitru revedea tejgheaua de piatră şi, în spatele ei, ţăranca aceea bătrână legată la cap cu o broboadă de lână săină, bătând mărunt din picioarele încălţate cu opinci. scorojite. Dimineaţa era frig, aerul sticlea, şi din gură îi ieşeau aburi ca nişte caiere albe. Pe tejgheaua de piatră ţăranca întinsese un ziar, iar deasupra lui, în cornete deschise, seminţe prăjite, de dovleac. Trei sau patru cornete răsucite tot din hârtie de ziar.

— Merge negoţul? întrebase el dintr-un impuls pe care nu şi-l putuse controla şi pe care, pe urmă, îl regretase dureros, căci ce negoţ putea fi acela cu trei sau patru cornete de seminţe de dovleac, dacă nu ipostaza unei cumplite sărăcii, care o minase pe biata bătrână să tremure în aşteptarea celor douăzeci şi cinci de bani gât putea să ceară pe un cornet?!

— Merge, răspunse bătrâna, veselă că se interesa, totuşi, cineva de soarta ei. Merge, am vândut vreo câteva cornete, însă mă supără un afurisit de piţigoi foarte obraznic, şi cu mina alungă chiar în acea clipă o pasăre pricăjită dar vicleană care o pândea dintr-un anin apropiat, şi cum o vedea că întoarce capul, se şi repezea pe hârtia de pe tejghea şi fura o sămânţă dintr-un cornet. Mă fură, fir-ar al Necuratului, mă fură mereu, de azi dimineaţă, trebuie să stau numai cu ochii pe el!

Piţigoiul se legăna viclean pe crenguţa de anin, jumătate ascuns de frunze, şi, cu capul lăsat într-o parte, urmărea cu un singur ochi mişcările bătrânei, gata să se repeadă din nou să fure o sămânţă pe care, în zbor, o pierdea, căci pentru el era grea, dar pesemne că şi lui îi era foame.

— E foarte obraznic, mai zise bătrâna, şi Dumitru

Dumitru băgă mâna în buzunar, cu gândul să cumpere toate cornetele şi să o trimită pe bătrână acasă.

„Ce negoţ!! îşi zise el, căutând absent în buzunarele hainei. Ameninţat de un piţigoi!!”

Bătrâna semăna foarte bine cu maică-sa, sau aşa i se părea lui atunci, însă la întoarcere, urmărit de imaginea bătrânei, îşi dădu seama că era numai o impresie, pentru că ţăranii, până la urmă, şi nu numai la prima vedere, seamănă toţi între ei. Îi aseamănă sărăcia.

Căuta şi nu găsea niciun ban, şi o clipă fu nedumerit, dar îşi aduse aminte că nici nu putea să aibă vreun ban asupra lui.

Se întoarse brusc, fără să-i mai spună ceva femeii, şi reintră, umilit, pe porţile de stejar ale vilei.

— Zburăm deasupra Vienei – în dreapta, sub aripa navei noastre, Viena!

Difuzoarele nu funcţionau perfect, *stewardesa* mai spuse ceva, dar hârâitul difuzorului o acoperi, şi lui Tudor Cernat i se păru că aude vocea de gramofon a amfitrionului din cărucior: „Am ratat clipa…44

Avionul viră brutal la dreapta şi vocea *steroardesei* se auzi din nou, de data asta clar:

— Peste treizeci de minute intrăm în României Avionul era un Charter, IL-18, obosit, şi părea că se târăşte deasupra mării norilor fumurii, motoarele făceau un zgomot de valţuri de moară, podeaua vibra ritmic şi, din când în când, aparatul întreg se scutura nervos, ca şi când ar fi coborât, ca un cărucior, pe o scară, sistemele de aerisire erau în cea mai mare parte blocate, şi în salon se făcuse frig bine, deşi ei se aflau în compartimentul aşa-zis oficial, din coadă, iar împreună cu ei mai călătoreau încă două persoane, şi însoţitorul navei, un băiat destul de tânăr, sub treizeci de ani, căruia se observa că nu-i surâdea deloc serviciul, şi mereu controla anunţurile stewardesei cu ceasul, să vadă dacă într-adevăr zborul jos se încadrează în orariul stabilit.

În spatele însoţitorului, înfofolit într-un pled uşor, de culoarea cămilei, stătea ghemuit şi părând că doarme un

bătrânel cu mustaţa muscă, albă ca şi părul ieşind în zulufi de sub o băscuţă bleumarin. Dumitru Dumitru avu impresia că este un medic celebru, internist de renume mondial, la care şi el ajunsese odată, mai demult, când încă nu aflase tot adevărul despre familia lui şi mai ales despre fetiţă. Acesta – dacă era el – îl primise cu o bunăvoinţă excesivă, îl cercetase cu atenţie, îi ceruse un număr însemnat de analize, el le făcuse şi venise din nou, medicul citise analizele fără măcar să clipească, apoi, destul de sec, îi spusese că deocamdată totul pare să se afle în ordine, lui nerămânându-i să-i recomande decât linişte.

„— O mai îndelungată perioadă de linişte, undeva la munte, într-o staţiune, în sfârşit, aşa cum se întâmp a în cazurile acestea, după o detenţie mai dură, sigur şi cu un *stress* mai accentuat. Toată chestiunea este o chestiune de timp. u l „De timp? tt întrebase ironic Dumitru Dumitru»

„— Da, de timp, timpul, în asemenea cazuri, rezolvă mai mult decât doctorii şi medicamentele, el cicatrizează cu o artă pe care omul, deocamdată, nu o poate egala”.

Părea stânjenit de discuţie, sau nu înţelegea exact sensul replicii pacientului său. Se ridicase de pe scaunul din faţa biroului elegant şi dădea vădite semne de nerăbdare, consultaţia, ar fi vrut el să lase să se înţeleagă, se terminase, discuţia îşi depăşea obiectul, el nu era decât un internist, chiar dacă celebru, pe el îl interesa condiţia biologica a individului din cabinetul său, nu vedea niciun sens în continuarea unui dialog fără trimiteri la analize şi metabolism, în sfârşit, dacă pacientul dorea să afle şi alte amănunte privind starea exactă a sănătăţii sale la acea oră el i le putea furniza, deşi nu credea necesar – bolnavul, în fond, nu trebuie să ştie întotdeauna totul, iar în cazul acesta nici nu erau prea mari secretele.

Acum se ghemuise în pledul de cămilă cu un aer de satisfacţie pe faţă pe care somnul nu voia încă să-şi pună pecetea. Sub mustăcioara albă, care făcea şi mai pregnant aerul său de om satisfăcut şi împăcat cu sine şi cu condiţia sa, înflorea furişat un zâmbet viclean, şi dădea chipului său

ceva din mutrişoara unui şoricel la pândă, dar cu burta plină.

Dumitru Dumitru îl vedea în cabinetul elegant, cu tablouri preţioase pe pereţii în calcio-vecchio, cu un casetofon – pe atunci o raritate – pus să susure o melodie italiană ca o rugăciune, iar el răsucind stiloul de aur cu o plăcere de bijutier şlefuitor. Fusese, pe timpuri, proprietarul spitalului în care acum era director, fără să i se schimbe prea mult condiţia de patron al aceluiaşi personal, medici şi surori şi laboranţi şi oameni de serviciu, o clădire ultramodernă imediat după război şi înzestrată şi acum cu aparatură la zi, situată într-unul din cartierele cele mai liniştite ale capitalei, pe care o domina cu turnurile ei de bastion adaptat la rigorile arhitecturii funcţionale.

„— Nu-mi rămâne, deci, insistase tot ironic Dumitru Dumitru, decât să mă supun timpului, ca unui medic”.

Doctorul ridicase braţele, dându-i să înţeleagă că tot ce depindea de el era să-i întărească această recomandare aparent elementară.

La ieşirea din cabinet îl aştepta acelaşi tovarăş care de câteva zile se ocupa de el îndeaproape, cu sarcina de a-i înlesni condiţiile de refacere şi, evident, întâlnirea cu familia, mai exact cu fetiţa, căci despre divorţul precipitat al soţiei i se spusese chiar de a doua zi, iar el îl bănuise încă din lagăr.

— Să mergem la vilă, începuse însoţitorul său, un individ cu un fel de a fi mereu circumspect şi suspicios şi mereu stânjenit, gata de fiecare dată să-i ghicească cea mai neînsemnată dorinţă, dar şi să preîntâmpine, parcă, aceeaşi neînsemnată dorinţă, atrăgând, poate, altele după ea.

— Sper că astăzi reuşim să ieşim din carantina asta şi să-mi caut fetiţa!

— Sigur, confirmase precipitat însoţitorul, rezolvăm, însă acest „rezolvăm” i se păru lui Dumitru Dumitru o stupiditate, cum adică „rezolvăm”? Termenul intrase în limbajul activiştilor ca un automatism, ca şi acela de

„necazuri” sau de „necaz”.

„— Stăm bine, ţi se replica stereotipic, stăm destul de bine”, ceea ce însemna o atenuare a certitudinii de la început, apoi urma acel exasperant „însă mai avem şi unele necazuri, ştiţi”, iar „unele necazuri” erau, printre altele, chiar neîndeplinirea obligaţiilor sau, în cazuri mai bune, îndeplinirea lor sub limitele stabilite şi asumate nu odată cu un entuziasm care n-ar mai fi putut presupune automatismul acestui termen nesuferit lui Dumitru Dumitru.

„— Nu puteţi, măi fraţilor – se enervase el odată pe un şantier plin de lozinci mobilizatoare şi de grafice cu angajamente planificate riguros, dar rămas mult în urma acelor grafice –, să-mi spuneţi clar, de la început, că nu v-aţi făcut datoria şi că vă pricepeţi mai bine la vopsit pancarte cu lozinci şi la desenat grafice, decât la treaba concretă, în loc să-mi tot scoateţi ochii cu formula asta nenorocită că mai aveţi şi «unele necazuri»?”

„— Am ieşit bine din iarnă, zicea un director de fermă, am ieşit, continua el înflăcărându-se, chiar foarte bine, însă imediat după aceea am avut un necaz, ne-au murit toţi mieii”.

„— Altfel, se enervase iar Dumitru Dumitru – se enerva uşor şi repede de la o vreme, şi îşi dădea şi el seama că nu-şi mai poate stăpâni nervii –, altfel aţi ieşit chiar foarte bine din iarnă, sigur că da. Dacă ieşeaţi mai prost însemna că trebuia să fi murit şi tu, care eşti director, şi care nu te mai poţi opri în şedinţe să vorbeşti şi să te baţi cu pumnul în piept în numele luptei de clasă!”

„— Dar rezolvăm”, încercase directorul…

„— Ce rezolvăm?” întrebase Dumitru Dumitru.

Îşi ieşise din fire şi începuse să strige.

La regiune, primul-secretar căuta să-i amintească destul de des faptul că stilul său de muncă ridică unele probleme şi tovarăşii au început să se plângă…

Stătea cu ochii pironiţi pe chipul de şoricel fericit al doctorului şi aştepta să-l surprindă clipind, pentru că era clar că nu dormea, numai se prefăcea.

Motoarele avionului torceau mărunt acum, viteza fusese redusă simţitor, pluteau ca într-o coborâre lină, în salonul mic şi destul de cochet pătrunsese nu se ştia de unde un curent viu de aer rece, se simţea în urechi o presiune din ce în ce mai apăsătoare, însoţitorul navei îşi tot aşeza nişte lucruri într-o servietă burduşită, de după perdeaua care ascundea uşa se ivise o *stewardesă* care parcă îi număra încă o dată, difuzorul hirâi iar ceva ce evident nu se putu înţelege şi fata se văzu obligată să repete:

— Ne pregătim să coborâm, vă rugăm să vă puneţi centurile, şi zâmbi silit, cu o profesionalitate care era vizibil trădată de crisparea pe care o dă oricărui chip o migrenă.

Dumitru Dumitru se întoarse spre tovarăşul său, dar acesta adormise şi pesemne că visa, căci primele lui cuvinte continuau, se pare, un dialog:

— Nu se poate, tovarăşe, nu se mai poate, suspiciunea aceasta mă urmăreşte de câteva luni bune, e greu să lucrezi, în astfel de condiţii, nu poţi sta calm când ştii că mereu se iau referinţe despre tine şi mereu eşti analizat fără să fii de faţă şi fără să ţi se spună…

— Cine te analizează, Tudore? se amuză în primele clipe Dumitru Dumitru.

— Scuzaţi-mă, se simţi dator, stânjenit, să se explice Tudor Cernat. Mă apropii de casa şi de probleme şi de griji şi pesemne că am visat ceva.

Îşi legă neîndemânatec centura, chinuindu-se să strângă catarama de aluminiu şi, sfârşind, oftă, dar nu din cauza acestui mare efort, şi Dumitru înţelese.

Pe scaunul din faţa lor se agita cel de-al patrulea pasager al salonului, o femeie, care şi ea dormise până atunci şi care la urcarea lor în avion se afla instalata şi ascunsă de o revistă de modă.

— Doriţi ceva? o întrebase *stewardesa*, revenind în salon, cu intenţia, parcă, de a-i număra din nou, căci iar se uita atent peste ei, iar ei, în afară de însoţitor, nu erau decât patru.

— Nu, nu-mi găseam gazetele, îmi alunecaseră sub scaun, mulţumesc…

Stewardesa ieşi, avionul se înclină spre dreapta, sub aripile lui izbucniră ca o nouă constelaţie luminile Bucureştiului, o lună de aramă spânzura, undeva, spre sud, pe faţa ei treceau repede scamele unor nori deşiraţi în adierea vântului tomnatec, prin hublouri se văzură turnurile de control ale aeroportului, nava traversă şoseaua ca un fulger, la nivelul plutelor, părând că se agaţă în ele, pista de beton veni spre ei cu o viteză ameţitoare, şi Dumitru Dumitru închise instinctiv ochii.

Îşi încleştase mâinile pe braţele de metal ale fotoliului şi, o secundă sau două, avu impresia că se ridicase în mâini de pe scaun, aşteptând şi în cerând să evite impactul cu betonul pistei. Dar nava alunecă lin, şi roţile rulară ca un automobil în plină viteză pe o autostradă.

— Am ajuns, zise Tudor Cernat, sunt curios dacă ne aşteaptă cineva, măcar dacă i-ar fi anunţat pe ai mei…

Vorbea privind iscoditor prin hublou balcoanele aeroportului inundate de reflectoare. Nu se vedea, sau deocamdată nu vedea el pe nimeni, pe balustradele balcoanelor nu stătea rezemat nimeni, şi chiar nu era nimeni, căci avionul fusese oprit astfel încât privirile puteau cuprinde nestingherite clădirea întreagă a aeroportului.

— Nu i-or fi anunţat, încercă un răspuns Dumitru Dumitru.

Pe el nu-l aştepta nimeni, nu avea cine să-l aştepte, în afara tovarăşilor de la judeţeană, or aceasta se afla destul de departe de capitală, şi deci nu se putea pune problema sa vină cineva special pentru el.

Îşi dezlegară centurile grăbiţi. *Stewardesa*, care renunţase să-i mai privească atât de neglijent ostentativ, trase perdeaua, pe scări se vedeau coborând turişti olandezi gălăgioşi şi bine dispuşi, medicul celebru se pregătea şi el să iasă din salon cu pledul de păr de cămilă împăturit cu grijă în braţe, fără niciun alt fel de bagaj de

mină, ferindu-se să dea ochii cu cei din jur, deşi nu se putea să nu-l fi recunoscut pe Dumitru Dumitru, însoţitorul îndesa iar, nemulţumit, în servieta burduşită, aceleaşi lucruri cărora nu le mai găsea locul, Tudor Cernat se lipi de tovarăşul său şi, şoptit, la ureche, îi atrase atenţia asupra femeii din faţa lor.

Aceasta îşi pusese pe umeri o mantie albă, legată strâns sub bărbie cu un şnur, iar acum îşi aranja în oglinda fixată pe peretele din faţa ei o pălărioară din fetru alb cu o panglică enormă, galbenă, înnodată sub un trandafir bătut, tot galben.

Îşi răsucea însă mereu capul când într-o parte, când într-alta, a tfel incit niciunul din ei nu reuşiră să-i vadă faţa.

— Poftiţi, îi invită *stewardesa*, căci rămăseseră ultimii, tovarăşul Dumitru Dumitru, sunteţi aşteptat în salonul aeroportului.

Acesta tresări, surprins de neaşteptatul anunţ, şi se întoarse întrebător spre Tudor Cernat. Atunci se răsuci brusc, către ei, şi femeia din faţa lor şi, în primul moment, Dumitru Dumitru crezu că o recunoaşte, însă numai în primul moment, şi deşi femeia înclină capul în semn de salut, cu un zâmbet de nesiguranţă pe buze, el nu schiţă niciun gest din care s-ar fi putut deduce că imaginea ei îi spune, fie şi vag, ceva.

Dar femeia nu mai aşteptă ca el să închidă în el acest moment care nu-i spunea nimic, şi întinzând mâna se recomandă cu tristeţea constatării că nu mai era recunoscută: Ruxandra Mărăcineanu!

VARA LUI 195... TRECUSE TULBURE, CU PLOI CARE NU se mai sfârşeau, ploua de dimineaţa şi până seara, şi noaptea la fel, norii stăteau nemişcaţi deasupra Văii Cern ei, nu bătea vântul, nu adia nicio undă de răcoare, o piclă umedă se lăţise peste dealurile vineţii, pământul răsufla greu mustind de apă până şi în locurile pietroase, fântânile se umpluseră până la ghizdurile de lemn putrezit, nu era nici frig, nu era nici cald, ploua în neştire, încât nici nu mai ştiai dacă ploaia venea din cer

sau izbucnea din adâncurile desfundate, din firele de iarbă, din crengile înnegrite ale pomilor, din frunzele porumbarilor răsucite, din steiurile de piatră.

Dumitru Dumitru, abia instalat în funcţia de prim-secretar al unui raion de sub munţii Cernei, convocase o şedinţă de birou şi aştepta să fie anunţat că s-au strâns toţi. Sediul raionului de partid se afla în casa unui fost avocat liberal, naţionalizată în ultimul moment când îşi dăduseră seama că nicio clădire din orăşelul acela nu corespundea din niciun punct de vedere importantei misiuni. Avocatul, după ce făcuse nenumărate plângeri şi intervenţii, toate respinse, evident, fusese chemat într-o după-amiază la comandantul securităţii locale şi i se atrăsese atenţia să nu mai deranjeze tovarăşii cu petiţiile lui şi să înţeleagă că hotărârea de naţionalizare este definitivă şi, până a doua zi dimineaţă, casa să fie eliberată.

— Bine, încercase avocatul o ultimă lămurire, dar unde să mă mut, am familie, am o fată care învaţă la liceu, am lucruri, am muncit o viaţă întreagă, am cărţile mele de avocat, unde să mă duc cu toate acestea până mâine dimineaţă?

— Nu e treaba noastră să ne ocupăm de mutarea ta, zisese sec ofiţerul, şi îi atrăsese din nou atenţia că până a doua zi dimineaţa casa să fie liberă.

Fireşte, până a doua zi dimineaţa casa era evacuată, dar şi cu sprijinul acelui ofiţer care aşteptase până pe la nouă seara, când, văzând că nu se petrece nimic din care s-ar fi putut deduce preocuparea avocatului de a-şi strânge, măcar, lucrurile, venise însoţit de o parte din activul raionului şi de tineri din organizaţia orăşelului. În câteva ore, mobile, lăzi cu lucruri înghesuite la nimereală, tablouri, veselă, plăpumi şi macate, haine de tot felul, perne, covoare, cărţile din biblioteca avocatului, multe din ele însă – spre surprinderea lui Dumitru Dumitru, sosit pe la unu noaptea, să asiste şi el la evacuarea forţată – numai cotoare aurite, ca să umple rafturile şi să strălucească, luând ochii clienţilor, ţărani de pe Valea Luncavăţului şi a

Tărâiei şi a Cernei, cu procese mărunte de mejdini nelămurite din moşi-strămoşi şi cu cotropiri de curele pe coastele vecine cu moşia Surdunoaicăi –, în câteva ore toată strânsura avocatului Aristide Mărăcineanu, după o viaţă de alergătură şi de oratorie electorală şi avocăţească, după mii şi mii de pledoarii năucitoare pentru bieţii ţărani, ce nu mai ştiau dacă cel pe care îl plătiseră să le susţină cauza în procese ce nu se mai terminau îi apără într-adevăr sau îi vinde sub nasul lor şi sub ochii lor celuilalt avocat, ţărănistul, tot ceea ce strânsese acesta „în mai bine de treizeci de ani de muncă, domnule ofiţer, tovarăşe dragă, fiindcă eu n-am ştiut ce este odihna şi nici ce este sărbătoarea, şi nimeni n-a ştiut când am pus eu capul jos şi *cindz* m-am sculat”, toată această strânsură se afla acum în stradă, dincolo de porţile cu lei de piatră culcaţi pe burtă şi ţinând stâlpii porţii cu labele dinainte şi cu unghiile înfipte în globurile de deasupra stâlpilor.

— Unde mă duc eu acum, unde mă duc eu acum noaptea? întreba avocatul în dreapta şi în stânga mulţimea sculată din somn de tevatura evacuării forţate şi venită să asiste la spectacolul încărcării lucrurilor într-un camion vechi şi cam prăpădit, adus nu se ştie de unde, fiindcă în tot orăşelul nu exista nicio maşină, în afara celei a lui Mărăcineanu, un Ford cu mustăţi, albastru ca o cratiţă şi cu geamuri de celuloid, însă acesta nu mai mergea de mult, stătea sub un şopron, ocolit de stivele de lemne pentru iarnă.

— Unde mă duc eu acum? se chinuia să afle un răspuns avocatul, cu obrajii neraşi şi parcă albiţi din senin, ca şi părul năclăit de sudoare şi pe care el încerca să şi-l smulgă în răstimpuri, când, obosit, lăsa împachetatul lucrurilor pe seama acelor străini şi se aşeza pe câte un scaun în mijlocul încăperilor până venea cineva şi îl ruga să se ridice pentru că şi scaunul trebuia scos afară.

— Unde mă mut eu acum, tovarăşe? i întreba el răvăşit de această împrejurare neaşteptată şi de neînţeles, când lucrurile lui, averea lui, erau aruncate afară din casa lui, iar el nu avea nicio putere: pe el nu-l întreba nimeni

nimic.

— Unde mă duc eu, acum?! se oprise în faţa lui Dumitru Dumitru, iar acesta, îmbrăcat într-o haină de piele lungă, strânsă pe talia lui subţire, cu o şapcă tot de piele în cap, se uită lung la el, într-un fel întrebător şi pătrunzător, nu rău, nu duşmănos, calm dar adânc, şi avocatul păru că se linişteşte şi, ducându-şi mâinile la gură, parcă s-ar fi gândit să-şi aducă aminte de ceva ce se pierduse în ceaţa timpului sau să se roage de ceva ce nu mai ţinea minte, iertarea unor amintiri care urcau spre el din ceaţa timpului – zise împăcat şi cuminte: Mă duc, nu e nevoie, mă duc, ne ducem la sora mea, sigur, însă înţelegeţi…

— Ruxandra! strigă el cu un glas din care se scursese toată vlaga şi toată revolta, şi care nu mai avea în el niciun fel de ură, ci numai o undă de tânguire, cum au copiii când lasă să se înţeleagă că s-au resemnat să li se ia jucăria, un scâncet ridicol pentru un om trecut de cincizeci şi cinci de ani, pentru un bărbat în toată puterea cuvântului, care trei decenii trecuse pe străzile măruntului orăşel fără să dea bună ziua cuiva, cu capul sus, căutând peste oamenii întâlniţi, umilindu-se în faţa lui, şi care nu se aplecase decât ca să intre în automobilul albastru, cu care pleca la judeţ sau la judecătoria de ocol, unde pleda, şi de care îl despărţeau doar două străzi, dar ţărănii era bine să ştie că el nu vine niciodată pe jos la procese, ci numai cu maşina. Arunca mănuşile *glacé* deasupra volanului, sub geamul de celuloid, şi trântea portiera cu zgomot, apoi urca scările fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, printre şirurile de ţărani aşteptând să le vină rândul şi să fie strigaţi de aprod.

— Ruxandra, mai seinei el, şi dintre mormanele de mobilă şi de lucruri aruncate în stradă la întâmplare şi pe care tot la întâmplare le azvârleau în camion acei tineri ce se amuzau ridicând baloturile ca pe nişte saci de nisip şi trântindu-le la fel sub privirile resemnate ale soţiei avocatului, o femeie odată foarte frumoasă, cu o faţă ca şi când ar fi fost mereu arsă de soare, arămie, şi cu ochii mari, verzi, deschişi cu un licăr de continuă mirare în

lumina lor stinsă acum, o femeie înaltă şi cu mâinile lungi, exprimând în căderea lor, inertă şi indiferentă, o detaşare, a înstrăinare de tot ce se petrecea atunci sub ochii ei, şi se petrecuse întotdeauna sub ochii ei, dintre baloturile improvizate veni lângă avocat o fetiţă de vreo doisprezece ani, semănând izbitor cu mama ei şi mai ales în felul de a privi lumea, ca din depărtare, străină şi ea de tot ceea ce se întâmpla atunci în noaptea aceea acolo, cu aceeaşi piele arămie şi aceleaşi mâini, parcă mai lungi decât ar fi fost firesc, şi aceeaşi cădere inertă şi indiferentă a lor, şi aceiaşi ochi verzi imenşi, deschişi parcă să privească lumea cu o continuă şi nedezminţită uimire, cu fruntea bombată uşor şi părul de culoarea castanei alunecând mătăsos pe umerii mici şi înguşti.

Era trei. sau patru noaptea, mai curând patru, căci începuse să se ţească pânza străvezie a zorilor, iar deasupra baloturilor din mijlocul străzii un bec vlăguit arunca o lumină gălbuie şi tremurată şi fetiţa se opri chiar sub pălăria aceea de lumină care făcea faţa ei şi mai arămie, iar ochii ei se uitau întrebător la avocat cu o nedumerire dureroasă, şi avocatul întinse mâna să o aducă şi mai în faţă, ca pe un argument viu al dramei lui, însă Dumitru Dumitru nu mai aşteptă noua lui tângulre şi se întoarse brusc spre ofiţerul coordonator al evacuării şi II

Întrebă scurt şi nervos, cu vocea aceea cu care putea oricine! să pară milităros şi lipsit de orice urmă de sentimente:

— Cât mai durează toată povestea asta, la care s-a strâns lumea albă şi noi dăm reprezentaţia?

— În trei transporturi, de acum înainte, am terminat, raportă acesta îngrijorat, apoi, când Dumitru Dumitru îi întoarse supărat spatele, se repezi spre avocat şi, apucându-l de gulerul hainei, îl smuci către el.

— Unde te muţi, cetăţene, te-ai hotărât?

— La sora mea, se grăbi acesta să răspundă, la sora mea, şi cu mâna stângă strângea fetiţa care asista indiferentă la tot şi care nici măcar nu tresărise la strigătul ofiţerului.

Biroul primului-secretar, instalat chiar în fostul birou al avocatului, păstrase de la acesta biblioteca masivă, de stejar cu uşile sculptate cu frunze de acant şi cu un fronton închipuind o femeie în togă legată la ochi şi ţinând în mâini o balanţă în perfect echilibru, un fel de zeiţă păgână a justiţiei de pe Valea Cernei.

Rafturile bibliotecii fuseseră burduşite de broşuri cu coperţi roşii şi de tomuri groase, legate în hârtie pânzată, roşie, şi maro, şi albastră. Cineva le numerotase atent şi sârguincios şi lipise pe cotoarele lor jumătăţi de etichete scrise mărunt cu cerneală roşie, încât biblioteca întreagă, fără geamuri, căci fuseseră sparte la evacuare, avea în ea un aer şcolăresc şi sărăcăcios. Biroul de lucru aparţinuse tot avocatului, şi pe faţa lui, cum intrai în încăpere, avusese sculptată aceeaşi zeiţă păgână a justiţiei, dar aceasta nu se mai vedea, intendentul casei o răzuise cu o custură de tâmplărie înainte ca Dumitru Dumitru să mai apuce să intervină, aşa cum făcuse, apoi, cu biblioteca.

Peste tăblia biroului aşezaseră o catifea roşie, şi pe urmă cristalul rămas neatins, ca printr-o minune, ca şi oglinzile mari din holul de la intrare dând spre scările de piatră cu lei.

Niciun tablou pe pereţii tapetaţi în culori stinse, frunze şi flori bizare şi trandafiri îmbobociţi, şi peste toate, mătasea prafului de aur scânteind în razele soarelui de toamnă, când Dumitru Dumitru trăgea perdelele grele şi draperiile de catifea vişinie.

Pe unul din pereţi, o ramă de nuc lustruit, în care poate că se odihnise apa unei oglinzi, încadra, sub sticlă, o lozincă cu litere tăiate stângaci cu foarfecă din hârtie roşie şi lipite pe fond alb: „Construim fără burghezie şi împotriva ciu. În spatele biroului reproducerea fotografiei acelui cunoscut conducător îmbrăcat militar, într-un costum simplu, fără niciun fel de decoraţii pe piept, fără însemnele aurite ale celui mai înalt grad pe care l-a dobândit cineva vreodată în armată, doar cu vipuşcă roşie la pantalonii largi, vârâţi în cizmele moi. Stătea în picioare, în faţa unui birou modest care se ivea de după umărul său

stâng, şi ţinea în mâna dreaptă, adusă spre piept, o pipă cu coada scurtă.

Înfăţişarea lui era blândă şi chiar şăgalnică, căci în colţurile ochilor riduri mărunte făceau clipirea acestora binevoitoare şi şugubeaţă, iar mustaţa, plină şi sură, ca şi tâmplele ca o coajă de mesteacăn bătrân, omeneau şi mai viu chipul său şi îi dădeau o căldură ocrotitoare.

Fotografia era o reuşită a genului, căci impresia era că bărbatul acela îmbrăcat militar vine spre tine sau te aşteaptă pe tine, la el în birou, sau e gata să-ţi spună ţie ceva, sau continuă, cu tine, o convorbire caldă şi plină de înţelepciune şi de grijă faţă de tine; era într-adevăr o mare reuşită această fotografie, spre deosebire de bustul aceluiaşi personaj, aşezat pe un piedestal în spatele şi în stânga biroului lui Dumitru Dumitru. Era un bust comun, de gips lustruit, trăsăturile chipului, sigur cele arhicunoscute, dar niciun fel de pecete nu dădea acestui chip nici căldura, nici omenia, nici şăgălnicia pe care le respirau portretul fotografic.

Când intrai în sediu, urcând scările spre hol, chiar pe peretele din faţa scărilor, un mare tablou pictat al aceluiaşi personaj, o copie a reproducerii color din biroul lui Dumitru Dumitru, în ramă de aur bogată, de la vreo oglindă, iar rama agăţată pe peretele îmbrăcat tot în pânză roşie, în aşa fel înclinată incit, de la început, te întâmpina chipul blând şi sfătos şi binevoitor al acelui bărbat îmbrăcat militar şi cu pipa în Căuşul palmei drepte. Pictorul îi făcuse obrajii mai rumeni şi îi albise şi sprâncenele stufoase, iar ochii îi făcuse mai pătrunzători. În dreapta şi în stânga tabloului pereţii erau îmbrăcaţi în oglinzile vechiului hol al avocatului Aristide Mărăcineanu, şi cum urcai scările, personajul acela te întâmpina din trei părţi deodată, reflectat în oglinzile mări de cristal, iar deasupra tabloului, urarea binecunoscută adresată părintelui drag al popoarelor, şi apoi numele bărbatului cu o privire atât de caldă şi de ocrotitoare.

Dumitru Dumitru se plimba nervos, călcând însă atertf numai pe preşul îngust întins de la masa de lucru la

uşă, aşteptând să se strângă membrii biroului, şi din când în când se oprea în faţa ferestrelor şi, trăgând perdeaua la o parte, se uita, ferit, spre strada pustie. Ploua adormitor, într-un ropot stins şi uniform, pe vechiul asfalt, în pantă uşoară, apa se scurgea continuu, ca şi când ar fi fost o papză de lac străveziu, cerul apăsător şi cenuşiu ţinea sub el o lumină incertă, nu se putea şti dacă este seara sau dimineaţa, şi aproape că şi nopţile lumina era la fel, nu le mai puteai deosebi de zile, ploua cu o linişte înfricoşătoare, părea că nu avea să se mai sfârşească niciodată. În încăpere stăruia un aer jilav, şi chiar şi hârtiile de pe masă şi din dosare se jilăviseră şi cerneală parcă nu se mai usca niciodată, se mânjea mereu cum atingeai rândul scris cu mina, becul atârnând din tavan sub un abajur de sticlă înflorată stătea aprins fără încetare, dar şi lumina lui era umedă parcă, se prelingea prin încăpere uleioasă şi murdară, abia izbutea să-l ajute pe Dumitru Dumitru să citească rapoartele activiştilor de pe teren, fiecare cu scrisul său chinuit şi eliptic, scris de oameni neobişnuiţi, până de curând, cu tocul şi cu hârtia şi cu povestitul în scris al atâtor situaţii ce se iveau necontenit, mai ales acum, în perioada colectivizării într-un raion de munte, împrăştiat pe dealuri şi pe sub râpe sărace şi pustii de nisip şi pe margini de ape cu lunci înguste şi inundate în mai toate primăverile.

Nu trecuse nimeni pe stradă, iar în curtea raionului nu mai intrase nimeni, de mult, în afara acelui ţăran de la Cornul Caprei, cu care se mai întâlnise de câte va ori, în urmă cu un an de zile, nu mult după evacuarea avocatului şi după instalarea sediului în casa aceasta. De la fereastră se vedea cămăruţa pe care ei o zidiseră în colţul din stânga al curţii spre a servi drept birou de informaţii şi unde stătea permanent, un ofiţer de serviciu, cu o banderolă roşie pe braţ. Uşa acestui birou de informaţii era deschisă, în rama uşii, rezemat, ofiţerul de serviciu picotea ostenit, iar lângă el, sub streaşină cât palma, abia ascuns de ploaie sau ascuns numai pe jumătate, căci din când în când se întorcea căutând să-şi adăpostească, pe rând, când un

umăr, când altul, ţăranul de la Cornul Caprei.

Cineva bătu la uşă şi Dumitru Dumitru zise absent „intrău, căci în acel moment ţăranul păru să răspundă cuiva de pe stradă – care poate că dăduse bună ziua. Prin faţa gheretei trecu un copil, o fetiţă, îmbrăcată într-un pardesiu vechi, odată gălbui, sau acum era gălbui, iar culoarea lui adevărată fusese alta, mai vie, un pardesiu scurt sau rămas mic, cu o glugă agăţată, în nasturi, de guler, ascunzându-i părul mătăsos castaniu scăpat în şuviţe sub ploaia îndesită, şi faţa intens bronzată arămiu. În picioare, fără ciorapi, deşi se apropia octombrie, nişte săndăluţe fără vârfuri, de vară, albe, prea albe, ca şi când ar fi fost noi-nouţe. Fetiţa era destul de înaltă pentru vârsta ei, căci nu putea să aibă mai mult de treisprezece ani, însă firavă şi cu mâinile atârnându-i pe lângă corpul subţire într-o cădere inertă, iar mersul ei era strecurat, păşea grijuliu, nu atingea trotuarul, aluneca, parcă, pe lacul transparent întins pe asfalt de ploaia sâcâitoare, măruntă şi neostenită.

— Intră, repetă Dumitru Dumitru, şi în încăpere pătrunseră membrii biroului, fiecare cu câte un carneţel alb în mină şi creioane chimice vârâte între foile carneţelului.

Dumitru Dumitru îşi luă şi el de pe birou un carnet şi un creion chimic, două dosare cu Mrtii, şi se aşeză în capul mesei lungi, îmbrăcată şi ea în catifea roşie şi înconjurată de şase scaune cu tăbliile şi spătarele înalte îmbrăcate în piele cu iniţialele A.M. scrijelate stufos în grosimea pielii în care fuseseră de asemenea, desenate, flori mari şi frunze.

Secretarii raionului, cu excepţia celui care răspundea de cadre, erau toţi tineri, nu trecuseră cu mai mult de un an sau doi de treizeci, însă feţele lor erau îmbătrânite, sau aşa îi întuneca lumina difuză, gălbuie, a becului spânzurând sub abajurul de sticlă colorată.

În dreapta lui Dumitru Dumitru se aşezase, însă, cel mai în vârstă dintre secretari, un bărbat care împlinise patruzeci de ani, cu tâmplelealbite bine de tot şi cu barba căruntă, acoperind o faţă pătată, ciupită din loc în loc de

vărsat. Se bărbierea rar şi avea tot timpul înfăţişarea omului care n-a mai dormit de o săptămână, dacă nu şi mai bine. Ochii verzui, decoloraţi, jucau neîncrezători, la nişte bobiţe sub pleoapele subţiri, mărginite de geie scurte şi rare.

Era un om mătăhălos, înalt şi spătos şi cu umeri puternici şi gâtul gros, revărsat peste gulerul cămăşii răsfrânte, dar capul era mult mai mic decât s-ar fi putut închipui la un asemenea trup, un cap lunguleţ, ţuguiat spre ceafă, însă faţa se lăţea spre bărbia ascuţită şi tăiaţă adânc exact unde unii oameni au o gropiţă iar tăietura se vindecase rău şi locul rămăsese vânăt, năpădit de fire gălbui şi încâlcite, greu de ras, încât mereu, când se bărbierea singur, Mihalache Dometie făcea să sângereze vechea rană. Când se ridica în picioare trecea cu privirile peste toţi din jur şi de fiecare dată îşi punea mâinile în şold, părând că se odihneşte, cum fac cei care cară poveri cu spinarea, îşi îndrepta necontenit şira spinării şi îşi pârâia singur oasele. Zâmbea cu o mare bunăvoinţă pe faţa lui lată, cu ochii aceia mici şi spălăciţi ca două bobiţe, însă zâmbetul lui nu venea şi din suflet, era numai un fel de a se schimonosi faţa lui, încât părea zâmbet, şi atunci închidea ochii mici şi clipea des din ei, parcă l-ar fi rănit lumina. Vorbea mormăit şi monosilabic, rar deschidea gura să rotunjească o idee până la capăt, înţelesul vorbelor lui se închega din cuvinte separate între ele sau din propoziţiuni simple, numai începute, niciodată şi terminate, trebuia să ghiceşti ce vrea să spună, iar el lăsa intenţionat înţelesul la jumătate, să vadă dacă nu poate prinde ceva din graba de a intra în discuţie sau de a răspunde a celui întrebat.

— S-au strâns... ceva probleme... să v... dem... da... le dă... de e... păt la toate... începu el înainte ca primul-secretar să deschidă cum era şi firesc, şedinţa.

Nu vorbise cu nimeni, ţinea capul în pământ, parcă şi-ar fi spus lui însuşi ce avea de spus, însă văzând că nimeni nu zice nimic, ridica fruntea, şi faţa lui se lăţi şi mai mult în acel zâmbet înşelător, care putea să însemne că l-a

luat gura pe dinainte şi a început: el, fără nicio cădere, discuţia, dar putea să însemne şi că el ştia dinainte nişte lucruri mai serioase, pe care nici ceilalţi şi nici primul-secretar nu le ştiau, şi zâmbetul lui nu era decât masca secretului său şi atuul său încă de la începutul şedinţei, pentru că secretul acela s-ar fi putut să-i privească chiar şi pe unii membri ai biroului. Avea şi el un dosar la îndemână, un dosar destul de burduşit şi, cu mâinile mari, ca nişte lopeţi, cu unghiile tăiate din carne şi sângerii, se juca pe coperţile dosarului.

Ceilalţi secretari erau toţi tineri, cine i-ar fi privit, căutând să ghicească destinul lor de până atunci, greu şi-ar fi putut închipui o biografie bogată, feţele lor, deşi întunecate de o oboseală care le pătrunsese parcă pentru totdeauna în oase şi în pielea obrajilor, răzbind în afară ca o paloare vineţie, încercănându-le adânc ochii tulburi de nesomn, feţele lor erau totuşi ale unor oameni foarte tineri, care nu avuseseră şansa să râdă la timp şi nici să se copilărească la timp, iar acum li se părea prea târziu, şi chiar şi era prea târziu. Griji peste puterile lor şi peste înţelegerea lor uneori, încercări la care nu avuseseră cum să se gândească vreodată şi la care nu se aşteptaseră şi obligaţia aceea continuă de a spune pe nerăsuflate şi scurt „da” sau „nuu, în faţa unor situaţii pe care nici cei mai vârstnici ca ei nu le mai întâlniseră, şi chiar frica de a nu greşi şi de a plăti, uneori, chiar cu viaţa, toate acestea îi îmbătrâniseră brusc şi pe unii îi albiseră brusc, şi le dăduseră o înfăţişare care ascundea vârsta lor adevărată, păreau mereu oameni între două vârste, nici bătrâni, nici tineri.

Nimeni nu se gândea la ei dacă au familie sau dacă trebuie să-şi întemeieze o familie, dacă au o casă sau ei se află într-o continuă deplasare pe teren, dacă îi aşteaptă cineva, sau numai ei aşteaptă fără încetare lumea la audienţe şi la nesfârşite şedinţe, dacă au părinţi şi fraţi şi surori şi dacă aceştia sunt în viaţă sau nu, nimeni, dar absolut nimeni nu se gândea la ei ca la nişte oameni aşezaţi, care se îngrijesc şi ei, ca toată lumea, că vine iarna

şi că le trebuie lemne de foc şi o cameră încălzită, dacă nu o casă, nimeni nu se gândea că sunt şi ei oameni şi că s-ar putea să se îmbolnăvească, alergând şi grăbindu-se fără încetare, uitând să mănânce cu zilele, plouaţi prin sate prin care nimeni nu se înghesuia să le deschidă uşa, neprimeniţi cu săptămânile, aţipind pe colţul meselor în fostele primării sau în sediile abia încropite prin case neprimitoare.

Dumitru Dumitru se uita la ei şi încerca el însuşi să-şi dea seama care mai este puterea lor şi rezistenţa lor, erau totuşi nişte oameni şi ei, nişte oameni tineri, alţii, la vârsta lor, abia încep să se gândească să-şi facă un viitor, şi stau încă nehotărâţi, neştiind în ce parte să o apuce. Secretarii aceştia făcuseră, unii, războiul, voluntari, şi fuseseră răniţi la Budapesta şi în Tatra, cum erau cei doi din stânga lui Dumitru, a căror meserie de bază era de motorişti la batozele de treierat; lucraseră de la şaisprezece ani pe o moşie lângă Dunăre, şi se înscriseseră în partid imediat după 23 August, întemeiaseră o celulă, apoi plecaseră voluntari, se întorseseră pe şantierul de la Bumbeşti-Livezeni pentru că nu mai avuseseră unde să se întoarcă, fuseseră citaţi pe ordin de zi de către comandantul şantierului, înscrişi fulger la o şcoală de activişti, lucraseră ca instructori la o judeţeană din câmpie, iar de un an, amândoi, trimişi odată cu Dumitru Dumitru să pună ordine în acest raion de munte, uitat şi părăsit până şi de Dumnezeu.

Pentru ei, Dumitru Dumitru, care nu era mai în vârstă ca ei decât cu trei ani, era mai mult decât primul lor secretar, el reprezenta propria lor dovadă de identitate, singura lor referinţă intimă, nu aveau pe nimeni altul al lor, sau nu mai aveau, deocamdată, şi era limpede că undeva, în cele mai ascunse şi nebănuite cute ale sufletului lor2 ei simţeau nevoia să-i împărtăşească cuiva numai al lor, şi cu siguranţa că rămâne ca şi când n-ar fi fost spuse nimănui, un gând, o întrebare chinuitoare, o suferinţă de care poate că şi lor le era frică, iar când erau obosiţi peste măsură şi timpul de somn nu le mai ajungea nici cât le ajunsese până

atunci, acele patru sau rareori cinci ore de somn, întrerupte de telefoane şi de chemări neprevăzute şi de insistenţe şi de urgenţe care se iveau întotdeauna, şi când te aşteptai mai puţin, atunci, în acele clipe de oboseală supremă, când credeau că ar putea totuşi să-i spună lui Dumitru Dumitru că, iată, oricât nu s-ar crede şi oricât ar părea de neprincipial, rezistenţa lor a ajuns la capăt şi, efectiv, nu mai izbutesc să-şi ţină Capul drept şi ochii deschişi, că nu mai reuşesc să înţeleagă nimic, că le fug literele de pe paginile cu rapoarte şi note informative, sute de note informative, şi nu mai desluşesc nimic din cuprinsul lor plin de nume de duşmani de clasă şi de năpârci ostile regimului, denunţuri cu nemiluita semnate toate invariabil „un grup de tovarăşi ţărani” sau „un grup de comunişti devotaţi46 sau „cinstiţi44, dar toate scrise mai ales cu mâna stângă de oameni care ştiau carte cu siguranţă, atunci, în acele clipe de supremă epuizare, se ridicau de la birourile lor şi se îndreptau către biroul lui Dumitru Dumitru şi intrau la el hotărâţi să-i arate că a venit timpul, în sfârşit, să-i înţeleagă şi el, singurul care i-ar fi putut înţelege, şi să-i lase să se ducă undeva, chiar şi într-un fânar al unui chiabur, şi să doarmă o zi şi o noapte, nu mai mult, o zi şi o noapte, şi apoi, şi intrau, într-adevăr, în biroul lui Dumitru Dumitru cu acelaşi fel respectuos şi niţel jenat cu care nici ei nu mai ştiau de când fuseseră învăţaţi să intre în biroul unui prim-secretar, şi după ce ziceau „trăiţi44 scurt, strecurat printre dinţi, aşteptau ca el să ridice ochii spre ei, cu acea mişcare obosită a capului ridicat greu, de plumb, de deasupra dosarelor interminabile, de deasupra schiţelor unor viitoare construcţii, de deasupra paginilor cu instrucţiuni transcrise prost şi neciteţ şi de atâtea ori după ureche, la telefon, de către ofiţerul de serviciu, aşteptau ca el să-i privească din nou cu acea surprindere şi cu acea voit mascată nemulţumire că la ora la care intrau la ei în birou ei nu sunt pe teren, acolo unde într-adevăr era nevoie de ei, şi ei citeau pe faţa lui, de la o vreme mereu pământie şi suptă, cu buzele livide şi strânse, muşcate nervos cu dinţii,

şi umezite mereu nervos şi crispat, ei citeau că, într-adevăr, nu era nici atunci cel mai potrivit moment să-i ceară să fie lăsaţi să doarmă fie şi numai câteva ceasuri şi că era cum nu se poate mai neinspirată îndrăzneala lor de a fugi cu gândul la somn când ei sunt aşteptaţi de cine ştie cită lume care are neapărată nevoie de prezenţa lor, pentru ca această lume să poată pune capul liniştită, seara, pe o pernă, cu încredinţarea că ziua de mâine va fi mai aproape de speranţele ei…

— Da, zicea Dumitru Dumitru, ascult, însă niciodată parcă nu avea într-adevăr timp să-i asculte în acele momente sau poate că şi lui îi era teamă ca ei să nu-i ceară, într-adevăr, câteva ore de odihnă şi el să-i refuze şi de fiecare dată, după acel „Ascult*, iritat, urma invitaţia cunoscută…

— Dacă ai niţel timp mai liber, hai cu mine să vedem ce-i cu ţăranii ăia de la Cireşu, care după ce s-au înscris şi au semnat cererile cu tot neamul lor şi au dus la sediu tot ce trebuiau să ducă, vite şi care şi pluguri şi dracu’ mai ştie ce, au venit azi-noapte, au bătut paznicul şi şi-au luat fiecare câte-un bou înapoi şi l-au dus acasă fiindcă un neisprăvit de instructor, dau eu peste el şi dau eu cu el de pământ, ca să-i facă să se înscrie, le-a spus că Statutul nou prevede că un bou e al gospodăriei, iar al doilea rămâne asupra ţăranului, înţelegi?

Şi peste câteva minute, după ce Dumitru Dumitru îl punea pe secretar să citească şi el nota telefonică de la Cireşu, „Gazul* raionului gonea pe dealurile desfundate, aruncându-i pe cei doi într-o parte şi-n alta, şi peste scaunul şoferului, care şi el dormea zdravăn la volan – învăţase drumul perfect –, şi la fiecare cotitură deschidea automat ochii şi lua virajul în ultimul moment, iar când trebuia să oprească, momentul se petrecea între somn şi trezie, căci imediat ce motorul stătea, capul şoferului se lăsa încet pe volan şi nimic din tot ce se întâmpla atunci pe pământ, şi nu numai pe pământul acelui raion, ci pe tot pământul, nu-l mai interesa. Toată lumea îi zicea „Ochi-închişia, şi chiar aşa îi rămăsese numele şi chiar şi el când

răspundea la telefon primuluisecretar, ca să nu mai fie nevoie de lămuriri, spunea scurt: „Ochi-închişi, tovarăşe prim, la aparat*, după care, cu ochii închişi, asculta indicaţiile acestuia, iar indicaţiile erau şi ele invariabile: „Ai benzină, ai ce-ţi trebuie, să nu uiţi pistolul, plecăm acum, vezi să nu te găsesc dormind* – grijă inutilă, pentru că şoferul era găsit la volan, cu motorul mergând, însă cu capul pe volan, şi ochii închişi.

Atunci secretarul uita pentru ce venise la Dumitru Dumitru, uita că visul lui cel mai sincer, singurul vis în care mai avea puterea să creadă, era cele câteva ore de somn, şi la fel de grijuliu cum intrase ieşea să se pregătească de plecare, invidiindu-l din toată inima pe Ochiânchişi pentru că pe el, în timpul drumului, nu-l mai întreba nimeni nimic şi putea fura somnul.

— Da, zise şi acum Dumitru Dumitru – era un tic al lui, începea toate şedinţele cu acest „dau, care ar fi putut însemna constatarea lui că totul e în ordine, toată lumea interesată este prezentă, se poate deschide şedinţa.

Lângă Mihalache Dometie stătea maiorul de securitate invitat special pentru un raport şi acesta îşi tot aranja nişte hârtii, părând că nu găseşte ceea ce trebuie şi întorcând mereu capul spre uşă, doar – doar o intra cineva să-i completeze ceea ce îi lipsea din acele hârtii.

Şi într-adevăr, imediat după ce Dumitru Dumitru spuse „Da”-ul său confirmativ, pe uşă intră un ofiţer tânăr şi, scuzându-se din priviri, se aplecă la urechea maiorului, explicându-i ceva în legătură cu dosarul adus.

Când ieşi din birou, scuzându-se iar din ochi, lui Dumitru Dumitru îi sări ţandăra şi îl luă pe maior în primire:

— La dumneavoastră, tovarăşe maior, nu se învaţă şi militări a, nu se învaţă şi salutul, nu se cere permisiunea superiorului? De unde aţi recrutat civilii ăştia, împăiaţi ofiţeri?

Maiorul se ridică repede în picioare şi vru să răspundă, roşu la faţa, şi cu mâinile tremurând mototoli fără să vrea dosarul adus.

— N-am nevoie de explicaţii, şi dacă şi la dumneavoastră se practică milităria, să-i dai două zile de arest, şi la mine în birou să nu mai intre decât după ce a învăţat cum se intră la un superior, că la mine nu este ghişeu de Loz în plic, unde intră el pe din dos şi joacă pe gratis – dacă câştigă plăteşte, dacă nu, nu, cum face la Cornul Caprei, pentru că să ştii că şi eu mai primesc note informative…

Maiorul continua să stea în picioare, şi simţea că îi luaseră obrajii şi fruntea foc, iar dosarul aproape că îl făcuse praf mototolindu-l, şi când îşi dădu seama, începu să-l netezească cu podul palmei ca un ţăran o coală de cerere.

— De unde e băiatul ăsta? mai întrebă Dumitru Dumitru, care nu reuşea să uite scena dinainte.

— Din Sacoţ. Locotenentul Turbata, altfel să ştiţi că e băiat bun, devotat, are la activ…

— Nu mă interesează ce are la activ, mai ştiu şi eu ce are la activ, să-mi dai şi mie dosarul lui…

— Dosarele cadrelor noastre, ştiţi… zise maiorul, de data aceasta prinzând curaj, căci într-adevăr dosarele cadrelor lor nu depindeau nici de Raionul de partid, nici de Regiune, şi ridică mâinile cu un aer neputincios dar fals, nu putea, adică, să execute ordinul, dar această neexecutare arăta şi că, până la un punct numai, el, ca maior de securitate comandant, este subordonat primului-secretar, aşa că îi pare rău, dar „elu şi „ciu au, totuşi, alţi şefi, în ultimă instanţă…

— Dar când i s-a făcut dosarul de propunere pentru a fi recrutat de securitate, cine s-a ocupat de la noi de el? continuă Dumitru Dumitru.

— Eu, răspunse prompt unul din cei doi secretari din stânga lui Dumitru, un băiat de vreo douăzeci şi şapte de ani, cu o şuviţă albă din mijlocul frunţii până spre ceafă, tăind în două creasta de cocoş a frezei lui bogate şi negre ca smoala.

Sub sprâncenele stufoase jucau ochii albaştri, nefiresc de albaştri şi de umezi, parcă mereu ar fi plâns

sau parcă atunci şi i-ar fi şters de lacrimi. O lumină senină plutea peste chipul lui slab şi palid, şi buzele pline, cărnoase, abia reţinând un zâmbet liniştitor păreau mereu pregătite să murmure ceva în întâmpinarea celui care îl privea sau care îi vorbea; era un om senin, şi lumina aceea te făcea să crezi că în orice clipă îi poţi citi sufletul ca în palmă. Fusese până nu demult primul-secretar al tineretului din raion, şi Dumitru Dumitru îi zicea, de câte ori îl vedea, „Tinereţe, ce faci, tinereţe? Ce probleme mai aveţi voi, tinereţe? u – iar el de fiecare dată zâmbea senin, nu avea nimic de cerut sau de reclamat, sau de întrebat, îşi făcea datoria în tăcere, nu se bătea cu pumnul în piept, nu ameninţa, pe unde trecea, nu striga la nimeni, zâmbea dezarmat, dar şi dezarmant, şi când fusese propus de către Dumitru Dumitru secretar al raionului, unele referinţe 11 desemnau drept încă prea tânăr şi prea puţin copt, „nu avea, se spunea, un spirit revoluţionar corespunzătorera „prea râzăre (46, cum îl caracterizase chiar Mihalache Dometie şi „vigilenţa revoluţionară nu i-a intrat încă în sânge de totu'.

Fusese rănit în Tatra şi scăpase cu viaţă ca printr-o minune, căci fusese îngropat de un obuz şi zăcuse mort câteva ceasuri, şi atunci când se trezise, de spaimă, o şuviţă din fruntea lui se albise complet, parcă i-ar fi lipit-o cineva cât stătuse îngropat.

La douăzeci şi unu de ani avea pieptul plin de decoraţii, şi ştia că moartea nu are vârstă şi că nu alege, ceea ce îi rămăsese neschimbat era zâmbetul mereu tânăr şi lumina ochilor, care lumina senin obrazul lui, însă cine îl privea mai bine observa destul de uşor că e greu să spui ce vârstă are, în orice caz, nu douăzeci şi şapte de ani, ci peste treizeci, iar când pleoapele îi acopereau ostenite ochii, faţa lui îşi căpăta adevărata ei lumină, care nu mai era deloc senină şi tânără, ci o lumină obosită, şi pe chipul lui stăruia o culoare de ceară.

— Să-mi dai şi mie dosarul pe care l-ai întocmit dumneata, continuă Dumitru Dumitru.

— Nu mai este la noi, zise secretarul.

Îl chema Mihnea Pietraru şi vorbea surprinzător de rar, ca şi când gura lui ar fi fost încleştată, şi dinţii la fel, iar el făcea un efort ca să pronunţe cuvintele corect şi răspicat.

Maiorul, care stătea în picioare, clipi cu un înţeles anume către Dumitru Dumitru, adică;

— „Vedeţi, cadrele noastre nu depind de raion, au altă ierarhie14…

— După şedinţă, să rămâi să-ţi arăt eu cu ce se ocupă acest ofiţer devotat când ajunge el la Cornul Caprei sau la Obroceşti, unde crede el că nu-I ştie nimeni, nici al cui e, nici de unde e şi cine este stăpânul lui.

— Am înţeles, raportă maiorul şi se aşează jos.

— Să începem, continuă Dumitru Dumitru, părând că se mai liniştise. Tovarăşe Dometie, care e situaţia cu ţăranii de la Cornul Caprei? Ce e acolo, te-ai lămurit?

— Agitaţie, răspunse pe un ton de reproş Mihalache Dometie, deschizând dosarul pe care îl tot pregătise până atunci. Agitaţie duşmănoasă, condusă de unul Năiţă Lucian, pe care l-aţi eliberat dumneavoastră, de aici, din birou, anul trecut, şi pe care tovarăşii de la securitate îl bobiseră repede atunci, chiar tovarăşul locotenent Turbatu, care a fost aici mai înainte, ştiţi, cunoaşteţi cazul…

— Ştiu, îl repezi Dumitru Dumitru, ţăranul e aici, la raion, uite-l acolo la poartă, lângă ofiţerul de serviciu, să stăm de vorbă cu el…

— Ce să mai stăm, tovarăşe prim? întrebă indignat Mihalache Dometie, am situaţia clară aici, îl am şi pe el aici, ce să mai stăm de vorbă cu el… trebuie ridi…

— Ai dumneata oameni acolo, în dosar? replică tot scurt Dumitru Dumitru… Cine a fost instructorul care le-a spus că un bou le rămâne lor şi unul stă la gospodărie? Pe ăsta îl ai la dosar? Că ăsta e plătit de noi şi nu să ne facă încurcături…

Ploaia se înteţise pe nesimţite şi se auzea cum zuruie pe acoperişul de tablă, trecuseră mai bine de trei ore de la începutul şedinţei, se citiseră notele informative cu privire

la „cazul de la Cornul Caprei*, prezentase şi maiorul un raport, din care reieşea că „ţăranul sărac Năiţă Lucian, după ce a semnat cererea, s-a răzgândit şi a instigat satul să-şi «fure» fiecare câte un bou şi să-l ducă acasă, a fost bătut paznicul*…

Se hotărâse „analiza situaţiei pe teren*, cum zicea Mihalache Dometie, dar Dumitru Dumitru se opusese ca ţăranul care aştepta la poarta raionului, unde venise de bunăvoie, cerând audienţă la primul-secretar, să fie arestat…

Acum citeau lista întocmită de maior şi cuprinzând numele duşmanilor de clasă ce urmau să fie anihilaţi în zilele sau nopţile următoare…

Dumitru Dumitru rostea tare numele lor şi căuta să şi-i amintească pe fiecare în parte – nu erau mulţi, şase sau şapte, un fost cârciumar, proprietar al restaurantului „La ţapuM, unde fuseseră găsite manifeste instigatoare la răzmeriţă, trase la un şapirograf care aparţinuse unei bănci populare numită „Energia Cerneiu, şeful legionarilor de pe acele locuri, un popă aflat într-o continuă agitaţie ameninţând cu blestemele şi blestemând în parabole inventate de el sau adaptate de el la realităţi imediate în predicile cântate la biserică în toate duminicile şi în toate sărbătorile pe care până atunci nu le ţinuse niciodată, proprietarul unor cazane cu ţuică constituite într-o adevărată baterie industrială şi puse să funcţioneze într-o povarnă părăsită la marginea unei păduri, un fel de student întârziat sau resemnat, trăind inutil şi plictisit chiar şi de el însuşi, şi care nu făcea altceva, de dimineaţa până seara, decât să stea în restaurantul „La ţapuu, să joace cărţi şi să citească cui se nimerea pagini dintr-o carte de Giovanni Papini şi articole din culegerea lui Octavian Goga, *Mustul care fierbe*, în sfârşit, un învăţător pensionar care ieşea în fiecare dimineaţă, pe o băncuţă, la poarta casei, şi răsfoia, cu ochelarii pe nas, o colecţie din *Curentul* lui Pamfil Şeicaru, oprind pe cine se nimerea ca să-i reproducă un pasaj din cursivele acestuia din timpul când îi denunţa pe legionari.

— Domnule dragă, Pamfil Şeicaru a fost cel mai mare gazetar român, nimeni n-a scris ca el despre legionari, ştiţi bine că pe mine au vrut să mă spânzure de bradul şcolii şi am stat încuiat în casă două săptămâni, domnule dragă, Pamfil Şeicaru i-a denunţat pe legionari pentru totdeauna. Dacă vrei să asculţi portretul lor, stai un moment să-ţi citesc…

Dumitru Dumitru se opri asupra numelui pensionarului, dar tot nu fu sigur dacă era sau nu, într-adevăr, el.

— Asta nu e pensionarul Pavelescu? întrebă el.

— El este, raportă maiorul de securitate, face agitaţie anticomunistă, cu articolele unui ziarist transfug, criminal de război, îl dă de exemplu la lume şi îl citeşte în plină stradă, a cântat şi *Deşteaptă-te*, *române* la o nuntă, acum două săptămâni…

Dumitru Dumitru nu zise nimic, îşi aminti doar că, atunci când ne fusese luat Ardealul, el şi alţi ucenici de la Malaxa şi muncitorii de la Malaxa şi din şcoli contaseră pe străzi *Deşteaptă-te*, *române*, însă nu era timp atunci nici de amintiri şi nici de căutări de înţelesuri ale amintirilor.

— Da, zise el ca de obicei când constata că totul este în ordine.

— Şi Aristide Mărăcineanu? întrebă el surprins că lipseşte numele lui de pe listă. Unde este Aristide Mărăcineanu? întrebă el încă o dată, de data aceasta cu acel glas apăsat şi milităros, şi uscat, şi lipsit de orice urmă de sentimente.

Pe fruntea lui trecu o undă de negură, şi ochii i se strânseră ca şi când lumina s-ar fi aprins brusc şi l-ar fi rănit

— Nu era prevăzut în etapa asta, raportă iar, în picioare, maiorul de securitate.

— Să fie arestat i sună sec replica lui Dumitru Dumitru. Şi dacă dumneavoastră nu sunteţi informat cu ce se ocupă, atunci să veniţi la mine să vă informez eu.

Dar restul cuvintelor se pierdu, căci în acel moment intră şeful de cabinet şi-l rugă să ridice receptorul.

— Ascult, strigă în receptor Dumitru Dumitru. Dumitru Dumitru, da, eu sunt. Urmă o pauză, apoi Dumitru Dumitru păru că se destinde, căci glasul său redeveni calm şi liniştit: Chiar în şedinţa în care ne aflăm am analizat situaţia, şi din câte îmi dau eu seama, noi am greşit, un instructor al nostru i-a minţit pe ţărani ca să-i facă să se înscrie mai uşor… Sigur că da, analizăm la faţa locului… Eu nu cred în niciun fel de agitaţie, iar ţăranul acela a venit el singur la raion, urmează să stăm de vorbă cu el… sigur că da, trimitem un raport… Da, zise el când se sfârşi convorbirea telefonică, întorcându-se către membrii biroului şi mai ales privindu-i atent pe Mihalache Dometie şi pe maiorul de securitate.

Unul din ei informase regiunea peste capul lui şi înainte de a-i spune lui, sau poate că amândoi făcuseră acelaşi lucru, neavând, poate, destulă încredere în el.

Dar de ce, de tunde această neîncredere, dacă nu era vorba de o ascunsă ambiţie de a atrage atenţia, carierist, asupra activităţii lor, care, altfel, credeau ei că n-ar fi fost cunoscută aşa cum ar fi meritat. Îi privea uşor nedumerit, dar şi uşor îngrijorat – erau totuşi tovarăşii lui, duceau împreună aceeaşi bătălie cumplită şi complicată, aveau împreună aceeaşi misiune şi acelaşi ideal, nu înţelegea nimic din tot ceea ce se petrecuse cu ei, fiindcă sigur, numai unul din ei, sau ei amândoi, separat sau împreună, anunţaseră regiunea fără ştirea lui şi alarmaseră conducerea regiunii despre o răzmeriţă care, de fapt, aşa cum reieşise şi din şedinţă, nu prezenta vreun pericol, şi numai cine nu cunoştea firea încâlcită şi chinuită – de evenimentele cărora nu le mai putea face faţă, cu înţelegerea ei disperată – a ţărănimii îşi putea imagina că o ceartă pe nişte perechi de boi între ţăranii de la Cornul Caprei şi paznicul de noapte şi chiar o bătaie mâncată de paznicul de noapte însemna începutul unei răzmeriţe.

— Da, repetă el, să mergem la faţa locului, tot biroul, şi să analizăm situaţia. „Îşi strângea hârtiile de pe masă preocupat şi trist, şi când intră şeful de cabinet, îi spuse să cheme şoferul şi să fie pregătit de plecare.

— În legătură cu Aristide Mărăcineanu, interveni Mihalache Dometie, am dat dispoziţie ca să fie dată afară din şcoală fata lui”.

— De ce? întrebă surprins, de data aceasta, Dumitru Dumitru, Mi s-a spus că are o mare înzestrare pentru matematică şi desen…

— Nu poate sta în clasă cu copiii noştri copilul unui duşman al poporului, chiar dumneavoastră aţi dat ordin să fie imediat arestat, insistă Mihalache Dometie.

— Eu nu duc lupta de clasă cu copiii, răspunse nervos Dumitru Dumitru. Copilul să fie lăsat să înveţe carte.

— Şi cu ţăranul de la Cornul Caprei ce facem? mai întrebă Mihalache Dometie. Aţi văzut dovezile, el e capul răscoalei…

— Vreau să văd şi eu răscoala întâi, şi după aceea hotărâm, deocamdată să meargă cu noi cu maşina. Ridicăm şedinţa.

Telefonul sună din nou, de la regiune, şi Dumitru Dumitru ascultă mult în pâlnia lui indicaţiile pe care i le da cineva, apoi, când acel cineva reuşi să încheie, replică pe acelaşi ton liniştit şi calm şi egal, cu care obişnuia să vorbească atunci când toată lumea părea să nu fie de partea lui, iar el dorea să câştige cauza.

— Ţăranul este la mine, în curtea raionului, şi nu cred că este vinovat Vinovat este activistul nostru, care s-a grăbit să ia o primă şi o decoraţie!

AEROPORTUL ERA PUSTIU, VAMEŞI PLICTISIŢI CĂUTAU absent sau numai aparent absent în geamantanele voluminoase ale olandezilor, funcţionarii oficiului de turism zâmbeau fără profesionalitate, mai mult căscând, două *stewardese* făceau, cu aceeaşi lipsă de tragere de inimă, oficiul de gazdă, la diverse ghişee fete obosite picoteau indiferente la agitaţia acum potolită a celor care întindeau cuminţi paşapoartele, aşteptând viza de intrare, ofiţerul se chinuia să-i distingă pe unii de alţii, căci toţi aveau plete şi bărbi stufoase şi toţi erau bucălaţi şi blonzi, iar bărbile şi pletele roşii; doar fetele îi mai odihneau privirile încruntate, ochii lor albaştri şi pielea

atât de albă a obrajilor de porţelan îi aminteau mereu icoanele din copilăria lui de ţăran undeva într-un sat bisericos din Ardeal, un difuzor lăsa să se prelingă o melodie uleioasă, o voce de scaped se tânguia leşinător, făcând să revină fără încetare în englezeşte laitmotivul „La revedere, draga meatf, cuiva îi plăcea nespus melodia sau suferea după o despărţire, şi banda de magnetofon era repede dată înapoi, şi cântecul izbucnea parcă şi mai sfâşietor, cineva avu în sfârşit inspiraţia să oprească magnetofonul, şi după câteva secunde, care făcură şi mai pustie clădirea luminată strălucitor, o crainică explică într-o franceză binevoitoare, apoi în engleză, că în curând avea să sosească un nou avion, cursa de Atena.

Peronul din faţa aeroportului fusese blocat de mari autocare ale Oficiului de turism, şoferii ferchezuiau sticlele farurilor, motoarele mergeau în ralanti şi nori uşori de motorină stăruiau în aerul sufocant.

Sfârşitul lui septembrie scălda Bucureştiul în apele unui cer nesfârşit de adânc, stelele abia răzbăteau cu lumina lor tremurândă ca nişte ochi de opal, doar luna se chinuia să-şi păstreze întreg chipul şi zâmbetul larg, plutind beată peste fostele dealuri cu vii ale Filaretului.

Salonul oficial în care fuseseră invitaţi pentru câteva minute, cât ar fi durat formalităţile de graniţă şi vamale, se afla în partea stângă a clădirii şi era prost luminat Nu funcţiona decât una din lămpile cu neon, însă pereţii de sticlă primeau generos lumina reflectoarelor îndreptate spre pista de beton de pe care nava lor se retrăgea şi ea cu un aer obosit şi trist, cu aripile tremurând ca o pasăre rănită şi incapabilă să se mai ridice de pe pământ.

Un funcţionar de la protocol şi încă cineva, un bărbat chinuit să păstreze şi să impună o atitudine de om important, pe care Dumitru Dumitru nu-l cunoştea şi al cărui nume nu-i spusese nici el nimic deosebit, însoţiţi de un reprezentant al aerogării, veniră în întâmpinarea lor, surprinşi să-i afle însoţiţi de o femeie, dar când Dumitru Dumitru, care o invitase, făcu prezentările, funcţionarul de la protocol se lumină brusc şi păru foarte încântat că îi

poate fi de folos.

— Iată ce întâmplare, zise el, nu mă aşteptam să vă pot cunoaşte, suntem onoraţi, se bucură el căutând să alcătuiască o propoziţiune care să exprime în acelaşi timp şi bucuria, dar şi admiraţia respectuoasă.

Din păcate, zâmbetul lui făcea inexpresive cuvintele, căci nu învăţase încă să se bucure reţinut şi demn, reverenţa lui părea mai mult o căciuleală slugarnică, şi chiar vru să-i ia din mină, înaintea băiatului de la aeroport, geanta de voiaj pe care nu o predase la bagaje şi care nu era deloc uşoară.

Bărbatul al cărui nume nu-i spunea, totuşi, nimic lui Dumitru Dumitru, în ciuda eforturilor acestuia de a-i găsi o identitate în cadrul aparatului de partid, zâmbi şi el, însă îngăduitor, nu auzise de Ruxandra Mărăcineanu şi nici nu se arăta preocupat de a afla cine este, pe el îl interesa postura lui de „Cineva u venit „în întâmpinareu, la aeroport, şi după ce dădu mina şi cu Tudor Cernât înţepeni băţos în faţa unui fotoliu, lăsând să se vadă că aşteaptă ca formalităţile să nu-i reţină prea mult, iar reprezentantul aerogării se scuză şi ieşi grăbit, asigurându-i că totul este pus la punct.

— Cum aţi călătorit? întrebă personajul important cu o falsă curiozitate, pentru că gândul lui era în cu totul altă parte.

Nu-l mai văzuse nici el pe Dumitru Dumitru, dar cunoştea biografia lui şi, observându-l, în minutele care trecuseră de când se aflau în salonul oficial, înţelesese că acesta este cu totul absent şi indiferent la primirea ce i se făcuse.

— N-am înţeles, zise Dumitru Dumitru, încercând fără niciun menajament să-l identifice, totuşi, pe interlocutorul său, n-am înţeles bine numele dumneavoastră…

Întrebarea era şi descurajantă şi niţel dispreţuitoare, şi personajul simţi acest lucru, însă fu nevoit să se prezinte din nou şi să spună şi gradul pe care îl avea într-una din secţiile aparatului central.

— Da, zise Dumitru Dumitru, acum ştiu de unde să vă iau, şi continuă la fel de indiferent faţă de el, am călătorit bine, sau destul de bine, timp de trei ore în acelaşi salon cu unul din marii noştri arhitecţi, dar nu ne-am văzut decât la ieşire. Mi se pare, adăugă el ca să atragă şi mai viu atenţia asupra ignoranţei importantului personaj, că şi la această clădire a aeroportului sunteţi coautoare?

Ruxandra Mărăcineanu zâmbi stins, vag intimidată de situaţia în care se afla, dar şi străină de amintirea contribuţiei pe care o avusese la proiectarea modernei construcţii. Urmă un moment de linişte încordată, tânărul de la protocol îşi lăţi şi mai mult zxmbetul îndatoritor, Tudor Cernat privi stânjenit spre pista de care se apropia vertiginos avionul de Atena, importantul personaj păru că vrea să spună ceva, dar efectiv nu găsi ce, ţinuta lui se relaxase pe nesimţite, nici el nu avusese timp să-şi dea seama, acum încerca să-şi refacă atitudinea, dar nu mai găsea niciun suport moral pentru a redeveni ţeapăn şi important, „cineva* cu adevărat important se afla chiar în faţa lui, şi era o femeie, o femeie elegantă, însă de o simplitate a conduitei dezarmantă. Stătea în acest salon oficial cu o degajare şi cu o seninătate indiferente, ca şi când toată viaţa ei ar fi fost aşteptată şi primită numai în saloane oficiale.

Ruxandra Mărăcineanu se simţi, în sfârşit, datoare să răspundă complimentului făcut, şi liniştea luă sfârşit, pentru a face apoi şi mai sufocantă, pentru acel cineva important, atmosfera din salon.

— Şansa de a câştiga un concurs, zise ea, dar nu umilită, de parcă s-ar fi scuzat, cum i se păru lui Tudor Cernat în primul moment, ci cu sentimentul clar al hazardului care ar fi dictat prezenţa ei în grupul arhitecţilor, devenit, apoi, celebru.

Pe faţa ei arămie, cu pielea mată, catifelată, netedă ca şi când ar fi fost necontenit bronzată de un soare de iarnă pe vârful munţilor, pe faţa ei arămie, ochii verzi, intens verzi, păreau literalmente ireali, nişte pete aplicate de un penel înmuiat cu adâncă răutate în acel verde cu

care sunt pictate bisericile olteneşti de sub munte.

Îşi scosese pălăria, şi părul castaniu, cu vii reflexe, şi el de aramă bătută, pieptănat lins, strâns la ceafă într-un coc bogat, întuneca linia hieratică a obrazului şi fruntea înaltă, bombată uşor. Un zâmbet absent, un permanent zâmbet absent, ţinând mereu înflorită arcuirea buzelor trase parcă de un virtuoz al caligrafiei, dădea chipului ei o seninătate copilărească, dar şi o tristeţe la fel, ca şi umezirea ochilor ei verzi, căutând necontenit miraţi şi privind lumea dintr-o străină depărtare.

— Şansa de a câştiga un concurs, zise uscat Dumitru Dumitru, se înscrie printre valorile democraţiei autentice, pentru că şansa de a câştiga, cinstit, un concurs presupune şansa pe care şi-o oferă societatea de a-şi selecţiona valorile…

— Poate, răspunse din nou vag intimidată Ruxandra Mărăcineanu, dar şi vag absentă.

Zâmbetul ei stins ascundea surpriza şi uimirea ei sinceră de a se fi aflat atunci, pentru prima dată, în salonul oficial al aerogării, pe care şi ea o imaginase, iar micul salon, văzut ca o carlingă de navă aeriană transoceanică, era chiar opera ei, dar niciodată până atunci nu intrase în el decât ca arhitect proiectant în perioada construcţiei, niciodată în calitate de pasageră a unei curse internaţionale şi niciodată aşteptată sau întâmpinată. De altfel, niciodată, de când aerogară intrase în circuitul funcţional, ea nu mai trecuse pe aici, deşi nici acum, gândea ea ascunsă de acel zâmbet absent, nu fusese aşteptată de nimeni, nimeni nu ştia că soseşte, hazardul se jucase cu ea şi acum, la înapoierea în ţară, şi ea se afla ca un actor într-o piesă de teatru, în postura de aşteptată sau de invitată în salonul oficial, peste câteva minute îl va părăsi, şi va reintra în condiţia ei de călător oarecare, întors dintr-o vacanţă în străinătate, iar salonul va redeveni oficial, aşa cum l-a proiectat ea şi pentru ce l-a proiectat ea, în clipele când l-a văzut ca pe o carlingă de sticlă plutind deasupra pistei de beton.

Reprezentantul aerogării sosi gâfâind cu

documentele de voiaj ale invitaţilor puse la punct şi, predându-le, se oferi să-i conducă până la peron, unde probabil îi aşteptau maşinile. Ieşiră grăbiţi exact când cineva tocmai stingea singura lampă de neon aprinsă a salonului, obligându-l pe omul aeroportului să încerce o scuză de care nimeni nu avea nevoie. Pe scările pentru pasagerii comuni urcau acum puţinii călători sosiţi de la Atena, şi Dumitru Dumitru surprinse chipul sufocat de efort al vechiului său prieten Petre Nobilu. Bondoc şi gras şi cu un mers caraghios, rostogolit, căra sub şiroaie de sudoare două genţi de voiaj burduşite zdravăn şi abia îşi ţinea obrajii, ca două felii de pepene, să nu se rupă sub pufăiturile sacadate. Ajuns sus, în capătul scărilor, se înălţă pe vârfuri, să vadă dacă II aşteaptă cineva, şi într-adevăr, printre puţinii, foarte puţinii care se plimbau nerăbdători prin foaierele aeroportului, Dumitru Dumitru o descoperi şi pe soţia prietenului său, o femeie la fel de scundă, însă firavă şi aţoasă, dar stăpânind bine vârsta, ca să nu se arate, deşi trecuse de patruzeci şi cinci de ani şi născuse şi crescuse „în vremuri grele”, cum zicea Petre Nobilu, trei copii, acum mari şi aflaţi la casele lor şi la rostul lor.

Dumitru Dumitru vru să-i atragă atenţia, dar nu găsi niciun prilej, şi când ajunseră în holul aeroportului nu o mai văzu nici pe soţia lui, Maria. Intrase la vamă, după el, astfel încât, afară, când importantul personaj vru să restabilească atmosfera protocolară şi deschise gura gata să formuleze propoziţiunea la care meditase pe drumul spre peron, Dumitru Dumitru se întoarse către reprezentantul aeroportului.

— Cu avionul de Atena, care a aterizat acum, a sosit şi unul din cei mai buni prieteni ai mei, dacă nu cel mai bun, sigur cel mai bun, nici nu ştiu de ce am ezitat, în sfârşit, se numeşte Petre Nobilu şi este, ca şi tine, Tudore, directorul unor mari uzine – dar întorcându-se observă, abia atunci, că Tudor Cernat lipsea.

— A rămas să dea un telefon la cabina de interurban, îl scuză omul aeroportului, doriţi să-l vedeţi pe prietenul

dumneavoastră?

— Da, zise Dumitru Dumitru, dacă nu te supără, transmite-i dumneata când te întorci că îl aştept aici pe peron. Voiaţi să spuneţi ceva, se adresă Dumitru Dumitru importantului personaj.

Acesta aştepta din nou dezumflat, iar propoziţiunea pregătită se dezarticulă şi ea repede.

— Voiam să spun, începu el, că plăcuta mea misiune se apropie de… bănuiesc că ne vom revedea mâine, dumneavoastră sunteţi aşteptat la tovarăşul… împreună cu directorul-general Cernat, acum urmează să ne luăm rămas bun, tânărul nostru de la protocol vă va conduce la casa de oaspeţi, aşa că…

— Mulţumesc, interveni Dumitru Dumitru, şi îi făcu loc să-şi ia la revedere de la Ruxandra Mărăcineanu, căci el întinsese mâna spre Dumitru.

Una din uşile batante se izbi de peretele de plexiglas care o înconjura şi, revenind, îl azvârli pur şi simplu afară pe Tudor Cernat, care, deschizând larg braţele, ca şi când ar fi vrut să-i cuprindă pe toţi, strigă atrăgând atenţia şoferilor de la autocare:

— Sunt bine, toţi sunt bine, e-n ordine, astă-seară sunteţi invitatul meu, tovarăşe Dumitru, apoi îşi dădu seama că exuberanţa lui ar fi putut părea nelalocul ei, şi adăugă repede, cuminţit:

— Mă scuzaţi!

— Atunci, zise Dumitru Dumitru, continuând discuţia fragmentată cu personajul care îl enerva cu simpla lui prezenţă de om ce nu-şi putea declina altă identitate decât importanţa supralicitată a misiunii sale, atunci, sper că ne vom revedea mâine, noi o să mai întârziem câteva minute, trebuie să-mi aştept prietenul, şi îi întinse mâna.

Tânărul de la protocol îl informă că sunt aşteptaţi de o maşină şi se oferi să-l conducă, dar Dumitru Dumitru îl expedie şi pe el rapid, mulţumindu-i reticent.

Ruxandra Mărăcineanu asistase vădit stânjenită 3 a scenă, şi Dumitru Dumitru se simţi dator să se explice, îşi reluase înfăţişarea sportiv-degajată şi aerul bine dispus,

lăsând vizibil să se înţeleagă că tot ce fusese până atunci, o încercare eşuată de primire protocolară, putea trece repede şi uşor neobservată.

— Bănuiesc sau, nu, sper că nu sunteţi aşteptată de nimeni – vedeţi ce lipsit de eleganţă sunt! – şi atunci, dacă îmi permiteţi, vă invit eu în maşina noastră.

Ruxandra înclină capul în semn de acceptare supusă, însă ochii ei rămaseră larg deschişi şi miraţi, parcă ar fi acceptat un verdict căruia ea nu-i putea opune nicio rezistenţă. Zâmbea absentă, şi Tudor Cernat, care o furase tot timpul cu coada ochiului, se gândi că liniştea asta glacială pe care o degaja întreaga ei înfăţişare, până şi căderea braţelor, nu poate fi numai semnul unei distincţii căutate cu infinit rafinament de către o femeie conştientă de farmecul subjugant pe care 11 răspândea, ci mai ales reflexul unui sentiment de resemnare tristă, venind să dea echilibru unei existenţe crud încercate şi, fulgerător, memoria îi readuse în faţa împrejurarea când, student fiind, în ultimul an al politehnicii, asistase la discutarea „cazului Mărăcineanuu:

Un profesor de la arhitectură, o somitate, încălcind cu o nonşalanţă care pe ei, membrii Comitetului de partid al centrului universitar, îi interzisese, orice reguli cunoscute până atunci, intrase în biroul în care avea loc şedinţa de discutare a „cazuluiv şi li se adresase încă de la uşă cu un ton iritat, agasat şi sufocat de indignare: „Domnilor, sper că nu-mi veţi lua la nume de rău dacă vă voi spune că şi această clădire în care vă desfăşuraţi dumneavoastră şedinţa de faţă cu scopul nenorocit pe care eu îl cunosc este concepută şi proiectată de mine, aţi auzit, sper, de numele meu, şi să ştiţi că eu sunt unul din cei mai puţin inspiraţi arhitecţi oi ţării ăştia care a dat câteva nume…4*

Îşi scosese foarte puţin elegant, pentru ţinuta lui aristocratică, pardesiul de culoarea muştarului, dintr-un fel de păr de cămilă, şi fularul de mătase havan, şi le trântise neglijent, le aruncase, mai bine zis, spre cuierul supraîncărcat, de unde şi alunecaseră jos imediat, iar

prorectorul, care se afla chiar în capătul mesei de lângă uşă, se şi repezise să le ridice, cu aerul lui slugarnic, dintotdeauna, scuzându-se că nu au la dispoziţie un cuier mai reuşit. „Momentul psihologic”, se gândise mai târziu Tudor Cernat, atunci fusese câştigat de profesorul acela, care avea şi el să intre în istoria arhitecturii noastre, după ce avea şi el să facă un infarct la vârsta la care alţii înregistrează încă performanţe sportive.

Cu o privire distrată, iar Tudor Cernat care multă vreme după aceea reconstituia scena mereu, cu o minuţie obositoare, pentru că îl şocase ceea ce el numea „arta teatrului” la acest mare profesor – înţelesese că totul fusese calculat dinainte – cu o privire distrată, arhitectul îşi căutase în acelaşi moment şi mănuşile, de aceeaşi culoare a havanei, care şi ele trebuiau să fi alunecat, şi de lângă prorector se văzuse nevoit să se aplece şi el, să le ridice, un asistent agresiv de la litere, care se specializase în lingvistică şi ţinea penibile cursuri de gramatică elementară cu trimiteri la marea literatură clasică, din care exclusese basmele lui Creangă, ca fiind expresia unei mentalităţi chiabureşti. Mai târziu, dum aveau toţi să-şi amintească, omul părăsise literele, se înscrisese cu o voinţă uimitoare la medicină, terminase şi medicina, şi către patruzeci de ani se specializase în acupunctură şi era, într-adevăr, un medic foarte căutat şi apreciat. Atunci însă avea „o altă viziune asupra lumii” – cum îi convenea, ca medic, să se justifice dacă cineva îi amintea anii lui de la catedra de lingvistică – şi citise în şedinţa de la Centrul universitar un referat destul de aspru, din care reieşea că „numai cine şi-a pierdut simţul de clasă şi tăria de caracter în faţa unei frumuseţi feminine neobişnuite” – chiar aşa spusese, de unde Tudor Cernat dedusese *un* complex de inferioritate din partea lui, fiindcă era mic, scund şi urât, cu un cap ca o bilă mică de popice, scrijelată de cineva furios, ochii şi gura parcă fuseseră tăiate pe faţa lui de cineva cu un cuţit prost, parcă erau nişte cârpituri descusute, avea ceva izinit în toată înfăţişarea lui, însă şi o inteligenţă drăcească, rea, care încreţea şi mai rău ridurile

feţei lui mototolite –, „numai cine şi-a pierdut simţul de clasă M, repetase el, „putea admite rămânerea mai departe în facultatea de arhitectură a studentei Ruxandra Mărăcineanu, din ultimul an, fiică de… w şi urmau pe larg şi perfect obiectiv detaliate amănuntele unei biografii realmente incompatibile, atunci, cu calitatea de student al celei mai nobile facultăţi.

„Dacă cinci ani de zile; am putut fi induşi în eroare prin lipsa de vigilenţă a celor în drept să asigure puritatea de clasă a studenţimii noastre – capitol la care va trebui să revenim într-o altă şedinţă – şi prin ascunderea de către studentă a adevăratei ei identităţi – atunci, astăzi, şi acum, noi nu mai putem rămâne indiferenţii

Aici se ajunsese cu expunerea când intrase în sala de şedinţă, ca un vârtej, acel arhitect iubit de toată lumea şi aproape răsfăţat de toată lumea, iar asistentul nu putuse schiţa alt gest decât să aşeze iute referatul pe masă, pentru a se apleca să găsească mănuşile.

„— Ei bine, continuase arhitectul, mulţumind grăbit şi indiferent aproape, cu o prea vagă înclinare a capului, celor doi care îl ajutaseră să-şi ridice de jos pardesiul şi fularul şi mănuşile, deşi el nu schiţase niciun gest ca să le vină! n întâmpinare, lăsându-le intactă şansa de a se umili – cum iar observase Tudor Cernat –, ei bine, vreau să vă spun în legătură cu studenta mea, Ruxandra Mărăcineanu, care avea doar zece sau unsprezece ani când tatăl ei a fost arestat şi, deci, nu văd cum ar putea şi trebui să răspundă de tot ceea ce a făcut acest nemernic, fiindcă se pare că este vorba de un nemernic, dar un nemernic mărunt, de provincie, vreau să vă spun că de foarte multă vreme arhitectura n-a mai avut şansa de a face să absolve cursurile ei un talent atât de neobişnuit, reţineţi, e vorba de o excepţie din toate punctele de vedere, vă spun eu, care, repet, am proiectat şi clădirea unde vă aflaţi acum, şi măcar din acest punct de vedere daţi-mi voie să intervin, pentru a preîntâmpina o eroare.4*

Vorbea cu un debit enorm de cuvinte, sufocat, şi reuşise să concentreze toate privirile asupra lui, ajunsese

în capul mesei de şedinţă, şi de acolo trecuse pe partea cealaltă, şi se oprise chiar lângă asistentul care citise referatul, deşi nu avea cum să ştie acest lucru. Pusese mâna pe umărul lui, iar acesta se roşise brusc la faţă, iar pe fruntea îngustă şi scrijelată şi ea de nenumărate riduri îi apăruseră broboane mari de sudoare.

„— Dumnealui vine, continuase arhitectul cu siguranţa unul mare avocat care a pus, în sfârşit, mina pe argumentul suprem şi zdrobitor, dumnealui vine din acelaşi sat de munte din care am plecat şi eu, împins pur şi simplu şi chiar finanţat, până la urmă, de un nenorocit de învăţător, căruia îi muriseră doi copii într-un incendiu la o arie, un sat prăpădit de nemâncaţi, nu-mi amintesc din toată copilăria un Paşte măcar să mă fi săturat de ouă, aşa e, domnule? – şi îl smucise demonstrativ de umăr pe asistent, care acum se albise la faţă şi părea într-adevăr expresia cea mai elocventă şi mai dureroasă a subnutriţiei. Dumnealui poate să vă spună dacă intervenţia mea e de pe poziţii de clasă sau nu. Însă nu avem voie să ne răpim noi înşine dreptul la valorile care ne sunt necesare. Un arhitect de talent, să ştiţi de la mine, e un fapt rar, un fapt de viaţă foarte rar, cu arhitecţii a intrat Renaşterea, mai întâi, în istorie, iar noi, avem şi noi nevoie de palatele care să ne argumenteze trecerea prin istorie. Dacă aţi cunoaşte proiectul de diplomă al Ruxandrei Mărăcineanu, m-aţi înţelege mai bine… tt

Pe uşa batantă, de plexiglas, se rostogoli spre peronul aeroportului de pe care autocarele oficiului de turism se retrăgeau lent, pline de olandezi, prietenul lui Dumitru Dumitru, Petre Nobilu, urmat de soţia sa firavă şi uscată, cu un mers de o demnitate severă, spre deosebire de legănarea rotofeie a bărbatului, care îşi ştergea necontenit faţa cu o imensă batistă albă, apretată prea tare, fiindcă, după fiecare întrebuinţare, acesta se vedea nevoit să o mototolească în podul palmelor, ca să o facă mai moale.

Tudor Cernat se întoarse ca şi ceilalţi spre uşa de plexiglas, în faţa căreia Petre Nobtiu se oprise ostentativ,

după ce, mai întâi, îi făcuse loc, în faţă, soţiei. Ea era, totuşi, niţel mai înaltă decât el, chiar şi fără tocurile pantofilor, şi poate că şi de aceea se trăsese în dreapta lui, dar şi mai în faţă.

— Ei, asta să ştii că îmi place foarte mult, zise Petre Nobila, întinzând braţele înainte şi lăsând să fluture în palma dreaptă imensa batistă albă.

Era îmbrăcat aidoma unui comis-voiajor american, într-o haină cadrilată, cu dungi groase, galbene, pe un fond maro-închis, strânsă pe talie, cu poalele scurte, îmbrăcându-i rotund şoldurile, pantalonii erau de un bej-deschis, aproape pal, o cravată lată, de culoarea florii-soarelui, trecuse peste reverele hainei şi se odihnea neglijentă pe pieptul lui lat Râdea cu toată faţa rotundă şi bucălată, lăsând să se vadă o dantură perfectă, parcă ar fi fost reclama unei mari case dentare, iar întreaga lui sănătate iradia în albeaţa nefirească a acestor dinţi.

— Asta îmi place foarte mult, înseamnă că am început şi noi să călătorim, facem politică mare, nu mai venim de la Cornu Caprei, de la ancheta cu boii lui Năiţă Lucian, venim din capitalele Europei, şi murind singur de râs se duse spre Dumitru Dumitru cu braţele tot întinse, pregătit să-l îmbrăţişeze.

— Marie, strigă el, apoi, desprinzându-se de Dumitru – îi zicea „*Mărieu* accentuând Intenţionat a-ul, cum fac ţăranii olteni, Marie, uite-te dumneata cum ne-am întâlnit noi, venind din lume, aici, la aeroport, fiindcă altfel nu mai avem cum! Vezi dumneata cum a ajuns Dumitru ăsta om mare, şi noi nu mai apucăm neam pe lângă el!

Femeia se oprise şi ea veselă, dar stânjenită, şi în timp ce Dumitru făcea prezentările, Ruxandra nu putu să nu observe că aceasta este mai în vârstă decât Petre Nobilu, nu cu mult, dar mai în vârstă, şi el tocmai de aceea îi zicea apăsat „dumneata*, dar cu dragoste şi luând-o sincer martor şi mereu faţă de tot ceea ce zicea el şi făcea. Lui Petre Nobilu, care era ţăran la origine – „domnule – preciza acesta, cu un aer de om căruia nu i se respectă clar ascendenţa –, eu nu sunt «la origine* ţăran, adică

numai strămoşii mei sunt ţărani, chiar eu sunt ţăran, înţelegi? * – se adresa el interlocutorului –, „păi asta e altă situaţie” –, lui Petre Nobilu îi plăcea să joace mereu pe ţăranul care nu se poate desprinde în niciun fel de condiţia lui. Făcuse, mai târziu, mai la bătrâneţe, politehnica, ieşise inginer, conducea, acum, un mare combinat, circula „prin Europa cu treburi11, cum îi plăcea lui să spună, însă juca ostentativ condiţia de ţăran, apelând la modul de a vorbi al ţăranilor şi la topica specifică a frazei lor, stârnind un haz nebun şi sincer, dar – şi aici era el ţăran cu adevărat, în această viclenie ancestrală! – dar şi exploatând din plin acest haz pe care îl răspândea cu ţărănismele lui.

Îşi făcuse un laitmotiv din o întrebă nedumerit mereu şi pe toată lumea:

— Ce politică faci dumneata, domnule? Ascult? Fiindcă vreau să ştiu pe ce poziţii ne aflăm dacă intrăm în vorbă, şi intervenţia, altfel plină de haz absurd, pentru că ce politică putea face inginerul lui şef, de pildă, decât politica singură pe care o făcea toată lumea, şi Petre Nobilu şi ei toţi, intervenţia, cu tot hazul ei, îl punea pe interlocutor pe gânduri – niciodată nu ştiai exact ce gândeşte acest om.

Dumitru Dumitru izbucnise în râs cu poftă nebună şi toată faţa lui, de obicei închisă, mereu umbrită parcă de nelinişte şi de o grijă ascunsă, nedesluşită, cu privirile mereu căutătoare şi parcă la pândă, se destinse şi se lumină dintr-odată, şi Ruxandra Mărăcineanu rămase surprinsă să observe câtă limpezime stăruia, de fapt, în ochii lui şi cită bucurie copilărească putea acest om să închidă în el şi să ferece, ca după nişte gratii, şi câtă linişte simplă şi caldă putea el să-şi refuze. Râdea gâlgiitor, contagios, părea fermecat de acest râs, şi Petre Nobilu, care şi el izbucnise în râs, un râs mărunt, cernut ca prin sită, sâsâitor şi îngâmfat, îl împinse niţel mai încolo, ca parcă să-l privească mai cu luare-aminte şi mai pătrunzător:

— Ce faci, domnule, mă preţăluieşti? Vrei să vezi cât mai valorez? întrebă Dumitru Dumitru retezându-şi brusc

hohotul de râs şi păstrând în lumina ochilor numai o fărâmă din cât fusese până atunci seninul şi bucuria liberă şi copilărească.

— Acum, dacă am ajuns negustor internaţional, să-mi dai voie să-mi fac datoria, zise Petre Nobilu, fiindcă ştii că în meseria asta se cer nişte condiţii, nu poţi trimite să vândă biciclete un şchiop, cât o fi el de specialist.

— Şi eu crezi că mai pot face faţă? întrebă repede şi bănuitor Dumitru Dumitru.

— Domnule, arăţi în putere, stai bine pe picioarele tale, important e să vedem ce politică faci la această oră, adăugă el, şi iar muri de râs cu râsul lui înecat.

Dumitru Dumitru îi prezentă pe ceilalţi, apoi se îndreptară împreună spre maşinile care se vedea că îi aşteptau, Petre Nobilu şi el rămânând intenţionat în urmă, şi acum parcă erau alţi oameni, redeveniseră ceea ce erau ei în viaţa de toate zilele, când fiecare gest se cerea cântărit şi uneori nu numai o singură dată, şi când li se cerea să spună răspicat „da” sau „nu; t, în împrejurări care puteau să-i coste foarte mult, şi când nimeni, nici cei mai apropiaţi sufletului lor, nu puteau pătrunde în inima lor de atâtea ori chinuită de întrebările cărora nu li se putea răspunde nici prin „da44, nici prin „nuu, şi de atâtea ori rămâneau întrebări secătuitoare şi mereu fără de răspuns.

Se despărţiră repede, cu aceeaşi strângere de mână, parcă secretă, dintotdeauna. Era ceva bărbătesc în reprimarea efuziunilor la fiecare despărţire a lor, când îşi promiteau, totuşi, să se revadă mai des, cu convingerea sinceră că amândoi sunt vinovaţi că se întâlnesc atât de rar –, iar în ultima vreme mai ales întâmplător –, şi că nu-şi impun voinţa de a fi mai aproape unul de altul, pe măsură ce înaintau în vârstă şi deveneau mai circumspecţi cu prieteniile noi, şi constatau că o prietenie adevărată se întemeiază greu şi rezistă foarte greu în viaţă, iar prietenia lor rămăsese intactă şi pură, de peste două decenii. Însă ei, acum, când conştiinţa vârste? i îşi punea din ce în ce mai puternic pecetea pe gesturile lor şi pe faptele lor, chiar şi acelea mărunte şi mereu neînsemnate când eşti tânăr,

acum ei constatau că rămân datori şi unul şi altul faţă de această prietenie.

— Dumneata, Dumitre, zisese soţia lui Petre Nobilu, ai avea altă cădere să te simţi mai aproape de noi, şi zisese „cădere16 cu aerul că îi reproşează că el, Dumitru, nu „coboară66 mai aproape de ei, care n-au ajuns, totuşi, unde se află el, pe treapta socială pe care se află el.

Era un fel ţărănesc de a-i reproşa o anume îndepărtare de ei, şi Dumitru surâse îngăduitor, dar şi rănit, căci această femeie punea, într-adevăr, totul la suflet, şi rar intra în vorba lor, şi rar se amesteca în prietenia lor, la care, de fapt, contribuise cu o tărie şi cu un devotament cărora Dumitru nu avusese şi nici nu avea cum să-i răspundă şi să-i mulţumească, vreodată.

—!”

Trecuse un an de când se afla în lagăr şi de când nu primise de nicăieri nicio veste şi de când nu ştia nimic de ai lui şi ajunsese să fie printre puţinii, foarte puţinii care, efectiv, nu izbutiseră să primească nici măcar un ecou firav al existenţei celor dragi şi într-o după-amiază fusese chemat de un ofiţer care îl chestionase scurt şi vădit absent despre o anume Maria din familia lui sau dacă exista vreo anume Maria în familia lui, şi el o bănuise pe soţia fratelui său, ţăran dintr-un sat pe Valea Cernei, însă el nu mai vorbise cu aceştia de mai bine de zece ani, de când fusese dezmoştenit, şi partea lui de pământ, un petec nenorocit, sub nişte râpi cu mesteceni, fusese trecută pe numele acelui frate, iar fratele îi trimisese, odată cu tatăl său, un „bilet de mină66, cum ziceau ei, prin care îl înştiinţau că ei nu-l mai recunoşteau nici de copil, nici de frate, şi el „să rămână cu dracii roşii cu care s-a spurcat eltt. Ceea ce îi dăduse, până la urmă, ofiţerul, nu era un bilet, scris cu creionul, cum se aşteptase el, tresărind, ci o carte poştală deschisă, cu puţine rânduri, scrise cu cerneală stângaci, chinuit, sau intenţionat chinuit, şi din puţinele rânduri el trebuia să înţeleagă că e bine, Să fie liniştit, chiar aşa şi scria, „şi dumneata să fii liniştit, fiindcă fetiţa e bine şi sub îngrijire bună, şi numai de sănătate să-

ţi veziu. Apoi urma semnătura, „Maria*, şi el simţise, citind-o, că nu poate fi altcineva decât această Marie, soţia lui Petre Nobilu, pentru că numai ea zicea şi îi zicea şi lui „dumneata*, însă ceea ce îl uimise în primul moment era locul depunerii cărţii poştale, Lugojul, şi mult mai târziu avea să afle că nu întâmplător această femeie făcuse ca scrisoarea să fie pusă ferit, tocmai din Lugoj, unde ea nu fusese niciodată, dar care ei i se părea, în naivitatea ei de atunci, atât de departe.

Era o noapte secătuită de stele, cerul înalt, obositor de înalt, el stătea rezemat de scândura văruită a peretelui barăcii care da înspre postul de pază al sentinelei şi urmărea absent rotirea pâlniei de lumină a reflectorului, ţârâiau greierii enormi şi puternici pe care îi bănuia în iarba arsă de dincolo de sârma ghimpată; din când în când, de pe albia canalului, răzbătea şi suia, parcă, până la el, pe dealul pe care se afla lagărul, glasul draglinerilor şi trântitul nervos al uşii cabinei de la reţeaua de pompe, Mila 21, Nu avea putere să se oprească din acea necontenită reproducere mecanică a puţinelor rânduri şi, în special, al celui vestindu-i că „fetiţa e bine”, şi repeta apăsat şi insistent încontinuu „şi sub îngrijire bună44, şi nu putea, efectiv nu putea să realizeze ce însemna această „îngrijire bună44, sau nu voia, cum avea să-şi dea seama mai târziu, când avea să se mai liniştească şi să se concentreze cu limpezime asupra sensurilor înştiinţării şi când avea să înţeleagă că este posibil ca soţia lui să-l fi părăsit, iar ideea sufocantă, de neadmis în primul moment, absurdă în cruzimea ei, urma foarte curând să îi apară firească şi explicabilă, şi chiar încercase un fel de acceptare justificată a ei, ca şi când morala lui şi datoria lui de om superior îl obligau să considere logică această laşitate îngrozitoare, cum a şi fost ea, în realitate, şi cum a şi fost interpretată, mai târziu, de toţi tovarăşii lui. Îi rămăsese speranţa în copil, în fetiţa care nu împlinise şase ani când fusese ridicat, şi pe care nu putea, pur şi simplu, să şi-o amintească decât în puţine împrejurări, pentru că el întotdeauna pleca dimineaţa şi venea seara, şi o vedea mai

ales dormind, şi chiar şi atunci se ferea să o vadă, ca să nu o deştepte din somn, iar ceea ce ţinea minte, sau ceea ce şi revenea mereu şi stăruitor în amintire, în legătură cu fetiţa, era imaginea unei sărbători, a unei petreceri câmpeneşti de un 23 August, când, după defilare, ieşiseră toţi membrii activului raional de partid la o pădure unde fusese organizată o masă la iarbă verde şi cineva, căci el şi aici era mereu ocupat sau îşi făcea mereu de lucru, cineva o luase în braţe pe fetiţă şi, arătându-l pe el, o întrebase, cum se întreabă de obicei copiii, prosteşte, despre părinţii lor:

,» – Cine e dumnealui? u iar fetiţa îl arătase şi ea cu degetul şi spusese:

„— Tovarăşul44, iar acel cineva insistase tot prosteşte:

„— Care tovarăşul? 4 t şi ea îl arătase mai departe cu degetul, dar fără niciun fel de zâmbet de bucurie, sau aşa i se păruse lui, în orice caz nu vorbise ca despre tatăl ei, cum fac copiii, bucurându-se, sau întinzând braţele spre el:

„— Tovarăşul-prim I44 zisese ea şi ei, toţi, izbucniseră în râs.

„— Tata – adăugase acel imbecil –, tata44, dar fetiţa negase, clătinând din cap hotărât:

„— Nu, tovarăşul, tovarăşul-prim!” şi pronunţa cuvintele apăsat şi clar, căci de foarte mică vorbise repede şi corect

* * *

— Dumneata, Dumitre, eşti de rând să ne mai cauţi, fiindcă noi ne-am făcut datoria. Petre Nobilu râdea sâsâit şi satisfăcut, cu râsul lui cenuşiu, înfundat

— Are dreptate Maria.

Apoi se urcaseră în maşini, repede, fără să mai apuce, din nou ca de obicei, să-şi fixeze o întâlnire, iar Dumitru Dumitru rămase chiar cu impresia că întâlnirea lor se sfârşise neinspirat. Ţăranul acesta, Petre Nobilu, cu viclenia lui strămoşească, părea să se fi supărat, sau să fi fost dinainte supărat, şi uitase văzându-l, iar Maria îi adusese aminte, intervenind, cum rar făcea ea, în discuţia

dintre ei. Dar nu avu timp să insiste asupra nedumeririi care pusese stăpânire pe el, căci Ruxandra Mărăcineanu, care luase, la invitaţia lui, loc în faţă, lângă şofer, îl întrebase imediat:

— Tovarăşul Nobilu n-a fost şi dânsul activist în vechiul nostru raion?

— Ba da, răspunse grăbit Dumitru Dumitru, a fost secretarul nostru cu cadrele, atunci când am fost eu arestat, şi a fost singurul care n-a votat excluderea mea din partid.

— Şi nu urmă? <în interogă TnHnr fpmat. nnrinfi

— Pe urmă, bineînţeles că a fost şi el exclus din partid. A fost şi porcar după aceea, da, da, chiar porcar, el şi un fost moşier, Bazacopol, însă moşierul, la câteva luni, a fost făcut director al propriei lui moşii, unde era porcar. Petrică Nobilu a rămas mai departe porcar, sub Bazacopol, sub care mai fusese servitor, înainte de 23 August, atunci însă ba fochist la o batoză a acestuia.

Tudor Cernat râse cu poftă, dezlănţuit, situaţia i se înfăţişa ca într-o comedie groasă, iar şoferul, care nu părea să aibă mai mult de douăzeci, douăzeci şi doi de ani, întorsese capul spre Dumitru Dumitru, neştiind dacă să râdă ca de o glumă, sau dacă acesta putea să fie adevărul, şi atunci nu i se mai părea nimic de râs.

— Fii atent la volan! îi atrase Dumitru Dumitru atenţia, şi băiatul se întoarse jenat.

— Mă scuzaţi!

Ruxandra Mărăcineanu privea panglica de asfalt lucind sub poleiala luminii de neon, albastru-verzuie, era din nou absentă, şi când Dumitru o întrebă unde locuieşte, păru să tresară.

— A, da, iertaţi-mă, apoi, către şofer: în Cotroceni, pe Costache Negri, lângă Piaţa Operei, dacă ştiţi…”

PETRE NOBILU FUSESE TRIMIS ŞI ALES, APOI, SECRETAR al raionului la sfârşitul pomenitei veri a anului 195… când ploile păreau să nu se mai sfârşească niciodată şi când aşa-zisa răsmerită din satul Cornul Caprei luase pentru mulţi o înfăţişare îngrijorătoare, încât într-o noapte,

fiind ofiţer de serviciu şi fiind chemat urgent la telefon de către şeful postului de miliţie, „Veniţi iute, tovarăşe secretar, că a început răscoala11, Mihalache Dometie nu-l mai trezise pe Dumitru Dumitru, ceruse şi el la telefon regiunea, informase mai speriat şi mai panicat decât amărâtul de miliţian şi, din discuţia avută cu ofiţerul de serviciu de acolo, care şi el era un secretar al regiunii, trăsese concluzia că se cuvenea acţionat fără întârziere, şi aşa şi făcuse.

Se urcaseră în maşina de serviciu, instructorul raional, el, şi locotenentul Turbatu, şi în mai puţin de o jumătate de oră erau la Cornul Caprei.

Nu trecuse mult de miezul nopţii, cocoşii cântau prin toate curţile, se auzeau şi nişte câini schelălăind undeva, dincolo de primărie, într-un cătun care parcă luase foc, numai felinare şi luminări şi lămpi în ogrăzile forfotind de oameni şi, pe drumul de ţară, scoborând spre primărie, numai felinare şi luminări ca la Paşti, şi când maşina opri, şoferul nu-şi mai dădu seama dacă el frânase, sau mulţimea aceea neagră a ţăranilor care îi înconjurase din toate părţile blocase drumul Gaz-ului lor.

Ploua mereu, ploua mărunt şi pisălog şi igrasios, dar nu era frig, şi ploaia părea uleioasă, murdară, se prelingea pe hainele de dimie ale ţăranilor şi pe streaşinile pălăriilor lor negre şi pe obrazele lor vinete şi murdare parcă şi ele, nerase şi crăpate, ca şi când ar fi fost din pământ de oale, nears bine şi înnegrit vânăt. Le sticleau ochii sub streaşinile pălăriilor şi se vedeau răi şi necredincioşi la luminile galbene ale felinarelor cu sticlele afumate, şi când deschise uşa Gaz-ului, Mihalache Dometie avu impresia că se uită la el din toate părţile acelaşi om şi aceiaşi ochi. Însă în mai putu să închidă uşa îndărăt, cum ar fi vrut în prima secundă, de frică. Şi atunci simţi că se îneacă, deşi gâtul lui şi gura lui şi buzele lui erau uscate şi i se păru că şi dinţii, în gură, i se măcinaseră brusc şi se făcuseră nisip uscat şi fierbinte.

Ţăranii puseseră mâinile pe portiera maşinii şi o trăseseră în lături, şi Mihalache Dometie cobori repede, ca

şi când şi pe el l-ar fi tras cineva jos din scaunul căptuşit cu muşama verde-gălbuie, cobori stângaci, şchiopătă, veni într-m genunchi, apoi cineva îl trase, într-adevăr, de mâneca hainei, şi se trezi în picioare, înalt cum era şi cu capul lui mic, căutând cu ochii cârpiţi şi verzui, clipind des, să cunoască pe cineva, şi de acel cineva să se sprijine.

— Nu e el, auzi un glas gros venind din stânga lui, şi cineva ridică sus un felinar afumat, luminându-i rău faţa pieritâ.

— Nu e el, mai zise acel glas, şi felinarul fu iute lăsat jos.

— Nu e Dumitru, confirmă iar cineva, şi Mihalache Dometie se gândi în prima clipă că asta putea fi şi scăparea lui, îl căutau, deci, pe Dumitru.

— Tovarăşi, zise el prinzând curaj, din senin, tovarăşi, să stăm cuminţi, fiindcă de-aia am şi venit, ca să ne lămurim, suntem aici cu tovarăşul... şi se gândi să-l strige pe instructor în felul acesta, dar chiar atunci instructorul fu iute tras jos din maşină şi împins spre Mihalache Dometie, care îl şi prinse în braţe, şi după instructor zbură din maşină locotenentul Turbatu, care scosese pistolul din toc şi îl ridicase deasupra capului, ameninţător.

Era însă scund, şi gestul lui nu fu văzut decât de cei care îl trăseseră jos din Gaz.

— Mă puţă, lasă puşcoacea, că nu e momentul! se auzi răstit, dar parcă şi înţelegător, glasul cuiva, cunoscut lui Mihalache Dometie, apoi acel glas adăugă destul de limpede pentru ca Dometie să-l bănuiască.

— Nu e Dumitru, ăştia sunt alţii, nu sunt de bază, şi iar către locotenentul Turbatu, acum însă calm şi dezamăgit de faptul că nu e acel Dumitru pe care îl aşteptau ei.

— Lasă, mă puţă, puşcoacea, n-auzi, că nu e cazul, fiindcă io-s ca tact-o, nu te-ar mai fi avut!

— Păi al cui e? întrebă cineva din mijlocul ţăranilor care, încet, încet, vorbind între ei fără niciun interes aparent pentru cei trei oaspeţi veniţi noaptea cu Gaz-ul la Cornul Caprei, îi împingeau rostogolit în curtea primăriei

şi apoi pe scările înalte ale acesteia.

— Al Tudovei lui Alisandru Turbatu, din Sacoţ, şi pe el tot Alisandru îi cheamă.

— Care făcea oale? mai întrebă cineva, dar răspunsul la întrebare nu se mai auzi, curtea primăriei se umpluse de lumini de lămpi şi de felinare şi de luminări ferite cu mina, şi Mihalache Dometie se trezi în capul scărilor.

Se umpluse şi drumul de lume, muieri şi bărbaţi şi copii, care unii plângeau, erau mici şi sculaţi din somn şi morocănoşi, nu înţelegeau ce se petrece. Maşina dispăruse, poate că fusese împinsă în şanţ, şi nu se vedea nimeni dintr-ai sfatului, nici preşedintele, nici secretarul de partid abia instalat, un ţăran care li se păruse lor isteţ şi înţelegător şi ascultat şi de oameni, Ioniţă Geanovu, nu se vedea nici şeful postului de miliţie, nici telefonistul, un fonf nenorocit, beţiv şi chior de un ochi, nu se vedea nimeni, şi din spatele lui Mihalache Dometie acesta auzi şuierată şoapta instructorului:

— Lasă, tovarăşe, pistolul, că ăştia ne omoară! vorbiţi dumneavoastră, tovarăşe secretar…

Pe fereastra deschisă se auzea cum zuruie soneria telefonului, însă nu era nimeni să răspundă. Ploaia se făcuse şi mai măruntă şi se şi îndesise, ţăranii se înghesuiau unii într-alţii şi se urcaseră şi ei pe treptele primăriei.

— Dacă nu e Dumitru, atunci cu cine vorbim? întrebă o muiere care se strecurase în faţă şi ferea cu palma o luminare mare, galbenă, de botez. Ai Năiţă? Că n-o să stăm toată noaptea să ne plouă ca în Vinerea Mare la ocolire 1? Măcar să-l fi chemat şi pe popa Sofronie, să fi scos prapurii şi Sfântul Aer şi să trecem pe sub el…”

Chiar atunci bătu şi clopotul de la biserică, odată smucit. zdravăn şi tare, şi pe urmă de două ori slab, stins.

— Trage de mort, constată cineva.

— Ai, mă, Năiţă, unde eşti? Păi ce facem? Sună la telefon să vie cine trebuie, dacă dumnealor nu sunt de bază.

Năiţă Lucian îşi făcea loc printre trupurile

înghesuiteparcă înota printre ele, venea către scara primăriei, şi când ajunse pe prima treaptă se opri să răsufle niţel.

— Tovarăşi! se auzi glasul pierit al lui Mihalache Dometie, şi ţăranii îl văzură, cum era el înalt şi cu capul mic, cu părul rar, lipit de ploaie pe fruntea îngustă şi teşită spre rădăcina nasului, şiroia apa pe haina lui de piele lungă şi jupuită de atâta purtat şi se strecura pe după gulerul jupuit şi el şi îi pătrundea spre junghictura gâtului, şi când zisese „Tovarăşi*, virâse două degete să şteargă apa de după guler. Am venit să stăm de vorbă ca oamenii, să ne înţelegem, să vedem care e necazul, să…

— Ce să ne înţelegem? se răsti cineva dintre ţăranii înghesuiţi pe podişca de lemn care dă în curtea primăriei. Dumneata să ne spui ai cui sunt boii…

— Nu e nimeni dintr-ai sfatului, tovarăşe secretar? întrebă instructorul. Nici miliţianul care a telefonat? Unde dracu' or fi? mai întrebă el îngrijorat.

Ploaia stinsese din luminări şi multe sticle de lampă plesniseră, şi se stinseseră şi lămpile, se făcuse mai întuneric, rămăseseră câteva felinare doar, şi păcura nopţii începea să-i înghită cu ploaia măruntă şi pisăloagă cu tot

— Nu e nimeni, răspunse locotenentul Turba tu. Tovarăşe Năiţă, se repezi el, apoi, cu glasul lui piţigăiat şi râu. Tovarăşi!

Ieşise în faţă între instructor şi Dometie.

— Unde sunt organele noastre? Unde e tovarăşul preşedinte? Conducerea? rostogolea cuvintele sec şi ameninţător, dar şi speriat el însuşi de întrebările lui sau de eventualitatea răspunsului.

— Nu e, zise cineva de la picioarele scărilor.

— Cum nu e? se repezi iar cu glasul lui sec şi scopit locotenentul Turbatu.

— Nu e, s-a termenat, răspunse altcineva, şi peste mulţimea ţăranilor, cuprinsă şi înecată în noaptea care cobora mereu mai neagră, cu ploaia cernută mărunt şi des şi chinuitor, se lăţi un val de râs pestriţ, şi lui Mihalache Dometie îi trecu prin cap că s-ar putea ca ei să nu mai

scape niciodată cu viaţă de aici.

Vin să reia firul cuvântului său, întrerupt de tânărul ofiţer atât de prosteşte, dar acesta se înfipse şi mai în faţă, şi ridica pistolul din nou deasupra capului. Din repezeală, însă, cu ţeava atinse borul caschetei, şi aceasta *îi* alunecă de pe cap exact în clipa când o muiere ridicase felinarul ca el să fie văzut mai bine.

— Mă! strigă cineva de la picioarele scărilor. Naiţă 1 Păi unde dracu’ eşti, ce faci, nu vezi ca ăştia scoate pistolii?!

— Mă! strigă iar cineva, şi Turbaiu se şi \ azu împins în uşa de ia intrare, şi cum el dăduse să se aplece ca să ridice cascheta de jos, cu cotul munii în care ţinea pistolul izbi geamul, şi acesta se sparse cât era de înalt şi căzu jos cu zgomot de cioburi.

— A tras? se auzi din mijlocul mulţimii alt glas. A tras, şi dintr-odată, peste zuruiata ploii piezişe se ridi a vuietul glasurilor mulţimii care se înghesuia şi mai tare în curtea primăriei şi se auzi şi un gard cum pâri e ca o mitralieră şi cum se rupe şi cineva mai apuca să zică:

— Aveţi, mă, de grija, să nu care cumva să vă apuce sub gard! Aoleo, Patrule, pai ce faci? Calci peste mine? Doamne! mă omoară…

— A tras, mă, Năiţă, se interesă cineva, a tras?

Naiţă ajunsese şi el sus, în capul scărilor, cu un felinar în mâna stângă luat din mers de la cinei a, şi Dometic îi făcu loc pe piatra de capătii, înghesuindu-se el şi ferindu-se instinctiv să nu cadă jos, căci scara nu avea pridvor, însă grija lui era degeaba în dreapta lui. cum stătea ci cu faţa la ţărani, se mai urcaseră cinci-şase oameni

„Ne omoară, îi fulgera lui prin minte, nu mai scăpăm.*

— Au *i* se auzi glasul seinei t al lui Turba tu.

Cineva îi răsucise mina la spate şi îl vârâse, aşa îndoit cum era, cu capul în uşa primăriei.

— Pai cu pistolul le-a trimis pe matale partidul, Lisandrule? Că auz că eşti al lui Turbatu din Sacoţ? Cu

pistolul scos te-a trimis pe matale partidu?

— Naiţă t Ai? Asta e, mă, al lui Turbatu?

— Asia, zise Naiţă ridicând şi el felinarul să-i lumineze aceluia faţa, însă locotenentul nu putea fi văzut la faţă, faţa lud era proptită în tăblia uşii, ceea ce se vedea era turui pantalonilor umflaţi şi ţeava pistolului, căruia nu-i dăduse drumul.

— Lasă-l, zise Naiţă, dă-i drumul, Dumitre, şi Mihalache Dometie văzu ca Dumitru n-avea decât o mina, stingă, cu careul răsucise pe Turbatu, dreapta era o muanti de lemn cu un cârlig în loc de mină ieşindu-i din, imneca hainei „şi de cârlig agăţase felinarul.

„Ne omoară, gândi ei iar, fulgerător, numai Dumitru e vinovat, din cauza lui ne omoară, fiindcă el n-a crezut în răscoală, când am venit noi toţi, cu Nalţă aic, de la raion, şi n-a vrut el să-l aresteze pe Năiţă, şi i-a lăsat liberi pe toţi, să se împace ei cum e bine, şi l-a certat Lot pe activistul nostru. u „Să avem răbdare, tovarăşe instructor, zicea D mitru, să avem răbdare cu ţăranul, şi să nu-l minţim, că el e satul de minciuni, toţi l-au minţit că îi fac şi dreg, şi atunci şi noi u promitem, dar el deocamdată vede că îi luam, nu pricepe că boii, dacă stau la grajdul comun, sunt tot ai lui, aici să avem noi răbdare, fiindcă pl na acum nimeni n-a avut răbdare cu ţaranu

„Şi uite unde duce răbdarea, fiindcă ţara nul e al dracului, nu te iartă, ne omoară” tresari el când Naiţă Lucian zise din capul stărilor:

— Linişte! Ca să vedem cum facem, că ne-apnva ziua degeaba!

„Ne omoară, nu scăpăm”, se gândi Mihalache Dometie, şi prin faţă îi trecu toată viaţa, patruzeci de ani bătuţi pe muchie, şi într-o clipă înţelese că el nici n-a băgat de seamă ca a trăit. De însurat nu s-a însurat, copii n-a făcut, numai pe dramuri a stat, ori cu bacul la deal şi la vale, ori la război ori activist prin docuri, printre marinari, n-a băgat de seamă nici când a nins* nici când a înverzit, numii cuvântul „tovarăşe” l-a ştiut el mai bine şi „să fim vigilenţi, tovarăşe* căci duşmanul nu iartă”, însă cum arată

prietenul n-a fost imaţat şi nici n-a avut el timp de prieteni. Curând l-a luat activist la cadre, şi aici problema care se punea era cu duşmanir nu cu prietenir şi el se învăţase bănuitor şi nu mai ştia care e şi care nu e duşjnan, însă duşmanul era mult mai uşor de dibuit, mai bine un duşman în plus decât un prieten nesigur. „Doamne, se trezi el aproape pedepsindu-se în gând, cum n-am avut eu tăria să-l dau pe mâna cui trebuie de la început pe acest Năiţă Lucian, nu mai stăteam eu acum la mâna lui, aici! u

Cel care trăgea clopotul se înrăise parcă şi el şi îl trăgea iute acum, odată zdravăn şi rău, limba de fier lovea câineşte buza pălăriei de bronz, şi deasupra măgurii aulea tânguirea aceea lungă, răsunând peste văi şi venind: iar îndărăt, pe urmă limba venea singură şi lovea buza pălăriei leneş, încet, parcă se prelingea, şi bronzul suna pustiu şi stins.

— Păi cum să facem? întrebă Dumitru lui Dincă, ridicând moanta cu felinarul atârnat de cârlig, Linişteec I strigă şi el şi mulţimea parcă se mai potoli.

— L-au flecit pe-al lui Haralambie, sub gard, strigă o muiere. Doamne, ia-mă, care aveţi o luminare, da’ mai iute!

— Vezi de treabă, îi răspunse un glas gros, răguşit, vezi de treabă, n-are nimic, s-a căcat niţel pe el, dar n-are nimic…

— Tovarăşi, strigă de sus, din capul scărilor, Năiţă Lucian, apoi către Dumitru lui Dincă: Dă-i, domnule, pistolul, că n-avem nevoie, dă-i pistolul îndărăt. Aşa, vezi! – căci Dumitru îi şi vârâse lui Turbatu pistolul în mână.

— Tovarăşi! Cine a venit nu e Dumitru – şi Mihalache Dometie observă că Năiţă nu zice „tovarăşul Dumitruu, ci numai „Dumitru11, şi repede, cu mintea lui zăpăcită de spaimă şi de atâta pisălogeală cu vigilenţa şi cu duşmanul care pândea din toate părţile, făcu socotealacă dacă nu-i zice „tovarăşe* lui Dumitru înseamnă că sunt înţeleşi cu el, şi de-aceea nici n-a vrut Dumitru să-l aresteze pe Năiţă Lucian şi tot îndemna el, ipocrit, la calm şi la grijă faţă de ţăran, „care n-a făcut niciodată decât răscoale, când a luat

înapoi ce i s-a luat lui, şi abia acum e chemat la revoluţie, când trebuie să dea şi de la el ca să trăiască mai bineu.

Stătea în capul mesei, la raion, şi le spunea lor, secretarilor: „Măi băieţi, revoluţia pentru ţărani e altceva [E mai greu de înfăptuit. La răscoale ei dau foc la conace şi-şi luau înapoi veniturile care li se cuveneau după muncă lor, însă noi facem o revoluţie, şi ţăranului nur-i vine uşor să înţeleagă că nu trebuie să dea foc la conacul boierului, ci să-l îngrijească, şi până şi-o face şi el un rost, trebuie să ducă şi carul şi boii şi grapa şi plugul la grajdul comun, înţelegeţi? Ne trebuie calm, ne trebuie răbdare, înţelegeţi? * şi se uita la Mihalache Dometie, care hătea cu deştele lui boante cu unghiile rupte din carne şi sângerii pe nota telefonică venită atunci şi care zicea că până duminică să raporteze raionvi câte gospodării au mai întemeiat, că şi aşa sunt ei în întârziere.

— Tovarăşi! strigă iar Năiţă Lucian. Cine a venit nu e Dumitru, nu e de bază.

— Păi dacă nu e de bază, ce facem? întrebă muierea de la picioarele scărilor şi de la care Năiţă luase felinarul. Îi scopim?

Cineva chicoti lângă ea, şi râsul se lăţi iar sub ploaia cenuşie şi neostenită, care zuruia pe acoperişul de şindrilă al primăriei şi acoperea sirena telefonului, de care nu se apropia nimeni.

— Îi scopeşte? întrebă im moş de peste drum, cu un glas piţigăiat şi copilăros, şi apoi se auzi râsul lui prostesc, subţire şi sâsâit, ca şi când ar fi cernut cineva nisip printr-o sită rară. Îi scopeşte? Cine-i scopeşte? mai întrebă el şi cineva îl plesni peste faţă zdravăn, se auzi limpede plesnitura.

— Taci dracu’ din gură, că nu scopeşte nimeni nimic 1

— Păi atunci de ce dai, mă nene? întrebă moşul nedumerit. De ce nu-i scopeşte?

— Tovarăşi, strigă Năiţă Lucian – şi Mihalache Dometie se uită la el pentru prima dată cu înţelegere şi chiar cu speranţa. Era un ţăran destul de înalt, însă

subţire, şi se uita la oameni cu capul dat niţel pe spate şi cu pieptul scos în afară, fălos, avea şi el un ochi mânjit cu albeaţă şi privea niţel dintr-o parte. Nu-i dădeai mai mult de treizeci şi cinci, treizeci şi şase de ani, şi avea o faţă suptă, ascuţită către bărbie, cu umerii obrajilor supţi şi vineţi sub barba nerasă de câteva zile, şi cu buzele vinete şi ele, şi tivite subţire şi rău cum i se păru lui Mihalache Dometie acum, când îl privea nu numai cu luare-aminte, dar şi cu speranţă. Ridicase felinarul deasupra capului, ca să fie văzut mai bine, şi când strigase a doua oară „tovarăşi t", se făcuse linişte dintr-odată, se auzea numai ploaia căzând dugoasă şi neostenită, ba parca şi mai îndesată, şi zuruiala telefonului la care nu umbla nimeni.

— Nu sunt de bază dumnealor, aşa că e cazul să se ducă. de unde au venit ei

— Da1 a tras cu pistolu? întrebă, din nou, un glas rău, cum i se păru acum şi lui Năiţă Lucian. A tras ei cu pistolu în noi?

— N-a tras, vru să zică sau chiar şi zise Năiţă Lucian.

Nu se mai înţelese bine, căci chiar atunci Turbatu se repezi în capul scărilor, împingându-l pe Năiţă Lucian la o parte, şi ridicând pistolul trase cu adevărat un foc, care răbufni sec în liniştea scurtă, lăsată ca să se audă răspunsul lui Năiţă la întrebare.

Instructorul, strivit aproape, până atunci, între uşa cu geamurile sparte şi spatele lui Dumitru lui Dincă, răzbătuse şi el în faţă, dar nu mai apucase să-l împiedice pe locotenent, şi flacăra scurtă a glonţului care se înfipsese în cerul negru fu văzută până dincolo de Podul Cernei.

— Trage 1 se repeziră brusc, apoi, câteva glasuri deodată, şi secunda de uluire ce urmă detunăturii înfundate se sparse brutal într-un vuiet sălbatic crescând dinspre apa Cernei, ca şi când Cerna însăşi se umflase şi îşi ieşise din matcă şi trecuse peste malurile înalte, ajunsese în drum, şi acum împingea puhoiul de oameni spre curtea primăriei. Se auziră cum pârâie lănteţii gardului şi o latură a lui plesni şi se prăbuşi, şi cineva mai apucă să strige „Fraţilor! u, apoi nu se mai înţelese nimic

şi din nou o pârâitură ca o plesnitură de bici şi chemarea desperată a cuiva:

— Anico! mă omoară – Anâcooo!! şi plimba podului se desprinse şi Năiţă Lucian mai apucă să vadă cum zboară un felinar aprins către scările primăriei, căci uşile acesteia săriră din ţâţâni şi, împins de mulţime, grupul de oameni aflaţi în capul scărilor se trezi în săliţa de la intrare, dar pe uşa din spatele lor, smulsă şi ea din încuietori şi izbită de peretele scorojit, se năpustiseră, împinşi şi rostogoliţi de năvala aceea disperată, alţi ţărani ridicând deasupra capetelor felinare afumate, răspândind o lumină gălbuie şi un miros înecăcios de gaz vărsat pe dimie udă.

— Năiţăăă, strigă un glas întrebător, Năită, unde eşti, mă? Te topişi? N-auzi?

„Acum ne omoară*, îl fulgeră iar ca într-uq ultim gând pe Mihalache Dometie, acum, şi cu mâinile lui lungi, cu palmele cu degetele boante proptite pe tăblia uşii care dă în încăperea cu telefonul, mai făcu o ultimă sforţare să opună rezistenţă presiunii atâtor trupuri înghesuite unele într-altele şi izbind în spinarea lui lată.

Dar uşa se dovedi mai slabă decât spinarea lui şi sări şi ea din încuietoare şi zbură spre perete exact în clipa în care telefonul începu să sune din nou, asurzitor şi îndelung, şi în vacarmul imens zuruiala lui ascuţită, ca de tocilă, răsună paralizant.

— Sună! se auzi un glas venind din curtea înţesată de lume, şi pe fereastra deschisă năvăli, acum nefirească, cernerea măruntă a ploii, apoi de dincolo de Podul Cernei se auzi un uruit de motor, şi în geamurile date de perete luci ca într-o oglindă lumina unor faruri, şi când soneria telefonului izbucni parcă şi mai puternic, Mihalache Dometie îl văzu în lumina farurilor pe Năiţă Lucian, ajuns lângă el, şi ridicând receptorul şi ducându-l la ureche.

— Da! strigă acesta, ca şi când ar fi trebuit să răspundă cuiva care îl striga de peste drum. Da! Cine e?! şi tot el, fără să aştepte niciun răspuns: Raionul? Aloo!

Lumina farurilor rămăsese înfiptă în ferestrele deschise, făcând ziuă în încăperea toată, plină de lume, şi

Mihalache Dôme ţie se trase şi mai aproape de Năiţă Lucian, care asculta în pâlnia telefonului cu capul dat pe spate şi cu ochiul mânjit de albeaţă închis, să nu-i dea lumina în el şi să-l orbească.

Şoferul maşinii oprite pe Podul Cernei, căci nu mai putea înainta, blocată de mulţimea ţăranilor care iar aprinseseră felinarele şi lămpile şi le ridicau deasupra capetelor, deşi nu mai era nevoie, şoferul maşinii accelera motorul în gol sau încerca să-şi facă loc, şi din cauza asta apăsa pe accelerator, iar zgomotul motorului părea să acopere convorbirea telefonică a lui Năiţă Lucian, căci acesta striga mereu în pâlnie „Alooo! şi întreba: Raionul? Raionul? u

Lumina farurilor îl orbea, aşa, cum se «reflecta ea în ferestrele deschise, şi el se dădu niţel la o parte din dreptul lor, şi atunci i se păru că aude şi mai bine ce se vorbea la celălalt capăt al firului.

— Tovarăşul Dumitru? întrebă el, şi Mihalache Dôme ţie făcu Legătura între prezenţa maşinii oprite pe Podul Cernei şi chemarea telefonului, şi speranţa încolţi vie în sufletul lui.

Năiţă Lucian făcu un semn din mână, ca şi când ar fi cerut linişte, deşi linişte era, căci zbaterea mulţimii se oprise odată cu izbucnirea nouă a soneriei telefonului şi cu proiecţia neaşteptată a luminii farurilor venind dinspre Podul Cernei şi oprindu-se în ferestrele deschise prin care se auzea zuruiala de tocilă a acestei sonerii.

— Tovarăşul Dumitru? mai întrebă Năită Lucian. A venit? Păi unde a venit? se arătă el nedumerit de ce auzea în pâlnia de fonta pe care şi-o tot potrivea la ureche, nereuşind parcă să cuprindă cu ea urechea lui întreagă şi neînvăţată cu telefonul.

Şoferul accelerase motorul, şi după cum se mută lumina farurilor Mihalache Dometie înţelese că maşina se pusese în mişcare şi că înainta către primărie.

— Stai niţel, zise Năiţă Lucian celui cu care vorbea, stai dumneata niţel, să vedem, şi lăsă receptorul pe pervazul ferestrei, căutând cu privirile în negura sfâşiată

de alunecarea legănată a farurilor, peste capetele mulţimii ce se înghesuia, trecând peste şanţ, ca să facă loc maşinii.

— A venit tovarăşul Dumitru! îşi luă Mihalache Dometic inima în dinţi, şi încercă să se răsucească să-şi facă mai mult loc, căutând în acelaşi timp din priviri să-l găsească pe instructorul său şi pe locotenentul Turbatu, dar nu-i văzu pe niciunul, şi privirile lui rămaseră întrebătoare pe chipul lui Năiţă Lucian, care se întorsese spre el după ce se retrăsese din fereastră şi luase iar în mână receptorul. Alo! strigă el iar în pâlnia ciobită, alo! stai să vedem, mai stai, că mi se pare că el este, aşteaptă acolo! se răsti el, apoi, supărat din senin pe cel cu care vorbea. Păi cum facem ca să ieşim de aici? întrebă el lăsând receptorul pe pervazul ferestrei.

— Daţi-vă, măi fraţilor, niţel la o parte, că n-avem pe unde ieşi.

Din curte se auzea de asemenea îndemnul răstit al câte unuia:

— Daţi-vă, mă, la o parte, n-auziţi? Nu vedeţi maşina, calcă pe voi! Mă nene, dă-te, mă, la o parte! Năiţă l Unde dracu’ eşti acum?

— Aici, răspunse Năiţă aplecându-se pe fereastră, aici, venim imediat, adăugă el, şi începu să-şi facă loc printre oamenii care încercau să se dea înapoi şi să-i lase lui loc de trecere.

Când trecu de uşa încăperii cu telefonul îl văzu pe locotenentul Turbatu fără caschetă, cu capul aplecat pe umărul stâng, parcă i-ar fi căzut, cu bărbia în piept, şi din nara stingă i se prelingea un fir de sânge peste buza umflată şi vânătă, cum i se păru lui Năiţă la lumina felinarului care îl lumina pe locotenent.

Stătea rezemat de canatul uşii, împins de lumea care se înghesuise în săliţă şi, lângă el, ţinându-l de reverul scurt al vestonului, ferindu-l parcă, dar parcă şi intenţionat lipindu-l de marginea uşii şi îndesându-l în ea, Năiţă îl recunoscu pe Alisandru Turbatu din Sacoţ.

— Tovarăşe, prinse glas din senin Mihalache Dometie, care venea în urma lui Năiţă Lucian, ia mâna de

pe ofiţerul nostru, însă în porunca lui seacă şi cam pripită, cum i se păru chiar şi lui, se bănui mai ales spaima în faţa acestei situaţii noi cu locotenentul răstignit de uşorul uşii şi ameţit de loviturile primite şi ghicite din sângele închegat deasupra buzei umflate. Tovarăşe locotinent, mai zise el, de data aceasta mai aspru şi mai hotărât, vino după mine…

Însă locotenentul nu schiţă niciun gest în acel moment sau cel care îl ţinea de rever nu-l lăsă, şi Mihalache Dometie vru să întindă el mina să-l tragă pe ofiţer după el.

Ţăranii le făceau loc să iasă din primărie afară, ca şi tind nu se întâmplase nimic până atunci, şi ei se aflau acolo întâmplător sau cum se aflau ei de la o vreme pe sălile primăriei. Cineva, chiar, zise cu un glas calm şi înţelegător pentru cei care îşi făceau loc printre ei:

— Daţi-vă, măi, oameni buni, mai la o parte, să iasă dumnealor, cu Năiţă!

— Hai, tovarăşe locotinent, îşi făcu Mihalache Dometie curaj din nou, strivind acum de-a hinelea la ofiţer.

— Vezi dumneata de treabă, îi răspunse însă, scurt şi negru, omul care îi ţinea pe Turbatu de guler. Du-te, dumneata, unde ai treabă, că cu el e altă socoteală!

— Ce faceee? întrebă surprins şi iar speriat Mihalache Dometie, şi întrebarea lui păru răstită.

— Păi e tac-se! zise atunci Năiţă Lucian, apoi: Venim, venim, către cineva care îl strigase de afară gâfâit.

— Hai, Năiţă, că a venit cine trebuie, n-auzi? E Dumitru, cu maşina – şi zgomotul motorului ambalat fără rost umplu curtea primăriei, apoi se stinse brusc, şi peste ei crescu iar vuietul mulţimii, din care nu se mai înţelegea decât numele lui Dumitru, şi mereu:

— A tras, tovarăşe, *a* tras cu pistolul I

— Păi cu pistolul l-aţi trimis, tovarăşe, cu pistolul, să ne omoare şi… să rămână copiii orfani?!

— A tras cu pistolu, fir-ar mama lui a dracu’, acu1 să-l vedem noi pe el la faţă…

— Năiţă! Ieşi, mă, afară, n-auzi? 1 că a venit cine

trebuie, să ne lămurim…

— Cum e tac-se? întrebă zăpăcit Mihalache Dometie. Cine e tac-se?!

— Eu! zise atunci ţăranul care îl ţinea de rever pe Turbatu, însă Mihalache Dometie nu mai avu timp să audă răspunsul acesta, căci iar începuse vacarmul, şi din spate se văzu iarăşi împins şi rostogolit, de data aceasta spre uşile primăriei, de la intrare, rupte şi date de perete şi cu geamurile sparte.

Călcau pe cioburi, şi când ajunse în capul scărilor, în spatele lui Năiţă Lucian, de care trecea cu un cap, recunoscu maşina lui Dumitru, oprită exact pe buza podului de dinaintea curţii prăbuşite şi peste care călcau acum sutele de ţărani înghesuiţi să-i facă loc primului-secretar al raionului, urmat de un alt tovarăş, unul scund şi cam rotofei, cu o scurtă de piele descheiată la nasturi şi pe care acesta nu o putea încheia, căci nu-l cuprindea, şi cu o şapcă de piele îndesată zdravăn pe cap. Ţinea mâinile înfipte în buzunarele scurtei cam roase şi călca legănat, uitându-se furiş şi repede cu coada ochiului când într-o parte, când într-alta. Purta cizme bilrgher, încheiate cu şireturi, şi pantaloni de dimie săină, şi prin descheie tura scurtei se vedea cămaşa cadrilata, De sub gulerul plesnind pe gâtul zdravăn atârna o cravată roşie cam slinoasă şi scurtă.

Năiţă Lucian îi aştepta în capul scărilor frecându-şi bărbia nerasă, albită binişor şi, în spatele lui, în afara lui Mihalache Dometie, care se lipise aproape de el, ţăranii ceilalţi se răriseră, unii se trăseseră îndărăt, în săliţă, şi se auzea cum îl sfătuiau pe Turbatu ăl bătrân să-i dea drumul lui fiu-său, că „au venit ai lui şi nu mai ai ce-i face acumu, alţii scoborâseră scările şi se împingeau unii într-alţii, să-şi facă loc jos, în curte.

Dumitru înainta greu printre rândurile de ţărani pe care îi apucase smerenia şi ridicau, unul după altul, căciulile când trecea el, şi din când în când se auzea şi câte un „să trăiţi”, mai înecat, însă Dumitru nu răspundea, nu se uita la ei, la niciunul, trecea cu capul în pământ,

încins strâns peste haina lui de piele lungă până în pământ şi cu şapca trasă pe ochi. Era vânăt la faţă şi ţinea buzele strânse, tivite mărunt, muşca din ele câineşte, şi când ajunse la picioarele scărilor, ridică privirile spre Năiţă Lucian.

Ploaia se rărise şi ea, parcă stătuse, deasupra Gurguiului norii se albiseră şi se subţiaseră, se lumina de ziuă ceţos, şi de la picioarele scărilor o muiere se răsti la un copil care se juca cu un felinar:

— Suflă, mă, nărodulc, în felinar, tu nu vezi că se vede, ori ai orbul găinilor?

Copilul ridică iute sticla felinarului şi suflă în flacăra gălbuie, însă aceasta nu vru să se stingă, şi muierea îl plesni peste cap.

— Suflă, mă, cu inimă, nu mai prăpădi gazul, că n-o să-ţi dea dumnealor de gratis!

Pe uşile rupte ale primăriei apăru şi instructorul venit cu Mihalache Dometie, netezindu-şi o şapcă mototolită şi încercând să şi-o virc pe cap, fără să-şi dea seama că fusese ruptă şi că nu avea cum să mai stea pe fruntea lui năpădită de sudoare.

„Asta a stat ascuns, se gândi Mihalache Dometie. Dar1

unde dracu’ a stat el ascuns? a se întrebă el cu ură pentru instructorul care venise lângă el şi-i şoptise:

— Sunt aici, tovarăşe Dôme ţie, la datorie…

— Vezi, tu, datorie, când ajungem noi la raion! răspunse Dometie strivit, printre dinţi, fără să se mai întoarcă spre el.

Dumitru urcă scările urmat de omul acela rotofei, în scurta de piele şi cu mâinile vârâţe adânc în buzunare, furând cu coada ochiului copilul care stingea felinarul şi femeia care îl plesnise zdravăn peste cap.

— Ce e, tovarăşe Năiţă, aici? întrebă Dumitru, ajuns în capul scărilor, şi în liniştea care se lăsase peste întreaga mulţime a ţăranilor, sute de oameni şi de femei, cu copiii după ei şi cu lămpi şi cu felinare în mâini, uzi la piele de ploaia care abia contenise şi încremeniţi acum la curtea

dărâmată a primăriei şi dincolo de ea, peste drum, până spre Podul Cernei.

— A tras cu pistolul, tovarăşeeec! strigă cineva de dincolo de drumul care se pierdea către Fometeşti şi de unde încă mai veneau oameni.

— A tras cu pistolul! Păi cu pistolul i-a trimis pe ei partidul?

— Să ne omoare?... şi vuietul surd cuprinse iarăşi curtea primăriei şi din nou se auzi cum pârâie o margine de gard împinsă de lumea care se înghesuia să treacă de peste drum în curtea cât palma.

— Cine a tras cu pistolul? întrebă scurt şi nedumerit Dumitru Dumitru, căutând din ochi pe cineva dintr-ai lui să răspundă, şi Mihalache Dometie se văzu nevoit să vorbească, clipind repede din ochii lui spălăciţi şi mici ca nişte gămălii verzui:

— Locotenentul Turbatu a tras. Un foc, că ne omora lumea…

— Cine? întrebă iar Dumitru, ca şi când n-ar fi auzit sau n-ar fi înţeles bine. Cine?!

— Locotenentul Turbatu, dar n-a tras decât un foc, *în* sus, de alarmă, zise Dometie, însă ultimele cuvinte nu se mai auziră prea bine, iar Dumitru se şi întoarse să-l caute pe Turbatu.

— Păi ce căuta Turbatu aici? întrebă el, răstit. Ce căuta Turbatu la Cornul Caprei? Ce misiune avea el aici? Cine l-a trimis pe el aici?

Era însă prea târziu ca să se mai poată afla un răspuns, întrebările lui Dumitru fuseseră înţelese sau ghicite şi tulburarea crescu din nou asurzitoare şi forfota cuprinse iar mulţimea care ameninţa să urce scările şi să-i împingă pe cei de pe ele din nou în încăperile scunde, şi atunci Năiţă Lucian ieşi în faţă şi strigă din răsputeri:

— Linişteee! Că acum avem cu cine vorbi! Acum e cine trebuie…

Dar Dumitru nu-şi pierduse firea şi, ca şi când mi s-ar fi întâmplat nimic, îl întrebă pe Năiţă scurt:

— Ce e aici, tovarăşe Năiţă? Cine a făcut mitingul

ăsta la miezul nopţii, ai? Dumneata?

— Nu zise Năiţă, furat de iuţeala întrebării. Nu, însă cazul era, fiindcă ne-a minţit şi ne-a ameninţat şi…

— Şi noaptea era cazul? mai întrebă Dumitru Dumitru. Pe ploaie, ca la furat cai?

Întrebările veneau una după alta, negre, ca faţa lui Dumitru, care se uita la Năiţă rămas împietrit dinaintea lui şi neputincios. Părea zăpăcit. Luat repede, nu izbutea să înţeleagă unde bate primul-sccretar al raionului, şi când acesta pomeni de „furat cai11, el fu străfulgerat de ideea că s-ar putea ca ei toţi, şi mai ales el, care se afla în capul scărilor primăriei, să fie acuzaţi că au furat boii din grajdurile gospodăriei, căci, într-adevăr, unii dintre ei, şi chiar şi el, îşi luaseră boii acasă pentru a doua oară în mai puţin de o săptămână, deşi îi promisesem lui Dumitru că s-au înţeles lucrurile şi că boii vor rămâne la grajduri.

— N-aud, zise tot rău şi tot negru Dumitru, iar „tovarăşul 11 acela de lângă el, rotofei, cu scurta de piele care nu-l petrecea peste pântec, se interesă şi el, bănuitor şi al dracului, râzând pieziş şi viclean cum înţelesese Năiţă Lucian:

— Pământul de ce nu vi l-aţi luat, mă băiete, înapoi? Să vi-l fi luat şi pe el, să-l fi săpat şi să vi-l fi luat acasă să-l puneţi muşuroi în curte şi să vă fi culcat pe el, cu boii la cap? I

În curtea primăriei şi peste drum, spre Fometeşti, şi spre Podul Cernei, până unde se vedea lumea aceea albă ieşind parcă din ceţurile lăptoase ale dimineţii care se chinuia să biruie şi noaptea şi ploaia la Cornul Caprei, liniştea se lăsase pe nesimţite şi creştea asurzitoare, încât se auzi şi clănţănitul unui felinar siins de cineva, şi sughiţul unei muieri, şi pumnul înfundat al cuiva în ceafa ei, şi şoapta: „Taci, fă, să vedem, că mi se pare că îl judecă pe Năiţău.

Dumitru întoarse capul spre lumea numai ochi şi urechi, mută şi înfricoşată, Scufundată fără suflare în pustiul acelei dimineţi, şi în secundele care urmară îşi simţi şi îşi auzi propria lui inimă zvâcnind iute şi speriat, şi

avu impresia că această inimă nu e, totuşi, a lui, ci a acestor ţărani de la picioarele scărilor. Se uita în ochii lor arşi de nesomn şi de teamă şi auzea zvâcnetul inimii, şi inima era a lor, inima lor bătea în urechile lui, inima lor, cu zvâcnetul ei de pasăre prinsă în laţ, se zbătea în coşul pieptului lui şi îl făcea să se înece, şi chiar duse mâna la gât şi îşi desfăcu nervos nasturele cămăşii.

„Am rămas ţăran64, se gândi el ca şi tind s-ar fi găsit dintr-odată neputincios în faţa unei întâmplări hotărâtoare pentru el şi pentru destinul lui de om de partid, care avea datoria să se ridice deasupra propriei lui condiţii şi apartenenţe, ca să judece şi să acţioneze obiectiv şi imparţial şi să poată fi instrumentul de cristal al revoluţiei şi al istoriei pe care o determina această revoluţie. „Am rămas ţăran, nu mă pot desface de ei. * Simţea, pur şi simplu, teama acestor ţărani care aşteptau din partea lui un cuvânt şi hotărârea de pedeapsă, căci erau conştienţi că greşiseră şi că erau singuri şi neapăraţi în faţa acestei greşeli, şi toată răzmeriţa lor se topise repede şi laş în această tăcere ca o rugă, şi când, în sfârşit, îşi reveni, smulgându-se din privirile lor ca nişte întrebări disperate, auzi pe cineva dintre ei vorbind ca şi când până atunci nu se întâmplase nimic deosebit, iar acesta nu putea să nu se arate grijuliu şi gospodar cu ceea ce vedea atunci, şi el nu ştiuse că se petrecuse chiar sub ochii lui, dacă nu chiar cu participarea lui:

— Daţi-vă, mă, fraţilor, niţel mai la o parte, să ridicăm curtea asta, nu vedeţi că a căzut, dracu’, jos şi o calcă toţi în picioare?

Dinspre Podul Cernei îşi făceau loc, înghesuindu-se să ajungă în curtea primăriei, preşedintele sfatului şi şeful de post şi Ioniţă Geanovu, ales de curând secretar de partid aici, la Cornul Caprei. Un al doilea Gaz se vedea oprit la capătul dinspre Ilorez al podului, şi Năiţă înţelese că atunci când aceştia fugiseră de la sediul gospodăriei, unde veniseră să constate „furtul boilor61, cum zicea şeful de post, iar ei, ţăranii, îi luaseră mai din scurt, la raion fugiseră ei, ca să reclame. Veneau unul după altul, cu

preşedintele Craina înainte, şi ţineau capetele în pământ, nu se uitau nici în stânga, nici în dreapta, şi ţăranii le făceau loc să ajungă la picioarele scărilor, fără să se uite la ei.

Petre Nobilu se apropie de urechea lui Dumitru şi îi şopti răguşit:

— Dă-le drumul acasă, să se ducă să aducă boii îndărăt. Ce vrei să le facem?

Mihalache Dometie auzi „indicaţia* instructorului regiunii şi interveni grăbit, să nu se piardă din vedere „caracterul politic* al situaţiei, căci i se păru că şi Dumitru şi Petre Nobilu trec uşor peste tot ceea ce se întâmplase în noaptea aceea, acolo, unde el putea să-şi piardă viaţa:

— Şi cu instigatorii ce facem? Cine i-a instigat?!

— Dracu'! răspunse repezit şi enervat Petre Nobilu. Dracu' i-a instigat!

— O să analizăm, adăugă surprinzător de calm Dumitru Dumitru. Iar vă grăbiţi?

— Tu ce căutai aici, tovarăşe Năiţă Lucian? se întoarse el către acesta, dar fără să-i mai zică dumneata, ca până atunci, şi Mihalache Dometie observă şi făcu socoteala că, în sfârşit, începe şi Dumitru să-l lase din braţe.

— Să dau telefon, să veniţi, răspunse Năiţă Lucian, şi Dumitru rămase cu ochii pironiţi pe el.

„Nu minte*, se gândi el, stăruind mai departe cu ochii pe faţa acestui ţăran care împietrise lipit cu spatele de uşa primăriei, cu un cap mai înalt decât Dumitru, slab şi vânăt şi căutând cu ochii la lume dintr-o parte, cu pieptul scos înainte, ca şi când cineva i s-ar fi opus, şi el trebuia să-şi facă loc greu ca să înainteze, şi era mereu pregătit să împingă cu umărul viaţa potrivnică»

Dumitru oftă amărât şi se întoarse către mulţimea ţăranilor, spăsită, la picioarele scărilor primăriei. Ploaia se oprise de tot, se luminase, şi printre crengile teilor din curtea lui Boncu se legăna pustie aripa unui vânt care venea nu se ştie de unde, călduţ.

— Tovarăşi, începu, în sfârşit, Dumitru, şi liniştea se

sparse încet, cuprinsă şi înecată în răsuflarea atâtor sute de oameni, care simţeau că tot ceea ce se petrecuse până atunci se apropie de dezlegare. Să mergem acasă şi să ne vedem de treabă, că avem, slavă Domnului, ce face, şi cine şi-a luat boii îndărăt să-i aducă de unde i-a luat, fiindcă vine timpul să începem aratul, şi cu ei o să arăm, şi aici o să arăm, la Cornul Caprei, <ră n-o să arăm la Scoarţa cu ei, fiindcă ăia au şi ei boii lor, au şi ei pământul lor, fiecare cu ce-i al lui şi la el acasă.

Însă lumea continua să stea nemişcată, şi ca şi când n-ar fi auzit cuvintele lui Dumitru, iar acesta începu să scoboare scările la fel de neinteresat, parcă, de faptul că ţăranii păreau să nu-l fi auzit şi ascultat, urmat de Petre Nobiau, cu care vorbea destul de tare, ca să se înţeleagă bine ce spune.

— Aici ar cam trebui să înceapă aratul, că toamna e scurtă, şi odată te trezeşti că ninge, şi în loc să are, ei se ţin de poveşti!

— Ninge iute, aici, la Cornul Caprei? întrebă el o muiere de la picioarele scărilor, care se uitase cu felinarul aprins în mină.

— Păi nu mai e mult, răspunse aceasta. Mai plouă o săptămână, două, şi odată te trezeşti cu alba, şi noi murim de foame.

Dumitru nu-i mai zise nimic şi, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, din senin, se întoarse şi îl căută pe Năiţă Lucian, chemându-l să vină după el.

— Iar *îl* ia, se auzi un glas, şi Dumitru ridică privirile să-l descopere pe cel care vorbise.

— Cine are nevoie de lămuriri să vie la sediu, să stăm acolo de vorbă, că eu nu plec până nu aducem boii îndărăt, zise el, apoi, ca orice om care e grăbit fiindcă are treburi şi nu poate sta pe drum fără rost. Hai, măi tovarăşe Năiţă, vii, sau ce dracu’ faci, că n-o să m-apuce prânzul la Cornul Caprei, mai sunt şi alţi oameni pe lumea asta…

Treceau printre sutele de ţărani care se desfăceau înaintea lor şi se luau după ei, însă nu toţi, unii săreau peste şanţuri şi o luau feriţi către casele lor, şi mulţimea se

rărea, şi când ieşiră din curtea primăriei Petre Nobilu văzu un Gaz răsturnat într-o rină cu botul vârât în malul drumului. Oamenii săreau, ocolindu-l, de parcă atunci l-ar fi descoperit şi ei acolo, dar fără să se mire, şi când ajunseră pe Podul Cernei, liniştea se rupse de tot, căci şi frica se topise din sufletele lor, şi începură să vorbească tare şi nesfiit, să se strige unii pe alţii, şi cineva zicea, însă viclean, cum înţelese Dumitru, ca să se audă şi să se încerce, astfel, cum stau lucrurile cu adevărat în ceea ce îi priveşte:

— Nu-i fac nimic lui Nalţă…

— Hai? întrebă, hoţ, altcineva.

— Nu-i fac nimic lui Năiţă, repetă cel dintâi, nu-i fac nimic, e prieten cu Dumitru…

— Nu-i fac nimic, răspunse celălalt, nu-i fac nimic, dar boii îi aduce îndărăt…

— Păi ce dracu’ să mai facă? Aşa s-a hotărât, ne-a pus de am semnat, au acte ia mână, adio piţigoi, a zburat… Ştii ce zicea Simâon Popescu, să nu dai piţigoiul din mână…

— Şi ce să fac cu el? întrebă ţăranul acela sceptic, care mergea acum lângă Petre Nobilu, făcându-se însă că nu-i vede.

— Să-l pui să ouă şi să clocească! râse tovarăşul său.

— Nu sunt nici reacţionari, nu sunt nici duşmani, sunt numai neştiutori şi înspăimântaţi de ceea ce nu ştiu, pentru că istoria i-a luat repede în primire şi i-a întors cu faţa spre un necunoscut şi i-a pus să păşească spre el, înţelegeţi dumneavoastră. Noi toţi înţelegem, însă ei nu, iar ceea ce au văzut, unii dintre ei, din acest necunoscut, în timpul războiului, nu i-a convins. Nu cu pistolul în capul scărilor primăriei trebuie să le arătăm noi lor viitorul, şi fă-i minăm ca pe o turmă spre el, fiindcă eu n-am văzut nicăieri indicaţia asta…

Obosise şi i se uscase şi gâtul, ultimele cuvinte le spusese înecat, în sală se făcuse un fum greu şi înecăcios, Petre Nobilu se ştergea mereu cu o batistă enormă, ca tui peşchir, faţa lui toată strălucea mereu de năduşeală, era cald, zăpuşitor* afară se întunecase, pe fereastra sălii de

şedinţe a raionului care fusese, în urmă cu numai un an şi jumătate, salonul lui Aristide Mărăcineanu, se zărea* cum da ea spre apus şi spre Cornul Caprei, culmea măgurii tivită subţire de aurul soarelui trecut dincolo, la Saeoţ. Cineva de lângă fereastră se ridică, şi la un semn din cap al celui ce conducea şedinţa deschise cu grijă geamurile, şi de afară veni o boare răcoroasă, cu miros de fin plouat şi încins.

Mihalache Dometie însemna mărunt într-un carneţel tot ce spunea Dumitru, deşi în sală, la o măsuţă, trei activişti din aparatul raionului, de la el, de la cadre, scriau cu rândul procesul-verbal şi păreau să nu scape niciun cuvânt din ce se vorbea. Scuturau pe rând mâinile cu creionul când oboseau şi se frecau cu stânga pe umărul drept amorţit şi nu ridica unul vârful creionului de pe foaia albă, că se şi repezea celălalt, însă de scris scriau încet, le ieşeau cuvintele greu şi încâlcite, fiecare numai el le-ar fi înţeles, netezeau coala necontenit şi o aşezau iar cu grijă peste indigou, cum începeau un rând nou, sau cu literă mare, acolo unde credeau ei că e mai important ce se spunea.

„Cu pistolul în capul scărilor”, însemnase unul dintre ei, apoi continuase: „să le arătăm viitorul”…

„Nu e bine”, se gândi eli şi se întoarse să citească rândul dinainte în pauza făcută de Dumitru Dumitru ca să bea apă. Dar rândul dinainte nu fusese scris de el şi nu înţelesese decât „ce au văzut ei în timpul războiului nu i-a convins”. „Adică la sovietici”, fu el fulgerat de înţelesul neaşteptat al propoziţiunii simplificate.

„Treaba lui” – renunţă el să mai reconstituie ultimele cuvinte ale lui Dumitru Dumitru, care acum se aplecase spre tovarăşul venit de la regiune să conducă şedinţa asta, din care deocamdată pentru mulţi nu se prea înţelegea mare lucru.

Petre Nbbilu prezentase o informare ca instructor al regiuni! care asistase la întâmplările petrecute la Cornul Caprei, şi din informare se făcea limpede un singur lucru, şi anume că Mihalache Dometie greşise grav ducându-se la

Cornul Caprei noaptea, şi cu cine se dusese, fără să-l înştiinţeze pe primul-secretar, şi provocându-i pe ţărani, inctt numai o întâmplare cu adevărat fericită îi scăpase pe ei, toţi, de aprinderea unui focar revendicativ ce se putea apoi repede întinde.

Fusese chemat să ia, după aceea, cuvântul Mihalache Dometie, şi acesta se dusese la tribuna din capătul mesei de prezidiu, părând ameţit şi zăpăcit de tot ce auzise până atunci, şi când se instala la tribună, băgă de seamă că uitase carneţelul pe masă, acolo unde şezuse, şi se întoarse înapoi, să-l ia, după care, ajuns din nou la tribună, începu să-i răsfoiască nelinişti t, cu degetele tremurânde. Se auzea fâşâitul stins al filelor întoarse fără rost, căci. Într-adevăr, nu găsi nimic în el care să-i folosească, şi îl închise descumpănit, după care izbuti, în sfârşit, să articuleze cuvântul „Tovarăşi*, dar cuvântul lui nu căuta sala, ci faţa celui care conducea şedinţa, un secretar nou al regiunii, tânăr şi necunoscut de el, şi cu o faţă de piatră, nu se putea citi nimic pe ea.

Acesta nu se uita însă la Dometie, ci io sală, iar cd din sală aveau impresia că citeşte la nesfârşit lozinca înrămată pe peretele din fundul sălii de şedinţe şi agăţată cu şnurul împletit gros al ramei de gâtul unui amoraş de gips suflând într-o trâmbiţă, Aşa cum arăta acum amoraşul, părea că zboară suflând din trâmbiţă cu lozinca agăţată de gât. Avea un obraz bucăâat şi părul cârlionţat, şi mânuţa cu care ţinea trâmbiţă grăsuţă, cum au copiii bine hrăniţi, ţinea trâmbiţă niţel mai departe de gura ţuguiată, ai buzele cărnoase, şi în toată înfăţişarea lui era ceva pişicher şi viclean.

„Lupta de clasă, citi şi Mihalache Dometie primele cuvinte ale lozincii, şi chiar cu ele şi începu, apoi, cuvântul său întrerupt des de secretarul regiunii, care voia să ştie de ce nu fusese informat atunci, noaptea, primulsecretar al raionului, şi se dusese el, Mihalache Dometie, la Cornul Caprei, cu cine se dusese. Fu ridicat în picioare din sală şi locotenentul Turbatu şi întrebat şi el de ce trăsese cu pistolul, însă acesta nu reuşea să facă înţeles răspunsul

său, zicea tot timpul „Am înţeles, raportez Iwt dar nu raporta nimic clar, şi secretarul regiunii renunţă la contribuţia lui în şedinţă.

— Tovarăşi, izbucni într-un târziu, disperat, Mihalache Dometie, sleit de hărţuiala la care fusese suplas, tovarăşi, eu în interesul cauzei am fost… eu n-am pregetat, tovarăşi, răscoala asta putea să nu aibă loc dacă tovarăşul Dumitru Dumitru ar fi luat din timp măsurile ce trebuiau luate, şi noi am fi lovit din timp în duşmanul de Clasă, dar tovarăşul Dumitru Dumitru…

— Da… încuviinţă sec şi plictisit secretarul regiunii, întrerupându-l iar pe Mihalache Dometie, e clar, mai aveţi Ceva de spus?

— Nu, răspunsese acesta surprins şi neînţelegând încă ce vrea să zică secretarul regiunii cu acel „e clari*, plictisit.

Dumitru Dumitru încheie şi el scurt, după consultarea şoptită cu secretarul regiunii, şi Mihalache Dometie uită să mai însemne în carneţel ultimele cuvinte ale acestuia. nle-au văzut pe front nu i-a convins”, scrisese el în capătul unei noi file a carneţelului pe care îl închise netezindu-l şi vârându-l în buzunarul de la piept al hainei lui croită otova pe trupul mătăhălos. Se încheie la nasturi încet, verificând cu degetul înainte butonierele, dar absent la gesturi şi cu ochii lipiţi de lozinca agăţată de gâtul amoraşului. Şedinţa fusese ridicată pentru o pauză de o jumătate de oră, iar el, chemat în biroul primului-secretar. unde se retrăsese tot prezidiul.

Peste câteva ceasuri, în aceeaşi noapte, tot orăşelul avea să afle că Mihalache Dometie fusese schimbat şi că, în locul lui, la cadrele raionului, lucra acum fostul instructor al regiunii, Petre Nobilu. Acesta avea o nevastă subţire şi vânătă ca o roşcovă, care dădea mereu bună ziua şi la cine cunoştea, şi la cine nu cunoştea, ieşea seara şi se plimba, dar numai prin faţa sediului raional, cu copiii de mină, şi vorbea cu ei tot timpul, îi dădăcea, şi copiii semănau cu ea, slabi şi vineţi la faţă, numai ochii erau ai lui Petre Nobilu, vii şi jucăuşi şi iscoditori.

Dumitru Dumitru o întâlnise într-o seară în capătul străzii care ducea la ei, la raion, şi ea se dăduse jos de pe trotuar, cu copiii de mină, ca să-i facă lui loc, deşi trotuarul era lat şi aveau loc toţi.

— Bună seara, zisese ea înaintea lui Dumitru, care îşi ridicase şapca să o salute. Nu o cunoscuse până atunci, dar ştia că era nevasta lui Petre Nobilu.

— Bună seara, zisese şi el, păi cum se poate, avem loc, poftiţi, adăugase el, trăgându-se intenţionat mai lângă gardul de piatră, care mărginea trotuarul, deşi nu era nevoie, trotuarul stătea gol între ei…

Ea urcase repede copiii pe trotuar, şi acum aştepta să treacă el înainte.

„E tot ţărancă, se gândi Dumitru, nu vrea să treacă pe dinaintea bărbatului”, şi râse înţelegător.

— Ar fi bine să ne cunoaştem, continuă el, am şi eu o fetiţă, să poftiţi şi pe la noi. Lasă, că am să vorbesc eu cu tovarăşul Nobilu, iar ea mulţumi mult din cap şi încheie, ferindu-se să mai stea înaintea lui.

— Venim cu plăcere, şi strânse copiii de mână lângă ea şi îi împinse înainte pe trotuar.

— Bună seara, surâse ea trist şi înclinând şi capul, în semn de „la revedere.

— Domnule, explica a doua zi Petre Nobilu, râzând, în biroul lui Dumitru Dumitru, Maria mea e tot cu gândul la ţară, zice că mai bine şedea ea la mă-sa şi avea de ce se scula dimineaţa, de noapte, decât aici, unde a ajuns ea să plimbe copiii de mină pe piatra târgului. Auzi dumneata, se scoală de la cinci dimineaţa şi mătură de câte trei ori la rând şi iese din casă şi iar intră, şi iar *iese*, n-are stare deloc. „Cum să stau eu, mă Petre, degeaba, toată dimineaţa şi toată ziua, cu trei copii mici, care mai mult dorm, şi eu să mă uit pe fereastră până mi s-o urî? u

Pe fereastra biroului lui Dumitru se vedea strada pustie şi albă sub zăpada căzută noaptea, nu trecea nimeni, nu se vedea decât pârtia făcută de activiştii raionului pe trotuarul lor, se însera uşor, şi cerul se făcuse de piumb, la colţurile geamului se înfiripau flori de gheaţă

ca nişte steluţe argintii. Venea iarna, şi iar se pustia totul în acest fund de lume săracă şi rea de sărăcie şi de nevoi.

— Să veniţi pe la noi, îi invită, într-un târziu, pe gânduri, Dumitru Dumitru, ştii bine că am şi eu o fetiţă, însă nu spunea nimic de soţie, şi Petre Nobilu nu-l întrebă.

— Mihalache Dometia a fost oprit la regiune şi lucrează tot la cadre, îl informă Petre Nobilu, ca să schimbe vorba.

— La cadre? întrebă acesta tresărind. Cine l-a oprit* şi tot la cadre?…

— Nu ştiu* *răspunse* Petre Nobilu, am primit o notă semnată de el. Cere să trimitem o informare cu privire la activitatea ţăranului colectivist Năiţă Lucian, de la Cornul Caprei.

— Năiţă Lucian? Păi ce-a mai făcut?

— N-a făcut nimic, m-am interesat, e mai rău de gură şi nu-i prea lasă pe ai conducerii să-i treacă pe dinainte.

Aceeaşi notă fusese primită şi de maiorul de securitate al raionului însă despre ea, ca şi despre altele, care îl priveau chiar pe el şi pe Petre Nobilu* Dumitru Dumitru nu avea cum să afle, după cum nu avea cum să afle că şi alţi activişti din cadrul raionului dăduseră, la cerere, relatări despre el, şi că la regiune cineva întemeia meticulos un dosar burduşit de note informative şi de declaraţii care, în primăvara lui 195… * aveau să ducă la excluderea lui din partid.

— Să veniţi pe la nor reveni Dumitru asupra invitaţiei sale, uite, într-una din serile astea, când ne mai liniştim. Îşi aşeza hârtiile pe birou şi se gândea că nu-i mai călcase nimeni pragul demult… Şezi, îi spuse el lui Petre Nobilu.

Obosise, şi ar fi vrut să mai stea de vorbă cu noul lui secretar cu cadrele* care îi semăna atât de mult şi cu care se înţelegea din priviri. Erau prieteni vechi, însă viaţa îi despărţise o vreme, şi îi înstrăinase* ce fusese între ei se topise, şi ei simţeau că venise timpul să se unească din nou, căci prietenia lor începuse atunci când fusese mai greu decât era acum, deşi uneori li se părea ca atunci fusese mai frumos, nu mai greu, şi acum era mai greu, şi

că acum era mai greu să fie şi prieteni şi să rămână prieteni.

— Nu sunt la şcoală copiii? întrebă el, deşi văzuse copiii acestuia* şi era clar că erau de vârstă şcolară, însă nu ştia pur şi simplu ce să vorbească, ce să întrebe.

„M-am sălbăticit* – se certă el singur în gând, surprinzându-se gol de întrebări omeneşti şi simple. „Nu mai ştiu să vorbesc.14

— Sunt, se grăbi Petre Nobilu, şi sunt gemeni…

Dumitru Dumitru auzi răspunsul, dar nu-l putu lega de întrebarea lui. Stăruia în el o nelinişte şi o nedumerire care nu-l lăsau să fie atent la discuţia pe care singur o începuse.

Ce putea să însemne informarea cerută de acel Mihalache Dometie, pripăşit iar la cadre şi la regiune?

— Gemeni sunt? întrebă el iar, absent.

— Gemeni, băiat şi fată, şi gemeni, întări Petre Nobilu, bucuros. Aşa s-a nimerit. Însă şi noi am fost gemeni, de două ori la rând, a născut mama gemeni, dar n-am trăit decât eu…

Pe uşă intră şeful de cabinet şi II rugă pe Dumitru să ridice receptorul.

Se întunecase, pe stradă fusese aprins un felinar, singurul pe partea aceea, în dreptul raionului, şi arunca o lumină galbenă, mohorâtă, făcând să sticlească în ferestrele îngheţate florile vesele de argint.

— Pot să aprind lumina? întrebase şeful de cabinet, surprins să-i găsească pe amândoi în întuneric.

— Da, zise Dumitru Dumitru, dar el răspunsese de fapt în pâlnia telefonului.

Asculta şi îşi strângea hârtiile de pe birou şi le aşeza, pregătindu-le să le încuie în sertarul deschis.

— Da, repetă el, şi către şeful de cabinet, căruia îi făcuse semn să stea acolo unde se afla, lângă uşă: Cheamă-l pe Ochi-închişi cu maşina, acum, să fie gata, şi să puie lanţuri la roţi… Când ne mai liniştim, surâse el apoi, punând telefonul în furcă…

Petre Nobilu se ridicase în picioare şi aştepta să afle

unde aveau să plece acum, noaptea, pe zăpadă, şi de ce…

TOAMNA PEDEPSEA BUCUREŞTENII CU LINGOAREA UNUI soare de ceară topita, o lumină blândă şi tristă se târa pe Străzile toropite, nimeni nu credea că vara îşi făcuse veacul demult, la mahalale, peste zăplazuri, spânzura, iar, liliacul înflorit bezmetic a doua oară, în aerul adormit, ca o apă stătută, şi în răstimpuri tremura alunecătoare frunza câte unui platan, ca şi când ar fi fost purtată de respiraţia caldă a vântului venit de foarte departe şi rătăcit aici deasupra oraşului de câmpie, unde nimic de la o vreme nu părea statornic.

— Ce zici de toamna asta bolnavă, Dumitre? întrebase bărbatul acela care continua, surprinzător, să rămână mereu atât de tânăr, deşi la tâmplele lui sarea vârstei răzbătuse vicleană, iar el parcă o ocrotea, căci palma lui trecea des mângâietoare netezind, aparent absent, spicul argintiu al părului retezat scurt, ţărăneşte, deasupra urechii.

Dumitru Dumitru îl privea cu liniştea lui încordată din momentele când simţea pur şi simplu că urmează să se hotărască peste capul lui şi independent de voinţa lui, aşa cum se întâmplase de atâtea ori în lunga lui carieră de activist de partid şi când el parcă ar fi stat la pândă, să ghicească, fie şi numai cu o secundă mai devreme, o decizie asupra căreia ar mai fi putut, poate, face să se revină, şi întotdeauna era, din nefericire pentru el, prea târziu. Omul din faţa lui zâmbea înţelegător şi niţel stânjenit, era limpede că starea de pândă ţărănească a lui Dumitru Dumitru nu-i era străină şi că acum şi el aştepta, tot ca un ţăran, să prindă din mişcarea buzelor lui Dumitru, care nu se hotărau – să se dezlipească din muţenia lor, şi peste care acesta pusese prevenitor degetele palmei stângi, sensul ascuns al primului cuvânt de răspuns.

Pe fereastra întredeschisă uşor, deasupra căreia stăruia neclintit şi ca un abur ţiului perdelei, răzbătea înăbuşită agitaţia oraşului, dintr-un aparat de radio aflat în spatele biroului plin de dosare albe, stivuite cu o

pedanterie savantă şi de aripile cărora fuseseră prinse cartonaşe ca nişte cărţi de vizită, indicând rangul înalt al celui în faţa căruia se afla acum Dumitru Dumitru, se prelingea o melodie veselă, cineva se juca pe clapele unui clavecin şi sunetele se înlănţuiau ca un şirag de mărgele la gâtul unei adolescente.

La intrarea în cabinetul acesta, în care n-ar fi bănuit că va ajunge prea curând, Dumitru Dumitru fusese întâmpinat cu o vizibilă prietenie şi, deşi de bărbatul din faţa lui îl legau amintiri puternice, cimentate prin durere, şi nu prin bucurie, care e, oricum, mai aproape de uitare, şi deşi mina de bun venit îi fusese întinsă cu o nedisimulata bucurie a revederii, în sufletul lui rămânea să dospească o nelinişte tulbure şi numai voinţa lui şi puterea lui de a-şi înfrânge nerăbdarea izbuteau greu să pună pe faţa lui pecetea liniştii pânditoare.

Intrase în sediu de dimineaţă, împreună cu Tudor Cernat, şi fuseseră primiţi peste tot cu o atenţie nouă, iar el anunţat mereu şi deferent că va fi primit de bărbatul în biroul căruia se afla acum. Întâlnise vechi tovarăşi, unii preocupaţi ca niciodată până atunci să schimbe cu el fie şi numai câteva amabilităţi protocolare şi să se intereseze jenant de fals despre felul cum decursese călătoria şi despre felul cum se simţise în această călătorie, alţii pe care îi recunoscuse apropiaţi felului său de a fi stăteau retraşi, parcă, în armura unei demnităţi acuzat responsabile, mulţi îi apăruseră noi şi tineri, mai ales, şi el chiar observase deschis faţă de Tudor Cernat faptul că revoluţia părea să-şi reîmprospăteze forţele şi să se revitalizeze.

— Era nevoie de această infuzie de tinereţe, zisese el la ieşirea din biroul unuia din cei mai tineri activişti aflaţi atunci, de numai câteva luni, în ipostaza de a decide într-un domeniu în care viaţa se dovedise violent şi mâhnit refractară la oportunismul conjunct ural şi la demagogia agresivă.

— Ce ni se cere nouă acum, încheiase acela scurta convorbire care, deşi protocolară, coborâse din primul

moment pe terenul sigur şi dur al realităţii, ce ni se cere nouă acum este să spunem oamenilor adevărul, chiar dacă acest adevăr nu ne convine, înţelegeţi? Pentru că, dacă nu ne convine ceva, înseamnă că acest ceva care nu ne convine depinde numai de noi. Dumneavoastră, continuase el ocolind biroul cu un mers legănat, cum merg ţăranii când se duc la cosit şi cu coasa pe umăr, ţinea capul lăsat niţel pe spate, îi plăcea să se vadă că este înalt, şi se vedea bine că închide în el o anume mândrie de om care e gata să lase scaunul, dacă pe el nu poate gândi liber, aşa cum a fost el învăţat de tot neamul lui de olteni săraci şi chinuiţi de speranţa ieşirii la lumină, dumneavoastră veniţi din Olanda, nu-i aşa, iar eu am fost săptămâna trecută la mine, la tata, nu spun nici satul, nici comuna, spun numai că am fost foarte săraci şi că îmi venea să bat cu pumnul în stâlpul porţii tind vedeam că până şi scosul apei din fântână, pentru o amărâtă de vacă, continuă să fie, pentru ei, un chin întreg.

Oamenilor ăstora trebuie să le spui clar adevărul, nu cum citesc eu într-o gazetă, şi după aceea sâni chemat şi întrebat, pe bună dreptate, pentru cine scriem noi gazetele astea pline de înfloriturі despre fericirea care ar năvăli pe toate drumurile, şi noi nu i-am mai putea face faţă.

Pe urmă fusese invitat în audienţa pe care nu o sperase şi la care nu se gândise, nu se putea gândi, deşi în noaptea scurtă şi lipsită de somn, petrecută în aşteptarea acestei zile, nu izbutise până la urmă să nu se întrebe ce trebuia să însemne chemarea lui precipitată dintr-o călătorie de serviciu, încheiată cu un *weekend* bine venit, însă plictisitor.

— De ce stai pe gloduri, Dumitre? întrebase iar bărbatul cu înfăţişarea atât de tânără şi cu tâmplele sărate adânc, căutând cu ochii lui vii, iscoditori, să sfredelească liniştea încordată a interlocutorului său.

Era îmbrăcat într-un costum gri-stins, tăiat simplu, cu o linie sportivă, pe talie, revere înguste şi umerii niţel ridicaţi, pe gât un pulover gri-argintiu, ţinea mâinile rezemate pe biroul sufocat de dosare şi de volume vechr

legate în piele* cu semne înfipte nervos între sutele de paginr şi pe semnele de hârtie albă scrisul nervos şi apăsat, cunoscut lui Dumitru, care privea acum palmele împreunate, încleştate parcă, ale acestui om ce nu trecuse decât cu un an sau doi de vârsta lui şi care îşi asumase conştient o răspundere imensă, şi care pusese conştient în dreptul numelui său şi al destinului său semnul egalizator pentru cuvântul sacrificiu.

— Toamna e bună, ieşi Dumitru din muţenia lui pândătoare, toamna e bună, ce facem noi, însă* cu ea? dar nu mai termină propoziţiunea, căci ochii sfredelitori ai celui care îl întrebase se aprinseră întrebători, şi izbind scurt cu palma în mapa de lucru, acesta se ridică iute de pe scaun şi veni în faţa lui Dumitru, aşezându-se prietenos în fotoliul rămas liber dinaintea lui.

— De asta te-am chemat eu pe tine* Dumitre* pentru că întrebarea este mereu „ce facem noiu* şi tu ai învăţat această întrebare, ai suferit pentru ea, şi ai înx Tăţat să suferi pentru ea.

— Da, zise Dumitru* să sufăr am învăţat, aş putea zice că şi dumneavoastră m-aţi învăţat* ce ni se cere acum este să răspundem viu la ea şi am impresia că răspunsul acesta viu e mai greu decât suferinţa.

Melodia cântată la clavecin se terminase* un crainic anunţa grăbit ora exactă, se făcuse unsprezece, lumina de ceară a soarelui de sfârşit de septembrie poleia obosită rama unui tablou celebru, în care Dumitru Dumitru recunoscu o nu mai puţin celebră scenă istorisind o bătălie la apa Neajlovului, şi privirile lui fură iarăşr şi repede, surprinse de bărbatul din faţa lui, care continua să vorbească cu felul lui de a rosti cuvintele apăsat şi atent parcă la flecare silabă, iar propoziţiunile se rotunjeau limpede, adăugându-se una alteia cu o logică încărcată de fervoarea ideii urmărită nemilos şi subjugant.

— Noi suntem chemaţi să facem istorie* zise el, şi Dumitru Dumitru simţi patima afirmaţiei şi înţelese că din acel moment întâlnirea lor putea să pună viitorul lui sub un semn nou, şi liniştea lui pânditoare de la început lăsă în

lumină neliniştea, şi pe faţa lui alunecă umbra răcoroasă a unei îngrijorări care nu putu să treacă neobservată.

— Iată ce suntem noi chemaţi să facem, istorie, o istorie nouă, istoria de care are nevoie acest popor, dar pentru ea trebuie să fim pregătiţi să plătim, căci istoria s-a plătit întotdeauna şi se plăteşte şi acum cu mari sacrificii, cu fiecare clipă, cu fiecare zi, cu fiecare gest, cu conştiinţa „cu fericirea, cu viaţa…

— Da, răspunse Dumitru, istoria se plăteşte, şi când uşa cabinetului se deschise şi înăuntru pătrunse, chemat de soneria discretă, un secretar însoţit de o hartă pe care o aşează netezind-o cu grijă pe o imensă masă din faţa biroului, lui i se păru că se vede pe el însuşi intrând, în urmă cu şaisprezece ani, nu trecuseră mai mulţi, poate că nici atât, în biroul primului-secretar al regiunii, unde urma să afle că şi el avea să plătească.

Era primăvară atunci, o primăvară ucigătoare, dezlănţuită şi deşucheată, soarele râdea prosteşte deasupra paniint ului de dimineaţa şi până seara, zăpada se topise fulgerător, într-o noapte mugurii se spărseseră amărui, şi aerul tot mirosea amărui, şi iarba creştea lacomă şi cărnoasă. Într-o pădure, cum venea el dinspre Valea cu pietrele, pământul se făcuse vânăt de brânduşi, şi el se gândise că mai sunt doar două zile, şi iar vine o duminică, şi orice s-ar întâmpla trebuie să-şi ia nevasta şi fetiţa şi să le arate brânduşile.

— Opreşte! strigase el la Ochi-inchişi, iar acesta pusese ca de obicei frâna în ultimul moment, şi el venise cu scaunul în faţă izbindu-se pur şi simplu cu fruntea de geamul parbrizului.

— Iar ai adormit la volan, îl certase Dumitru, dar coborând din maşină simţise şi el leşuiala soarelui dogoritor şi aripa răcoroasă, dulce a vântului fără putere şi plumbul pleoapelor căzind grele peste lumina intens violetă a brânduşilor.

În depărtările perdeluite de ceţuri străvezii, albastre, se zăreau munţii cu crestele lor cenuşii, arse, pustiite parcă de un incendiu, şi la poalele lor, vechiul târg cu

spinările roşii, de ţiglă, ale puţinelor case, şi turlele albe ale bisericilor care se spălau vesele în beţia de soare a dimineţii.

Drumul urca muchia unui deal domol şi cuminte, ocolind hoţeşte o pădure bătrână, de goruni, pe şanţurile lui înflorise podbealul, o floare ca un năsturaş galben, săracă de parfumuri şi vitregă primăvara, stingheră şi tristă, nimeni nu se apleca niciodată să o culeagă, semnul ei era ca o lacrimă a nimănui. Ochi-închişi cobori şi el din maşină şi se întinse leneş şi somnoros, şi cu vârful bocancului smulse din pământ cu rădăcină cu tot firavul luger al unui podbeal, lăsându-l uitat să se veştejească şi să înoară, cu pălăria lui de aur fără preţ.

— Mergem, zise Dumitru Dumitru scuturându-se de toropeala care pusese câteva secunde stăpânire pe el, mergem, şi se urcă tinereşte în Gazul prăfuit care-i aştepta cu motorul aprins. Duminică, adăugă el, eşti liber, îmi laşi maşina pregătită de drum şi îţi vezi de treabă, vreau să vin aici cu fetiţa. Îl mobilizez şi pe ţăranul ăsta de Nobilu şi venim toţi aici, la iarbă verde.

— Cu ouă roşii, râse escroc Ochi-închişi, cu ouă roşii şi cu friptură de miel…

— De ce? întrebă iute şi nedumerit Dumitru Dumitru.

— Fiindcă e Paştele, răspunse râzând şoferul, duminică e Peştele, însă noi, la partid, avem altă religie…

— Duminică? întrebă iar surprins Dumitru Dumitru. Duminică?

Gazul urca sforăind buza tivită cu soare a dealului, şi când ajunseră sus li se păru că târgul tot luase foc şi ardea ca o vatră de jar, peste care se rostogoleau ca nişte bulgări grei chemările de aramă ale clopotelor trase cu ultimele puteri de un disperat.

— Să trăiţi, auzi Dumitru un glas cunoscut în stânga lui, cum se pregăteau ei să scoboare serpentina abruptă, care îi ducea în orăşel.

Pe fereastra deschisă a Gazului, tind întoarse capul mirat şi surprins, întâlni privirile senine şi vesele ale lui Nalţă Lucian, şi lângă el, mai în urmă niţel, faţa pistruiată

şi roşcată a Genicai, chinuită de sforţarea de a-şi stăpâni lacrimile, însă după răspunsul lui Dumitru „Să trăieşti, Năiţă, ce mai faci? Me că nu se mai putu ţine, şi lacrimile izbucniră şiroaie şi îi cuprinseră obrazul mic *şi* schimonosit de copil îmbătrânit înainte de vreme şi chinuit.

Ochi-inchişi oprise Gazul în pantă, dar frâna se dovedea cam nesigură, căci roţile alunecau uşurel la vale, şi el pipăia pedala cu grijă, ca să nu se observe* Dumitru Dumitru deschisese uşa Gazului *şi* Năiţă Lucian venise în dreptul ei, dar Gazul aluneca încetişor, şi Năiţă păşea după el ţinându-se în dreptul uşii deschise şi cu mina sprijinită de ea.

— Ce faci, măi băiete, nu poţi să opreşti? se enervă Dumitru Dumitru, şi sări din Gaz, rezemându-se de umărul lui Năiţă Lucian.

Gazul se opri şi el în sfârşit, însă Ochi-inchişi nu fu nici atunci sigur şi se repezi să pună o piatră la roata din faţă.

— Ce e, Năiţă, întrebă Dumitru* Ce s-a întâmplat? De unde vii?

— De la declaraţii, răspunse acesta tot senin, dar veselia din ochii lui era nefirească, mai mult un fel de amărăciune minţită de el.

Genica scosese un peşchir alb, tivit cu arnici negru, şi se ştergea grăbită pe faţa şiroită de lacrimi, încercând să zâmbească şi ea, cum făcea Năiţă, dar strâmb şi pocit. Avea o faţă de veveriţă, ascuţită şi mică, cu sprâncenele şi cu genele gălbui-roşcate, şi sub umerii obrazului, ca la piersici, toamna, acel puf roşcat, cum au fetele mari. Ciudat trecuse vremea peste această femeie care nu putea să aibă mai mult de treizeci şi trei de ani şi care născuse şase băieţi, şi ea rămăsese ca o fetiţă, numai chipul ei parcă fusese ghemotocit de cineva, fără ştirea ei, şi ea păstrase din tinereţe doar ochii, topind în ei o scânteie de lumină firavă şi jucăuşe. Însă pleoapele şi marginile genelor fuseseră arse de fierbinţeala atâtor lacrimi vărsate muiereşte şi niciodată de bucurie.

Venise lângă Năiţă şi stătea lângă umărul lui şi se

uita în ochii lui şi ţinea peşchirul în dreptul buzelor strânse subţire, care tremurau, şi ea nu voia să se vadă.

— Ce declaraţii? întrebase nedumerit Dumitru Dumitru.

— Declarăţii la birou, la tovarăşul maior cu care a în mai avut noi de-a face tind aţi zis dumneavoastră să-şi vază el de treabă şi să mă duc eu acasă, mai demult, acum doi ani, toamna, când cu armele, tind m-a ridicat pe mine amantul ăla de copil al lui Turbatu, de ajunsese locotenent, şi acum face iar oale, la noi, la Cornul Caprii, cuir a mai făcut, însă de cuminţit nu s-a cuminţit, fiindcă *mi* se pare că tot de la el mi se trage…

— De la ei. interveni şoptit şi pătimaş Genica, şuierând oftat cuvintele, de la el, fiindcă toată ziua cumpără plicuri şi timbre, scrie adrese, ce adresă o fi scriind, lipeşte plicul cu limba şi îl pune în cutia din gabrioleta factorului când intră ăsta în MAT să se cinstească cu oamenii.

Năiţă zâmbi înţelegător faţă de insistenţa muierii şi o îndepărtă încetişor, împingând-o de umăr să se dea niţei mai încolo, nu era, adică, locul ei între oameni de bază, care puteau să discute şi politică.

— E politică, zise el, zâmbind moale, vezi-ţi tu de treabă, că tu ai altă slujbă, nu e cazul acum…

Ea clătină din cap cu sfiiciune, dar şi neîncrezătoare, şi rămase acolo unde o aşezase Năiţă, cu peşchirul la gură, încercând să zâmbească iar, dar neizbutind, căci zâmbetul ei era ca de fiere.

— Când te-a chemat? mai întrebă Dumitru înecând în el furia.

Nu lipsise decât două zile, bătuse cât ţinuse lumina zilei şi dincolo de ea satele înşirate pe malurile Cernei, şi peste tot stătuse de faţă să vadă cum ies plugurile la arat, şi într-un cătun, la Păsărei, de unde era şi el şi unde nu mai fusese de mult, de când părinţii săi îl dezmoşteniseră de petecul de coastă pustie care i s-ar fi cuvenit, arase el, cu mâinile înfipte pe coarnele plugului, căci bătrânul era bolnav rău, deşi lăsase cuvânt că nu se pregătea să treacă

„dincolo”, cum zicea el,} tla Vioreşti” unde abia se găsise loc pentru o palmă de cimitir stând să alunece sub *o* râpă de pe care curgea nisipul fără oprire.

Împrumutase doi boi de la un vecin şi arase o după-amiază întreagă, până dăduseră stelele. Ochi-închişi mâna boii şi el apăsa pe coarnele plugului adânc, însă pământul era nisipos şi uscat, brazda se întorcea măcinată şi pustie de viaţă, şi iar nu avea să rodească, aşa cum nu rodise ea mai niciodată, de când se ştia el, iar dincolo de bucata de pământ săracă a bătrânilor, pe alte feţe, cât palma, ara un frate al lui, însă fără să vorbească cu el, şi de amiază muierea aceluia venise cu o baniţă mică pe cap, cu demâncare în nişte oale afumate, şi mâncaseră streini de el şi necunoscuţi.

Nici maică-sa, care avea să moară peste un an, nu venise la el cu mâncare, se închisese în casă şi îl păzea pe bătrân, care trimisese vorbă să nu-i calce în curte, dar nu se opusese să-i are fâşteica pustie şi nisipoasă.

— Al lui Dumitru, zicea câte o muiere, tare, ca să se audă şi să-l înfrunte, a venit cu maşina, a pus-o la capul locului, şi îi ară lui ăl bătrân, însă dumnealui tot nu-l cunoaşte.

— Păi de miercuri ne-au chemat ei, răspunse Năiţă Lucian, de alaltăieri, însă n-am prea avut eu timp, şi atunci a pus şeful de post după mine că să mă duc fără întârziere, că nu suferă amânare, dar până azi nu s-a putut, vru el să se justifice, neştiind, totuşi, dacă nu cumva şi Dumitru îl va certa pentru nesupunere.

— Şi ce te-a întrebat? adăugă liniştit acum, intenţionat liniştit, Dumitru Dumitru.

Izbutise să macine furia în el şi glasul lui se potolise şi se încălzise, şi Năiţă Lucian prinse curaj, însă nu apucă să răspundă, căci înaintea lui veni Genica, dar cum deschise gura se înecă iar de lacrimi şi obrajii ei mici se făcură ca focul.

— De răscoală, se zbuciumă ea, de răscoală l-a între* bat, ne-a apucat iar de răscoală…

— Care răscoală? îşi ieşi din fire Dumitru Dumitru.

Toată încercarea lui de a părea liniştit şi indiferent şi trecător peste întâmplări mărunte se risipi pe neaşteptate şi simţi că se îneacă iar de furie şi de nerăbdare.

— Răscoala, când am ieşit noi cu felinarele noaptea la primărie şi a tras păcătosul ăla al lui Turbatu cu pistolul şi aţi venit dumneavoastră, la ziuă…

— Nu ne slăbeşte neam de atunci, zise iar Genica, şi glasul ei se făcuse iar subţire şi rugător, nu ne slăbeşte neam, a pus ochii pe el şi nu-l iartă…

— Şi te-ai dus cu muierea? încercă să glumească Dumitru, ca să mai poată să se stăpânească.

— Păi să rămână unul de veste, dacă s-o întâmpla ceva, că noi suntem păţiţi, ştii dumneata, se justifică femeia simţindu-se certată de întrebarea lui Dumitru.

— Vezi de treabă, Genico, încercă Dumitra să potolească zbuciumul femeii, care se lipise din nou de umărul lui Năiţă, iar el nu o mai îndepărtase, lăsând-o să se rezeme de el protector.

— Vedeţi-vă de treabă, poveşti, duceţi-vă acasă şi vedeţi-vă de treabă, că vin Paştile, aveţi alte treburi şcum, şi să nu mai veniţi la raion decât când vă voi chema eil…

— Ne vedem, zise Năiţă, neîncrezător totuşi, deşi parcă un colţ de speranţă se strecurase în credinţa lui că s-ar putea să nu fie nimic. Ne vedem, fiindcă altceva nu avem ce face, şi de acasă nu plecăm, că nu avem unde, şi din România afară tot nu ne scoate, râse el făcându-şi curaj când dădură mina cu Dumitru şi se despărţiră, iar Gazul alunecă la vale fără motor. Hai, îi zise el muierii, luând-o înainte, către pădurea de goruni, care şi ea parcă luase foc, şi cum stăteau ei, gorunii, în soare, cu crengile răsucite şi pustiite de frunze, arătau ca nişte tăciuni uriaşi.

Gazul intră pe strada principală a raionului în plină viteză, şi după ce făcu o piruetă în faţa sediului, se opri cu botul în porţile de fier pe care un ofiţer de serviciu se şi repezi să le deschidă, dar Dumitru nu mai aşteptă ca maşina să intre în curte, sări jos trântind portiera, şi fără să mai răspundă, ca de obicei, salutului cu care fu întâmpinat de miliţianul picotind în ghereta de lemn, se

îndreptă spre scările de piatră.

Pe coridorul care pornea din faţa biroului său şi ducea – spre curtea din spate a sediului îl văzu venind spre el pe Mihalache Dometie, însă trecu repede cu privirile peste el, deşi prezenţa lui acolo, şi atât de cu dimineaţă, nu putu să nu-i atragă atenţia – ca fiind nefirească –, şi când secretarul, care parcă îl aştepta. Îl urmă în cabinet cu o mapă doldora de havtii, ei întrebă scurt, lăsând să se înţeleagă limpede că nu e în apele lui:

— Unde e tovarăşul Nobilu, şi cu Dôme ţie ce e aici?

— A venit de ieri de la prânz, răspunse secretarul, care înţelesese că prima întrebare se referea la Dometie, lucrează la cadre, verifică nişte dosare.

— Nobilu unde este? insistă Dumitru, părând să nu fie atent la informaţia oferita de secretarul său.

Îşi dăduse seama că e gata să-şi piardă stăpânirea de sine şi se sforţa să se calmeze şi să nu se mai bage de seamă cum fierbe el. Era, într-adevăr, din ce în ce mai nervos de la o vreme, şi uneori se gândea că s-ar putea să aibă dreptate şi cei de la regiune şi mai ales primulsecretar, care îi tot reproşau starea lui de iritare continuă şi îi arătau din tind în tind şi câte o anonimă conţinând aceeaşi pâingere cu privire la faptul că se aprindea repede şi certa lumea în stânga şi în dreapta, fără alegere.

— Nu fără alegere, ripostase el citind o astfel de anonimă şi, în general, trebuie să vă spun, zisese elr aruncând pagina scrisă mărunt, dar citeţ şi bine înflorită, de cel care semna tot foarte clar „Comuniştii de la centrul raional MAT*, în general trebuie să vă spun că pe mine anonimele mă scot din sărite, sunt opera laşităţii celei mai jalnice, şi noi nu s-ar cuveni să le încurajăm, dar aceasta este o altă chestiune, o să mai vorbim despre ea, fiindcă, într-adevăr, am impresia că ţara întreagă s-a împânzit de anonime şi cineva le favorizează şi le determină intenţionat. S-ar putea să greşesc, zisese el, văzând chipul speriat al primului-secretar al regiunii, în cabinetul căruia se afla, şi încercase să atenueze din gravitatea afirmaţiilor.

Iată, chiar şi eu, aici, la dumneavoastră în birou, încep să dau înapoi, adăugase el, surprinzându-se temător el însuşi, dar continuase în acelaşi fel. S-ar putea să greşesc eu, însă, în ceea ce mă priveşte pe mine, şi anonimele, să ştiţi că nu fără alegere cert eu lumea, şi nu lumea o cert, ci nişte neisprăviţi şi nişte beţivi şi afacerişti, dacă este vorba de aceşti „tovarăşi comunişti de la centrul raional MAT.

Nu convenea, însă, deloc felul său de a fi şi nu convenea nici libertatea afirmaţiilor sale, şi el observase acest lucru şi mai ales observa după ce se înfierbânta şi făcea aceste afirmaţii.

— N-am ce pierde, zisese el, odată, în pauza unei plenare, când cineva, venit din capitală să conducă lucrările, îi atrăsese atenţia că revoluţionarismul sau este cam aprins.

Acesta era un activist mai vechi, intelectual, însă părea blazat, şi Dumitru îl surprinsese neatent la desfăşurarea plenarei, pentru ca la sfârşit să vorbească în general, ca şi când nu fusese acolo şi nu auzise nimic, spunea lozinci cu o eleganţă indiscutabilă, dar lozinci, spusese şi lozincile citite de ei toţi pe pereţi, iar în final promisese că va face cunoscută adeziunea lor la aceste lozinci.

— Nu prea ştiu ce să notez, se aplecase către Dumitru Petre Nobilu, lozincile astea le am şi eu în birou, la raion.

— Tovarăşul Nobilu, răspunse secretarul, n-a venit încă, şi se uită la ceas, mirat că se făcuse aproape opt şi cel căutat nu se afla în sediu.

— E bolnav, stărui Dumitru Dumitru, nu ştie nimeni?

Şeful de cabinet ridică din umeri neputincios, nu ştia nimic, nu putea să spună nimic.

— Vezi ce-i cu ei, zise Dumitru nemulţumit şi făcându-i semn să se grăbească să afle.

— Se poate? se auzi un glas fals, mieros, când uşa se deschise după ce Dumitru răspunse la ciocăniturile scurte în tăblia de nuc.

Mihalache Dometie pătrunse înăuntru, însă sigur de

el şi ca şi când nu al lui fusese glasul acela unsuros cu care ceruse voie să intre.

— Da, zise Dumitru, intră, apoi către şeful de cabinet, vezi imediat ce-i cu Nobilu şi să-mi spui.

— Tovarăşul Nobilu este la noi, la regiune, de aseară, a fost chemat urgent pentru nişte lămuriri.

— Ce lămuriri? replică neted Dumitru.

— La cadre, răspunse Mihalache Dometie, nu ştiţi cum este la noi, la cadre, mereu se găseşte câte ceva de lămurit.

— Asta cam aşa e, răspunse Dumitru ironic, mereu aveţi câte ceva de lămurit. Te pomeneşti că şi cu mine ai ceva de lămurit, continuă el superior, fără să-l invite să stea sau să vină mai aproape de birou.

— Da, zise Mihalache Dometie, de asta am şi venit, însă aseară nu v-am găsit

— Pentru că şi eu mai am câte ceva de lămurit, mai ales pentru că a început aratul, fiindcă altfel, cu burta goală, nu ne mai arde de lămuriri.

— Pot să iau loc? întrebă Mihalache Dometie, care se apropiase de scaunul din fata biroului.

— Nu, răspunse destul de sec Dumitru, nu, fiindcă acum vreau să văd care sunt problemele care nu suferă amânare, am lipsit două zile jumate, şi la noi se lucrează cu oameni care mănâncă şi vor să muncească, şi vor să doarmă şi ei undeva, şi să moară undeva, pe o pernă, nu se lucrează numai cu dosare, ştii foarte bine, aşa că eu zic să ne vedem mai târziu, către prinz, şi sună apăsat pe butonul soneriei, care ţârai lung şi strident, însă nu veni nimeni. Către prânz, zise Dumitru, sculându-se de la birou şi ducându-se spre uşa care da la şeful de cabinet, de unde nu venea niciun semn de răspuns la strigătul soneriei. Nu-l mai vedea pe Mihalache Dometie, ieşise afară din birou şi, traversând holul de primire al fostei case a lui Aristide Mărăcineanu, cu mătasea vişinie a tapetului arsă de fumul tutunului celor ce aşteptau aici şi se perindau pe aici de dimineaţa şi până seara, de când casa devenise sediul raionului de partid, Dumitru bătu la uşa pe care scria, într-

o ramă de metal alb, „Secretar cu problemele organizatorice6.

Înăuntru nu era nimeni, doar soarele care năvălise pe ferestrele larg deschise umpluse încăperea şi o făcea să râdă, iar pe masa de lucru, răvăşită de dosare şi hârtii şi mape sufocate de situaţii şi grafice, într-o ulcică smălţuită, de la moşi, se răsfăţ au înghesuite câteva buchete de ghiocei şi de floarea-paştelui.

— Unde sunteţi, măi fraţilor? întrebă tare, dar ca pentru el, Dumitru Dumitru, ieşind din birou.

În oglinda din dreapta uriaşului portret în culori care domina scările spre holul unde se afla el acum îl zări urcind, cu mersul lui rostogolit şi caraghios, de rotofei cumsecade, pe Nobilu, cărând o servietă burduşită, legată strâns cu două catarame zdravene.

— Trăiţi, zise acesta, întâlnindu-l pe Dumitru în capul scărilor.

— Unde umbli, tovarăşe, fără aprobare? întrebă supărat Dumitru, fără să-i întindă mâna. Nu lipsesc nici două zile bune şi toţi o luaţi razna? Ia să vii iute până la mine, în birou.

Lui Nobilu nu-i conveni primirea făcută de Dumitru, însă nu zise nimic, făcu semn din cap că a înţeles şi, ocolindu-l pe acesta, care se îndrepta spre biroul său, se luă după el urmându-l şi oprindu-se la şeful de cabinet, ca să-şi scoată scurta de piele cu care era încotoşmănat şi care plesnea pe el, strânsă cum era cu un cordon înnodat sub pântece, căci cataramele lui puteau fi recunoscute la servietă.

— Caută-l şi pe organizatoric, zise Dumitru când ajunse în faţa şefului său de cabinet.

— E tot la regiune, îl informă, însă, Petre Nobilu, a plecat azi-dimineaţă, m-am întâlnit cu el la cadre când ieşeam eu.

— Păi ţie ţi s-a luminat la cadre? se arătă surprins vesel Dumitru Dumitru, însă se vedea bine că veselia lui nu e adevărată şi că zâmbetul lui era uscat şi veninos.

Intrase în biroul său fără să mai aştepte răspunsul lui

Petre Nobilu şi, făcându-i acestuia loc să se aşeze, îl privi lung în tăcere, încercând astfel să se desprindă din starea lui de încordată nelinişte şi să nu lase să răzbată afară din sufletul lui nimic din ce ar fi putut să pară nerăbdarea unui om care se află dintr-odată în faţa atâtor întrebări ridicate fără ştirea lui şi fără voia lui şi poate că împotriva lui. „Ce poate să însemne agitaţia asta, se gândi el, dar fulgerător, şi secretarii chemaţi în lipsa lui şi fără înştiinţarea lui la regiune şi la cadre, şi acest Mihalache Dometie care venise special pentru lămuriri. Ce lămuriri, ce se putuse întâmpla? * – gândurile lui alergau electrice dintr-o parte în alta şi nu găseau nimic de care să se agaţe, un semn din care să se desluşească vreo cale de înţeles a împrejurării.

Pe fereastra în dreptul căreia ajunsese, în sfârşit, soarele grăbit să se ridice repede sus şi să pârjolească nemilos pământul, Dumitru văzu cum se opreşte un Gaz nou, care părea să fie de la regiune, şi – din el se dădură jos doi bărbaţi necunoscuţi lui, făcându-i semn şoferului să tragă niţel mai încolo din faţa porţilor şi să aştepte.

Nu-i mai urmări însă ce fac şi se întoarse către Petre Nobilu.

— Petrică, începu el, şi Nobilu îl privi iute în ochi, căci până atunci parcă se ferise să-i întâlnească privirile. Spusese Petrică, ou un glas scăzut şi învăluitor, ceva se strecurase în sufletul lut, bănui Nobilu, însă pe faţa lui nu se citea nimic, era senină şi calmă, şi când continuă, pe măsură ce vorbea, în ochii lui căprui cu reflexe – stinsaurii, umbriţi de gene puternice şi lungi ca nişte streşini, se furişă o undă de speranţă complice.

„Nu ştie nimic, nu bănuieşte nimic, se gândi Petre Nobilu, ascultându-l. E, ca de obicei, indiferent şi nepăsător la tot ce se ţese în jurul lui şi nici nu – doreşte să afle nimic din ceea ce-l – ar privi şi l-ar pândi.4* „Dumneata treci prin lume prea sigur şi prea nepăsător, îi spusese el într-o zi, nu e bine, chiar mersul dumitale îi pune pe unii pe gânduri, mergi mereu ca şi când te-ai duce la horă şi te ştii aşteptat, şi ştii că nu poate începe hora fără dumneata, şi mai sunt şi alţii care ar vrea să joace în

capul horii, ştii bine, „Se poate, răspunsese râzând Dumitru Dumitru, se poate, însă eu nu m-am sculat de dimineaţă ca să joc în capul horii, eu pot să joc şi la coada di, fiindcă şi hora trebuie încheiată de cineva. Important e să joci frumos şi cu capul sus, să se uite lumea la tine cu drag, lumea sănătoasă, nu şchiopii, nu ologii, nu şofimogii, nu şandaliii, tovarăşe Nobilu, şi mie îmi place să joc cu capul sus, şi cine nu poate juca aşa, îl dau afară”.

„Omul ăsta”, zisese odată nevasta lui Nobilu, Maria, cum stăteau ei în câte o seară şi vorbeau amândoi şi el îi mai povestea de unde venea şi ce făcuseră ei, ce începuseră şi ce isprăviseră şi cum îi mina el, Dumitru, mereu grăbit şi mereu nerăbdător şi mereu crezând că trece timpul degeaba şi ei rămân datori faţă de acest timp, şi nu sunt în stare să-l stăpânească, n-avea răbdare, o nelinişte înfrigurată şi parcă o nemulţumire l-ar fi măcinat încontinuu, n-avea nici casă, n-avea nici masă, până şi şoferul când îl vedea zicea, râzând, înaintea lui, „Hai*, şi se repezea în Gazul mereu pregătit, „omul ăsta, zisese Maria, se duce înaintea timpului prea grăbit, nu e bine”.

„Omul ăsta, adăugase Nobilu cu dragoste şi cu mândrie, dar şi cu teamă, o teamă ascunsă ca o prevedere viclean ţărănească, omul ăsta spune prea uşor adevărul, şi îl spune în faţă, şi cui îi convine, dar şi cui nu-i convine, şi eu chiar am vorbit cu el despre asta când ne întorceam de la o plenară, şi el îl retezase pe un tovarăş «*Că* el n-are nimic de pierdut, el nu lucrează la partid pentru câştigui lui, ci al cauzei»”.

„— Cauza este mai mare ca noi, nu spuneaţi chiar dumneavoastră aşa, acum în încheierea plenarei, şi eu vreau să fiu simplu, ca lozincile pe care ni le-aţi citat mereu în discurs, şi pe care noi le ştim toţi, le-am învăţat pe dinafară. Şi cu un plan subţire – cum zicea Petre Nobilu – îl pedepsise pe acel tovarăş, altfel important, şi pe care cei de la regiune îl periau cu grijă şi mereu îi săreau înainte, de acord cu tot ce spunea până să apuce el să termine ce avea de spus”.

„— Lozincile sunt simple, răspunsese acela, care

altfel nu era un oarecine, ci un om învăţat, însă obosit şi plictisit, şi mai ales pus să se răsplătească singur, de la o vreme, pentru tot ceea ce făcuse până atunci, şi meritele lui nu erau puţine, dar vechi şi învechite acum, iar el ar fi vrut să trăiască din dobânzile unui capital de demult, şi Dumitru Dumitru, care îl mai întâlnise şi în alte împrejurări, înţelesese repede că din credinţa sfântă a acestuia rămăseseră numai lozincile pe care le rostea frumos şi vibrant, cu o demagogie caldă, sfătoasă, mătăsoasă – lozincile sunt simple, însă viaţa e complicată.*

„— Conştiinţa noastră să nu fie complicată, venise rece răspunsul lui Dumitru Dumitru, în conştiinţa noastră raportul dintre lozinci şi viaţă să fie simplu, să nu fie complicat, asta mi se pare mie important. Viaţa nu poate fi decât complicată. * Însă tovarăşul acela nu mai avusese timp să continue discuţia, cineva de la regiune venise şi îl invitase la masă, şi el se grăbise, zicând din mers:

„Să trăieşti, tinere*, zâmbind cam acru şi cam ironic.

— Ce discuţie ai avut tu, Dumitre, cu tovarăşul, întrebase mai târziu primul-secretar al regiunii, şi părea niţel supărat.

Era un om mai în vârstă, butucănos şi posac, cu un cap imens şi pleşuv, cu obrajii bucălaţi şi căzuţi, cu ochi albaştri, obosiţi, vorbea uşor răguşit şi rar, şi bătea mereu cu unghia degetului mare de la mâna dreaptă, ţinută pumn, în cristalul biroului. Intrase în ilegalitate de foarte tânăr, lucrase ascuns multă vreme, tot ce i se încredinţase se sfârşise bine, avea în tot felul lui de a fi ceva gospodăros şi aşezat, şi chiar concepţia lui despre lume era a unui om gospodar, care nu crede decât în ce vede şi în ce lasă pe urma lui. Stătea puţin în birou, ba devenise vestit pentru că nu putea fi găsit mai niciodată la sediu, nu ţinea audienţe mai niciodată, însă vorbise cu aproape toată lumea din regiune, cutreiera văile şi coastele până la dracu’ în praznic, să vadă el, cu – ochii lui, tot şi să pipăie el tot. Din copilăria lui ţărănească, într-un sat ocrotit de buza unui deal cu numele unuia Vitomir, rămăsese cu patima pomilor şi de capul lui luase măsura aproape

forţată ca toate dealurile să fie sădite cu meri şi cu pruni şi cu cireşi, şi obligase ţăranii să cumpere cu banii lor aceşti meri şi pruni şi cireşi, şi toţi activiştii goneau drumurile să vadă cum merge treaba şi cum sunt îngrijite ogrăzile.

— Ne pune să-i cumpărăm, ziceau ţăranii, îi plătim cu banii noştri, îi sădim cu mâinile noastre, îi săpăm şi îi îngrijim şi pe urmă ni-i iau.

— Cine vi-i ia, oameni buni? îi sărise lui Dumitru ţandăra într-o zi, căci şi el credea în această idee a primului-secretar şi era cucerit de ea, „se vede dracu' ceva, pe urma noastră. Cine vi-i ia? strigase el la ţăranii din satul lui, Păsărei, care îi înconjuraseră Gazul şi vorbeau toţi odată, şi se plângeau că ei nu mai au bani să plătească atâţia pruni şi atâţia cireşi şi să îi mai şi păzească.

— Li pune statul în curţile noastre, ziceau ei, şi pe urmă ne ia şi pământul, dacă prunii sunt ai lui.

— Cine să vi-i ia, oameni buni, cine vine la voi în curte să vă culeagă merele? Nu le culegeţi tot voi?

— Şi statul ni le ia gratis, adăugau ei stăruitori în neîncrederea lor.

— Cum să vi le ia gratis? Nu sunt merii voştri? Nu i-aţi plătit cu banii voştri? Însă ei nu mai răspundeau, rămâneau neîncrezători, şi unii se uitau la bieţii puieţi cu ură, ca la nişte străini care le-ar fi cotropit pământul.

În doi ani intraseră pe rod şi într-o primăvară trecută înfloriseră şi umpluseră pământul cu florile lor şi cu parfumul lor, dar ţăranii tot nu credeau că florile se vor face mere şi cireşe pentru ei.

— Ce discuţie ai avut tu cu tovarăşul? întrebase posomorât acest prim-secretar, lovind mărunt cu unghia degetului mare în cristalul biroului.

— Despre lozinci, risese Dumitru, care nu pusese preţ pe povestea aceea.

— Te-ai făcut filosof? întrebase din nou primul-secretar, uitându-se la el dintr-o parte, îngândurat şi nemulţumit.

— Păi noi, comuniştii, şi intern filosofi, continuase

Dumitru la fel de nepăsător faţă de nemulţumirea „bătrânului”, cum îi ziceau ei.

— Dacă vrei să te faci filosof, te trimitem la şcoală, înţelegi? ridicase acesta tonul uşor.

Dumitru nu mai răspunsese, aştepta să continue acest Vitomir.

— Filosofia ta sunt merele din Valea Cireşului. Ştii câţi meri s-au uscat? Voi habar n-aveţi, şi acum vine pensia, şi n-ai de ce să te mai întorci, la pensie, aici, unde ai lucrat, dacă nu se vede nimic pe urma ta. Că n-o să umbli la pensie cu lozincile în spate să ştie lumea ce ai făcut tu.

— Petre, reîncepu Dumitru Dumitru după o clipă în care se lăsase privit în ochi de Nobilu şi în care poate că şi el încercase să citească în ochii acestuia vreun răspuns la întrebările care îl fulgeraseră pe el, atunci. Am trecut prin Valea cu pietrele şi deasupra Cizmăruşului au înflorit brânduşile. În viaţa mea n-am văzut atâtea brânduşi, l-am pus pe Ochi-închişi să oprească şi m-am dat jos din maşină şi am stat ca un copil şi m-am uitat la ele. Ne-am cam uscat, nu mai vedem nimic de la o vreme, însă copiii noştri n-au nicio vină şi noi uităm şi de ei.

Petre Nobilu zâmbi înţelegător şi trist, nici el nu se putea lăuda că nu uitase copiii, îi vedea rar, seara, şi atunci n-avea timp de ei, cădea ca un bolovan, adormea îmbrăcat pe scaun înaintea farfuriei cu mâncare, şi Maria îl clătina încet de umăr: „Petre, nu mai mănânci? Măcar să te dezbraci şi să te întinzi în pat!”, şi el auzea sâsâitul ei către copiii pe care îi pufnea râsul văzându-l dormind pe scaun cu lingura în mină.

— Mâine e sâmbătă, zise Dumitru, atât a mai rămas din săptămâna asta, şi parcă azi-dimineaţă era luni. Duminică te mobilizez cu nevasta şi cu copiii la brânduşi deasupra Cizmăruşului. Lăsăm revoluţia şi fugim toţi la brânduşi.

— Păi numai să terminăm până atunci, răspunse binevoitor, dar sceptic, Petre Nobilu.

— Cum să nu terminăm? Ce să terminăm? se interesă

abia acum nedumerit, pe faţă, Dumitru Dumitru.

— Plenara, zise Nobilu. Urmează să se convoace o plenară de analiză, mâine dimineaţă, de-asta m-au chemat pe mine la regiune, devasta l-au chemat şi pe organizatoric, nu te-au găsit aseară, şi nici azi-dimineaţă, însă urmează să te anunţe.

— Au venit doi tovarăşi de la regiune de la Colegiu, îi informă şeful de cabinet, dar văzând ca nu i se răspunde se retrase ferit.

— Ce să analizăm? întrebă Dumitru Dumitru.

A doua zi urmaşe într-adevăr plenara, care se terminase seara târziu. Dumitru Dumitru se ferea să-şi amintească de ea, trecuseră ani buni de atunci, şi el nu mai voia să-şi rememoreze nimic din ceea ce se petrecuse atunci. Rămăsese multă vreme în biroul său de prim-secretar după aceea, încercase să-şi strângă nişte hârtii care puteau să fie numai ale lui şi să şi le ia acasă, dar nu găsise nimic, tot ce se afla în sertare erau acte şi situaţii rezolvate privind viaţa raionului. Le pusese meticulos în dosare şi pe coperţile acestora scrisese numele celui ce îi reveneau, apoi stinsese lampa aşezată pe marginea tăbliei acoperită cu pânză roşie şi cristal şi ieşise afară din sediu. Nu mai era de mult nimeni în clădire, în afara unui ofiţer de serviciu, care dormea prăbuşit de oboseală la uşa cabinetului său, cu capul pus lângă telefon. Coborî scările îmbrăcate în oglinzi şi în care se citea ca o cerneală electrică noaptea de primăvară, şi tind ajunse în curtea pitică, din faţa clădirii, îl văzu pe Nobilu desprinzându-se din întunericul părculeţului de peste drum şi venind către ei. Porniră împreună pe trotuarul strălucitor, argintat de o lună enormă, care aluneca pe sub nişte pânze de nori străvezii, şi mereu parcă ameninţa să se prăbuşească, şi iar cădea în braţele acelor nori, şi deodată norii se terminară, şi ea plonjă de sub ei în cerul limpede şi fără sfârşit, ca într-o apă adâncă, dar nu căzu, rămase nemişcată, şi acum se părea că pământul întreg călătoreşte singur sub gheaţa surâsului ei.

În dreptul casei lui Dumitru Dumitru acesta îi întinse

lui Nobilu mina şi se despărţi de el în tăcere, lăsându-l nehotărât în faţa intrării. Una din ferestrele casei era luminată încă, deşi noaptea pusese de mult stăpânire pe măruntul oraş, şi Dumitru bătu încet cu degetul în geamul prin perdeaua căruia cineva se zări ridicându-se grăbit, apoi uşa casei fu întredeschisă şi o voce somnoroasă zise la fel de grăbit:

— Intră. Iar ai venit târziu? Nici sâmbăta nu vrei să vii acasă?

Petre Nobilu părăsi şi el poarta şi. vârându-şi mâinile în buzunarele largi ale pantalonilor lui bufanţi, peste care încheiase cizmele burger, de care nu se mai despărţea nici vara, nici primăvara, nici iarna, şi care sunau metalic din cauza placheurilor pe asfaltul pustiu şi în oraşul pustiu, începu să cutreiere străzile, căci n-avea somn, şi nici acasă nu avea curajul să se ducă.

Dumitru se dezbrăcă fără să-i răspundă soţiei, care se şi strecurase în pat sub un pled înfăşat proaspăt cu un cearşaf ca spuma şi îndemnând o fetiţă de vreo patru-cinci ani să pună capul iute pe pernă şi să doarmă şi ea, fiindcă e târziu.

Dar fetiţa nu avu răbdare să stea mult cu capul pe perna pe care mama ei părea să fii şi adormit, şi văzând că Dumitru întârzie să vină la ea, se dădu cu grijă jos din pat, şi călcând în vârfuri ieşi din cameră în întâmpinarea lui.

Dumitru se aşezase la masă cu obrajii proptiţi în palmele scurte, îşi ţinea fruntea cu degetele, nu simţea însă nicio greutate, numai ochii îl ardeau şi îl usturau, ca şi tind cineva i-ar fi aruncat nisip în ei, şi tind fetiţa ajunse lângă el, pe bărbia lui aluneca boaba unei lacrimi fierbinţi, şi el şi-o şterse nervos.

— Plângi? întrebă fetiţa punând mâna ei mică pe încheietura mâinii lui drepte şi încercând să-i desprindă curioasă şi îngrijorată palma de pe obraz.

Era o fetiţă firavă, subţire, mai înaltă parcă decât vârsta ei, nu împlinise cinci ani, pielea mâinilor ei şi a obrazului era de un alb transparent vineţiu, se vedeau încrengăturile firelor de păianjen ale vinişoarelor albastre,

fruntea, ochii, nasul, gura parcă fuseseră desenate de cineva cu o peniţă foarte subţire, abia înmuiată în cerneală, conturul feţei prelungi se topea în lumina blândă a becului atârnat de tavan sub un abajur vechi de metal, ca o farfurie smălţuită alb, părul cădea mătăsos pe umerii mici rotunjiţi timid de pânza de borangic a cămăşii de noapte lungă până în pământ, glasul însuşi parcă ar fi fost o rugăciune în lacrimi, picura mărunt şi nefiresc de cântător, ca şi când cineva ar fi atins înfiorat buza unui pahar de cristal ca un abur, numai ochii trăiau şi dădeau fiinţă acestui copil negri, pătrunzători, umeziţi încontinuu şi veseli în contrast cu înfăţişarea ei întreagă plăpândă, aproape bolnăvicioasă, iar Dumitru Dumitru se simţea sugrumat de nelinişte, privind-o. Nu fusese niciodată bolnavă, nu plânsese niciodată, nu se supărase niciodată, nu le ceruse niciodată nimic, cum fac copiii, nu-şi dorise niciodată nimic, se juca singură, în tăcere, unde era lăsată să se joace, se culca numai tind i se spunea, nu întreba decât rareori câte ceva, însă nu era niciodată tristă, ochii ei negri, rotunzi, luminaţi de acea continuă umezeală, făceau privirile ei calde şi limpezi şi pline de viaţă.

— Plângi? repetase ea, cu glasul ei picurat ca o rouă sunătoare.

— Nu, zise Dumitru Dumitru, mă dor ochii, şi cu degetele încercă să treacă odihnitor peste pleoapele fierbinţi Tu nu dormi? adăugă el, privind-o cum şedea lângă el în cămăşuţa de noapte prin care se bănuia trupul atât de firav, cu oase subţiri, încât parcă nu ea se sprijinea în tălpile mici, ci aerul o ţinea ca pe un lujer.

— Nu, răspunse ea încet, apoi aproape şoptit îl întrebă privindu-l cu ochii înotând în bucuria gândului care o stăpânea: Mâine mergem în Valea cu pietrele, la brânduşi, nu-i aşa?

— Da, răspunse el, sigur, însă acum trebuie să dormim şi, ridicându-se de la masă, o luă în braţe şi o duse în camera unde mama ei dormea adânc.

O aşează lângă ea, în put, şi o înveli neîndemânatec. Până şi pledul uşor îi părea greu pentru trupul ei, iar ea îşi

înfundă capul în perna albă, lăsând părul să se reverse în jurul obrazului mic şi fără de viaţă.

Dumitru se întoarse încet în camera de la intrare, unde se afla masa şi unde nu-şi amintea să mai fi stat vreodată să se odihnească, de când se mutaseră aici şi de când îşi adusese şi soţia aici, şi se născuse fetiţa lor Ioana. Mobila elementară, masa, scaunele şi un bufet cu geamuri, dincolo de care se odihneau tot felul de ceşti şi farfurioare şi figurine colorate de porţelan, aparţinea proprietăresei, o văduvă a unui fel de notar, care se ferea să dea ochii cu ei. Folosea intrarea din spatele casei, iar ei blocaseră uşa antreului care dădea spre camerele din fund.

Casa fusese şi ea naţionalizată, văduvei nu-i rămăseseră decât o odaie de serviciu, şi, în curte, o bucătărioară de vară, unde îşi înghesuise restul de boarfe, un dormitor cu pat dublu, ale cărui tăblii fuseseră sparte la scoaterea lui din camera unde dormeau acum soţia şi fetiţa lui Dumitru, un dulap având scrijelată pe uşa lui imensă numele notarului, mort la o împărţire de pământuri, în urma unui proces câştigat de Aristide Mărăcineanu pentru pretorul de atunci al plasei, perne, macate, sfeşnice de lemn, o oglindă cu ramă de nuc lustruit, tablouri de familie, în sfârşit, o strânsură făcută la repezeală în timpul evacuării forţate. Cei care se ocupaseră de evacuare păstraseră, nepuşi de nimeni, pe un perete de la intrare, un tablou în culori, o cromolitogi afle de dinainte de 1900, înfăţişând tăierea capului lui Constantin Brâncoveanu. Un gâde negru, gol până la brâu şi cu pielea ca abanosul, lucind într-un soare nevăzut, ţinea în mină un iatagan plin de sânge, deasupra unui butuc lângă care se adunaseră, ca o movilă, capetele retezate ale fiilor vestitului domnitor, iar domnitorul, în genunchi, îşi frângea mâinile strigând ceva din gura lui deschisă, cu ochii ieşiţi din orbite şi îngroziţi, şi sus, deasupra lui, într-un cerdac umbrit de cedri ca nişte leandri cu fiori, sultanul, cu o mină pe brâul de mătase albă şi cu alta făcând semn gidelui să taie şi capul domnitorului. Pe jos, baltă de sânge, şi gâdele, cu pantofii galbeni cu vârfurile ca nişte moţuri răsucite, înotând în

sângele coconilor.

Dumitru se aşezase iar pe scaunul din capul mesei sprijinindu-şi obrajii în palme şi privea ca pentru prima dată cretina cromolitografie şi dinţii albi, strălucitori, ai gâdelui, care râdea, şi ochii închişi ai coconilor cu capetele despărţite de trup, şi trupurile ghemuite şi înghesuite lângă butucul însângerat.

Un pustiu imens stăruia în întreaga lui fiinţă şi auzea liniştea cum creşte în jurul lui ca o răcoare umedă, şi la un moment dat auzi chiar cum curge pulberea fină a lemnului de păr din care era făcut bufetul, ros de care şi, tresărind, văzu făina carilor şiroind de sub giurgiuveaua ferestruicii uitată deschis a acelui bufet.

Nu putea să-şi adune gândurile în niciun fel şi parcă nici nu voia. Privind curgerea făinii de care i se păru că aude şi ticăitul unui ceas, poate că era ceasul lui de la mână, însă nu avu puterea să se uite nici la el. De pe iataganul gâdelui picurau stropi de sânge, vârful iataganului rămăsese curat, neatins, strălucea cum străluceşte oţelul, şi în apa acestui oţel se pierdu şi el, căci pleoapele îi căzură grele, şi adormi.

Era iarăşi o dimineaţă strălucitoare şi el se dăduse vesel jos din Gazul lui Ochi-închişi şi parcă îi aruncase nişte hăţuri, şi Ochi-închişi se afla pe capra unei trăsuri şi râdea. El luase fetiţa în braţe şi îi ajutase şi soţiei să coboare de pe scara trăsurii, iar Ochi-închişi pornise motorul şi dăduse grăbit înapoi, izbindu-l pe el, fără să vrea, cu aripa maşinii.

— Ce faci, măi băiete? Tot timpul dormi? se supărase Dumitru Dumitru. Şi duminica? Nu ţi-am spus eu să-mi pregăteşti maşina şi să mi-o laşi la sediu, că nu am nevoie de tine?

Fetiţa se repezise în iarba grasă, printre brânduşi, dar soţia lui Dumitru nu voia să plece din marginea drumului, zicea că se udă, şi într-adevăr brânduşile înotau în apă acum, şi apa venea mereu, încet şi mare, şi sub gorunii unde crescuseră brânduşile, acestea abia se mai vedeau, iar fetiţa se apleca nerăbdătoare să mai poată

culege măcar o floare, căci apa le cuprindea cu totul şi începuse să cuprindă şi picioarele firave ale fetiţei.

— Să nu răceşti! strigase ei grijuliu, dar fetiţa nuri auzea, alerga pe sub goruni în adâncul pădurii, să mai găsească brânduşi, şi apa trecuse de mijlocul ei, iar soţia se întorsese şi se urcase în trăsură, pe capra căreia dormea Ochi-închişi.

Era un soare orbitor pe drum şi în trăsură, dar numai pe drum şi numai în trăsură – în poiana cu brânduşi era întuneric cum este seara, şi apa cuprinsese totul, se făcuse un lac negru, ea păcura, fetiţa nu se mai vedea, şi el o strigă speriat – Ioana! –, însă nuri mai răspunse nimeni… Pe urmă se auzi gă gâitul râsului ei de cristal şi el se repezi în apă după ea, dar se împiedică şi căzu chiar lângă marginea şanţului şi parcă se împiedicase de ceva, nu se putea ridica şi, de atâta încordare, pe fruntea lui se iviră broboane reci de sudoare, şi el băgă mâna în apă şi se spălă pe faţă şi pe frunte, şi vru să strige iar „Ioana*! dar nu mai putu. Apa trecuse de umărul lui, şi el se gândi, fulgerător, la înălţimea fetiţei, care poate că fusese înghiţită de apă, şi se smulse din liniştea cleioasă a acelei ape de păcură ca să alerge după fetiţă, să o caute, şi iar se împiedică şi căzu. Cu ultimele puteri o strigă sau vru să o strige pe soţia sa, însă aceasta nu-l auzi: îi făcea semn lui Ochi-închişi să pornească.

— Ne înecăm! auzi el ţipătul ei disperat Mină! Şi Ochi-înthâşi făcu să pornească Gazul în urma căruia se ridica un fum greu şi înecăcios.

— Ioana, mai apucă el să spună, nu să strige, căci deşi descinsese gura ca pentru un strigăt, nu se auzi şi nu auzi nici el decât şoapta şi se văzu pe el însuşi cuprins de liniştea uriaşă a apei ca o păcură, şi pe urmă văzu imensitatea întreagă a apei care îl înghiţise şi pe el, trecuse de marginile şanţului, şi acoperise şi drumul, înainta leneşă, urcind dealul, iar el, care fusese demult înghiţit, continua să caute disperat cu ochii fetiţa înăuntrul pădurii, printre gorunii plutind înconjuraţi de brânduşi.

— Ai adormit îmbrăcat, spuse soţia lui, care stătea

lângă el acum.

Pusese o mână pe umărul lui şi el tresări, şi văzând-o simţi cum se linişteşte. Visase, ea era lângă el, nu-l părăsise, nu fugise, aşa cum o arătase visul, ţinea mâna pe umărul lui, uşor, parcă nici nu-l atingea.

„De nimeni n-am avut eu timp niciodată, se mustră el în gând, nici de ea, nici de fetiţă, nici de mine!”

— E ziuă? întrebă el, nedumerit, totuşi, de faptul că prin ferestrele mari nu pătrunsese încă lumina, erau negre de întuneric, pierise şi luna, cerul se făcuse cărbune, auzea liniştea şi o simţea cum îi apasă urechile, şi chiar duse mâinile la urechi şi le acoperi tare cu palmele.

— Nu, spuse ea, n-a trecut nici de două, însă iar te caută nişte tovarăşi. Sunt în curte cu o maşină.

— Acum? mai întrebă el, dar ea nu mai avu timp să-i răspundă, fiindcă trebui să se strecoare repede afară din cameră, ca să nu fie văzută dezbrăcată.

În încăpere intrase maiorul comandant al raionului şi, întâlnind privirile lui Dumitru, desfăcu brusc braţele, ca şi când s-ar fi petrecut ceva îngrozitor, şi el era neputincios, nimic nu mai depindea de el, iar ochii lui, cu pleoapele căzute de nesomn, clipiră mărunt.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Dumitru Dumitru, ridicându-se de la masă.

Nu era prima dată când îl sculau noaptea din somn şi îl chemau la sediu şi apoi trebuia să plece cine ştie unde. Niciodată nu era sigur că va dormi până dimineaţa în patul lui şi când nu-l trezeau, atunci el se arăta îngrijorat: „Ce este, doamne, ce s-a întâmplat noaptea asta, de a fost linişte? w întreba el, şi gluma era numai aparentă, pentru că nici liniştea nu era întotdeauna o linişte adevărată din punctul lor de vedere, al activiştilor.

— Sunteţi chemat la regiune, zise maiorul cu un glas scăzut şi nesigur, şi iar desfăcu mâinile prosteşte, ca şi când iarăşi ar fi vrut să arate că nimic nu depinde de el.

În spatele lui, cum stătea el abia trecut de pragul de la intrare, în timp ce Dumitru îşi trăgea grăbit haina pe el (nu înţelegea nimic, nici din explicaţiile maiorului, nici din

felul lui chinuit de a-l convinge prin gesturi că ce se petrece este peste puterile lui), se iviră două capete necunoscute, şi maiorul se văzu împins înăuntru şi zise repede, ca o justificare prostească:

— Suntem grăbiţi…

— Mergem, zise uscat unul din cei doi bărbaţi care pătrunseseră în camera unde se afla Dumitru şi trecuseră repede în spatele acestuia.

Dumitru Dumitru simţi apoi palma aceluia strângându-se ca un cleşte pe braţul său drept, deasupra cotului. Strânsoarea era ca de menghine, iar vocea uscată şuieră sec lângă urechea lui:

— Mergem.

— Ce-nseamă asta? întrebă Dumitru Dumitru răsucindu-se scurt şi, scăpând din strânsoare, se întoarse spumegând spre necunoscutul care, surprins, avu o clipă de ezitare, şi deşi ridicase mâna din nou, vrând să-l prindă iarăşi de braţ, rămase fulgerat de privirile sale în care nedumerirea din primul moment făcuse loc unei spaime şi, în acelaşi timp, unei furii aproape animalice.

„Ce se întâmplă? se întrebă el simţind cum se înăbuşă, ce se întâmplă? mi-e frică? nu se poate! ce se întâmplă? mă… mă… ares…?” Însă nu putea fi adevărat, nu avea cum să fie adevărat, nu avea de ce să fie adevărat. „Pentru ce? Între noi? Ne arestăm?”

— Ce-nseamnă asta? scrâşni el printre dinţi. Cine v-a trimis aici? şi îl căută din ochi pe maior.

Acesta ieşise afară din casă, în curte, în uşa deschisă trecuse celălalt necunoscut şi îl aştepta.

Sub coasta dreaptă simţi ţeava pistolului, şi în umăr, cum sta acum, cu faţa spre uşa deschisă, i se înfipse iar cleştele de fier al mâinii necunoscutului.

„Va să zică asta fusese totul, finalul, amânat câteva ore, al unei plenare oarecare, în care el încercase din nou şi cu ultimele puteri şi cu ultima lui bună credinţă şi cu credinţa lui întreagă şi neclintită de comunist, pentru care niciodată nu existase o altă alternativă şi un alt mod de a-şi concepe existenţa, în care el încercase să convingă că

sensul acestei existenţe a lui putea fi foarte uşor confundat cu cea mai simplă lozincă aflată pe peretele acelei săli de şedinţe sufocate de fum de ţigară şi de strigăte de acuzare şi de ură aprinsă din senin, şi venind din partea unor tovarăşi care numai cu două sau trei ore o înainte fuseseră alături de el şi îi zâmbiseră lui, unii slugarnic şi unsuros, ca de obicei, iar acum căutându-l cu *n* furie nebănuită şi condamnindu-l cu un devotament care îi electriza şi îi făcuse să semene într-adevăr cu nişte revoluţionari pentru care nu există decât o singură cale, a eşafodului, şi ei se arătau capabili şi hotărâţi să-l înfrunte în numele cauzei.

Vasăzică asta fusese tot, adevărul lui îşi încheiase dreptul la confirmare. Dreptul lui la contestarea acuzaţiilor şi a votului de condamnare fusese prescris. Elementara lui şansă de a se mai putea apăra vreodată fusese şi ea astfel ratată, punţile lui de legătură cu lumea erau dintr-odată şi atât de brutal tăiate, nu mai era, într-adevăr, nimic de făcut în această grabă la care nu se aşteptase, pe care nu o bănuise, pe care nu şi-o putuse imagina. *Ce* fantezie ar fi putut construi un asemenea şi atât de rapid final de plenară? Dar nu mai reuşi să continue cursa acestor întrebări inutile, căci ultima constatare îl paraliza şi o auzi limpede, de parcă ce auzea i se spunea de către altcineva, dar cu glasul lui, însă glasul nu se auzea nici el, nu rostea nimeni niciun cuvânt: „Înseamnă că sunt duşman?!”

Ţeava pistolului împunse iar coasta lui dreaptă, ca într-un semn tacit şi pe care el îl simţi dureros şi îl înţelese definitiv.

— Întârziem, zise iar individul, nu ne obligaţi la mai mult.

— Nu e nevoie, zise Dumitru Dumitru smulgându-şi umărul din încleştarea prostească a individului şi ridicând, instinctiv, de lângă uşă, un geamantan pregătit mereu pentru plecările lui neprevăzute „în teren64.

Redevenise calm şi sigur pe el şi limpede, îi pierise oboseala întreagă, îşi simţea capul uşor şi senin, ochii 1 se limpeziseră şi ei, parcă s-ar fi trezit dintr-un somn lung şi odihnitor, se simţea el întreg atât de uşor, însă avea

impresia că nu-i bate inima sau că îi bate prea slab, şi când făcu primul pas în direcţia uşii nu simţi duşumeaua sub tălpile pantofilor călca pe aer.

În stradă, dincolo de gardul de scindară veche, sforăia stins motorul unui Gaz militar, şi lângă el alţi doi necunoscuţi, şi maiorul de securitate al raionului.

Dumitru îşi aminti că poate ar fi fost bine să-i spună soţiei că pleacă sau să se uite dacă fetiţa mai este învelită cum o învelise el cu pledul subţire, căci se făcuse frig, adia un vânt palid, însă nu apucă să întoarcă decât capul spre camera unde se aprinsese lumina, şi din mişcarea care se bănuia se părea că soţia se grăbeşte să se îmbrace.

— Să ieşim în linişte, zise individul care îl ţinea iar, dar menajant acum, de braţul drept.

Îl urcară atent, foarte atent, în Gazul care se şi puse în mişcare, în timp ce însoţitorii lui săriră, pe scară, din mers, şi Dumitru abia avu timp să-l vadă pe maior, care rămăsese în drum, singur, salutând prostit, fără să ştie pe cine anume.

— Toate lucrurile astea se plătesc, zicea primul-secretar al regiunii, bătrânul, bă tind mărunt cu unghia degetului mare al mâinii drepte în cristalul biroului, aşa încât totul depinde acum de tine, nu mai depinde de noi, noi ne-am spus părerea, şi nu o singură dată, însă…

Gazul urca greu panta, care în partea cealaltă avea să-i prăbuşească în vatra oraşului devenit capitală de regiune. Şoferul schimbase viteza a doua oară, drumul era rău, desfundat, din când în când roţile patinau, nimeni nu zicea nimic, Dumitru Dumitru fusese aşezat în spate între aceiaşi bărbaţi care îl ajutaseră să urce, prin prelata bine încheiată nu pătrundea niciun fir de lumină, el bănuia drumul şi îl recunoştea după felul cum se chinuia şoferul să conducă.

— Da, zicea mustrător, fără să se uite la el, primulsecretar al regiunii, cu o zi numai înainte, când fusese chemat fulger, aşa cum îl avertizase Petre Nobilu. Situaţia a devenit destul de clară în ceea ce te priveşte…

— Şi ce depinde de mine? întrebase Dumitru

Dumitru, încercând să surprindă totuşi privirile bătrânului, care îl ocoleau.

— Totul! repetase acesta. Ai la dispoziţie o plenară, personal nu mai am nimic să adaug…

— Sunt acuzat în această plenară? întrebase Dumitru şi trebuise să recunoască faptul că în primul moment, după ce pusese întrebarea, avusese impresia că cineva, cu un drug de fier sau cu un pumn de fier, îl lovise puternic în piept şi în inimă şi îi retezase răsuflarea.

Bătrânul se uita la el, în sfârşit, dar cu o privire îngrijorată. Se ridicase şi el de pe scaunul mătăhălos din spatele biroului şi Dumitru văzu că merge greu, era un om obosit, viaţa lui se apropia de un scăzământ care avea foarte curând să se dovedească mult mai apropiat decât ar fi bănuit cineva.

Se dusese la fereastră şi se oprise în fciţa geamului înalt, dar fără să privească. Ţinea ochii închişi şi tăcea.

— Toate lucrurile acestea se plătesc, zise el iar, într-ttn târziu, în care Dumitru Dumitru încerca să desfacă toate împrejurările activităţii lui din vremea din urmă şi să descopere capetele de acuzare împotriva lui.

— Trebuie să plătesc pentru că am fost cinstit? izbucni Dumitru, care nu reuşea să desprindă nimic, niciun fapt pe care să şi-l pedepsească el singur, înainte de a fi pus de alţii în faţa erorii. Şi faţa de cine să plătesc? întrebă el din ce în ce mai aprins.

Bătrânul tăcea mai departe, ţinând ochii închişi în faţa ferestrei inundată de lumină.

— Cine conduce plenara? se interesă Dumitru Dumitru ridicându-se de pe scaun şi înţelegând că audienţa se terminase.

Nu înţelegea însă de ce mai fusese chemat dacă acest bătrân, în care crezuse, nu voia să-i spună altceva delt că avea să plătească, lăsându-l pe el să afle de ce şi pentru ce avea şi trebuia să plătească. În fond, ce sens avea această discuţie fără subiect, construită numai pe o ameninţare, nici măcar pe un avertisment?! Era, oare, această discuţie un fel de a fi avertizat el, Dumitru, de

către acest om, care nu voia sau nu dorea sau nu mai putea să facă nimic pentru el, deşi era convins că tot ceea ce urma să se petreacă cu el era o mare şi inadmisibilă nedreptate?

— Dumneavoastră conduceţi plenara? întrebă el văzând că bătrânul continuă să stea nemişcat în faţa ferestrei şi cu ochii închişi.

— Nu 1 sună răspunsul acestuia.

— Să plătim am fost învăţaţi, continuă Dumitru Dutru discuţia întrerupta de migăleai a secretarului în aşezarea grijulie a hărţii pe imensa masă de şedinţe, lustruită orbitor şi în lacul căreia se topea lumina soarelui uleios al acelui sfârşit de septembrie, destinat parcă să însemne bucuria târzie a unei vieţi care încă nu-şi secătuise dreptul şi datoria la suferinţă şi care avea să se dovedească atât de neostenită să întâmpine şi să primească dureroasa nerecunoştinţă a clipei. Să plătim am fost învăţaţi! Pentru mine, cel puţin, adăugă el, aceasta a fost prima lecţie cu care m-am familiarizat şi care m-a familiarizat cu istoria. Am rămas chiar cu această convingere de nezdruncinat că noi, comuniştii, trebuie să plătim şi istoria şi în faţa istoriei.

— Înseamnă că ai înţeles bine misiunea noastră, a răspuns el atunci – povestea Dumitru Dumitru întâlnirea lor într-o împrejurare în care venise vorba cum se întâmpla adeseori, de la o vreme, şi în mai toate straturile societăţii, despre voinţa şi puterea electrizantă a acelui om de a convinge că niciun sacrificiu nu este prea mare în faţa obligaţiei de a îndrepta, scrâşnind din dinţi, erorile unei istorii ce se dovedise totuşi atât de nedreaptă şi uneori atât de străină faţa de prea generoasa noastră cuminţenie.

— Îmi era teamă să nu considere sceptică intervenţia mea şi în tăcerea care s-a lăsat, până să-mi răspundă, am avut impresia că îşi caută intenţionat un răspuns cu care să mă pedepsească. Ştiam că e iute şi scurt în discuţii şi că întotdeauna replica lui ţâşnoşte neaşteptat şi retează fulgerător îndoiala şi nesiguranţa şi ezitarea oportunist laşă. Însă nici eu nu puteam rata această întîinire, era

dreptul meu şi obligaţia mea morală să fiu corect în primul rând faţă de mine însumi şi de ceea ce mă învăţase pe mine, până atunci, viaţa.

Nu ştiam nici cât timp are el pentru mine, întrevederea fusese pentru mine absolut neaşteptată şi nesperată, nu bănuiam, însă, ce se doreşte de la mine, dacă nu cumva e Q încercare de a fi cunoscut eu mai îndeaproape şi felul meu de a gândi. În sfârşit, era limpede că mă aflam într-o stare de pândă şi toată fiinţa mea era încordată la maximum. Însă el continua să fie calm, şi, surprinzător, în acel moment, replica mea atât de paralizant sinceră pentru mine, găsea la el o firească înţelegere şi adeziune şi simţeam eu însumi cum starea de încordare mă părăseşte şi discuţia atât de gravă, în conştiinţa mea, la început, se transformă într-un dialog în care eu deveneam din ce în ce mai mult partea hotărâtoare.

— S-a hotărât, a spus el, la un moment dat, invitându-mă să privesc harta care acoperise întreaga masă de şedinţe – şi auzind acel „s-a hotărî tu, am avut iarăşi sentimentul crispării, căci iar am crc & ut că mă aflu în faţa unei decizii luate în numele meu şi în locul meu şi fără consultarea mea şi independent de voinţa mea, deşi în chiar aceeaşi secundă m-am simţit cenzurat de îndoiala dacă nu cumva fac din mine şi din convingerea mea şi din mândria mea un argument al condamnării mele, dar nu m-am putut stăpâni, se pare, şi el a înţeles reacţia mea înăbuşită în ultimul moment S-a hotărât să acordăm o reală şi egală atenţie pământului acesta întreg, şi mâna lui mângâia parcă faţa mătăsoasă a hărţii pe care abia reuşisem să o fur cu privirile, nehotărâte ca şi mine, între starea de pândă şi ambiţia de a pătrunde cu o secundă mai devreme sensul invitaţiei de a mă apropia de masa de lucru şi decizia de a nu da cu orice risc alt răspuns vreunei posibile propuneri decât răspunsul deplinei mele convingeri că nu îmi calc conştiinţa.

Harta înfăţişa, până în cele mai mici amănunte, geografia ţarii, cu tot ceea ce se făcuse până atunci, şi de

zidise până atunci, iar palma lui se oprise deasupra locurilor tinereţe! mele, un pământ des însemnat de istorie şi prea rar de noua civilizaţie.

— Cunoşti bine locurile astea? întrebase el zâmbind, şi Dumitru îşi amintea gestul cu care, luând dintr-un pahar un creion roşu, îi descrisese conturul unei regiuni întregi rămasă, într-adevăr, uitată sau neglijată şi despre care el, Dumitru, vorbise pe larg cu o nemulţumire ce surprinsese şi neliniştise într-o împrejurare publică şi oficială, cu mai bine de un an şi jumătate în urmă:

„Apare o stare de nelinişte, observase Dumitru, tot tare şi tot de la tribună, înainte de a-şi fi sfârşit intervenţia, sesizând rumoarea sălii şi mai ales a prezidiului, apare o stare de nelinişte, insistase el, şi repede se făcuse tăcere, ori de câte ori înţelegem aşa cum trebuie apelul ce ni s-a adresat de a gândi liber şi cu capul nostru, pe umerii noştri. Dacă neliniştea asta este creatoare şi nu expresia fricii de adevăr, sau de ziua de mâine, încheiase el, zâmbind neîncrezător, atunci este bine… Rămâne să dovedim…”

— Cunoşti bine locurile astea? fusese întrebat Dumitru, dar el continua să aştepte, lăsând tăcerea lui să fie luată drept un răspuns. Am auzit că ai pledat pătimaş pentru intrarea lor în circuitul energiilor naţionale. Aşa e?

— Da, răspunse Dumitru în sfârşit, am încercat să atrag atenţia asupra unor realităţi mai puţin fericite, însă atunci nu cred că am convins, mai mult am enervat…

— O să trebuiască să mai enervăm multă lume, zisese ei, părând să renunţe la zâmbetul cald şi senin învăluitor cu care îşi însoţise întrebările, o să trebuiască să zguduim încă multe inerţii şi multe conştiinţe anchilozate în prejudecăţi, şi nu o să fie deloc uşor. Înţelegi? întrebase el apoi, căutând să pătrundă, el singur, adevărul răspunsului pe care avea să-l dea Dumitru înainte ca acesta să-şi găsească cuvintele şi, poate, să şi le aleagă.

Iscoditoarele lui priviri ţineau chipul lui Dumitru în lumina lor neiertătoare, şi Dumitru simţi inutilitatea cuvintelor în faţa unei astfel de întrebări, care venea să

ceară nu un acord teoretic, ei angajarea unei conştiinţe.

Fruntea lui se înclină simplu în tăcere şi el înţelese că nu i se ceruse mai mult decât totul.

— Aici, pe aceste locuri, pe care le cunoşti – şi palma care tăiase cu atâta siguranţă conturul acelui „înţelegi”, categoric şi hotărâtor pentru continuarea discuţiei se lăsă grea pe faţa mătăsoasă a hărţii, cuprinzând sub cupola ei geografia unui univers căruia Dumitru Dumitru i se considera necontenit dator –, aici, pe aceste locuri, aproape totul, din punctul nostru de vedere, se află la început.

— Este adevărat, zise Dumitru Dumitru, noi, în colţul ăsta de ţară, am rămas foarte săraci…

— Înseamnă că te consideri dator faţă de această lume…

— Da, confirmă scurt Dumitru Dumitru.

Ar mai fi vrut să adauge ceva, însă iar avu sentimentul inutilităţii adeziunii verbale în faţa acestui om care drămuia cuvintele cu o zgârcenie bănuitoare şi care cerceta răspunsurile dincolo de aparenţele lor lustruite, întrerupând crispat tentativele de a se pune, „cu barajul frazelor prea frumoase, o surdină poleitoare pe tumultul vieţii de nestăvilit” – cum şi spusese, nu prea demult, el însuşi…

— Devotamentul exagerat, adăugase el atunci, şi replica făcuse repede înconjurul activului, ascunde hoţia…”

Fusese o şedinţă de analiză se pare, şi el ceruse nemilos unor vorbitori să răspundă la obiect, dacă ei cunosc cu adevărat acel obiect, care era de fapt realitatea locurilor lor de muncă şi de activitate concretă şi să renunţe la introducerile în care nu mai terminau cu asigurările devotamentului lor…

— Atunci, Dumitre, înseamnă că hotărârea noastră nu este străină de propria ta voinţă, fiindcă trebuie şi în acest domeniu să renunţăm să mai trimitem oamenii să muncească acolo unde ei nu pot şi nu cunosc realitatea, şi e bine să ne obişnuim şi cu democraţia acceptării şi

asumării conştiente a fiecărui act şi a fiecărei decizii.

— E bine să ne obişnuim şi cu rigorile, dar şi cu riscurile democraţiei, interveni Dumitru, care avea, în sfârşit, certitudinea sensului acestei audienţe.

— Şi cu rigorile şi cu riscurile, venise confirmarea, însă riscurile trebuie tot democratic prevenite şi reduse la maximum, pentru că nu ne putem permite confundarea democraţiei cu anarhia. Democraţia, ca şi libertatea, se învaţă greu, adăugă el – ceea ce ştiam despre ele, cât erau, în trecut, s-a uitat…

— Şi aici trebuie să o luăm de la început, insistă Dumitru Dumitru, vrând să înţeleagă până la capăt, cu felul lui de a fi, nu neîncrezător, nu sceptic, nu bănuitor, ci adânc şi dureros pecetluit de viaţa lui de până atunci, cât de aproape de matca ei firească revenea revoluţia.

— Şi aici. Într-adevăr, trebuie să o luăm de la început. Trebuie să învăţăm, din nou, bine şi curat, şi legile democraţiei. şi datoriile libertăţii, mai ales ale libertăţii de a gândi liber. Şi nici aici nu o să fie deloc uşor, veni el în întâmpinarea gândurilor lui Dumitru Dumitru.

Se ridicase de deasupra hărţii şi îşi însoţise răspunsul cu tăietura nervoasă a gesticulaţiei atât de semnificative pentru decizia verbului. Lumina adolescentă a ochilor săi şi a zâmbetului său se asprise brusc, iar trăsăturile chipului sau deveniseră brusc severe, înfăţişarea lui şi fiinţa lui întreagă respirau adevărul crud al afirmaţiilor sale, şi Dumitru Dumitru nu putu să nu observe cu câtă tulburătoare sinceritate trăia acest om ideea căreia i se devotase şi cât de cinstit repeta el, în atâtea împrejurări, cum făcuse şi acum, când erau numai ei amândoi, faptul că nu o să fie deloc uşor…

— Ne aşteaptă un drum greu, continuase el, şi noi trebuie să spunem deschis că nu pornim la plimbare, pornim la un drum de muncă şi vom avea şi greutăţi de învins, va trebui să trecem şi obstacole, trebuie să fim pregătiţi să înfrângem toate greutăţile…

Rostea cuvintele cu aceeaşi grijă pentru locul lor, sigur, în înlănţuirea ideilor, şi cuvintele căpătau greutate,

iar sensul lor se vădea cu o claritate severă şi gravă, ca şi când ar fi fost decupate cu dalta din piatră şi anume pentru aceste idei.

„E încă atât de tânăr. Îşi spunea, privindu-l cucerit de patima crudă a adevărului crud, Dumitru Dumitru – e aveam nevoie de el şi de tinereţea lui, şi de patima lui, şi de credinţa lui. Acest om poate deveni o şansă, o şansă unică pentru noi toţi şi pentru această hartă pe care el o priveşte cu ochii unui rob al iubirii…”

Surâdea destins, acum, cercetându-l pe Dumitru Dumitru cu aceeaşi bucurie cu care îi întâmpinase la intrarea în cabinet. Ochii săi tineri, aprinşi de patimă. Îl regăseau şi îi redescopereau pe vechiul prieten aşa cum fusese el aşteptat şi dorit.

— Nu te-ai schimbat, adăugase el apoi, cu o prea puţin ascunsă mândrie. Îmi pare bine.

Aparatul de radio din spatele biroului anunţa iarăşi ora exactă, o voce gratuit gravă spunea minutele şi secundele cu o pedanterie plicticoasă, se făcuse târziu, soarele obosit scălda tulbure imensa piaţă din faţa geamurilor cabinetului.

Un stol argintiu de turturele săgetă vesel aerul încins, apăsător, al amiezii de câmpie, venind aproape de ferestrele înalte, întredeschise, însufleţind liniştea care se lăsase senină între cei doi bărbaţi.

Dumitru Dumitru zâmbi cu speranţă acestui semn fericit al anotimpului…

BUCURIA REVEDERII CU FAMILIA NU DURA DECÂT O JUIT lătale de oră, pe urma începură telefoanele, şi Tudor Cernat înţelese că şi vacanţa luase brusc sfârşit, căci el ar fi vrut să rămână acasă în după-amiaza aceea şi să nu reintre decât a doua zi în „Malaxor61, cum se amuzau tinerii ingineri să numească uriaşul Grup industrial

Se aflau, toţi, în salonul-livmg al vilei în care se mutaseră după ce fusese instalat director-general şi el nu apucase să spună soţiei mai nimic din câte îşi propusese, şi într-o ordine anume, pregătită încă din străinătate cu

meticulozitatea-i proverbială. Oricât ar fi părut de stupid, primele impresii pe care abia izbutise să le comunice fuseseră legate de drumul făcut împreună cu Dumitru Dumitru din Capitală până în acest oraş de munte, care se chinuia să redevină cu adevărat municipiu şi capitală de judeţ, cum mai fusese într-un trecut nu prea îndepărtat.

— Când am intrat în pădurile din Valea cu pietrele aproape că n-am mai putut să respirăm, nici eu, nici Dumitru. El a oprit imediat maşina şi ne-am dat amândoi jos, şi am rămas absolut interzişi. Trebuie să ne repezim neapărat până acolo să vezi şi tu cum arată o minune a. lui Dumnezeu. Toată pădurea aceea, o ştii, de goruni, a ruginit complet, e un spectacol uluitor, toate frunzele parcă sunt din aramă bătută. Începuse vântul, mai mult adia, şi frunzele sunau pur şi simplu, parcă ar fi fost o orgă. Trebuie să mergem neapărat, să vezi. Au înflorit şi brândişile de toamnă, au spuzit pământul, e un rai. Dumitru rămăsese mul pur şi simplu mul. pe urmă s-a dus în pădure şi a cules un buchet de brânduşi şi mi le-a dat mie să ţi le ofer din partea lui. Unde dracu' sunt? Asta-i culmea acum –, le-am uitat în maşină. Să nu cumva să-i spui că nu ţi le-am dat!

— Bine, dragă, zise râzând soţia lui, tu vii din Olanda, stai trei săptămâni în Olanda, şi tot ce poţi să-mi povesteşti este cum au ruginit gorunii în Valea cu pietrele şi cum a cules Dumitru brânduşi?

Era o femeie micuţă şi subţire, de o fragilitate neliniştitoare la prima vedere, doi ochi mari, negri ca păcura, cu o lucire uleioasă, rotunzi şi bănuitori, însemnau chipul ei necontenit palid, cu pielea obrazului transparent sidefie, cu buzele fără culoare, livide. Nimeni n-ar fi bănuit că sub această mască a unei continue epuizări fizice se ascunde arcul de oţel al ambiţiei, care nu cunoaşte nici jertfe, nici praguri capabile să i se opună.

Stătea ghemuită alintat într-un fotoliu care o cuprindea şi o ascundea ca într-o cochilie, cu capul rezemat de umărul fiicei sale, tolănită insolent pe braţul opulent al acelui fotoliu, şi care nu demult împlinise

şaisprezece ani, şi semăna atât de bine cu Tudor Cernat, înaltă şi degajat sportivă în întreaga ei alcătuire, vibrând sub impulsul unui voluntarism periculos.

Livingul dădea cu ferestrele într-o grădină invadată de dimineaţa şi până seara de lumină, cerul de miazăzi se revărsa întreg în aceste ferestre tăiate dreptunghiular*, ca şi când ar fi fost ecranul unui acvariu pustiu, căci în afara unor fotolii revărsate provocator şi îmbrăcate zgârcit şi neinspirat de către primul lor proprietar în huse mătăhăloase dintr-un fel de creton cu flori mari, galbene, încăperea nu mai cuprinde nimic altceva decât un pian cu coadă, enorm, de culoarea fagurelui de miere, vechi, şi pe care fusese aruncată, nu fără gust, o eşarfă de brocart ţesută cu fir de aur, acum ruginit şi descusut.

Peste parchetul care strălucea lăcuit proaspăt se întindea leneş un covor persan în care apuseseră demult culorile unui paradis albastru şi în care lumina zilei, oricât ar fi fost de strălucitoare, se scufunda bolnavă ca într-un somn.

— E cam sărac livingul nostru, nu-i aşa? întrebă, cu vizibil reproş, fiica lui Tudor Cernat, observând privirile lui traversinti sumarul mobilier şi sesizind bine bilanţul lui nemascat imnic.

Într-adevăr, nu reuşiseră să strângă prea multe lucruri în noua lor locuinţă, veniseră aici dintr-un bloc nou, unde ocupau trei camere decomandate, şi tot ce avuseseră acolo – paturi, canapele, dulapuri, masa de sufragerie şi scaunele cumpărate de la magazinele de mobilă ale oraşului –, vânduseră repede şi în pierdere, decişi să renunţe la „confortul elementar, pe care îl întâlnim oriunde ne ducem, încât am impresia că mă aflu mereu în aceeaşi casă şi că, la un moment dat, de pe uşi vor ieşi aceeaşi oameni, asta ar mai trebui, să ne trezim toţi îmbrăcaţi la felu’ – cum îşi argumenta împătimită soţia lui Tudor Cernat, Carmia, hotărârea de a înlocui acest confort cu piese de stil* Alergând după ele şi fiind mereu nemulţumită de ceea ce găsea şi i se oferea, Carmia lăsase casa într-o aşteptare dezordonată, camerele păreau pustii

şi triste, o oglindă *bydermayer* pe un perete, într-un colţ o canapea desfundată din acelaşi stil, patru scaune dintr-o garnitură *regence*, de la sfârşitul secolului, cu flori de alamă pe spătarul de culoarea cireşului uscat şi cu „tapiseria intactă şi cu material de rezervă, un chilipir*, ocoleau o masă rotundă, baroc, cu marchetărie bogată pe faţa ca o coadă de păun, fără nicio legătură între ele. Unde îşi făcuseră dormitorul, în loc de pat, care nu fusese încă găsit, aşezaseră direct pe covorul oltenesc păstrat pentru o viitoare sufragerie ţărănească saltele relaxa – singurul mobilier care ar fi trebuit să dea imaginea a ceea ce îşi doreau ei fiind un dulap *bydermayer*, de provenienţă săsească, cu stâlpi negri, rotunzi, mărginind cele două uşi lustruite şi lăcuite în culoarea fumului. Camera fetei era singura care se apropia de visul lor, al femeilor, fiindcă Tudor Cernat se supuse la început amuzat, apoi din ce în ce mai convins de inutilitatea unei eventuale opoziţii pasiunii cu care fiica cea mare şi soţia sa teoretizau şi se străduiau să dea contur concepţiei lor despre arta interiorului.

Aici, în această cameră, cea mai mică din întreaga vilă, care nici ea nu excela prin proporţii – un gust mic-burghez pledase la construcţia ei: parter cu cinci camere pe un hol ca o seră, livingul, cum îl numeau ei de când se mutaseră, şi un acoperiş ţuguiat înalt, cu ferestre false, tăiate în el, lăsând să se creadă că ar fi vorba de un etaj la care ar putea duce o scară interioară –, aici, în această cameră a fetei, îngust dreptunghiulară şi cu o fereastră dintr-un singur ochi, fusese pus un pat *bydermayer*, tot de provenienţă săsească oraşul lor aflându-se la capătul unui drum pitoresc care îl lega de Ardeal, şi foarte aproape de această zonă. Pe un perete se răsfăţa un tabernacol miniatural, o piesă într-adevăr rară şi intactă, în faţa lui o oglindă cu rama aurie pătată de vreme, un fel de „coafeză” franţuzească, cu trei laturi atunci când era deschisă ca o carte, sub ea o comodă cu trei picioare răsucite şi un sertăraş cu buton auriu *şi* pe care dormita un sfeşnic de argint, greu, cu patru braţe scrijelate mărunt cu frunze de

trandafiri şi cu boboci gata să plesnească, iarăşi o piesă de autentică valoare., dar pe jos tot o carpetă oltenească uzată şi rărită de purtat şi de vreme, odată intens verde, acum murdara şi cenuşie…

„S-ar putea să aibă dreptate Raluca”, îşi spuse Tudor Cernal privind fotoliile ascunse de vulgarele huse şi pianul imens pe care lumina amiezii adormise cuminte, şi gândul îi aducea în faţă „vitrinele* olandeze ale magazinelor de mobilat interioare şi ferestrele, sutele, miile de ferestre fără perdele, alte vitrine, ciudate pentru el, ale caselor din oraşele olandeze, prin care se putea privi nestânjenit în interiorul unor livinguri aranjate exact ca în reviste şi ca în magazinele în faţa cărora întârziaseră şi el şi Dumitru nu o dată, seara, târziu, când rămâneau numai ei doi şi cutreierau străzile.

„— Ai mei sunt porniţi să mobilieze casa numai cu piese stil, zisese Tudor Cernat într-o astfel de seară, găsind în vitrina în care priveau soluţia unul living posibil de realizat şi la ei, în oraşul lor şi, bineînţeles, în vila lor.

— Unde stai acum? întrebase Dumitru Dumitru cu o neascunsă curiozitate.

— Într-o vilă pe marginea râului, spre zăvoi, răspunse el, convins că Dumitru Dumitru, care cunoştea bine oraşul, îşi va putea reprezenta uşor unde se afla locuinţa lor, acum. Am primit-o la vreo două sau trei luni după ce am fost numit director-general, ne şi înmulţisem într-un fel, adică fetele crescuseră, Raluca e domnişoară acum, îi trecuie ei smgiua o camera… este, se jusuncase ei stânjenit, apoi adăugase: începem şi noi să îmbătrânim, generaţia noastră…

— Dacă nu te numeau director-general nu vă înmulţeaţi aşa de repede, nici nu îmbătrâneaţi aşa de repede, zisese ironic Dumitru Dumitru.

— Nu ştiu ce vreţi să spuneţi, veni arsă replica lui Tudor Cernat.

— Vreau să spun că, dacă te poţi, bineînţeles, obiectiva, au început şi la noi să apară unele forme, să le spunem, deocamdată, de îmburghezire socialistă. Cum

primeşte cineva o funcţie ceva mai înaltă pe scara ierarhică, director-general, cum eşti tu, adjunct de ministru, ministru, imediat simte nevoia unui alt standard de viaţă, caută o locuinţă nouă, i se înlesneşte să o găsească, omul poate plăti o chirie mai mare. O întreţinere mai mare, nu-i mai convine mobila de la stat, dar nu se omoară să o îmbunătăţească pe asta, ci se zbate să renunţe la ea şi să caute prin consignaţii nemulţumit. Am fost odată în casa unui director de bancă, copil de învăţător modest, de ţară, altfel, omul, o capacitate financial a indiscutabilă, soţia lui fiică de ţăran de prin Bărăgan, ţin minte că un prieten al lor nu o scotea, glumind, fireşte, dar enervând-o la culme, din ţigancă: «păi de unde eşti tu, zicea el, e un sat de ţigani, de foşti robi mănăstireşti ai unui ostrov de pe Dunăre», şi ea murea de necaz. Era o femeie splendidă cu o înfăţişare de fecioară de pe icoanele vechi, cu părul negru, bogat, pieptănat cu cărare la mijloc şi xâenind să încadreze faţa ei măslinie, cu ochii albaştri şi dinţii ca un şirag de perle, când râdea cu o poftă contagioasă, ca şi când nu s-ar fi putut stăpâni, deşi ea n-ar fi trebuit să râdă şi să se arate bucuroasă, exact cum fac ţărăncile noastre. Ei bine, ăştia vânduseră tot din casa în care se mutaseră de când era el director de bancă şi umblau disperaţi după mobilă veche, strângeau banii cu o rară zgârcenie şi se tocmeau cu o rară pricepere, categoric, pentru fiecare scăunel, îşi luaseră şi un fel de consilier, un armean bătrân, fost anticar, sau cam aşa ceva.

— Da, răspunse, aşteptând continuarea şi morala fabulei, Tudor Cernat, care în primul moment crezuse că este vorba de el şi că despre el povesteşte Dumitru, schimbând numai funcţia şi numele eroului, însă îşi dădu repede seama la cine se referea acesta, căci şi el o cunoştea pe ţăranca aceea din Bărăgan pe care Dumitru o descrisese atât de bine şi cu o uşoară nelămurită gelozie, cum i se păruse lui

— Ei bine, stau eu şi mă întreb, continuă acesta, dacă prin absurd, şi nu prin regula firească a organizării democratice a societăţii, prietenul meu nu mai este, într-o

bună-dimineaţă, director, şi se întoarce de unde a plecat, adică la biroul lui de funcţionar financiar onorabil, dar fără alt rang decât al meseriei, cu ce susţine el moralul unei familii dezobişnuite să se afle în rând cu lumea?

— Nu prea vă înţeleg, minţi Tudor Cernat, deşi adevărul minciunii era şi el numai pe jumătate, căci în momentul acela nici el nu bănuia ce dorea să spună până la capăt Dumitru Dumitra

— Ştii că am cunoscut tovarăşi care de cu rând au început să se mute în apartamente destul de modeste, prin blocuri, cu chirii mai rezonabile, cu cheltuieli mai moderate, însă tot prin blocuri vechi, şi tot centrale, le ocolesc pe cele noi, unde stă lumea de toate zilele, fericită că are unde locui şi că poate locui civilizat.64

— Mă mut şi eu, râse amar Tudor Cernat, dacă nu voi mai fi director-general, mă mut şi eu înapoi…

— La bloc nou? întrebă Carmina iritată aflând de discuţia lui Tudor Cernat cu Dumitru Dumitru.

— Şi în vila asta cine o să stea? se interesă, întinzându-se leneş, Raluca.

Îl privea pe Tudor Cernat cu o ironie superioară şi niţel dispreţuitoare.

— În vila asta nu trebuie să stea cineva? Nu putem, totuşi, să fim toţi la fel. Nici nu suntem toţi la fel de dotaţi, nu-i aşa?

— Am impresia că Dumitru Dumitru ăsta al tău e de un stingism feroce, se vede clar că aparţine altei generaţii politice…

— Dar el ce caută aici, a venit să-şi vadă rudele, părinţii, că mi se pare că este de pe aici, de undeva? Unde l-ai lăsat, sau s-a dus direct la el în sat?… întrebă tot iritată Carmia.

— Te pomeneşti că l-ai invitat şi la noi acasă, nu-i aşa? Hai, spune, tăticule, insistă Raluca vorbind leneş, pe nas, şi lungind cuvintele cu o plictiseală amară, părând excedată de toată această discuţie, apoi se scuturâ voit agasată, ca şi când ar fi vrut să se elibereze de un vis urât.

Atunci sună primul telefon şi Carmia întinse mâna ei

mică după receptor, căci aparatul se afla lângă ea, la picioarele fotoliului. Era un telefon galben-şofran, o culoare de cel mai prost-gust cu putinţă, fusese vopsit intenţionat aşa, la cererea Ralucăi, şi rămăsese aşa, deşi Tudor Cernat le atrăsese atenţia, într-o seară, când îl descoperise, că nu e deloc inspirată această culoare.

Fetiţa lor cea mică, Alia, elevă în clasa a treia, îl susţinuse pe el, însă niciodată ei tioi nu reuşeau să fie o alianţă câştigătoare în această nouă casă, Alia fiind prea mică şi, fireşte, neştiutoare, el fiind un inginer de excepţie, dar nu şi un intelectual, care era cu totul altceva, cum insinuau Carmia şi Raluca, lăsând afirmaţia să plutească între sensul ei de umor prietenesc şi posibila ei realitate, iar el nu avea niciodată timp să se lupte cu ele.

— Da, spuse ea, cu acelaşi glas fără viaţă – vorbea ca şi când cineva ar fi fredonat cu frică primele măsuri dintr-o melodie, şi melodia se sfârşea repede, pentru a fi continuată, în şoaptă.

Părui mătăsos, negru, lucind ca şi ochii, uleios, îi acoperise obrazul, revărsat peste umerii mici, prea greu pentru fiinţa ei plăpândă, şi ea se lăsa cu faţa cotropită de el, aliniindu-se până şi sub răvăşeala lui, ştiindu-se, sigur, şi mereu admirată, cu teamă pentru înfăţişarea ei de copil aflat într-o nesfârşită convalescenţă.

— Dar abia a venit, abia a intrat pe uşă, nici n-a apucat să ne spună bună ziua, şopti ea mai mult decât vorbi în receptorul pe care îl ţinea intenţionat foarte aproape de buzele conturate timid, fără culoare, stinse, subţiri, mereu umede şi dezlipindu-se obosit pentru a reliefa cuvintele. Dacă e aşa de urgent şi de important, n-am ce face, vi-l dau. Un moment. Şi îi întinse receptorul lui Tudor Cernat, care aştepta nerăbdător sfârşitul conversaţiei.

— Malaxorul, spuse ea melancolic, ca să vezi şi tu cum Be desfăşoară viaţa noastră!

Ca de obicei, totul era, la ei, important şi Tudor Cernat nu reuşi să stăvilească telefoanele care sunară fără încetare până şi în timpul mesei, desfăşurată destul de

puţin vesel, fiindcă neînsemnatele cad un aduse de el nu lăsaseră impresia dorită şi el acceptase, şi râzând vinovat, reproşurile lor ironice şi făcuse eforturi să înţeleagă dezamăgirea lor feminină.

Imediat după masă veni maşina şi el plecă la Grup, iar pe drum îi păru chiar bine că nu mai a minase reîntoarcerea, pentru că telefoanele îl redaseră pe nebăgate de seamă atmosferei şi ritmului cu care era obişnuit.

În uşă, când el îşi căuta cheile, negăsindu-le, ca întotdeauna, şi descoperindu-le în ultimul moment în propria lui servietă, Carmia îl întrebase din nou cu privire la rostul venirii lui Dumitru Dumitru în orăşelul lor.

— Va rămâne aici, răspunse Tudor Cernat, va lucra aici, la noi, va fi şeful meu, Grupul nostru industrial va lua o mare extindere, se va transforma în centrală industrială, judeţul întreg va lua o mare dezvoltare economică, începe şi aici revoluţia desfăşurată, Dumitru va fi noul prim-secretar, iată, ai aflat tot, însă nu l-am invitat pe la noi, fiţi liniştite, râse el, şi vru să o sărute pe frunte, dar ea se feri alintat, împingându-l cu mina ei de copil rahitic, cum se amuza el să o tachineze când o mângâia, în rarele lor momente de odihnă şi de linişte, atunci când se bucurau, „exact ca nişte mici-burghezi64 – expresia Ralucăi –, că sunt, în sfârşit, numai ei singuri cu cele două fetiţe, dar absolut singi îi şi numai ei.

— Ce-i cu Alia? întrebă Tudor Cernat. N-ai impresia că ar fi trebuit să vină până acum, e aproape două?

— Nu, zise ea absentă, azi fac o excursie, vine mai târziu. Dumitru va fi noul prim-secretar? reluă ea discuţia.

— Vă despărţiţi atât de greu? se auzi ironică vocea leneşă a Ralucăi din living. Dacă mai invrzii două secunde, mă poţi lăsa şi pe mine cu maşina la şcoală, tot sunt în întârziere, mă auziţi, tovarăşe director-general?

Nu fu auzită. Tudor Cernat coborî iute cele câteva trepte de la intrarea vilei, traversă curtea cât palma, în care începuseră să moară trandafirii, brumaţi pe neaşteptate în noaptea trecută şi, urcându-se în maşină, îi

făcu un semn cu mâna Carmiei, rămasă pe gânduri în uşa întredeschisă.

— Totdeauna ne salută ca din tribună, la manifestaţia de 23 August, constată dezamăgită Baluca, venită, bum credea ea, prea târziu şi neaşteptată, ca de obicei, de tatăl ei, care, de fapt, evita, elegant, să o ducă la şcoală cu maşina. La revedere, spuse ea apoi, şi coborî treptele leneşă, legănând servieta burduşită de cărţi şi de caiete în mâna stângă. În dreapta ţinea cu grijă un halat alb apretat şi călcat proaspăt

Maşina lui Tudor Cernat fu înghiţită de străzile zigzagate ale oraşului şi casa lor rămase pustie, toropită sub Soarele picotind el însuşi de somn într-un cer înalt şi senin de toamnă lungă şi fericită.

— Avem evenimente, zise, după un timp de tăcere, şoferul lui Tudor Cernat, trăgând cu coada ochiului la el prin oglinda de deasupra parbrizului.

Tudor Cernat redevenise director-general, stătea pre* ocupat pe pernele din spate, răspunsese destul de sec salutului de bun venit al şoferului şi spusese, ca întotdeauna, cu automatismul devenit a doua sa natură: „la Grupu.

Maşina traversase piaţa centrală a oraşului, cât o palmar însă cochetă, sufocată de albul strălucitor al vechilor clădiri, cu frontoane şi cariatide ridicole susţinând balcoanejucărie, în care ieşeau, pe timpuri, la alegeri liderii partidelor politice, cu patrulaterul închis pe una din laturi de clădirea vechiului tribunal, impozantă, cu coloane dorice uriaşe, cu un peron larg spre care urcau lungi şi înalte trepte de piatră, tocită de atâta lume venită decenii de-a rândul să-şi caute dreptatea aici, cu un fronton bogat ornamentat în stucarit şi pe marginea căruia şedea, cu picioarele spânzurând în gol, o uriaşă şi ridicolă femeie de piatră, planturoasă, cu un şezut de matroană bine hrănită, cu sâni imenşi şi braţe voluptuoase, drapată în faldurile unui fel de togă, ca o cămaşă de noapte transparentă – căci se puteau distinge foarte bine, de jos, sfârcurile sânilor. Ţinea o mină pe genunchi, într-o poziţie lasciv odihnitoare,

iar cu alta ridica deasupra capului de grăsană cu păr cârlionţat şi ochii şi fruntea ascunse de o eşarfă, o balanţă de bronz, vrând să sugereze tuturor însemnele zeiţei dreptăţii. Însă clădirea primise o altă destinaţie, tribunalul fusese mutat într-o casă modestă, nici procese nu mai prea erau, aici se afla acum Casa de cultură a oraşului şi a judeţului, iar balanţa, înlocuită cu o făclie de gips, monstruoasă şi ea, cu flacăra vopsită în roşu-violet, însă eşarfa de pe ochii femeii nu fusese scoasă, ea continua să rămână oarbă ca şi înainte, când trecea drept zeiţa justiţiei.

În piaţă cobora şi se sfârşea un fermecător bulevard mărginit de castani şi tei bătrâni, care făceau din primăvară un rai, şi pe trotuarele căruia se desfăşura promenada oraşului, iar în capătul lui, cu spatele la un deal împădurit cu brazi, venind să se prăbuşească parcă în mijlocul oraşului, se înălţa Statuia libertăţii. O adolescentă firavă, dar aprigă, din piatră cenuşie, poroasă, înnegrită de vreme, ţinea cu amândouă mâinile un steag înfăşurat, tot din piatră, şi tot înnegrit de vreme, iar în vârful lui, abia se ţinea să nu zboare, un vultur sau o acvilă, cu aripile întinse, şi în cioc cu o cruce de metal ruginit şi înnegrit şi el

Statuia fusese ridicată deasupra unui brâu de piatră ca un balcon care îmbrăca temelia dealului numit Capela, şi de o parte şi de alta a ei, spre balconul înalt, duceau treptele câte unei scări cu balustrade tot din piatră şi cu adâncituri pentru ghivecele de flori.

Maşina aluneca uşoară pe bulevardul pe care frunzele arse de brumă ale platanilor se aşternuseră ca un covor de aramă. Tudor Cernat lăsase geamul în jos şi privea rarii trecători toropiţi de căldura amiezii.

— Ce evenimente? se interesă el, vag atent, când trecură podul vechi cu balustrade de metal vopsite proaspăt cu mipium de plumb şi care păreau să se topească, cu vopseaua roşie, cu tot, în zăpuşeala coclită.

— Se pensionează primul-secretar. E bătrân, a cerut singur. Se zice că ar fi spus că vrea să vadă şi ei cum arată

un prim-secretar la pensie. E trecut de şaizeci şi cinci de ani, mi se pare, spuse el, însă de fapt întreba, căci aşa cum avea să afle, mai târziu, Tudor Cernat, cererea de pensionare a acestui prim-secretar stârnise un neaşteptat ecou şi era aprins comentată de tot oraşul, şi mai ales de activul de partid al judeţenei, neobişnuit cu o asemenea împrejurare, însă ecoul era profund pozitiv, cum avea să constate. Cererea lăsase o impresie excepţională, omul era admirat şi elogiat pentru gestul lui.

În depărtare, prin pâcla amiezii, se zăreau turnurile înalte ale Grupului industrial, coşurile metalice, schelăria infernală a uzinelor legate între ele cu un lanţ de reţele de ţevi şi, pe măsură ce înaintau, aerul devenea greu de respirat, se simţea clorul cu mirosul lui aţâţător şi usturător, vaporii lui coborâseră încet, din cauza căldurii, o pânză ca un borangic alb, muiat în var, învăluia şi estompa siluetele clădirilor centralei electrice şi ale administraţiei. Maşina părăsi şoseaua şi pătrunse ca un vârtej pe o arteră uzinală flancată de plute tinere, crescute răsfăţat, înalte şi zvelte, însă frunzele lor, ca nişte solzi de argint altă dată, tremurau moarte în adierea somnolentă, arse de clor şi îngălbenite murdar, atârnau vlăguite de crengile subţiri ca braţele unor sfeşnice pe care luminările se stinseseră de mult

O pulbere fină, alb-gălbuie, se aşternuse pe iarba care însoţea aleea şi pe rondurile de flori şi pe florile trandafirilor baccarra, deschişi ca nişte ochi miraţi, spre a fi pedepsiţi pentru această îndrăzneală. Se părea că peste tot se cernuse cenuşa unui vulcan adusă din cine ştie ce depărtări, până şi grilajele porţilor de fier retrase automat la semnalul claxonului păstrau intactă pudra acelei lave, şi Tudor Cernat fu nevoit să ridice geamul maşinii.

„M-am desobişnuit, îşi spuse el, în trei săptămâni m-am desobişnuit.4* Apoi, când coborî, în faţa direcţiei, îl întrebă pe şofer, căruia nu-i răspunsese la conversaţie:

— Şi alte evenimente?

— O brigadă de analiză sau de control, mi se pare, trage tare, de dimneaţă şi până seara, la comitetul de

partid…

— Foarte bine, râse evident forţat Tudor Cernat, căci nu-i convenea să lase şoferului impresia că e străin de faptul că se află, indirect, în atenţia unui control început, fără ca el să ştie, şi în lipsa lui…

Unul din telefoanele primite acasă şi care şi grăbise hotărârea de a cere maşina şi de a reintra imediat în Malaxor îi sugerase destul de vag această situaţie neobişnuită a unui control în lipsa lui.

Pe coridoarele care duceau la cabinet domnea liniştea, secretara şi aştepta cu uşa biroului ei larg deschisă, ca să-l poată vedea de departe, portarul îi dăduse şi el acesteia un telefon încă înainte ca Tudor Cernat să coboare din maşină, acum ea se ridicase în picioare, niţel stânjenită şi poate emoţionată, pregătindu-se să-i răspundă la salut cu un „bine aţi venit” spus din toată inima. Era o femeie de peste patruzeci de ani, însă îşi ascundea vârsta cu o rară artă a disimulării, jucându-se mereu sau cochetând cu ea, căci ştia bine – şi se simţea ea însăşi bine atunci – că poate lăsa să i se ghicească numărul anilor, fiindcă reuşise să-i stăpânească şi să-l facă darnici cu ea, şi complimentele care urmau erau sincere, realmente. Multe femei la treizeci şi cinci de ani ar fi vrut să arate ca ea acum. Sănătatea şi tinereţea ei, şi mersul ei, şi râsul ei, şi graţia leneşă a mâinilor ei, toate păreau viclean stăpânite ca să nu devină provocatoare, şi abia, astfel, trezeau un interes mai pătrunzător.

Avea o inteligenţă activă, sesiza cu o uşurinţă rar întâlnită ceea ce i se cerea, înainte de a i se fi formulat explicit o dorinţă, în fiecare împrejurare găsea soluţii, capacitatea ei distributivă era proverbială în Grup, şi nu fără temei i se spunea, cu o oarecare invidie, dar şi ură, „Ochii şi urechile14 – referirea făcându-se, sigur, la Tudor Cernat şi la şansa lui de a fi tot timpul şi cu o secundă mai devreme chiar informat şi la curent cu tot ceea ce se petrecea în lanţul de fabrici şi uzine conduse de el.

În cabinetul său era răcoare, un ventilator se chinuia, pesemne, de multe ore, să păstreze acest sentiment de

prospeţime pe care Tudor Cernat îi încercă bucuros, aşezându-se la biroul imens, de fapt aşa cum îşi dorise el şi îşi comandase, o planşetă de arhitect proiectant, având înşurubată în stânga o lampă de birou cu un braţ de girafă în stare să alerge pe întreaga suprafaţă a acestui şevalet răsturnat. Pe lemnul alb, lăcuit transparent, nimic, niciun dosar, nicio situaţie, doar mingea de fotbal, din lemn, în care fuseseră înfipte creioane de toate culorile şi calendarul ca un registru cu zilele împărţite în ore şi în jumătăţi de oră şi în care el trecea cu precizia lui inginerească un „program milimetric”, cum se spunea în Grup, respectat cu o stricteţe obositoare, agasantă, nemţească şi, de ce nu, periculoasă pentru mulţi dintre colaboratorii lui cei mai apropiaţi, şi nu numai pentru ei.

— Nimic? întrebă el secretara, care aştepta cu o linişte prea făţişă pentru a nu trezi îndoiala.

— Vă pot oferi, zise ea, situaţia producţiei, corespondenţa externă şi invitaţia scrisă a brigăzii de control de a vă întâlni cu membrii ei într-una din după-amieziile când sunteţi mai liber. Doresc să le fixaţi dumneavoastră ziua şi ora întrevederii. S-au prezentat de la început aici, păreau să nu ştie că sunteţi plecat, şi atunci s-au adresat directorului-general adjunct. Este o brigadă de control pe linie de stat şi de partid şi a venit însoţită de secretarul economic al judeţenei.

Tudor Cernat se uita absent pe fereastra dând spre dealurile cu vii alunecând ameţite în apa râului lenevit brusc la picioarele lor. Din birou se vedea bine şi panglica lui şerpuitoare, ocolind grinduri cu sălcii şi arinişuri arzinde acum, toamna, şi pierzându-se dincolo de malul cretos din care muşcau screperele şi excavatoarele după ce explozii puternice cutremurau măruntaiele lui şi îl sfârtecau nemilos. De câţiva ani, malul scăzuse şi culmea lui se făcuse vineţie. Se zăreau girafele excavatoarelor ca nişte lăcuste roşietice răsucindu-se greoi dintr-o parte într-alta şi, din când în când, se auzeau bubuiturile bulgărilor de piatră aruncaţi de cupele metalice în cutiile basculantelor.

— Mâine. Să vedem exact care este programul şi să fixăm o întrevedere. Acum mă interesează cum stăm cu Malaxorul. Dă-mi, te rog, situaţia şi invită-l aici pe adjunct.

— Vă aşteaptă, spuse ea ieşind din aparenta ei linişte.

Apoi păru că vrea să mai spună ceva, dar el bănui că vrea să-l întrebe, cu interesul fals şi stupid al acestui gen de întrebare complezentă, cum s-a simţit sau cum a fost în călătorie, şi evită, ridicând receptorul, ca să formeze un număr, iar ea ieşi, înţelegând că el nu voia să sublinieze în niciun fel întoarcerea din voiajul în străinătate. Era limpede că nu-i convenea această brigadă de analiză sau de control sosită fără ştirea lui şi imediat după plecarea lui. Nu-l interesau nici scopul, nici rostul ei, nu-l deranja ideea de analiză sau de control, înţelegea foarte bine nevoia unor astfel de periodice retrospective, le considera, într-un fel, o expresie a democraţiei, şi chiar el iniţiase astfel de colective în interiorul Grupului. Ceea ce îl irita şi îl jignea, pur şi simplu, era această practică pe care o socotea nefericită şi aparţinând unui mod primitiv, întemeiat pe ascunzişuri şi suspiciuni şi pe crearea de incertitudini şi de neîncredere, această practică prin care se începea, din senin, o analiză imediat după plecarea lui şi în lipsa lui, ca să dea, parcă, naştere la interpretări, să favorizeze speculaţiile oportuniste, laşe, să stimuleze reacţiile înăcriţilor şi neputincioşilor şi victimelor imaginare şi leneşilor puşi la treabă şi incapabililor revendicind permanent un regim preferenţial în numele principialităţii şi grijei faţă de om, această practică pe care el o ura şi pe care nu o singură dată o denunţase şi o respinsese die când fusese numit director-general şi se izbea de realitate cu încăpăţânarea de a nu i se supune şi de a o înfrunta până la capăt şi de a-şi verifica puterea de a sta drept şi neclintit în faţa ei şi de a nu abdica niciodată, şi de a fi el însuşi, până la sfârşit, oricare ar fi fost acest sfârşit.

„Parcă aş fi un adolescent”, îşi spunea el, cu sincer reproş, într-o seară de la începutul carierii lui de director-

general, întorcându-se în birou, singur, după o lungă şi inutilă şedinţă la judeţeană, unde ascultase cuminte câteva ore bune de banalităţi rostite monoton şi grav de diverşi tovarăşi din aparatul ministerului, care subliniau la nesfârşit cuvântul „insistăm”, şi spuneau la ce insistă – nişte generalităţi. Unul singur, care şi vorbise cel mai scurt, zece sau douăsprezece minute, un tânăr, cu nişte ochi vii ironici, şi care fusese prezentat ca aparţinând judeţenei de partid, „noul nostru lucrător la secţia propagandă14, reuşise să le atragă într-adevăr atenţia, să-i trezească din somnolenţa ucigătoare, indicând, concret, o lucrare despre ştiinţa conducerii, din care şi citase două sau trei pasaje, după care încheiase, râzând complice cu sala:

„Însa, dacă aplicăm programul expus aici în practica economică actuală, înseamnă că trebuie să ne conformăm spiritului acestui program ştiinţific. Altfel, ridicase el mâinile în semn că totul e inutil, activitatea noastră se va desfăşura ştiinţific numai în cadrul dezbaterilor din aceste şedinţe interminabile”.

Tudor Cernat ceruse cuvântul, şi cu o vehemenţă care, pe măsură ce vorbea, îl surprinsese şi pe el, regretase faptul că atunci când sunt chemaţi la o discuţie specialişti din diverse domenii nu se discută concret şi la obiect şi se abordează problemele în general. „Nu înţeleg, zisese el, încercând să se calmeze, totuşi, către final, nu înţeleg să mi se răpească atâtea ore dintr-un program care putea fi, şi deveni, mult mai folositor chiar şi dacă era numai de odihnă”.

Nu era prima dată când intervenţia lui trezea nedorite sentimente de răceală agasată din partea unor tovarăşi cu care apoi trebuia să se întâlnească foarte des şi care nu uitau să-i amintească, mai mult sau mai puţin ocolit, că nu se simt deloc măguliţi de lipsa lui de condescendentă faţă de ei, căci mai ales aşa era interpretată francheţea opiniilor lui, iar cu un prilej asemănător, când fulgerase pur şi simplu năclăiala verbală a unui individ plicticos chiar şi fără tribună, şi pisălog fără

obiect „dar lăsând mereu impresia că are ceva de spus sau că are datoria de a spune ceva, şi că întotdeauna ceea ce spune este o meditaţie de om responsabil, sugrumat, aproape, de răspunderea celor spuse, trebuise să suporte spăsit o aspră punere la punct, fiindcă cineva, de lângă el, un alt director-general, abia numit şi acesta peste nişte vagi exploatări forestiere, îl ţinuse pur şi simplu de mâneca hainei, să nu se ridice şi să ceară cuvântul din nou.

— Tovarăşul director-general Cernat e, după părerea noastră, cam grăbit în afirmaţii, zisese atunci secretarul economic Arvinte Panait, care conducea şedinţa, un bărbat obosit de aşteptarea şi în aşteptarea unei funcţii mai înalte şi care îşi făcuse o religie dintr-o disciplină oarbă, dintr-o ascultare fericită a superiorilor, după ce ani de zile se zbătuse să iasă cu orice chip în faţă, uitând însă că obiectul ambiţiei lui nu putea fi atins prin cursă contra cronometru şi prin concurenţă, ca la cursele de cai.

Era un om scund şi, în toată înfăţişarea lui, mărunt şi făcut din puţin, Cineva îl învăţase să poarte pantofi cu talpa foarte groasă şi tocuri înalte, ca să pară şi el mai înalt, iar când mergea, din cauza tocurilor, toţi cei din jur aveau impresia că echilibrul lui e nesigur şi că diagonala în care se afla faţă de pământ nu va rezista foarte mult

Însă el se obişnuise şi îi conveneau mai ales situaţiile când se urca la prezidiu, fie el cât de mic. Două trepte, o treaptă să îl şi despărţit de podeaua pe care stătea toată lumea, şi atunci era fericit Urca, sigur de el, ajutat de tocurile înalte, şi îi plăcea să se vadă trecând cu un cap, cel puţin, deasupra celor dinaintea lui, aflaţi jos, la picioarele mesei de prezidiu.

Bucuria aceasta era, însă, de moment, căci nu-i plăcea decât clipa de mărire, secunda când trecea cu un cap deasupra celorlalţi, iar aceia înţelegeau, şi el simţea că el le este superior. Restul îl obosea şi îl plictisea, şi când nu vorbea el şi totuşi se afla la tribună, abia se ţinea să nu adoarmă, urându-i fără să ştie de ce tocmai pe cei pe care el îi domina cu atâta satisfacţie orgolioasă, invidiindu-i că nu trebuiau să facă, aşa cum făcea el, eforturi care să-i

ţină treji ore în şir.

— E cam grăbit în afirmaţii şi cam superficial, noi ne-am întâlnit aici să rumegăm lucrurile în linişte şi pe toate feţele, nu ne putem grăbi, avem răspunderi prea mari şi mi se pare că dânsul are foarte mari răspunderi, şi tocmai de aceea n-ar trebui să se grăbească, aşa, tinereşte. Asta se numeşte de către noi, activiştii, pripeală, şi nu e bună.

— Dar eu ce dracu' sunt? izbucnise Cernat atunci când fusese literalmente tras de mâneca hainei şi pus jos cu forţa pe scaun de colegul său. Eu nu sunt activist? Mi se încredinţează conducerea unui Grup industrial uriaş, lui cred că nu i s-ar încredinţa aşa ceva, însă eu nu sunt activist, numai el este, şi numai el poate gândi ca un activist, eu sunt doar un robot industrial în care bagi fişele unor probleme fizice sau chimice şi le rezolvă orbeşte.

— Domnule, auzise el pe coridor la sfârşitul şedinţei, trecând pe lângă grupul în care se afla şi Arvinte Panait, băiatul ăsta crede că mie îmi face plăcere să-l pisălogesc eu în şedinţă. Păi asta e situaţia, aşa ni se cere. Ce. mie nu mi-ar conveni să aţipesc niţel într-un scaun, în loc să stau căţărat pe pupitru şi să spun la nesfârşit aceleaşi cuvinte, păi eu nu-i văd pe ei cura le cade pleoapa pe ochi şi cum le curge, la câte unii, saliva, în somn, pe la colţurile gurii? Adică eu sunt prost, n-am ochi, n-am suflet, n-am nimic?

— Extraordinar, izbucnise Tudor Cernat, însă în el însuşi, ieşind la aer, afară, pe treptele intrării de la judeţeană, salutat, fericit că o vede, de un băiat vânjos şi sănătos, cu şapcă de portar şi care chiar atunci se hotărâse să se apropie de el şi să i se adreseze.

Îl chema Costică, sau aşa îi zicea toată lumea, fiindcă primul-secretar le spunea la toţi, invariabil, şi părinteşte şi sobru, şi sever şi supărat, însă în situaţii particulare, fără martori:

„Măi Costică, tu nu înţelegi nimic11, sau: „Măi Costică, aflu că nu prea te înghesui să te întorci pe acasă înainte de unu noaptea", sau: „Măi Costică, am impresia că una am vorbit şi alta ne-am înţeles, ai făcut din audienţe un fel de ziua tămăduirii, le promiţi la toţi marea cu sarea

şi nu fad nimic după aceea. Să ştii că alegerile tot noi le organizăm şi, dacă este democraţia votului, pe care te bazezi tu, ca un liberal de provincie, atunci să ştii că şi propunerile sunt democratice, şi dacă nu te propunem n-ai cum să fii votat.11 Chiar şi pe Cernat îl pedepsise deşi mai cu mănuşi: „Măi Cernat, era să zic Costică, tu mă pui pe mine pe gânduri, începi să semeni cu Sfântul Ilie, pe unde treci bubuie şi fulgeră, mal lasă, mă, lumea şi să răsufle! Potcoveşti calul cam des şi sar prea multe stintei pe drumul pe unde treci tir Ai grijă, mai mângâie şi tu pe câte cineva, fiindcă mai sunt şi oameni cumsecade pe lumea asta…”

— Ce este? întrebase Tudor Cernat portarul, care se apropiase de el cu un aer unsuros şi cu zâmbetul acela prostesc fericit că îl vede pe el directorul-general al Grupului industrial.

— Aveam şi eu o rugăminte la dumneavoastră, începu acesta tot vesel şi tot fericit, o rugăminte mică, nu chiar aşa…

— Spune, zise Cernat, enervat de-a binelea, fără să mai aleagă dacă de zâmbetul prostesc al portarului sau de punerea la punct la care nu fusese în stare să răspundă şi la care se adăugase şi replica acelui nefericit, auzită acum, la ieşire…

— Aş vrea să bag şi eu soţia în producţie, să se califice şi ea într-o meserie, cum este acum, cum se cere, şi cum se pune problema, să aducă şi ea un ban în casa…

— La Grup? întrebă Tudor Cernat. N-am locuri decât la forjă…

— La forjă, râse fericit, iar, vlăjganul, la forjă e bine, e meserie bună…

— Dacă e meserie bună, de ce nu vii tu, la forjă? De ce nu te califici tu, care văd că eşti sănătos şi zdravăn, şi duci grija ei. Vino tu la forjă, că văd că nu eşti betegit neam…

— Păi se cere şi aici, zise el tot râzând, fiindcă şi aici e răspundere mare, şi aici, zise el, s-înt probleme, e telefonul, vine tovarăşi care nu cunoaşte… altfel aş pleca

eu, minţi el cu ochii celui care orice s-ar întâmpla nu poate lăsa o mare răspundere de izbelişte…

Cernat coborî scările fără să-i răspundă, însă acela nu osteni să-l salute tot râzând şi tot fericit.

— Mai vorbim noi, zise el, acum văz că sunteţi mai supărat…

„Auzi, domnule, se trezi Cernat vorbind singur, e conştient că bate timpii, că n-are nimic de spus, dar aşa i se cere lui, adică i se cere să bată timpii. Cine dracu' i-o fi cerând aşa ceva, nu ştiu. Nemaipomenit! Pur şi simplu nemaipomenit. Va să zică el se consideră Un sacrificat şi un neînţeles de mine. De ce nu vine, domnule, la mine la Grup, fiindcă eu nu-l chinuiesc atât de mult, îi fac şi lui şi îmi fac şi mie o viaţă fericită… Parcă aş fi un adolescent, se certase el singur, în birou. N-am calmul necesar pentru o realitate atât de complicată, parcă văd că o să mă trateze de acum înainte mai mult ca pe un specialist de clasă, de care este absolută nevoie, însă cu toleranţa bine cunoscută şi insuportabilă faţă de lipsa de greutate a activistului, adică a omului serios, grav, profund, care se gândeşte mult înainte de a vorbi, care se angajează cu greutate, care priveşte politic. Ce profunzime, ce greutate, ce angajare, ce meditaţie, ce politică – se aprinsese el apoi, din nou, traversând biroul, nervos, de la un capăt la altul şi vorbind tare, singur, şi gesticulând. Ce seriozitate? În sine? Fără profesiune? Fără stăpânirea unei meserii? Greutatea afirmaţiilor generale, gravitatea muţeniei fals meditative, filosofia acelui „dau smuls cleios, ca şi când ar fi venit dintr-o lungă şi nemăsurată măcinare a lucrurilor pe toate feţele, când aceste lucruri nici nu sunt cunoscute şi nici nu pot fi cunoscute, din lipsă de antene şi de elemente de comparaţie? Şi dacă cineva este mai iute de minte, şi înţelege mai iute, şi rezolvă mai iute, şi desprinde mai iute esenţialul şi e întemeiat şi pe acel nesuferit «Ştie», atunci, acest cineva este superficial, subţire, n-are gravitate, n-are greutate? Un oligofren, în cazul ăsta, e un munte de greutate şi de gravitate, un gângăvit e un gânditor, el spune «mulţumesc, bine» cu aceeaşi convingere gravă ca

şi Galileo pe rug: «Şi totuşi se învârteşte»”.

„Are dreptate omul acesta care a venit acum la putere în fruntea noastră şi a partidului nostru şi care îi înlocuieşte fără menajamente, şi nu-i mai iartă, şi nu se mai lasă impresionat de năclăiala lor lozincardă, şi ne cere la toţi să ne punem pe treabă şi să ne facem datoria cu fapta, şi nu cu vorba, are dreptate! În sfârşit, se va pune capăt ipocriziei şi iezuiţi sânului.4*

Uitase să facă numărul de telefon, rămăsese cu mâna întinsă pe receptor, uitase, pur şi simplu, cui ar fi vrut să se adreseze, secretara întârzia să vină cu un răspuns, vru să apese pe butonul soneriei, însă chiar atunci, prin interfon, aceasta îl anunţă că e căutat de „un tovarăş Dumitru Dumitru”.

— Fă-mi, te rog, legătura, spuse el, şi ridică receptorul surprins de ideea aceluia de a-l căuta atât de repede şi la uzină, ceea ce însemna că îl căutase mai întâi acasă.

— Tudore, începu Dumitru Dumitru, nu era cazul să te deranjez chiar azi, însă cum văd că lucrurile se precipită, aş vrea să te văd în cursul zilei de mâine. Dimineaţa cred că ar fi mai bine. Fireşte> din punctul meu de vedere, pentru că apoi va trebui să mă duc la mine să dau în primire, şi asta în câteva ore, şi să mă reîntorc aici la *Noi* – şi sublimase *la noi* intenţionat, după care în pâlnia telefonului Tudor Cernat desluşi încercarea lui nereuşită de a pune un accent vesel, după acest *la noi*.

— Vă stau la dispoziţie, răspunse Tudor Cernat, dar imediat se simţi neinspirat, nu-i plăcea acest „la dispoziţie*, care mereu îl punea şi pe el şi pe alţii, care îl foloseau, într-o continuă postură subalternă, chiar dacă nu stăteau lucrurile aşa, şi cel cu care vorbea era cineva mai mic în grad. Însă mi-ar fi plăcut ca la prima oră să fiu aici, în Malaxor. Dacă socotiţi, însă, că ora opt şi jumătate nu este prea târziil...

— Nu, nu, zise îngăduitor Dumitru Dumitru, e foarte bine. Ne vedem aici, la judeţeană, la tovarăşul prim-secretar. Bine, atunci, la revedere.

Pe uşă intră directorul-general adjunct, şi Tudor Cernat îi ieşi atent în întâmpinare. Era un inginer mai în vârstă ca el, tehnician de mare clasă, specialist într-unul din domeniile de bază ale Grupului lor, şi la numirea lui în acest post pledase insistenţa aproape agresivă a lui Tudor Cernat, căci adjunctul său, de astăzi, nu reuşise, mulţi ani la rând, să depăşească imaginea falsă, evident, a unui tehnocrat incapabil să învingă viziunea limitativă a procesului de producţie.

— Bine aţi venit! începu acesta lăsând să se vadă deschis că e într-adevăr bucuros de această întoarcere niţeluş grăbită.

— Ei, întrebă scurt Tudor Cernat, şi mecanismul comunicării dintre ei doi se puse imediat în mişcare.

— În ordine, zise acesta. Unde continuăm să fim deficitari este munca cu omul, replică el, dar fără ironie – era o informaţie al cărei subtext fu repede limpede pentru Tudor Cernat.

— Cu omul, sau cu incapabilul? întrebă Tudor Cernat, căci se părea că intuiţia lui funcţiona fără greş.

— Asta rămâne să stabilim împreună, şi în primul rând să precizaţi dumneavoastră.

— Deci sunt aşteptat? redeveni şi Cernat ironic.

— Fireşte, Momentul însă mi se pare nefavorabil, dacă e cazul să luăm momentul acesta în considerare.

— Care e momentul?

— Primul-secretar şi-a cerut pensionarea, e într-adevăr, cum ştiţi, şi bătrân, şi cu o sănătate destul de şubredă. Urmează – să vedem cine va fi noul prim.

— O să vedem, zise, pălind neinteresat de această numire, Tudor Cernat, şi îi făcu semn să şadă.

— Rezultatele? întrebă el, întinzând mâna după graficul producţiei oferit de adjunctul său.

—

Când ajunse acasă şi îi spuse şoferului ca a doua zi să-l ia la şase dimineaţa, îşi aduse aminte că abia cu o zi numai în urmă se aflase în Olanda, într-un orăşel care putea fi numit al liniştii eterne, sau mai exact anticamera

liniştii eterne, pentru că îi şi revăzu pe bătrânii americani salutând în tăcere, cu frunţile lor pergamentoase, înclinate cu o liniştită demnitate, în faţa căruciorului din care răspundea sâsâit octogenarul paralitic.

„Am ratat clipa”, auzi el, urcind treptele vilei, hârâiala acelui glas venind ca din pâlnia unui gramofon.

— Am ratat clipa 1 strigă şi el, tare, intrând în casă, am ratat clipa revederii, să o recâştigăm, acum… Alia, Carmia, Raluca… Unde sunteţi?

Camerele erau pustii, ferestrele larg deschise, peste tot întuneric, în living, pe covorul obosit, în mijlocul încăperii, servieta burduşită de cărţi şi caiete a Ralucăi, aruncată cu neglijenţa ei dispreţuitoare, pe un fotoliu halatul ei alb, acum mototolit şi negru, ca şi când ar fi fost călcat în picioare, o centură de cowboyadusă de el pentru Alia, atârna agăţată de clanţa uşii, nicăieri nimeni, şi el simţi acest pustiu ca pe un gol brusc şi aproape o secundă întreagă avu impresia că nu-i bate inima. Aprinse lumina în living, continuând să strige, însă fără sens, pentru că vedea bine că în casă nu este nimeni, nu-l aştepta nimeni.

— Alia, Carmia, Raluca!

Pe pian, rezemată de sfeşnicul de argint, o epistolă scrisă mărunt de Alia, cu scrisul ei migălos şi cuminte, pe o foaie de caiet, ruptă, se pare, în ultimul moment, însă de altcineva, fiindcă era ruptă nervos şi neglijent şi barbar, pentru el, care judeca totul cu ochii şi cu mintea inginerului obsedat de rigla de calcul

„La tine sună mereu ocupat, nu ştim când vii, te-am aşteptat cu masa pusă, du-te să vezi! Noi suntem cu mama la plimbare, la statuie. Acum ne aştepţi tu, nu-i aşa? Bine ai venit, Alia”. Am luat zece la Constituţie, la lecţia cu – «Libertatea opiniei este garantată»… Te sărutăm, Alia”.

Cu aceeaşi neglijenţă pe care o întâlnea nefericit şi îngrozitor de supărat la Raluca, moştenitoarea defectelor lui, cum n-ar fi trebuit, „pentru că mai erau şi alte lucruri care puteau fi învăţate de la mine”, neglijenţă pe care el, însă, şi-o reprima cu o luciditate chinuitoare pentru el însuşi, dar şi pentru cei din j-ur, îşi smulse pur şi simplu

cravata de la gât şi o aruncă la întâmplare, pentru ca apoi să o caute distrat şi să o arunce din nou, tot la întâmplare.

Era cald, zăpuşitor, stinse lumina şi se prăbuşi într-un fotoliu exact când începu să sune telefonul, dar nu se mai osteni să-l ridice, deşi insistenţa celui care chema devenise sufocantă.

„Nu mă interesează, îşi spuse el, nu trebuie să mă intereseze nimic, am şi eu dreptul la o seară consacrată familiei, şi numai familiei, după o absenţă de trei săptămâni. u însă familia nu era, seara era pustie, se uită la ceas, se făcuse nouă şi jumătate, pe stradă nu trecea nimeni, nu se auzea nimic din care să se deducă întoarcerea lor. „Unde or fi întârzimd ele atât?” se întrebă Tudor Cernat, simţind cum îl cuprinde oboseala şi somnul. Nu făcuse nimic deosebit, şi totuşi ziua nu fusese uşoară, reintrase prea brusc în universul Grupului, se izbise prea brusc şi prea pe nepregătite de realitatea acestuia şi, mai ales, de realitatea subterană.

„Cine dracu’ se tot plânge şi e nemulţumit şi n-are alt curaj decât acest curaj lamentabil şi nenorocit al reclamaţiilor şi plângerilor şi memoriilor? Doamne, când o să scăpăm de această plagă a memoriilor nesfârşite şi a anonimelor care plouă cu nemiluita şi care şi la mine ajung în fiecare zi şi nu se mai termină?”

O vedea pe secretară cum intră la el în birou cu dosarele corespondenţei, teancuri de scrisori pe plicul cărora scria invariabil „personal” sau „strict personal” sau numai „personal”, şi pe care ea le deschidea la dispoziţia lui şi le înregistra amănunţit, cu un rezumat foarte riguros al conţinutului, în dosare separate, o evidenţă foarte severă, cerută şi controlată de el cu o pasiune drăcească.

— Iar memorii? întrebase el, şi secretara, care acum era* Carmia, soţia lui, încuviinţase din cap surâzând şi răspunsese cu acel glas fără culoare, obosit şi lipsit de suflu:

— Da, uite câte au mai venit! Însă tu nu poţi să ajungi măcar o dată pe săptămână la masă la timp, să fim şi noi împreună? Eu cred că de la nuntă n-am mai mâncat noi,

numai cu gândul la noi, şi la nimeni altcineva, îţi mai aminteşti? Nu-i aşa că nu-ţi mai aminteşti nici nunta? Tu nu-ţi mai aminteşti nimic! Ştii că s-au împlinit şaptesprezece ani când tu erai în Olanda şi am aşteptat de la tine un semn

— Ce tânăr eram atunci! spuse el, şi ea iar încuviinţă, moale, şi părul ei se revărsă iar pe umeri, căci se aşezase în fotoliul lor din living *şi* se ghemuise în el.

Era exact ca atunci când o cunoscuse, elevă la un liceu de menaj în ultimul an, şi el se întorcea de la facultate, trecea pe strada lor, şi ea dormita într-un fotoliu de paie, un fel de balansoar în curtea casei lor, o stradă prin spatele Filantropiei, pierdută într-o linişte desăvârşită, cotropită de castani şi de arţari. Nici el nu ştia cum ajunsese pe strada aceea. Hoinărea fără rost, aşteptând să se facă şase după-amiaza şi să ajungă la un sediu nou U.T.C., din cartier. Era instructor al Capitalei de U.T.C. şi trebuia să ţină o şedinţă cu activul cartierului. Sediul fusese instalat într-o fostă cârciumă, un birt de căruţaşi, două camere în botul unei case puse pe colţul a două străzi, cu scări de piatră în faţă şi cu obloane verzi, pe care ei le bătuseră definitiv în cuie, deschise şi lipite de peretele de paiantă. Deasupra uşii de la intrare cârciumarul pusese de i se trecuse numele în stuc: „Daurică Portocală-fiul”»

Io

Cârmi a dormita în balansoarul de paie, ghemuită ca o pisică, cotropită de părul negru care curgea pe umerii ei şi pe braţele ei răstignite de lene pe braţele balansoarului.

O revăzuse la şase, apoi la sediu, şi aşa se şi cunoscuseră, Era fiica unui modest funcţionar la regia tutunurilor, mort stupid la bombardamentul din patru aprilie, în piţa gării, unde se afla cu nişte prieteni, şi el rămăsese să caşte gura la avioanele care coborau din ce în ce mai jos, şi când fusese strigat de prieteni: „Octaviene, lasă-le dracului, hai acasă”, el le făcuse cu degetul că nu e momentul, să aibă niţică răbdare să-şi potrivească ceasul după ceasul gării.

— A fost primul om care a murit la oră fixă, de când mă ştiu eu, povestea Daurică Portocală-fiul, proprietarul casei unde Carmia locuia cu mama ei, care lucra, şi ea, la Regie, un fel de curieră sau cam aşa ceva, şi care, de la moartea lui Octavian, părea mereu absentă la tot ce se petrecea în jurul ei, şi chiar la fetiţă.

Trecea, dimineaţa, pe stradă, grăbită să nu întârzie la slujbă, însă nu vedea pe nimeni, nu mai dădea, ca înainte, bună ziua la nimeni, vorbea singură şi iute şi parcă certa pe cineva. Nu vedea nici pe unde calcă, se izbea, adesea, de trecători şi se ducea mai departe, vorbind singură şi certând, în închipuirea ei, o fiinţă despre care puteai crede că merge în stânga ei, şi de multe ori ea făcea loc cuiva din închipuirea ei să treacă înainte, şi după aceea se lua iar repede după el şi îl certa.

— Pe Octavian 11 ceartă ea, săraca, zicea Daurică Portocală. Am auzit-o eu în vreo două rânduri – îi povestea acesta lui Tudor Cernat, venit să o ia pe Carmia la şedinţă, la noul sediu.

Daurică Portocală părea un om liniştit şi cumsecade, binevoitor faţă de tot şi de toate, şi mai ales înţelegător, însă cu socoteală.

— Domnule, zicea el, eu te văd pe dumneata că eşti un fel de şei al lor şi eşti, mi se pare, mai judecat decât ei. Ai dumneata grijă să nu-mi stricaţi casă, fiindcă nu se ştie, Dumnezeu e mare, mai ascult şi eu la radio, că nu sunt ocupat aşa ca dumneavoastră, cu atâtea cântări şi, cine ştie, vine un timp şi pui dracu' firma la loc, ascultă-mă pe mine…

Era un individ gras peste măsură, deşi tânăr, încă nu trecuse de patruzeci şi cinci de ani. Se făcuse otova, scurt, şi cu mâinile şi cu picioarele scurte, şi cu ceafa roşie, revărsată peste gulerul cămăşii deschise mereu la gât, căci de mult nu-l mai cuprindea. Fata lui avea înfăţişarea unui porc, cu pleoapele rozalii căzând peste ochii bulbucaţi, şi cu umerii obrajilor umflaţi de grăsime, şi sub pielea subţire, gata să plesnească, erupţia miilor de vinişoare roşii care se spărgeau şi pătau des obrazul lui bucălat, iar

el sufla mereu greu şi repede, şi râdea obosit din orice. Nu se omora cu nimic, nu plângea după nimic, orice supărare se îneca la el în grăsime şi se topea în ea, şi el nu o mai înregistra altfel decât ca o gâdilătură, şi râdea aproape prosteşte din nimic şi din orice. Umbla cu nişte pantaloni negri, pe vine, descheiat fără încetare la şliţ şi cu o cămaşă în carouri mari, roşii şi albe, groasă şi slinoasă, şi dinaintea prohabului cu un fel de şorţ verde, pe care se ştergea de sudoarea nemăsurată, brobonind obrajii şi fruntea lui necontenit, vara şi iarna la fel. În picioare târa nişte ciupici de pâslă maronii, mai scurţi decât laba piciorului, şi căloaiele rămâneau afară.

Toată ziua stătea la poartă, îşi pusese lângă ea un fel de băncuţă, pe care şedea tolănit şi privea strada de la un capăt la altul şi ce se întâmpla pe ea, obicei rămas de la meseria sa de cârciumar. Vorbea cu cine se nimerea, întreba pe cine nu cunoştea, tot timpul vesel şi liniştit şi lăsând mereu impresia că timpul lui curge înainte şi pentru el – n-are de ce să se grăbească. Ţinea în dreapta lui o sticlă de un kilogram cu borş alburiu, fierbând fără încetare, şi făcând să sară cu zgomot dopul abia vârât în gâtul sticlei, iar el murea de râs şi îl vira fericit la loc, arătând cui trecea, cunoscut sau necunoscut, această împrejurare care ilustra, vezi bine, faptul că lui până şi borşul i se face cum trebuie, cu damf, nu e nimic să nu-i meargă lui cum trebuie, şi din când în când lăsa sticla de borş singură şi pornea legănat până în colţul străzii, unde se afla sediul U.T.C.-ului şi unde fusese birtul lui. Se oprea cu mâinile la spate în faţa lui, în mijlocul străzii, şi îl privea liniştit. Tencuiala ţinea, acoperişul ţinea, deasuin.

prea scria limpede „Daurică Portocală-fiul”, nu se stricase mare lucru, tejgheaua şi-o luase acasă, ridica mina mulţumit, şi cu palma spre intrarea fostului birt zicea împăcat şi nădăjduitor:

— Mulţumit, mulţumit! Vine şi timpul dumitale!

„Dumitale” se referea, sigur, la birt, care lua pentru el înfăţişarea unei fiinţe adevărate. Mai făcea odată cu mina, adică „răbdare”, şi se întorcea liniştit şi senin şi

vesel lângă sticla cu borş, căreia iar îi sărise dopul, şi el parcă asta aştepta, această confirmare a faptului că lucrurile merg bine, şi se topea de râs.

— Pe Octavian îl ceartă ea, îi spunea el lui Cernat, am auzit-o eu într-o dimineaţă, îl ocărăşte rău, săraca, zicea că „de ce trebuia să fii tu fudul, Octaviene, şi să-ţi pui tu ceasul după ceasul gării, şi să mori după ceasul gării, şi să ne laşi pe noi cum ne-ai lăsat, fără niciun Dumnezeu?” Mereu îl ocărăşte ea că şi-a pus el, fudul, ceasul după* ceasul gării. Vai de capul ei, însă mie mi-e frică că o să dea într-o zi un faieton peste ea, că ea nu prea vede pe unde umblă şi rămâne şi amărâta asta singură. N-au pe nimeni, nu ştiu de unde dracu’ sunt ei, că nu sunt din Bucureşti, sunt venite după el, după Octavian, după ce s-a încăibărit el niţeluş la Regie. Lume săracă, domnule, şi amărâta, pe unii i-a omorât americanii, pe alţii vrea să ne distrugă comuniştii dumitale, dumneata nu ştii, că eşti tânăr, crezi că o ţii aşa, numai cu cântări şi cu defilări. Stai să vezi când v-o pune la muncă şi când o să schimbe ei foaia. Acum e cazul mai ales cu cântările şi cu ce luaţi de la alţii, dar se termină, şi trebuie să puneţi la loc.

— Nu duce dumneata grija noastră, zisese Tudor Cernat, dumneata să ai grijă că iar ţi-a sărit dopul la borş şi acum dă pe dinafară…

— De, de de zicea râzând de bucurie că iar a sărit dopul Daurică Portocală, de de de să vezi dumneata rând s-o termina şi borşul meu, atunci să vezi… *

Carmia ieşea din curte, la poartă, şi îl lua pe el de braţ şi plecau la sediu. Asta se întâmpla de câteva ori pe săptămână. Rămâneau în sediu până noaptea târziu, ultimii, şi se iubeau cu o disperare şi cu o deznădejde fără margini, iar el era gata să piardă ultimele două examene, şi numai faptul că era activist U.T.C. îl salvase de la o exmatriculare greu de trecut peste ea. Erau atât de tineri şi deschiseseră ochii unul pe altul şi se descoperiseră, descoperind, astfel, şi viaţa, şi dragostea, şi lacrimile, şi durerea iubirii, şi nopţile de insomnie, şi sleirea puterilor din dăruire, şi ameţeala şi lingoarea – trăiau ca în vis şi

cântau cu un zbucium epuizant în fiecare seară la sediu *i „*Porniţi înainte, tovarăşi 11, şi aşteptau să rămână ei, ultimii, şi să se stingă luminile şi să se piardă în acel dulce necunoscut din care se desprindeau ca dintr-un somn greu, osteniţi, vlăguiţi. Umbrele fiinţei lor se târau noaptea de la sediu la casa Carmiei, şi ea se strecura dincolo de poarta de lemn, ca şi când ar fi alunecat, iar el rămânea încă multă vreme singur pe banca improvizată, apoi pleca şi el, călcând fără să simtă pământul sub picioare, plutind, şi nici trupul lui nu mai avea parcă greutate. Ducea mina la frunte, şi mina parcă nu era a lui. Îşi răsfira părul pe fruntea înaltă, şi fruntea parcă nu era a lui, o simţea rece şi ţinea palma lipită de ea, şi răceala parcă era a paknei, fruntea lui era fierbinte…

Liniile de tramvai se desfăceau în faţa lui ca un evantai, parcă erau liniile vieţii din palma lui rece, sau fierbinte, şi el sta în mijlocul nopţii nehotărât pe care să apuce, care era linia cea mai fericită pentru el. Se uita la lumina felinarelor în palmă şi căuta acolo linia care ar fi trebuit să-i arate lui viitorul fericit, şi apoi să pornească şi el pe linia de tramvai care l-ar fi dus spre fericire.

Daurică Portocală avusese dreptate. Mama Carmiei nimerise curând sub roţile unui camion şi fusese strivită, într-o dimineaţă de la sfârşitul primăverii, când Tudor Cern at terminase facultatea. Era un soare strălucitor, rouă se răsfăţa sub razele lui de foc şi se topea, arţarii înfrunziseră, şi frunzele lor crescuseră câineşte, se făcuseră cât palma, lumea ieşea prin curţi şi se bucura în neştire din nimic. Sunt dimineţi din astea când până şi cei mai nenorociţi dintre oameni se simt în stare să uite povara vieţii lor nefericite şi să-şi îndrepte spinarea şi să tragă aer tare în piept şi să spere.

— Oamenii nevinovaţi mor mai ales pe timp frumos, Zisese Daurică Portocală, aflând vestea, ca să le pară rău că n-au avut timp să se bucure de viaţă. Vai de capul ei.

Dumnezeu s-o ierte, ea a scăpat, să vedem însă ce face amărâta asta mai mică, că n-au pe nimeni pe lume.

Înmormântarea o făcuse primăria de raion. Vecinii,

vecinele încropiseră o pomană scurtă în curtea cu arţari. Daurică Portocală stătea în capul mesei şi închina liniştit cu fiecare dintre cei şapte-opt meseni cu muierile lor, vinul era pus de el la bătaie, fusese cumsecade, tot el împărţise şi nişte creiţari la mătuşile cimitirului care o jeliseră, căci nu plângea nimeni după ea, Carmia se istovise, nu mai avea nici lacrimi, nici glas, nici putere, nu zicea decât „Acum trebuie să mă iei şi pe mine, Doamne! Abia împlinise optsprezece ani, şcoala de menaj se desfiinţase, diploma ei nu folosea la nimic. Se ţinea de marginea coşciugului de brad mirosind a răşină, pusese fruntea pe fruntea rece şi pudrată prosteşte a maică-sii, şi abia şoptea: „Unde mă duc eu, mama mea, acum, unde mă duc eu acum, de ce m-ai lăsat tu acum?”

— Noroc! zicea liniştit şi împăcat Daurică Portocală, ridicând paharul deasupra capului şi privind culoarea frumoasă a vinului rubiniu. Nu e rău nici la pomana de om sărac, nu e rău… Păcat că el nu mai ştie, să se bucure şi el că lumea e mulţumită.

— Doamne, domnule Daurică, se poate să vorbeşti dumneata aşa, Doamne iartă-mă, zise o vecină care şedea rău, cu chirie scumpă, la numai câteva case de acesta, şi care se şi gândise să-l roage pe bârtaş să o primească la el.

Ea era văduvă şi mai tinerică, el neînsurat, fiindcă luat cu birtul nu prea avusese timp, ar fi fost un gând şi un vis. Daurică ştia şi se gândise şi el la această împrejurare. Îi era şi lui urât câteodată, acum, singur, şi fără birt, şi neavând cine să-i gătească şi să-i deretice şi să mai schimbe cu el o vorbă, fiindcă nu putea nici el sta toată viaţa, sau măcar până şi-o lua birtul înapoi, la poartă, cu sticla de borş alături.

— Domnul le potriveşte pe toate, madam Veto, zise el, cu blândeţe şi cu filosofie. Îi strânge şi pe cei buni, şi pe cei nebuni, la timp, rar ia el înainte pe câte cineva, ascultă-mă pe mine… Dânsa, săraca, adică moarta „Nu mai avea niciun rost, mai rău e de cei care au rămas. Pe urmă mai e cazul să ne mai îngrijim şi noi, zise el, în sfârşit, cu speranţă pentru madam Veta, care se şi ridică să mai

strângă din talere, şi mai ales pe al lui Daurică Portocală, din capul mesei.

Peste trei zile Carmia plecase cu Tudor Cernat pe şantierul pe care el fusese repartizat, şi toamna, într-o scurtă permisie, se duseseră la el acasă, într-un fel de târguşor de sub munţii Parângului, şi el o prezentase părinţilor lui, învăţători în acel sat cu ambiţie de urbe, şi ei o acceptaseră fără întrebări. Era soţia lui, doar, iar el unicul lor fiu. Pe urmă se duseseră amândoi la Sfatul raional şi se căsătoriseră civil, ea era însărcinată şi se urâţise brusc, faţa i se lăţise şi i se tumefiase, îi apăruseră pete cafenii pe fruntea atât de albă şi de palidă, o durea mereu capul şi plângea mereu, şi o uita Dumnezeu cu gura căscată în faţa geamului deschis. Nu-i prea dădea în gând să facă nimic, cum lăsau casa când plecau la şcoală socrii ei aşa o găseau la întoarcere. Într-o seară, ultima din permisia de zece zile, obţinută special, pentru această căsătorie, de Tudor Cernat, făcuseră o masă şi invitaseră câţiva prieteni, tot învăţători, care veniseră cu nevestele, iar unul din ei şi cu o fată, cea pe care părinţii lui Tudor Cernat i-ar fi dorit-o de soţie. Aceasta terminase atunci Normala şi se afla în primul ei an de apostolat, o munteancă iute, neastâmpărată şi veselă. Râdea cu poftă şi sănătos, se ridica de zece ori de pe scaun şi fugea să ajute la pusul felurilor de mâncare, şi părinţii lui Cernat o mâncau din ochi, iar ea, Carmia, şedea ascunsă în scaunul ei, nu mai rămăsese din ea decât părul de smoală fierbinte şi lucioasă şi ţuguiul burţii peste care ţinea, vlăguită, mâinile mici şi fără viaţă, neputincioasă şi incapabilă de vreun gest din care să se vadă că e şi ea acolo, că înţelege şi ea şi se bucură fiindcă s-a căsătorit, şi că e nunta ei, aşa amărâtă cum este, dar a ei, şi că toţi ciocnesc şi pentru ea, şi pentru viitorul ei şi al lui Tudor, care mereu ieşea şi el să ajute la adusul felurilor şi să o ajute pe învăţătoarea aceea tânără şi veselă. Iar ea îi vedea cum le stă lor bine la amândoi, înalţi amândoi, şi subţiri amândoi, şi veseli amândoi, şi cum se ciocnesc ei întrecându-se să servească şi să vorbească cu nuntaşii puţini, şi chiar cu ea, cu

Carmia, şi toată lumea vedea cum le stă lor la amândoi bine, însă ea, Carmia, nu avea putere nici asta să înţeleagă. Se simţea străină aici, şi era străină aici, nimeni şi nimic din toţi şi din tot ce se afla de faţă nu respira aerul ei, şi ea simţea pustiul care o înconjura, şi se gândea că nici în altă parte nu se afla nimeni ai ei. Părinţii ei nu avuseseră niciodată pe nimeni, erau amândoi crescuţi la orfelinat, şi se simţiseră şi ei multă vreme străini şi singuri, căci multă vreme nu putuseră avea copii, şi abia la naşterea Carmiei pierduseră ei sentimentul că sunt singuri şi străini, şi îl căpătaseră pe acela că sunt, într-adevăr, o familie şi că ei s-au transformat în propriile lor puncte cardinale, aveau un rost şi un reazăm şi un sens. Şi când el, Octavian, îi spunea Carmiei „du-te la mama şi vezi ce vrea* sau ea îi spunea „vezi că te strigă tata44, ei simţeau nelămurit, şi unul şi altul, că în acelaşi timp şi unul şi altul spun, pentru prima dată, cuiva mamă şi tată şi că, deci, încep să existe şi ei cu un început, ca toţi ceilalţi oameni care se caută şi se găsesc întâi şi întâi în părinţii lor.

Îi curgeau lacrimile fără voie pe obraz, şi fără să ştie de ce se împreunau sub bărbie, şiroiau fără încetare, şi faţa ei umflată se făcuse şi mai urâtă.

— Ce e, ce s-a întâmplat? întrebase surprinsă tânăra învăţătoare. Carmia, de ce plângi? apoi toţi se neliniştiseră şi până la urmă şi Tudor, care o însoţise într-o cameră şi o mângâia, absent, pe fruntea palidă îmbrăcată într-o sudoare rece.

— „» e*

— Ai dreptate, zise Tudor Cernat, s-au împlinit şaptesprezece ani. Era ca acum, toamna, am uitat… Te rog să mă ierţi – şi se ridică sa vină înaintea ei să o sărute, însă ea se feri, şi apoi răsturnă pe masa lui de lucru din biroul de la Grup teancul de memorii şi de anonime şi de scrisori strict personale, şi el vru să o îmbrăţişeze iar, şi i se păru că ea se fereşte acum intenţionat. Recunosc, spuse el iar, am uitat, sunt de condamnat, mereu uit şi mereu uităm clipele noastre, le amânăm pentru mai târziu, şi acest mai târziu adesea nu ne mai aparţine, tu ai dreptate, iartă-mă.

— Tată! se auzi ca un ţipăt glasul Aliei, şi el se trezi sufocat de sărutările ei, pe frunte, pe obraz, pe ochi, pe gură, pe bărbie. Tată, ai adormit! Tata a adormit în fotoliu! Mamă, vino să-l vedeţi. Raluca, tata e aici, adormise în fotoliu! Săracu', mai zise ea şi 11 eliberă din îmbrăţişarea ei furtunoasă.

— Am ratat clipa revederii, se ridică el refăcut, parcă, după somnul adânc în care căzuse. Să o recuperăm acum!

— Bine aţi venit, spuse tot el atunci când Carmia şi Raluca intrară în living.

— Ştii cum am ajuns noi, pe bulevard, când ne plimbăm? – întrebă cu glasul ei fără putere Carmia, drept răspuns la încercarea lui de a-şi impune un aer devotat categoric ideii de familie, măcar în seara aceasta, când într-adevăr şi iarăşi se considera vinovat faţă de ele.

— Cum? întrebă el, tot jovial şi vrând să treacă peste momentul uşorului sau gravului reproş pe care îl bănuia în întrebarea Carmiei. Cum? Ia să auzim! Cum au ajuns fetele directorului-general Tudor Ceroat pe bulevardul cu castani al capitalei noastre?

— Ca orfanele lui Tudor Cernat de la Grup…

Şi seara fu din nou ratată şi se petrecu ca orice seară dintr-o zi oarecare, a unei săptămâni oarecare, cu şase-şapte telefoane, la care Tudor Cernat fu nevoit să răspundă lung şi cu obositoare explicaţii, şi epuizante explicaţii, iar Alia adormi în scaun, şi Carmia o luă, ca de obicei, în braţe şi o puse în patul ei".

— NICIODATĂ, ZISE COSTACHE POENA RU, DAR ABSOLUT niciodată nu m-am gândit că într-o zi *o* să ies la pensie. Adică, vreau să spun că niciodată nu mi-am închipuit că noi o să ieşim la pensie. Eram lucrător aici, în oraş, la pielărie, la Simian. Fratele lui, ţărănistul, era rezident regal pentru ţinutul Olteniei. Fanteziile lui Carol al II-lea, bănuiesc că le cunoşti, deşi tu eşti foarte tânăr.

— Nici eu nu mai sunt atât de tânăr, poate pentru dumneavoastră, astăzi, pentru mine, însă, cred că sunt mai bătrân decât aş fi meritat, şi după vârstă şi… dar nu mai continuă.

Viaţa trecuse peste el cu o cruzime pe care nu o meritase şi asta el nu voia să mai spună, se ferea să scoată în lumină acest nefericit merit al unei existenţe pe care, ca orice om, şi-ar fi dorit-o, poate, mai aproape de bucurie. Se ferea, însă, şi faţă de el însuşi să întârzie asupra unui asemenea gând, chemat mereu înainte de zilele şi lunile şi anii care veneau spre el cu aceeaşi nerăbdare cu care el se ducea spre viitor. Îi era frică până şi de somn, i se părea că îl întrerupe din acest galop al timpului, îi era frică, o frică ascunsă, nemărturisită, ca o boală care îl rodea şi îl măcina cu otrava ei îmbătătoare, iar el ştia acest lucru, şi îl accepta, cum acceptă pustiirea propriei lui fiinţe un morfinoman. Îi era frică să întârzie asupra clipei şi să stăruie asupra ei şi să se bucure de ea, să guste pelinul ei în liniştea cuprinsă de înţelesul întreg şi rotund al acestei neînsemnate şi, totuşi, atât de hotărâtoare înfăţişări a timpului nostru şi a vieţii noastre de toate zilele şi de toate nopţile. Pentru el nu rămânea decât galopul timpului său către viitor şi viitorul către care el galopa, iar viitorul devenea mereu şi de fiecare dată alt viitor, către care el continua să galopeze la nesfârşit, urmărit şi gonit parcă de acea frică secretă că timpul nu-l aşteaptă, şi el ar putea să rămână dator.

Costache Poenaru sorbea cu o nemărginită plăcere cafeaua fierbinte, înfundat într-unul din fotoliile aflate într-un colţ, ca un salonaş al biroului său de prim-secretar, şi se lăsa cu satisfacţie urmărit, subliniind detaşarea deliberată cu care îşi reamintea trecutul. Aşează ceaşca, cu grijă, pe măsuţa joasă dintre fotolii şi continuă, căutând ochii lui Dumitru Dumitru, instalat în faţa lui şi făcând eforturi să nu se lase să se înţeleagă că este grăbit

— Mi se pare că era prin 38, într-o toamnă, ca acum, toamnă frumoasă, bogată, se copseseră strugurii şi treceau ţăranii cu carele pe bulevard, în sus, şi eu stăteam cu o fată pe una din băncile parcului, cu faţa la bulevard, şi ne uitam la carele cu struguri şi la ţăranii care minau boii şi tot bulevardul mirosea a struguri şi a struguri zdrobiţi. Cred că era într-o duminică, fata era nevastă-mea de

acum, era lucrătoare la o abagerie, lângă podul Vinerii Mari, nu se mai cunoaşte nimic azi, unde sunt blocurile albastre. Ne ţineam de mină şi ne uitam la carele cu struguri. Gemeau de greutate, şi în urma lor am auzit izbucnind talgerele unei fanfare, parcă mi-au trecut prin creieri, şi imediat a început să cânte fanfara, umplând bulevardul cu vaietul ei sfâşietor, şi ne-am ridicat amândoi, tot ţinându-ne de mină, să vedem ce e. Dinspre cartierul ofiţerilor, de pe străduţa aceea măruntă, venind în pantă spre bulevard, ieşea un dric uriaş, argintiu, cu pereţii de sticlă, legănindu-se greoi pe arcurile înalte, cu patru cai îmbrăcaţi în valtrapuri negre şi, înainte, nişte copii care duceau crucea şi prapurele, iar în urma dricului se înghesuia o grămadă de lume, cu coroane şi cu coşuri pline cu sticle de vin şi colaci de pomană. Fanfara se înşirase pe colţul străzii spre bulevard, şi cum a trecut dricul de răscruce, s-a repezit înaintea lui, şi iar a început să cânte, ţi se sfâşia inima, şi când scădeau trompeţii şi ce or mai fi fost, se strecurau ţipetele unor femei, şi atunci iar izbucneau talgerele, şi iar creştea vaietul fanfarei, iar în urma ei se legăna dricul acela cât casa. Veneau în sus, pe bulevard, după carele cu struguri zdrobiţi ale ţăranilor. Domnule, şi era un timp frumos, o blândeţe de timp, să fi fost cam trei sau patru după-amiaxa, tot oraşul se strânsese în urma dricului, nimeni în afară de mine şi de nevastă-mea nu se afla pe margine, mă asculţi?

— Da, confirmă Dumitru Dumitru trăgându-şi manşeta cămăşii peste ceasul la care furase cu coada ochiului.

Se apropia opt şi jumătate. Îşi calculase timpul, ca de obicei, drăceşte, şi simţea că îşi pierde răbdarea, îl aştepta o zi complicată, apoi întoarcerea aici, în oraş, pentru că a doua zi urma să aibă loc instalarea lui în locul acestui bătrân care părea să-şi fi aflat o linişte şi o împăcare desăvârşită în ho târî rea de a se retrage la pensie, cu doi ani înainte de a fi împlinit şaptezeci şi care şi începuse să joace lipsa de griji şi patima pentru amintiri a pensionarului, deşi, în adâncul lui, nu-l credea. Inteligenţa

omului din faţa lui era proverbială, o inteligenţă rea, ascuţită, şi nu o dată veninoasă, de plăcerea veninului, însă, nu din aceea a răutăţii, căci altfel era un om cu un suflet mare şi, de asemenea, vestit pentru înţelegerea lui omenoasă şi iertătoare de atâtea ori în împrejurări care poate că n-ar fi meritat iertare. Însă şi această iertare costa mai mult decât o pedeapsă cumplită şi se spunea că era mult mai bine să nu te întâlneşti cu această iertare, căci umilinţa ei era zdrobitoare.

Nu-l credea capabil de a accepta liniştea şi lipsa de griji a pensionarului, după cum nu-l putea crede ca numai vârsta şi boala, adevărate amândouă, erau singurele care îl îndemnaseră să ceară pensionarea. Inteligenţa acestui om părea să fie mai presus de toate izvoarele acestei hotărâri, şi Dumitru ar fi vrut, totuşi, să pătrundă sensul acestei decizii, căci nimic nu făcuse acest om de-a lungul timpului său şi al vieţii sale fără o judecată anume şi fără un sens anume şi chiar fără un ecou anume, atunci când dorise şi reuşise să evite anonimatul şi să iasă din anonimat.

— Va să zică mă asculţi, reluă Costache Poenaru amintirea asupra căreia voia să-i atragă atenţia lui Dumitru Dumitru, iar acesta înţelese că bătrânul joacă în faţa lui un rol, cu plăcerea cu care toţi bătrânii ţin să facă din întâmplările vieţii lor o parabolă.

— Când au trecut de noi, şi dricul şi lumea şi trăsurile care veneau după ei, dacă obosea cineva să se suie în ele, fiindcă ştii că cimitirul e departe, la dracu-n praznic l-au pus, care l-or fi pus, în sfârşit, dacă mai erau zece, cincisprezece amărâţi, între ei măturătorii oraşului, toţi, şi cine or mai fi fost, unul din ăştia zice, tare, mi se pare că era şi afumat el niţel, şi ştii cum e omul, ai dracului, până la urmă se bucură şi la câte o înmormântare, pentru că îşi dă seama că el e încă viu, zice: „Domnule, să apuc eu să mor ca domnul prefect, la douăzeci de ani după pensie, să mănânc eu pensie douăzeci de ani, şi sunt mulţumit!” „Vezi de treabă, zice o muiere, care şi ea era cam afumată. Se ţinea de umărul lui şi râdea ca o proastă ce era. Vezi de treabă, că nici după

douăzeci de ani de pensie nu te saturi, că la noi e pensia mică…” înţelegi? întrebă Costache Poenaru.

— Nu prea înţeleg, se feri, părând nedumerit, Dumitru Dumitru, zău nu prea înţeleg!

— Ei, nu înţelegi, începu să râdă satisfăcut Costache Poenaru. Înţelegi foarte bine, Când m-am hotărât să ies eu la pensie, mai pe primăvară a fost asta, când am fost eu bolnav… nu ştiu dacă ai auzit?

— Am auzit, încuviinţă Dumitru Dumitru, şi chiar aşa şi era.

Pe primăvară, se zvonea că bătrânul acesta, care părea să nu fi fost niciodată, în viaţa lui, bolnav de ceva, şi care nu fusese, într-adevăr, şi se lăuda că nu ştie ce este doctoria şi care uitase să-şi mai ia concediu, şi privea cu o îngăduinţă umilitoare pe cei din jurul lui veniţi să-l anunţe că, în sfârşit, au ostenit şi ei sau i-a pus şi pe ei jos câte o suferinţă, înspre primăvară se zvonise că fusese şi el însemnat de trecerea anilor şi că doctorii l-au pus repede sub o observaţie plină de semne de întrebare şi îl ţinuseră cu forţa într-o clinică de unde, până la urmă, plecase, lăsându-i destul de descumpăniţi, pentru că împotriva bănuielilor lor şi a concluziilor lor el se înzdrăvenise şi arăta ca un brad, înalt şi spătos, şi mergând iar drept şi călcând sănătos. Avea un mers de om încrezut şi care se ştie frumos şi era într-adevăr un bărbat frumos, cu un cap, acum, la aproape şaptezeci de ani, de leu bătrân şi senin, cu nişte ochi albaştri aprinşi, privind viaţa cu o veselă amărăciune. Nu era însă deloc îngâmfat şi nici dispreţuitor, cum lăsa câteodată să se înţeleagă, viaţa lui întreagă era plină de mărturii despre o frumoasă înţelegere a datoriei împlinite, şi tocmai de aceea Dumitru Dumitru nu putea crede că hotărârea lui de a se pensiona nu vine şi ea tot dintr-o astfel de înţelegere.

— Ei bine, atunci, în primăvară, am simţit eu, într-o dimineaţă, că rostul meu adevărat s-a apropiat de capăt. Stăm la fereastra biroului, ieşisem din clinica unde doctoraşii ăia mă chinuiseră prea mult, ca să nu afle nimic ca lumea, revenisem aici, mă apucasem de treabă serios,

ştii cum e primăvara, şi într-o dimineaţă, cum stăm eu şi nu ştiu de ce dracu' mă uitam pe fereastră, am văzut cum plesniseră mugurii şi cum năduşea trunchiul fagului ăsta bătrân pe care l-am păstrat eu aici în mijlocul oraşului, şi mi-am adus aminte câţi ani am. Nu că aş fi uitat eu vreodată câţi ani am, însă nu mă interesa, nici de ziua mea nu mă gândeam aşa grav la câţi ani împlinesc. Eu îmi sărbătoream 3 iua de naştere, nu vârsta, pricepi?

Dumitru Dumitru renunţase să mai fure cu coada ochiului ceasul de la mină, bătrânul pusese o palmă pe măsuţa rotundă dintre ei, ca şi când ar fi vrut să-l ia martor la o confesiune şi ca şi când ar fi făcut gestul unui jurământ. Pe faţa lui se odihnea umbra viratei adevărate, cenuşie şi tristă. Se lăsase o linişte nouă în acest cabinet în care el, Dumitru, avea să înceapă să lucreze chiar de a doua zi în cea mai grea misiune din câte îi fuseseră încredinţate până atunci, în acest cabinet în care peste o zi, numai, avea să înţeleagă că viaţa îl aşteaptă să o ia din nou de la început şi în care avea să înţeleagă că pentru el acest „din nouu rămânea singurul adevăr la care avea dreptul şi la care putea nădăjdui şi prin care se putea împlini destinul său.

— Mi-am adus aminte câţi ani am, repetă bătrânul, şi iarăşi se lăsă o aripă scurtă de linişte. M-am lipit cu fruntea de geam şi am rămas cu ochii pe linia bulevardului, cum cobora printre platanii şi teii cu mugurii plesnind de sănătate, şi am văzut urcând dricul acela argintiu, şi am auzit pur şi simplu talgerele. Îţi imaginezi? Totul se petrecea, fireşte, în amintire, dar amintirea era pusă, acum, în mişcare de conştiinţa vârstei, iar vârsta îmi atrăgea atenţia cine sunt. M-am retras de la geam şi m-am aşezat la birou între VTafurile de hârtii şi de situaţii şi de dosare, am pus mina pe un creion să încep să lucrez, şi în loc să scriu ce trebuia, am scris, pur şi simplu, şaizeci şi opt de ani! Nu poţi să înţelegi, se îndoi el, şi mai ales de faptul dacă Dumitru U urmăreşte cu atenţie şi cu interes real.

— Ba da, zise acesta

Bătrânul surâse îngăduitor.

— Numai când vei ajunge în situaţia mea vei putea spune cu sinceritate că înţelegi… Şi iar am scris şaizeci şi opt de ani, şi atunci m-am ridicat de la birou şi am început să mă plimb prin încăpere. „Poenarule. zic, n-ai demnitate, ori cea mai grea dovadă de demnitate acum trebuie să o dai, când îţi recunoşti vârsta şi adevăratele puteri şi când ai curajul să spui, tu singur; Să vină cineva mai tânăr, e dreptul lui şi e dreptul vieţii, şi eu am demnitatea să respect acest drept…”

Atunci a intrat băiatul ăsta care e şef de cabinet şi care e foarte bun, iar eu ţi-l recomand călduros, a intrat pe uşă şi mi-a spus că mă aşteaptă Tudor Cernat, pe care îl chemasem special să mergem împreună, de dimineaţă, la el la Grup. Mi-am luat pardesiul, am coborât grăbit, m-am urcat cu Cernat în maşină, şi am pornit spre Grup. Eu însă, în clipa aceea şi în conştiinţa mea, făceam primul drum spre pensie. Te-am plictisit, zise el apoi, ridicându-se greoi şi obosit din fotoliu.

— Nu, răspunse Dumitru Dumitru, ridicându-se şi el nu fără să observe efortul cu care Poenaru izbutise să-şi îndrepte spinarea şi să stea în faţa lui, înalt, şi să pară puternic şi stăpân pe sănătatea lui întreagă şi stăpân pe el însuşi, şi pe tot ceea ce hotărâse.

Râdea liniştit, sigur pe el şi mulţumit de hotărârea lui, şi undeva, în adâncul sufletului lui, încolţise mândria, Se simţea mândru de curajul deciziei sale.

— Nu, reluă Dumitru Dumitru, însă nu înţeleg de ce aţi avut şi aveţi, chiar şi faţă de dumneavoastră, nevoie de mistica acestei explicaţii.

Dar chiar atunci îşi dădu seama că era el rău şi că intervenţia lui putea să rănească liniştea sinceră, totuşi, a acestui om, în faţa unei hotărâri care atrăsese atenţia asupra lui, activul nefiind obişnuit cu asemenea cereri din partea unor oameni care păreau să fie sortiţi să rămână pe baricade până când…

„— Dar, într-adevăr, până când? se întrebă şi Dumitru fulgerător-Intr-adevăr, până când? Unde se termină

misiunea noastră? N-am avut timp să ne gândim, încă, la acest lucru, şi nici acum se pare că nu avem timp. Trăim, încă, sub imperiul baricadei propriu-zise, ca în plină revoluţie armată…”

— Nu, dragul meu, vorbi înţelegător Costache Poenaru, n-aveam nevoie de nicio explicaţie şi nici de această mistică determinată de o vedenie, ca orice vedenie. Am avut, atunci, o clipă de slăbiciune, chinuit de frica neputinţei, nu a bolii, a neputinţei la care m-ar fi putut duce boala bănuită de doctori şi, până la un loc, şi de mine. Chinuit de această frică, am avut, îţi spun, o clipă de slăbiciune mai omenească decât mi-ar fi stat mie bine, şi mai bătrânească decât aş fi bănuit eu din partea mea, care uitasem pur şi simplu că mă apropiam, totuşi, de sfârşit. M-am gândit mult apoi, deşi hotărârea fusese luată, nu pentru că aş fi avut nevoie de explicaţii anume, dar în drum spre Grup, în dimineaţa aceea, am înţeles ce învăţăm noi încă foarte greu. Să ne retragem la vreme, să ne retragem la clipa potrivită, să ne retragem în picioare, cu conştiinţa că ultimul nostru act politic, ultimul nostru mare act politic, de conştiinţă şi demnitate, este acest curaj de a lăsa locul altuia mai tânăr şi mai puternic.

Redevenise iarăşi bărbatul puternic dintotdeauna. Patima argumentelor îi redase liniştea de la începutul discuţiei şi detaşarea senină cu care povestise momentul de slăbiciune, ca şi când nu ar fi fost al lui, ci o întâmplare care 11 fermecase pe el. Dumitru înţelese că bătrânul avusese nevoie de această confesiune, era în ea şi jocul deliberat al omului ce se pregăteşte să părăsească scena, dar şi lecţia unui mare curaj şi, iarăşi, un gest bine calculat de acest om care nimic nu făcuse în viaţa lui fără rost şi care sâujise revoluţia cu o credinţă lucidă, mereu capabil să înţeleagă faptul că fiecare soldat al ei este, în aceeaşi vreme, şi un simplu soldat, şi o ipostază specifică a unui mod de a interpreta istoria

— Vezi, adăugă, în încheiere, Costache Poenaru, întinzându-i mâna de rămas bun, noi nu suntem numai carnea de tun a revoluţiei, ci şi creierul ei, şi râse iarăşi,

pentru a atenua, parcă, cruzimea adevărului cuprins de afirmaţia sa. Ne vedem diseară, să punem împreună la punct ultimele detalii ale plenarei de mâine. Apoi îl conduse pe Dumitru până la uşă, despărţindu-se de el cu acelaşi fel al lui de a fi, vesel-ironic, petrecându-l cu ochii săi albaştri, mijiţi, încât nu ştiai sigur dacă privirea lui este cald înţelegătoare sau numai superior ironică, însă fără răutate, ca şi când ar fi privit de la înălţimea vârstei.

Tudor Cernat, care aşteptase în anticameră mai bine de un sfert de ceas, ieşise în hol şi se plimba însoţit de secretarul organizatoric al judeţenei, un bărbat în vârstă, dar nu trecut cu prea mulţi ani peste cincizeci. Acesta îl ţinea de braţ şi ţinea să-i explice cu insistenţă ceva anume, ce Tudor se făcea că nu pricepe.

Când Dumitru ieşi din anticameră, cei doi se întoarseră cu faţa spre el, grăbiţi amândoi să-l salute, iar secretarul organizatoric, cu un accentuat respect rezervat. Dumitru Dumitru nu mai avea însă timp de amabilităţile de rigoare şi le evită, explicându-i lui Cernat că întârzierea îl depăşise şi pe el şi că îl roagă să-l însoţească până la Grup, în maşina lui, drumul trecând, oricum, prin faţa Grupului

— Bine, admise acesta, şi se despărţiră repede de secretarul organizatoric, oprindu-l să-i mai conducă pe scările care coborau în holul de la ieşire.

Acelaşi portar îl salută pe Cernat cu veselia lui complice şi prostească. În faţa intrării îi aşteptau cele două maşini. Dumitru îl invită pe Cernat să conducă el, şi până la Grup merseră numai ei amândoi, urmaţi îndeaproape de maşina pusă la dispoziţia lui Dumitru.

Începuse iar zăpuşeala, soarele se urcase repede deasupra oraşului şi îl biciuia fără milă. Ieşiră pe podul Vinerii mari. ocolind un şir de căruţe munteneşti, târând după ele, în lanţuri scurte, zgârcite, câte un câine jigărit, împotrivin

11 – Clipa du-se idiot şi lăsându-se, un timp* sugrumat de zgarda de sârmă, apoi alergând cuminte în trapul mărunt al cailor deşelaţi de poveri, neţesălaţi şi păroşi, şi cu urechile ascuţite, sforăind fără vlagă şi

trăgând mereu* cu smucituri de cap, hăţurile prea strânse. Săreau sein tei pe piatra caldarâmului de sub copitele cailor, însă trapul lor era mai mult pe loc, căci bietele căruţe cu coviltire înalte abia înaintau înşirate pe mijlocul drumului, încurcând circulaţia, iar ţăranii nu prea păreau să se sinchisească de claxoanele maşinilor, care se îngrămădiseră în spatele lor, camioane şi furgonete şi Gaz-uri, şi cele două automobile abia reuşiseră să se strecoare şi să alunece nestinghei de in bătaia soarelui nemilos.

— Bătrânul m-a făcut să întârzii, zise Dumitru Dumitru. Sper că ai înţeles. M-a pus, pe neaşteptate* în faţa unei mărturisiri dureroase şi a unei explicaţii care n-a făcut decât să întărească proverbiala lui inteligenţă drăcească…

— E foarte bolnav, răspunse Tudor Cernat. Mi-a spus, aseară, directorul meu adjunct că e ţinut sub observaţie de medici, deşi el nu vrea să recunoască, însă pensionarea el a cerut-o, din proprie iniţiativă. În orice caz, e un tip, ştie să moară în picioare. Ştiţi că a fost muncitor aici, în oraş, la pielăria lui Simian?

— Ştiu, confirmă Dumitru Dumitru, şi îi face o mare plăcere să amintească această condiţie categorică a extracţiei sale de clasă, deşi o face fără ostentaţie, în timp ce alţii au început să uite de unde vin, şi uneori se feresc elegant să mai pomenească începuturile lor, când nu aveau maşină, şi vilă, şi secretară, şi mai ştiu eu ce.

Tudor Cernat nu mai răspunse. Nu-i conveni nici referirea la vilă. Nu ştia exact dacă Dumitru nu face o trimitere la el. Tăcu, păzind concentrat la volan. Ajunseseră în lunca râului furtunos, care slujea Grupului lor şi care fusese trecut de constructori prin câteva rânduri de baraje, iar şoseaua aluneca exact pe deasupra acestor baraje, plutind argintie peste apele negre, apoi intra în lunca umbrită de sălcii şi plute bătrâne şi se strecura umilă sub frunzarele arse de seceta şi lucind subţire în vântul tremurător, ridicat» poate, de iureşul valurilor înspumate.

— Aflu, Tudore, că la tine la Grup a fost trimisă o

brigadă de control, zise, în sfârşit, Dumitru Dumitru, căci Cernat aştepta sigur această discuţie: era convins că acesta era rostul invitaţiei de a se întâlni ei amândoi, acum, dimineaţa, înaintea plecării lui Dumitru. Îl ştia iute şi nerăbdător, şi mai ştia cât ţine Dumitru la el, şi era sigur că nu va întârzia să-l întrebe.

— Aflu şi eu, zise Tudor Cernat după un timp.

Ţinea ochii mereu înainte, cu o grijă falsă la drumul liber şi, cât se vedea, pustiu. Nu mai trecea nimeni pe el. În depărtări se zăreau coşurile înalte şi fumegânde al fabricilor, pe urma înghiţite de culmea unui deal cu vii arse, ruginite, cu strugurii lucind ca nişte ochi de sticlă uriaşi în lumina uleioasa a soarelui.

— Nu ştiu să mă descurc cu impostorii, cu leneşii, cu oportuniştii, n-am maniere pentru ei, iar eu sunt singurw râse amar, fără să întoarcă însă capul spre Dumitru Dumitru… Dar, ca să fiu drept, cu mine brigada n-a apucat să vorbească. Ceea ce ştiu este de la directorul meu adjunct Cei oare sunt chemaţi la discuţii de brigadă sunt, deocamdată, cei pe care i-am pedepsit eu, câţiva demagogi ordinari, agresivi şi neputincioşi când e vorba de muncă, dar cu foarte multe veleităţi şi cu foarte multe relaţii-ştiţi povestea noastră cu acest adevărat sistem al relaţiilor, care a început să funcţioneze ca un sistem social paralel…

Dumitru Dumitru nu răspunse nimic un timp. Privea panglica de asfalt, şerpuind acum printre porumbişti înalte, nesfârşite porumbişti ruginite şi zdrenţuite, cu frunzele de aramă tremurând în vântul care se strecurase printre ele şi le făcea să şuiere uscat şi monoton.

Tudor Cernat conducea liniştit, maşina aluneca uşor, aproape fără viteză şi Dumitru Dumitru bănui că acesta prelungeşte intenţionat drumul lor împreună, căci până la Grup nu mai erau decât câţiva kilometri, vrând să afle care e punctul lui de vedere.

— Alaltăieri, în avion, rupse tăcerea Dumitru Dumitru, m-ai lăsat să înţeleg că te simţi suspectat, că se iau referinţe despre tine, că eşti mereu analizat fără să fii de faţă…

Tudor Cernat întoarse capul spre el, zâmbind, a\ ea aerul că se scuză şi în acelaşi timp că socoteşte nepotrivită referirea lui Dumitru Dumitru.

— Nu-i aşa? insistă Dumitru Dumitru, vădit contrariat de privirea lui Cernat, care se schimbase acum într-un reproş melancolic.

— În avion adormisem, ceea ce am spus era la ieşirea dintr-un coşmar, am, din nefericire, câteodată, asemenea coşmaruri…

În faţă răsăriră brusc coşurile înalte, fumegânde, o dâră roşie murdară însemnase cerul senin înainte de a fi descoperită ţevăria alambicată a Grupului şi, la bifurcarea şoselei, Cernat opri maşina într-un refugiu asfaltat, înconjurat de bănci şi de ronduri de flori. Orizontul întreg era barat acum de zidurile cenuşii-negre ale fabricilor, de schelăria de fier a noilor construcţii, de păienjenişul reţelelor electrice. De jur-împrejur porumburile fuseseră arse sub presiunea înaltei şi joasei tensiuni, cablurile atârnau cu burţile ostenite de la un stâlp la altul, o pulbere fină, albă, pustiise şi iarba, trandafirii, şi panseluţele se sufocau lent în aerul saturat de vapori de clor, la marginea refugiului o plută subţire îşi arăta rănile tulpinii, parcă ar fi fost mâncată de un cancer, coaja ei argintie se spărsese din loc în loc şi se înnegrise, se scorojise, lăsând să se scurgă afară o sevă gălbuie, uleioasă, ca un puroi.

Un camion plin cu oameni trecu pe lângă ei în plină viteză, luând curba pe două roţi şi intrând pe şoseaua care ducea la Grup, claxonând fără încetare. Oamenii purtau toţi măşti de gaze şi salopete de azbest şi aveau înfăţişarea unor scafandri.

— O temă, ca la armată, în vederea unei posibile avarii. O idee a mea, condamnată de unii, însă eu mă încăpăţânez să cred în ea. Ar trebui să fiu şi eu de faţă, se explica Cernat. Îmi pare rău.

Dumitru Dumitru coborî repede, înţelegător şi aprobator, din maşina acestuia şi îşi luară rămas bun grăbiţi.

— N-am terminat ce aveam să-ţi spun, nici n-am

început, de altfel, dar acum o să avem mai mult timp, promise Dumitru Dumitru.

— Un singur lucru v-aş ruga, zise Tudor Cernat, şi mai ales acum, în situaţia nou creată prin venirea dumneavoastră aici.

— Ce? întrebă acesta brusc interesat şi cu un alt ton decât până atunci, dominator, părtaş, preocupat ca de ceva ce începea să îi aparţină şi, în acelaşi timp, cu sentimentul deciziei şi al concluziei ultime, iar Tudor Cernat simţi schimbarea de atitudine şi înţelese că Dumitru pusese acum întrebarea cu sentimentul unei răspunderi anume. „Acum e prim-secretar, îşi zise el, îi aparţin ca subaltern, înţelegi

— V-aş ruga, şi ţin foarte mult la această rugăminte şi la respectarea ei, ca în acest caz, al meu şi al situaţiei mele, să fiu lăsat să mă descurc singur. Nu e vorba de vreun orgoliu, adăugă el, văzând chipul surprins al lui Dumitru, în niciun caz, însă am convingerea că e momentul să stăm fiecare pe picioarele noastre şi să suportăm fiecare ce meritătm.

Camionul intrase pe porţile mari, de fier, ale Grupului, deschise la insistenţele claxonului de alarmă.

— Du-te, zise Dumitru Dumitru. O să mai vorbim. La revedere.

Se urcă în maşina care îl aştepta şi îi spuse şoferului că se grăbeşte.

— Nu mă cunoaşteţi, zise acesta, după o vreme, în care Dumitru Dumitru se cufundase în amintiri, absent şi la omul care conducea, şi la peisajul pe care îl traversa şoseaua.

Tudor Cernat avea douăzeci şi cinci de ani când ajunsese la el pe şantier. Era un băiat subţire şi înalt, cu o faţă mereu trasă şi nedormită, cu părul vâlvoi, răvăşit, căzuidu-i necontenit pe fruntea înaltă, în şuviţe rebele, pe care el le răsfira cu o mişcare reflexă a mâinii drepte. Aveai tot timpul impresia că e un tic. Vorbea tare şi agitat, lăsând impresia că atunci, în secunda aceea, se lua hotărârea ultimă, decisivă, capitală, iar el abia mai avea

timp să atragă atenţia că nu e bine. În general, intervenţiile lui păreau intempestive şi reflectau o stare de necontenită nemulţumire şi îi aduceau adesea neplăceri, iar ei se consuma şi se frământa, şi nu dormea, şi îşi făcea din mai nimic un milion de probleme. Dumitru sesizase de la început la el o stare de nelinişte lăuntrică, era ceva anume care îl ţinea într-o stare de veghe, exasperantă şi secătuitoare, şi totul se cunoştea pe faţa lui trasă şi în privirile lui, adeseori reflectând o îngrijorare vecină cu frică.

Stătea, ca toţi inginerii tineri, de curând repartizaţi pe acest şantier, urcat până în vârful muntelui, într-o baracă albă, de scândură, ocupa două cămăruţe cu un întreiaş la mijloc, care da direct în şoseaua pentru camioane şi basculante. Constructorul fusese un idiot notoriu, cum zicea şi Dumitru: pusese locuinţele oamenilor în marginea drumului, ca aceştia să nu se poată odihni niciodată. Doi sau trei metri îi despărţeau de albia acestui drum iniţial forestier, curat, neted, pietruit mărunt, acum desfundat şi spart, şi trei sferturi din an înecat de noroaie cleioase şi bălţi, şi sugrumat de gropi pe care nimeni nu avea timp să le astupe.

Dumitru îl cunoscuse într-o şedinţă furtunoasă, la începutul unei primăveri nestatornice, când şantierul lor fusese ameninţat să fie pur şi simplu ras de pe faţa acelor pământuri de revărsarea apelor, căci zăpada se topise fulgerător, în câteva zile numai, sub un soare de foc, şi din toate părţile, de pe toate coclaurile, şuvoaie nestăpânite se strecurau şi se zbăteau să-şi afle o ieşire, şi năvăliseră furioase şi izbiseră în barajul lor şi 11 fisuraseră. Atunci izbucnise şi scandalul pe apele murdare ale căruia se avântaseră câţiva constructori mai vechi şi doi sau trei ingineri de curând repartizaţi pe şantier, şi Dumitru Dumitru îi lăsase pe toţi să se arate la faţă aşa cum erau ei cu adevărat.

— Tudor Cernat, ceruse băiatul acela cuvântul, şi Dumitru îl întrebase pe directorul tehnic al şantierului, o somitate în materie, dar care trăia mereu sub semnul unei

nesiguranţe pe care apoi avea să o întâlnească şi să o înţeleagă şi la Tudor Cernat, dacă îl cunoaşte bine, sub raport profesional, pe acest tânăr, care de mult, de la începutul şedinţei, tot ridicase mina să ceară cuvântul.

Directorul tehnic îşi ispăşea, în această funcţie, neplătit şi în stare de arest, o pedeapsă, fiind considerat criminal de război, pentru că în timpul primei părţi a războiului construise nişte poduri peste ape greu de trecut altfel. Dar el construise şi podurile de pontoane peste Tisa în cea de a doua parte a războiului, însă nimeni nu mai stătuse să ia în consideraţie şi acest aspect al activităţii lui de barajist şi de viaductist. Condamnarea rămăsese condamnare, numai că barajul la care slujeau ei acum se dovedise imposibil de realizat fără contribuţia lui *şi* fusese scos din lagăr şi adus aici, unde lucra însoţit de o santinelă.

— Domnule director, ceea ce nu înţeleg eu, care sunt un tehnician, obtuz sau mai exact opac, robit, recunosc, calculelor, este că tot eu am construit şi podurile de pontoane peste Tisa, eram un simplu tehnician, mă înţelegeţi? N-aveam niciun grad, am făcut tot războiul ca elev TR, pe podurile mele au trecut aceiaşi soldaţi şi într-o parte şi în alta. Nu mă deosebea nimic de ei. Însă numai eu plătesc, înţelegeţi?

— Cine e băiatul ăsta? Ştie meserie? E ceva de capul lui? Pentru că mereu primesc reclamaţii în legătură cu el.

— Ştie, răspunse directorul tehnic, e tobă de carte, un an sau doi l-am avut student, pe urmă nu ştiu ce a mai făcut, n-a terminat, însă, cu o medie prea mare, după cum am văzut în diploma lui. Carte ştie, are vocaţie, are şi o voinţă rară, face acum a doua facultate, s-ar putea să ne întâlnim cu el mai târziu şi să ne amintim de el. Dacă, bineînţeles, are noroc.

— Tudor Cernat, zise Dumitru Dumitru, şi tânărul se ridică din bancă să ia cuvântul. Se aflau într-o baracă imensă, care servea şi de sală de mese, şi care mirosea înfiorător a mâncare de cartofi afumată, iar ei, conducerea şantierului, directorul, directorul tehnic şi secretarul de

partid, se aflau la un prezidiu improvizat exact în faţa ghişeului prin care se servea mâncarea şi care dădea în bucătăria din care răzbăteau şi efluviile de cartofi afumaţi, şi zgomotele vaselor şi ale unor cazane frecate cu îndârjire de cei care credeau că în felul acesta vor fi auziţi şi luaţi în seamă, ca oameni harnici şi morţi după curăţenie.

Intervenţia lui Tudor Cernat fusese intempestivă, agitată, plină de jigniri la adresa unor cadre şi chiar la adresa conducerii şantierului, lipsită total de tact, însă în esenţă dreptatea era de partea lui, care pledase împotriva lipsei de răspundere şi, mai ales, a fricii de răspundere, împotriva celor care mureau de frică cu planurile construcţiei în mână până luau o decizie, care treceau hârtiile de la unul la altul, şi iar înapoi, până să pună o rezoluţie, şi care strângeau pe o simplă hârtie zece semnături, şi el chiar arătase o astfel de hârtie înnegrită de semnături şi de rezoluţii care o trimiteau de la unul la altul, şi nimeni nu spunea nici „da (nici „nu”, ci să se ia avizul şi „de la”, iar acel „de la „cerea şi el avizul „de la „şi între timp, soarele, fără niciun aviz, topise zăpada, iar ei erau să fie şterşi de pe faţa pământului şi să nu rămână nimic de pe urma muncii lor decât această hârtie plină de semnături şi de trimiteri de la unul la altul. Ţinea coala înnegrită de rezoluţii deasupra capului, ca să o vadă toată lumea, şi bătea cu degetul arătător al mâinii drepte în ea:

— Iată ultima redută a fricii de răspundere, zicea el, o coală de hârtie. La patron, cu o asemenea demonstraţie de incompetenţă, rămâneam pe drumuri şi muream de foame. Aici; însă, la noi, unde totul ne aparţine, o asemenea hârtie ne ţine pe leafă o viaţă întreagă, ieşim liniştiţi la pensie, dormim liniştiţi, nu răspunde nimeni, nu plăteşte nimeni. Trăiască socialismul*!*

Se aşezase jos, la fel de agitat cum se ridicase, dar imediat se ridicase din nou, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, şi se dusese. la prezidiu, unde depusese referatul plin, într-adevăr, de rezoluţii, încât nu mai rămăsese niciun loc liber. Referatul îi aparţinea şi atrăgea atenţia că este necesară o intervenţie urgentă, care să prevină exact ce se

întâmplase: o rapidă topire a zăpezilor.

Seara, târziu, Dumitru se întâlnise cu el la sediul Comitetului de partid al şantierului, o baracă abia ridicată, rămasă netencuită şi în care frigul se afla mereu la el acasă. Biroul în care îl invitase Dumitru era vag încălzit de o sobă de tuci, un fel de godin, care vărsa căldura exact cât ardea focul în ea, imediat după aceea înghiţind ea însăşi.

Tudor Cernat continua să fie neliniştit. Întreaga lui înfăţişare era a omului care pendulează între decizia de a spune adevărul întreg şi spaima de risc. Era ceva nesigur şi nelimpede în modul lui de a se manifesta, deşi, aşa cum vorbise şi în şedinţa din după-amiaza aceea, se putea uşor observa că e, totuşi, paralizat la un moment dat de sentimentul riscului.

— Ai avut dreptate în tot ce ai spus, începuse Dumitru Dumitru, însă din nefericire nu ştii să vorbeşti.

Tudor Cernat îl privea nedumerit, părea să nu înţeleagă ce vrea să spună Dumitru.

„Ce ipocrit sântu, îşi spunea acesta din urmă în acel moment.

„Am început să repet lozincile celor care m-au făcut să-i dispreţuiesc. Ce dracu’ se întâmplă cu mine? w.

— Spune, măi băiete, e ce vrei, izbucni el, iar Cernat avu impresia că e supărat pe el.

— Am spus, zise el. De ce credeţi şi dumneavoastră că vreau altceva decât ce am spus? Am spus tot ce am avut de spus. Ne mănâncă birocraţia şi lipsa de răspundere. Ce să mai spun?

— De ce se plânge toată lumea de tine? mai întrebă Dumitru.

— Profesional? se interesă Tudor Cernat.

— Nu, zise Dumitru, nu se pung de inginer, se plâng de om.

— Atunci nu se plâng de mine, dar nu ştiu ei, sau ştiu şi le convine să se elibereze şi în felul acesta de orice răspundere. Se plâng de adevăr, tovarăşe director. Sunt incapabili.

— Incapabili ca meseriaşi?

— Nu, răspunse Tudor Cernat, sunt incapabili ca oameni. În spatele meseriei lor nu se află un om, se află un funcţionar penibil, fricos şi lamentabil. Ei ştiu foarte bine să calculeze orice problemă, însă nu sunt capabili să susţină rezultatul, pentru că nu ştiu dacă acest rezultat convine, şi atunci sunt în stare să şi falsifice rezultatul. Oamenii ăştia trăiesc o tragedie, o tragedie cumplită, mie îmi pare rău de ei.

— Iar tu eşti senin? întrebase Dumitru, deşi îşi dădea seama că tânărul inginer avea dreptate.

— Şi mie mi-e frică, răspunse acesta sincer, şi mie mi se pare că trăiesc câteodată o tragedie.

— De ce? întrebă curios acum Dumitru Dumitru.

— Pentru că, la o verificare rău intenţionată, eu pot apărea ca fiu de mic burghez, deşi sunt membru de partid, iar intervenţiile mele pot fd taxate drept un fel de răzmeriţă. Eu totdeauna am câte ceva de obiectat, şi încep să devin obositor, şi atunci, „acest inginer, fiu de învăţător de târg, fost ţărănist la Iunian, începe – să dea de gândit”.

— Şi? întrebă Dumitru Dumitru, care îşi aminti că Iunian fusese pe timpuri şeful unei fracţiuni a naţional-ţăraniştilor, idol al învăţătorimii gorjene, mai ales, şi că abia reuşise să se aleagă el, singur, în parlament, un om corect dar naiv, cum naivi fuseseră şi cei care crezuseră că prin el avea să răzbată adevărul lor în lume.

Tudor Cernat nu ştia cum să interpreteze şirul de întrebări scurbe ale lui Dumitru. Omul din faţa lui se arăta sincer interesat să asculte opinia hii, nu părea apoi nkd să se sperie de ceea ce spunea el, nici să interpreteze punctul lui de vedere, asculta aparent alb, era clar că nu se afla sub imperiul vreunor prejudecăţi şi că ţinea să cunoască acest punct de vedere.

Era directorul şantierului de la începutul lucrărilor, însă se ştiau prea puţine lucruri despre el. Trecea drept un om închis, nu ascuns, dar închis în el însuşi, evitând prieteniile şi stând retras. Mulţi credeau că este bănuitor şi neîncrezător, şi la început se feriseră de el. Putea fi

întâlnit mereu în zonele de lucru, asculta atent tot ce i se spunea, însă nu intervenea decât rar. Locuia singur şi nu se ştia dacă are familie, căci părăsea destul de rar şantierul, şi atunci, cum se aflase, ca să dea nişte examene la o facultate, în capitală.

Înfăţişarea lui era a unui om obosit înainte de vreme, dar oboseala era a feţei, nu şi a spiritului şi a trupului, căci altfel părea neostenit şi gata oricând să plece din birou, unde abia se întorsese ca să la muntele în piept de la început şi să treacă de la un lot la altul, unde i se cerea şi unde credea el că se simţea nevnja lui. În şedinţe vorbea puţin, şi concluziile lui erau de fiecare dată la obiect, scurte, şi se dusese vestea că e incapabil să spună o lozincă.

Reteza iute orice demagogie şi întreba, invariabile, pe cel care vorbea, dacă are, într-adevăr, ceva de spus.

— Şi, repetă el, iar Tudor Cernat zâmbi. Ce mai putea să adauge 2

— Pfe mine, zise Dumitru Dumitrur *nxi* mă interesează political iuniani-stă a învăţătorului Cernat, pe care, dacă vrei să ştii, L-am şi cunoscut, şi despre care trebuie să-ţi spun că am o părere mai constructivă decât fiul lui. Pe mine mă interesează cum gândeşte inginerul Cernat aici, pe şantier.

— Aş» gândese, se repezi Ceroat, prinzând curaj.

— Nu toţi. sunt incapabili, ripostă Dumitru, şi nu toţi sunt numai fricoşi. Poate că se gândesc mai mult decât tine înainte de a trage o concluzie sau de a lua o decizie. Eşti căsătorit, ai copii?

— Da, răspunse c’ernat, am o fetâţă> s-a născut aici, pe şantier; ea, cel puţin –, areo extracţie mai dară, încercă el să fie ironic.

— Şi totuşi, zise Dumitru, recunoşti singur că ai, câteodată, şi tu impresia că trăieşti o dramă, nu numai ei. De ce?

— Nu. ştiu, se arătă mirat şi el, Cernat – nu dorm uneori nopţi întregi, construiesc în imaginaţie bătălii după bătălii… Nu ştiu însă cu cine trebuie să mă lupt, de fapt, şi

de ce trebuie să ne luptăm ca să ne luăm singuri curajul propriei noastre răspunderi. Aţi văzut referatul acela înnegrit de rezoluţii? De cine ne ferim noi când ne baricadăm cu aceste interminabile trimiteri de la unul >a altul? De ce îngheţăm de spaimă după ce am spus, cu sufletul la gură, un adevăr elementar, la îndemâna oricui? De ce trebuie să-i spun eu colegului meu de institut, în şedinţă „tovarăşe", şi afară, el, să-mi spună mie, bine, măi Tudore, ţie nu ţi-e ruşine să mă pedepseşti în şedinţa, când puteai foarte bine să-mi spui asta în faţă, între patru ociil. fără niciun protocol, şi să-mi dai şi două palme? De ce trebuie să ne dedublăm fără niciun rost? întrebă el cuprins de înflăcărare.

— Aşa ai procedat tu? întrebă liniştit Dumitru.

— Nu, nu eux invers au stat lucrurile, însă le-am expus eu aşa, tot dintr-o falsă şi ipocrită modestie, sau cum dracu' să-i spun.

— Ce e mai important? întrebase Dumitru către sfârşitul discuţiei, cucerit şi de sinceritatea dezarmantă a tânărului inginer, şi de adevărurile lui, pe care el însă, din cauza vârstei, le exprima cu o ingenuitate care Le făcea fragile şi uşor de învins într-un context în care într-adevăr un „dau sau un „nuu presupuneau o răspundere complicată, iar cei mai mulţi oameni nu erau pregătiţi pentru ea.

— Ce e mai important? întrebase Dumitru. Să câştigi o astfel de bătălie, cum îi spui tu, cu pasul, pas cu pas, sau să pierzi, dintr-odată, un teren întreg, pentru care, apoi, să trebuiască să te baţi ca să-l recâştigi şi să o iei de la început?

— Nu înţeleg, se declarase incapabil să priceapă ce vrea Dumitru. Nu înţeleg parabola.

— Acum, zise Dumitru, zâmbind şi ridicându-se de la biroul lui modest din baracă, eu te rog să te mai gândeşti, şi când ajungi la o concluzie mai rumegată să vii să-mi spui.

Foarte curând, apoi, Tudor Cernat fu promovat şef de lot, şi numirea surprinse multă lume de pe şantier, ingineri

şi maiştri, şi chiar pe unii tovarăşi de la Centrală. Singurii care o aplaudară fură muncitorii lotului şi cei din brigada unde lucrase acesta până atunci.

— Ce tactică, replicase Tudor Cernat într-una din întrevederile cu Dumitru Dumitru, care părea să-l supravegheze îndeaproape şi să-l urmărească în tot ceea ce făcea, destul de deschis şi de fără menajamente. Orice problemă atac, stat trimis să o razolv. Dacă nu aş fi început să vă cunosc, aş avea toate motivele să cred că sunt împins să-mi frâng gâtul.

— Dacă trebuie să-ţi frangi gâtul, înseamnă că trebuie să ţi-l frângi, râsese Dumitru. E bine, însă, să te? obişnuieşti şi să pui şi tu rezoluţii, nu numai să ceri, i * * *

— Nu mă mai cunoaşteţi, insistă şoferul văzând că Dumitru tace, cufundat în gânduri. Ajunseseră într-o vale ca o căldare uriaşă, şoseaua se târa pe fundul acestei văi, însoţind umilită apa unui râu de munte mărunt şi negru, care se rostogolea în spume albe peste bolovânişuri, închipuind forme ciudate, rotunjite parcă de un strung şi aruncate aici de o mână de om. Erau mereu aceleaşi capete de copii dormind cuminte sub undele transparente.

— Aici parcă s-a jucat Dumnezeu, zise şoferul surprinzând atenţia mirată cu care Dumitru privea chipurile de piatră pe albia râului.

Dumitru dădu din cap zâmbind absent şi atunci şoferul reluă întrebarea sa:

— Nu mă mai cunoaşteţi?

— Nu, răspunse Dumitru, apoi se aplecă în faţă, spre scaunul acestuia, ca să-l privească mai îndeaproape. Nu, repetă el, îmi pare rău.

La volan era un om destul de în vârstă, cu părul alb, complet, şi cu o faţă suptă, cu pielea obrazului uscată pe oasele care o străpungeau aproape. O cicatrice ca o tăietură de brici, adâncă şi închisă înăuntru, ca un şanţ subţire, pornea de sub bărbie şi urca pe obrazul drept până sub urechea retezată la jumătate. Dumitru se uită în oglinda retrovizoare şi văzu tfâmbetul acestui om care se lăsa studiat de el, un zâmbet înflorind numai pe o jumătate

a feţei, căci pe cealaltă tăietura ţinea pielea obrazului întinsă şi rigidă.

— Ei, zise Dumitru, spune. Ori am uitat eu, ceea ce e posibil, deşi îmi pare rău, ori te-ai schimbat dumneata atât de mult, şi atunci nu mai e vina mea.

— Eu m-am schimbat, se justifică, trist, şoferul. Nu credeam însă că m-am schimbat aşa de rău. Dar se poate, se lăsă el convins de nefericita situaţie.

— Ascult, insistă acum Dumitru Dumitru.

— Păi pe mine, zise el, mă cheamă Polifronie Socol, nu ştiţi, nu-i aşa?

— Nu, întări nedumerit Dumitru Dumitru.

Ieşiseră din căldarea acelui râu, urcau, acum, o culme de mesteceni, dincolo de care se zăreau acoperişurile roşii de ţiglă ale unui sat ardelenesc şi turla înaltă a unei biserici catolice, impun gând cerul senin ca oglinda, ou vârfurile ascuţite ale crucii ei duble.

— În 1946, toamna, înainte de alegeri, când aţi vorbit dumneavoastră din balconul U.T.C.-ului, deasupra cofetăriei coanei Miţa, şi s-a tras… Eu sunt Polifronie Socol care a sărit înaintea dumneavoastră. Nu mai ştiţi, adăugă el cu o tristeţe înţeleaptă şi înţelegătoare.

— La 15 noiembrie? întrebă Dumitru, căci singurul lucru pe care se simţi în stare să-l spună atunci fu data acelei întâmplări, când el putea fi omorât de gloanţele unui pistol rămas necunoscut

— La 15 noiembrie, pe urmă au fost alegerile, însă eu n-am mai apucat să votez atunci. Sunt singurele alegeri tind n-am votat pentru noi. Eram mort, în spital, nu mai ştiţi, oftă el zâmbind iar şi înţelegător. Azi nu mai ştie nimeni cum a fost atunci. Mai bine… închise el un capitol pe care şi timpul îl închisese şi îl făcuse uitat. Dar vorbeaţi bine, adăugă el după o vreme. Vorbeaţi bine, şi lângă dumneavoastră era o fată, parcă o văd. Ce fată frumoasă! Nu ştiu de unde era. Stătea lângă dumneavoastră, şi eu o urmăream, vă ţinea de mină, şi tind aţi început să vorbiţi v-a dat drumul şi a pus palma pe haina dumneavoastră de piele. Ţinea palma pe ea, şi mă gândeam, „domnule,

tovarăşe, tit îl poate iubi fata asta pe secretarul nostru lu' şi atunci, exact atunci, fiindcă îmi aduc aminte exact, dar exact atunci, au început uralele, şi odată s-a auzit prima împuşcătură, a trecut pe lângă umărul meu şi a spart firma sediului, şi am sărit iute înaintea dumneavoastră, şi iar a tras, şi nu mai ştiu…

Şoseaua curgea monotonă printr-o tăietură de pădure, soarele scădea încet şi înainte de vreme. Dumitru se uită la ceas, se făcuse douăsprezece. Mai aveau de mers niţel, întârziaseră, amintirea acelei zile îl posomorâse, omul de la volan avea chef de poveşti, era singurul lui reazim în viaţă, acest trecut, evenimentele vieţii lui se opriseră, poate, aici – trebuia înţeles.

„Ce uşor uităm noi, adeseori, meritele unor oameni, puţine, câte sunt, dar cu care se menţine flacăra unei vieţi întregi *lu'*

Aşa fuseseră lucrurile: şoferul judeţene! sărise în faţa lui şi primise el glonţul care îi fusese lui rezervat, pe urmă nimeni nu mai prea avusese timp de acesta, luaseră alt şofer, era o vreme grăbită, mai important era atunci duşmanul de clasă, pe el îl urmăreau ei, atunci. Polifronie Socol ieşise târziu din spital, mult timp nu putuse să lucreze, apoi îl angajaseră la judeţeană, la cantină.

„Fiecare cu partea lui, cu puterea lui şi cu şansa lui e, cum zisese cineva, atunci…

Nu ne putem plăti de toate datorii! ei îşi spuse Dumitru, căci intraseră iar într-o zonă de tăcere şi unul şi altul-Toată viaţa e făcută din datorii faţă de câte cineva, nu ajungem să ne plătim de toate. Iată cum devenim cinici fără voia noastră! Omul ăsta mi-a salvat mie viaţa, atunci, iar eu nu l-am mai văzut, nici nu ştiam că mai trăieşte. Ne ducem înainte, ne grăbim, rar avem timp să ne uităm în dreapta şi în stânga, ne mulţumim să simţim umărul celui care merge alături de noi, însă faţa i-o căutăm rar, foarte rar!"

— Însă fata, zise şoferul, clătmând din cap cu admiraţie pentru amintirea care stăruia în faţa ochilor lui, fata era frumoasă, foarte frumoasă. Ce s-o mai fi ales de

ea? întrebă el.

— Nu ştiu, răspunse pe gânduri Dumitru Dumitru. Nu ştiu.

— Vă iubea, zise iar şoferul, vă iubea tare. Ţinea palma pe haina dumneavoastră de piele când vorbeaţi, uite aşa, parca vă mingi ia mereu – şi mingi ie cu palma lui mare şi butucănoasă roata volanului, însă gestul lui era şi el butucănos şi caraghios.

— Nu ştiu, zise iar Dumitru Dumitru, iar Polifronie Socol înţelese că nu convenea nimic din tot ce îi amintise el acestui tovarăş despre care aflase că urma să vie, de a doua zi, primul lor secretar.

Se uită la ceas cu grijă. Se făcuse douăsprezece şi jumătate. Clătină din cap şi se înfundă în el însuşi şi în amintirile care îl urmăreau şi care îl bucurau, iar Dumitru înţelese că aceste amintiri erau întreaga lui viaţă, însă el nu mai putea rămâne asupra lor, sau nu mai voia.

— Frumoasă, mai zise şoferul, într-un târziu, şi iar clătină din cap cu o admiraţie fierbinte.

„Ce să-i spun? se întreba Dumitru Dumitru, urmărind şoseaua care alerga înaintea lor printre coline cu fineţuri cosite a doua oară şi arse. acum, de soarele care continua să stea pustiu în mijlocul cerului albastru, şi să pir jeleasca cu ultimele lui puteri vlăguite. Ce să-i spun? Că fata aia frumoasă a fost nevasta mea, că mi-a făcut un copil şi că m-a părăsit exact atunci când ar fi trebuit să moară pentru mine? \a

Făcuseră nunta la câteva luni după naţionalizare. El fusese numit director al unei făbricuţe modeste, o turnătorie cu câteva ateliere de modelaj. Abia împlinise douăzeci şi opt de ani. Locuiau într-o căsuţă la marginea oraşului, unde revenea acum ca prim-secretar, două odăiţe îmbrăcate în iederă, invadate de iederă, cu ferestrele dând într-o grădină cu meri şi cu peri, care se rupeau sub roadele lor. Stăteau noaptea, până târziu, sub luna de gheaţă şi se sărutau, şi pe urmă plecau să se plimbe. El venea întotdeauna târziu acasă, ea lucra încă la U.T.C., la bibliotecă, citea romane după romane, şi îl întreba pe el cu

o sinceră curiozitate, care o făcea fermecătoare, îşi d-dea capul pe spate, ou părul ca aurul, alunecând mătăsos, şi râdea stânjenită şi intimidată de ceea ce întreba:

„— Doamne, Dumitre, oamenii ăştia se luptă mereu, însă nu se iubesc. Tu înţelegi? Numai lupte sunt în romanele astea. Niciun pic de dragoste, înţelegi? Însă noi ne iubimu, zicea ea, şi se agăţa cu mâinile de gâtul lui, şi el o lua în braţe şi o săruta.

„— Noi ne iubim, răspundea el, noi mai avem timp să ne iubim! u

Trei ani trecuseră ca un vis. Nimic nu înceţoşase iubirea lor. Erau tineri, erau puternici, viaţa se desfăşura ca o poveste, sărăcia nu-i speria, se mutaseră într-o casă nouă, naţionalizată, nu aveau altă mobilă decât un pat şi o masă cu patru scaune în două camere ale unei vile ocupate, întreagă, până nu prea demult, de văduva unui fost prefect al judeţului şi de o nepoată a acesteia, fostă moşiereasă undeva înspre dealurile cu vii, de unde în fiecare sâmbătă dimineaţa nişte ţărani îi aduceau încă, pe furiş, şi din viul nopţii, pe întuneric, coşuri cu mâncare şi cu struguri, toamna, şi cu sticle de must.

Fabrica unde Dumitru era director se mărise, se spunea că în curând avea să devină uzină, în cel mai deplin înţeles al cuvântului; el fusese chemat urgent la nişte cursuri de activişti, se despărţiseră greu, ea rămăsese singură, şi plângea nopţi întregi cu gândul la el, ghemuită în patul stingher aşezat în mijlocul camerei. Se ducea la bibliotecă, se înfunda în cărţi, apoi repede fugea acasă şi se ghemuia în pat şi plângea. Era un copil încă, nu împlinise douăzeci şi unu de ani, nu avea pe nimeni, părinţii ei muriseră demult, într-un sat de la marginea de câmpie a judeţului, ea fugise de acasă de la paisprezece ani, urmărită de spaima bătăilor unui unchi care credea că poate face din ea o servitoare. Dumitru o cunoscuse la sediul U.T.C.-ului, într-o seară. Venise să întrebe dacă nu există şi pentru ea un post. Fusese servitoare la proprietarii unei prăvălii de mărunţişuri în piaţa oraşului, le crescuse doi copii, mâncase bătaie şi aici, cu nemiluita,

şi iar fugise. Era în mijlocul verii. Seara, ei ţineau şedinţe la sediul U.T.C.-ului, şi el, Dumitru, le vorbea şi apoi învăţau cântece revoluţionare.

— N-aveţi un post şi pentru mine? întrebase ea, când ajunsese în biroul lui.

— Ce fel de post? se interesase el.

— Am şcoală, zise ea, am şapte clase, însă… dacă aş găsi un post…

Stătea dinaintea biroului cu mâinile împreunate în faţă. Mâinile erau roşii-vinete, de spălat, şi parcă mai lungi decât ar fi fost firesc. Îşi încleştase degetele unele într-altele şi le chinuia, încercând să şi le desfacă. Părul de aur fusese strâns şi împletit în două coade groase, răsucite ca un colac de nuntă pe creştetul capului, lăsând fruntea liberă şi înaltă, luminată, ca şi faţa, de privirile ochilor ei căprui, adânci. Zâmbea chinuit cu capul lăsat într-o parte. Era îmbrăcată ca ţăran cele, sărbătoarea, cu cămaşă albă şi cu altiţă, şi cu şoarţe cusute cu bujori mari, roşii, iar în picioare avea nişte ciupici de cauciuc.

— Ce post? întrebase el, surâzător.

Lângă el stătea Petre Nobilu, bondoc şi rotofei, mereu vesel şi mereu gata să intre iute în vorbă cu cine se nimerea, Fusese ales de curând secretar al judeţenei cu tineretul sătesc şi în seara aceea venise de pe teren şi îi povestise lui Dumitru o întâlnire cu părinţii acestuia, de la care îi adusese şi o scrisoare:

„Şi să te însori şi tu, dacă vrei să se aleagă ceva de capul tău, fiindcă tinereţile trec iute, nu bagi de seamă, şi vine o vreme când n-ai şi nu poţi trăi din amintirile tinereţilor, că acum ai înaintat în vârstă, nu mai eşti la tinereţe, şi tu ai rămas şi îl ţii şi pe ălălalt să nu se poată însura, şi fata să se mărite, din cauza ta – i-am spus noi şi lui dumnealui, care o să-ţi spună şi el din gură.*

— Ce post? întrebase Dumitru ridicând ochii din scrisoarea părinţilor săi.

Fata puse mâna la gură, se întristase, în ochi îi năvăliseră lacrimile, se strâmbase la faţă, îşi ferea gura cu buzele tremurânde, cu palma apăsată pe ele.

Nunta fusese săracă, numai ei amândoi şi Petre Nobilu, care era însurat mai demult, însă nevasta lui stătea încă la ţară, cu copiii. Nu trecuseră nici trei luni de când se cunoscuseră, se uitau încă străini unul la altul şi le era frică să se apropie unul de altul. Până la nuntă nici nu se sărutaseră. Totul fusese un vârtej, nici nu ştia bine dacă o iubeşte cu adevărat sau numai mila care rănise amar inima lui din seara când o văzuse cerând un post la sediul lor îl făcuse să se însoare. Şedeau la masa cuminte, pusă într-o cămăruţă a unui restaurant vechi al oraşului, şi îi servea un chelner bătrân, care se simţea obligat să mai înveselească petrecerea lor ca o pomană săracă, Când venea cu câte un fel nou, striga de departe:

— Vineee, fereşte, naşule, şi deschidea uşa salonaşului cu piciorul, făcându-se că intră dansând cu talgerele fumegânde.

— Unde e naşul? întreba el, lăsând să se înţeleagă ca îl caută şi nu îl găseşte. Unde e naşul, să punem varza în cap la naşul! apoi punea talgerele în mijlocul mesei, întrerupt brusc din veselia lui falsă, şi zicea: Aşa, băieţi, acum vă descurcaţi dumneavoastră…

Seara trebuise să plece urgent, cu primul-secretar al judeţenei, într-o „misiune”, cum spuneau ei atunci. Se pregăteau alegerile şi se despărţiseră mai trişti decât s-ar fi aşteptat chiar ei» Petre Nobilu o dusese el acasă la Dumitru şi o lăsase singură în pragul uşii, cu cheia, dată de Dumitru, în mină.

— Nu ţi-e urât? întrebase el, cu felul lui binevoitor şi vesel. Lasă, că nici n-apuci să adormi şi se întoarce.

Însă Dumitru venise abia a doua zi, seara, târziu. Ea îl aşteptase nemâncată şi plângând de urât, apoi se ghemuise lângă el în pat, zguduită de lacrimi, şi prima lor noapte de dragoste se petrecuse cu bucuria săracă a celor care înţeleg din iubire numai faptul că nu mai sunt singuri pe lume.

Aşa trecuseră anii, apoi, unul după altul. Ea se strângea lângă el cu disperarea celui fără niciun sprijin, el împins mereu către ea de sentimentul nefericit al milei,

care nu-l mai părăsea, şi care nu se lăsa înlocuit de dragostea mare şi adevărată. Pe urmă se născuse fetiţa şi se mutaseră în târguşorul de munte unde el fusese trimis, după ce terminase cursurile unei noi şcoli de partid.

Timpul se strecurase între ei cu graba acelor vremuri şi îi ţinea mereu despărţiţi. Ea se închidea din ce în ce mai mult în ea însăşi, pustiită de nevoia iubirii, căci era tânără şi era frumoasă, şi viaţa ei putrezea, sau aşa i se părea ei, în umbra lui, oare nu avea timp nici de ea, nici de fetiţă. Trecea dintr-o cameră într-alta şi izbucnea în plâns, se învăţase să plângă uşor şi plângea din nimic, şi când trebuia şi când nu trebuia, şi mai ales atunci când venea el mai vesel acasă, în câte o seară, şi era bucuros că e iar acasă şi poate sta cu ea şi cu fetiţa câteva ceasuri în plus.

Însă pe ea veselia lui o întrista, i se părea că vine el vesel de undeva şi că el, iată, îşi trăieşte, totuşi, viaţa, numai ea e sortită să se zbată între cei patru pereţi şi să vorbească doar cu fetiţa.

— Am uitat să vorbesc cu oamenii mari, zicea ea, stând singură, aici, în încăperile astea, şi uitându-mă cum îi taie călăul capul lui Brâncoveanu, Tu eşti vesel, viaţa ta curge înainte, dacă mă făceam călugăriţă, tot vedeam mai multă lume, măcar duminica şi la sărbători, la slujbe şi la parastasuri.

Nu mai avea răbdare nici pentru fetiţă, care abia aştepta să vină el acasă şi să sară în braţele lui şi să se ştie ocrotită de el, care nu o certa niciodată şi care numai o mângâia.

Ieşiseră, într-o zi de sărbătoare, cu Petre Nobilu şi cu nevasta acestuia, Maria, şi cu copiii, cu o maşină a lor de la raion, şi vruseseră să petreacă şi ei singuri, la iarba verde. Umpluseră coşurile cu de toate, aduseseră în poiană câteva sticle cu vin şi le puseseră să se răcească în apa unui râu pirpiriu dar viclean, strecurat pe sub maluri mâncate din timpuri străvechi, aşternuseră ştergare albe şi se pregăteau să înceapă masa lor pregătită şi aşteptată cu atâta bucurie de zile întregi.

Nobilu ridicase paharul să ciocnească şi îl întinsese

spre ea, însă ea scuturase din cap şi începuse să plângă în hohote, aşa, din senin, şi nu o mai putuseră opri. Plângea şi se zbuciuma, şi ei o întrebau, toţi, ce s-a întâmplat, iar ea răspundea printre sughiţuri că nu s-a întâmplat nimic, însă ea nu mai poate, s-a săturat şi nu mai poate, nu ştie de ce s-a săturat, dar nu mai poate, şi plângea zguduindu-se, prăbuşită cu capul în iarba bogată şi cu ochii înfundaţi în palme.

— Ce s-a întâmplat? întrebase iar Dumitru, care încerca să potolească fetiţa, căci aceasta, văzându-şi mama plângând, şi ea începuse să plângă cu disperare. Ce s-a întâmplat? – întrebă din nou Dumitru, şi se uita mai ales la Maria lui Petre Nobilu, să afle de la ea un înţeles, care era femeie, şi poate înţelegea mai bine decât el ce se petrecuse cu soţia lui.

— Nu-l mai iubeşte, auzi el pe Maria şoptindu-i lui Nobilu, când se apucară să strângă masa întinsă, care nu mai avea niciun rost. Nu-l mai iubeşte sau nu-l mai poate iubi, sau nu l-a iubit niciodată, adăugă aceasta, iar el se făcu că nu auzi nimic, deşi nu era prea departe de ei, şi ce auzise fusese printre lacrimile fetiţei, pe care o împăca ţinând-o în braţe şi arătându-i frunzele gorunilor înalţi şi ghindele mărunte cu căciulile lor ca nişte pitici.

— Se apropie unu, zise şoferul uitându-se la ceas, ar fi cazul să facem o pauză şi să vedem dacă nu putem mânca şi noi ceva.

— Unde să mâncăm? se miră Dumitru. Ce să mâncăm? Aici, în câmp? Cum vine asta?

— Aici, răspunse Polifronie Socol. Nu importă dacă e câmp sau e târg. Ora importă, zise el. La unu, şi e chiar unu. Noi suntem pregătiţi pentru situaţie.

— Care situaţie? întrebă Dumitru Dumitru, văzând că şoferul încetineşte viteza.

— Situaţia mesei, la ora unu, adică la oră fixă…

— Păi acum n-avem timp, ripostă Dumitru, vezi-ţi de treabă, suntem grăbiţi, trebuie să ajungem la judeţeană, şi aşa am întârziat.

— Dumneavoastră puteţi să fiţi grăbiţi, răspunde

Polifronie Socol apăsând iar pe acceleraţie, dar nemulţumit. Dumneavoastră puteţi fi grăbiţi, căci aveţi timp să fiţi grăbiţi. Eu nu mai am timp să mă grăbesc, fiindcă am cam îmbătrânit, şi de…

— Şi ce? întrebă Dumitru surprins să afle o nouă filosofie la acest om care, într-adevăr, arăta destul de bătrân sau, mai sigur, destul de trecut şi de mătrăşit de vreme.

— Şi de… Dacă mă îmbolnăvesc, nu mai am timp să mă fac sănătos. Dumneavoastră aveţi, timpul dumneavoastră e încă înainte, al meu s-a cam îngustat, trebuie să mă feresc. Avem alte măsurători, râse el nemulţumit şi apăsă şi mai tare pe accelerator.

— Era frumoasă, reluă el discuţia, după up timp. Frumoasă şi curată, avea o frumuseţe curată. Cine ştie ce s-o mai fi ales şi de ea, clătină din cap Polifronie Socol. O mai ştiţi? întrebă el. Apoi tot el îşi răspunse, convins că numai amintirea lui o mai păstra vie: N-o mai ştiţi! De unde s-o mai ştiţi? A trecut o viaţă de atunci!

GRUPUL DE ARHITECŢI AŞTEPTA ÎN ANTICAMERA DE mai bine de o jumătate de oră. „Domnii”, cum îi numise o secretară, cu un respect sincer şi cu o admiraţie neascunsă, începuseră să se impacienteze.

— Dacă „Domnir doresc, pot să fumeze. V-am servi şi o cafea, însă urmează să o serviţi împreună cu tovarăşul prim, care abia aşteaptă să vă cunoască, ştiţise scuzase ea, timid şi măcinată de grija ca ei să nu se supere cumva, căci din cabinet nu se lasă să se întrevadă nimic din care să se deducă încheierea discuţiei începută de dimineaţă, în secretariat, cu privire la situaţia rezultată din analiza brigăzii la Grup. Ştiţi, mai zise ea, zâmbind tot timid şi tot vinovat, cea mai mare unitate industriala a noastră, care am rămas mult în urmă pe timpul regiunilor, este Grupul, şi ştiţi, tovarăşii se preocupă foarte mult de Grup, cu el sperăm şi noi să dăm înainte… Doriţi scrumiere?

„Domnii arhitecţi nu doreau scrumiere, se plimbau din ce în ce mai nervoşi prin biroul spaţios, se plictisiseră să o studieze, era o fată plăpândă, mărunta, străvezie la

faţă, cu părul tuns scurt şi încârlionţat cu fierul, blondă, cu genele ca paiul de grâu şi cu un puf gălbui spălăcit pe obraz şi sub nasul subţire, cu nările mereu tremurânde. Se îmbrăca exact ca o elevă, cu un fel de sarafan albastru, din care ieşeau plepţii şi mânecile bufante ale unei bluze albe, cusută cu motive naţionale, dacă nu era chiar o le autentică a părinţilor sau bunicilor ei.

— De unde sunteţi? întrebase Ruxandra Mărăcineanu, iar fata spusese numele unui târguşor de munte care o făcuse să tresară.

— Chiar de acolo, din oraş?

— Din oraş, spuse fata, dacă nu exagerăm, fireşte, când îl numim oraş. Însă părinţii nu sunt orăşeni. Cum să vă spun? Tot ţărani – şi numise un cătun, care intra, de fapt, sub jurisdicţia târgului şi făcea parte din el. Îi cunoaşteţi?

— Da, răspunse Ruxandra Mărăcineanu, îl cunosc, am şi locuit în el câţiva ani, însă n-am mai fost pe acolo din copilărie» S-a schimbat, nu-i aşa?

— Numi… replică iute şi cu părere de rău secretara. Nuuu… acum a murit de tot, aproape, de când nu mai e nici raion… A murit… Unde a fost sediul raionului a făcut acum o secţie de covoare. E pustiu… Ştiţi unde a fost raionul? La casa cu lei!

Ruxandra confirmă pe gânduri, ştia, însă nu o mai interesa această discuţie, şi secretara bănui că „doamna arhitectă* nu are chef de oraşul ei şi de amintirile ei, şi se ghemui pe scaunul şefului de cabinet, căruia îi ţinea locul exact într-un moment ca ăsta, cu „musafiri importanţi…”

„Domnir erau trei bărbaţi, şi toţi trei păreau de aceeaşi vârstă, nu trecuseră prea demult de treizeci de ani, înalţi toţi şi îmbrăcaţi toţi trei în sacouri bleumarin cu nasturi argintii şi în pantaloni gri, de casă, şi toţi în cămăşi în dungi, numai culoarea dungilor şi a cravatei asortate la ele mai atrăgea atenţia că nu sunt îmbrăcaţi în uniformă. Unul din ei chinuia între dinţi o pipă goală, prin ţeava căreia sufla adeseori, ca şi când s-ar fi înfundat de atâta fumat. Nu fuma însă niciunul, şi scrumierele aduse de

secretară rămăseseră neatinse. Ruxandra Mărăcineanu se aşezase comod într-un fotoliu şi privea absentă pe fereastra care dă în vechea piaţetă a oraşului. Sediul judeţene! fusese improvizat, deocamdată, într-o fostă casă boierească, aşa-numita Casă albă a oraşului, căci semăna foarte bine cu arhicunoscutele clădiri din sudul american al secesionului. Se lăfăia în mijlocul unei grădini cu trandafiri şi cu arbuşti ornamentali, iar prin iarbă se odihneau pitici de gips coloraţi şi caraghioşi, cu mutre ridicole de bătrâni pezevenghi. Intrarea era străjuită de un peron cu patru colonade albe susţinând un balcon ca o loggia, şi toată casa era năpădită de viţă-sălbatică şi de glicină.

Cabinetul primului-secretar era la etaj, iar de pe ferestrele lui şi ale biroului şefului de cabinet se vedea fostul tribunal cu imensa femeie de piatră, legată la ochi, şi ţinând în mână o făclie de sticlă vopsită toată într-un roşu ţipător, şi în care noaptea se aprindea un bec.

Soneria chemă secretara înăuntru şi un timp „domnii arhitecţi râmaseră singuri. Arhitectul care chinuia pipa, suflând pe ţeava ei cu o insistenţă ridicolă prin lipsa de obiect, zise:

— Ne cheamă la zece, iar acum e unsprezece fără un sfert. Ăştia suntem, adăugă el, dispreţuitor, concluziv: balcanici. Şi să ştiţi că există şi o voluptate a şedinţelor… da, da…

Era din ce în ce mai nervos şi se plimba agitat prin birou, în timp ce colegii lui afişau o placiditate care îl scotea din sărite.

Ruxandra continua să privească absentă frontonul tribunalului pe marginea căruia spânzurau picioarele desculţe ale femeii închipuind, odată, zeiţa justiţiei. O amuza grotescul acestei sculpturi, distonând atât de violent şi de vulgar cu linia zveltă a clădirii, cu coloanele ei dorice imitate cu un gust aproape perfect, cu linia elegantă a scărilor urcând graţios şi ca şi când ar fi vrut să sugereze deschiderea unui evantai.

— Ruxandra, zise iar arhitectul cu pipa, acesta e

oraşul tău, nu-i aşa? Aici ai învăţat tu? Nu-i aşa? Eşti, cum s-ar spune, acasă? Nu-i aşa?

Ruxandra zâmbi obosit, ca unei amintiri îndepărtate şi triste, şi clătină din cap aprobând cu o îndoială care nu fu înţeleasă de colegul ei.

— În câteva minute se termină, ne cerem scuze, zise secretara ieşind roşie ca focul dinăuntru, în câteva minute tovarăşul prim va fi liber.

Pe uşă ieşiră, apoi, unul după altul, secretarii judeţenei şi trei sau patru bărbaţi faţă de care secretara nu manifestă niciun fel de interes. Păreau toţi obosiţi, storşi, crisparea îşi pusese o pecete vizibilă pe feţele lor, care continuau să fie încordate şi să-şi păstreze grimasa chinuită a omului care a trebuit să suporte o presiune şi care a fost pus în situaţia să se vadă învins fără drept de apei Unul din secretari, un bărbat mai în vârstă, îmbrăcat demodat, cu haine care stăteau pe el otova, croite dintr-o stofă grea, bleumarin, începând să lucească de atâta purtare sau de atâta frecare pe scaun, părea că îşi macină pur şi simplu dinţii în gură: se auzeau cum scrâşnesc şi se vedea cum se mişcă, mărunt, maxilarele lui. Începuse să chelească, obrajii vineţi începuseră şi ei să-i cadă, sub bărbie atârna o pungă de grăsime flască, sub ochii înfundaţi adânc în orbite se lăţiseră nişte cearcăne cafenii şi sclipeau nişte broboane de sudoare. Se vedea că fusese gras şi că acum slăbea intenţionat, nu părea chiar foarte sănătos, o culoare cafenie umbrea faţa lui, deşi, poate, era numai oboseala. Însă şi pe fruntea bombată şi devenită înaltă prin chelie îi apăruseră nişte pete cafenii, ca o pecingine.

— Uite cum arată un om uzat, zise arhitectul acela continuu impacientat şi vorbăreţ, către Ruxandra, de fotoliul căreia se apropiase. Ăştia au probleme, ăştia răspund pentru tot, uite la ei, la toţi, în general, cum au ieşit din cabinet, parcă au ieşit dintr-o saună unde au fost obligaţi să asude îmbrăcaţi. Ascultă-mă pe mine, noi habar nu avem ce înseamnă răspunderea şi ce înseamnă sacrificiul, dacă ne comparăm cu ei.

— Exagerezi, ca de obicei, îi răspunse unul din colegi, plictisit, trecând ironic cu privirea peste cei care ieşiseră din biroul primului-secretar.

Oamenii aceia erau, într-adevăr, asudaţi, şi lăsau impresia unor mărşăluitori, sufocaţi de oboseală şi năduşeală, opriţi brusc din marşul lor, dar şi împiedicaţi să se răcorească.

— Nu exagerez deloc, insistă arhitectul cu pipa, care acum uitase să mai sufle în ea. Eu vreau să fiu doar obiectiv. Ştii bine că nu mă omor după politică, dar dacă e să le recunosc un merit de esenţă, atunci acesta e meritul răspunderii pe care şi-o asumă.

În uşa cabinetului apăruse un bărbat înalt şi zvelt, cu o ţinută de sportiv, îmbrăcat elegant, într-un costum în carouri mari în tonuri de bej, cu o cravată verde, coborând pe piept din ce în ce mai lată, un verde profund, catifelat, de măslină. Era şi el stors, într-adevăr şi el partis

Ieşise dintr-o saună care îl vlăguise, dar îl şi uşurase/Oboseala lui era evident fericită, pe faţa lui se limpezise o lumină a destinderii şi a eliberării de griji, însă în zâmbetul lui obosit se citea şi tristeţea care trăda neîmplinirea sau, mai sigur, o eliberare plătită prea scump.

Spre deosebire de toţi ceilalţi, care ieşiseră purtând mape pline cu hârtii sau dosare, unele burduşite, el avea mâinile goale, şi când ridică privirile să vadă cine e în anticameră şi întâlni chipul Ruxandrei, ridică braţele exact ca un sportiv care salută victoria sau cel puţin aşa II văzu ea, şi fără să ştie de ce se ridică şi ea din fotoliu.

— Iată, exclamă el, care parcă uitase tot ce fusese până atunci, faţa i se luminase plină de bucurie, iată pe cine ţinem noi la uşă şi nu ştim – Ruxandra Mărăcineanu! şi veni repede în întî-mpinarea ei pentru a-i săruta mâna. Dar nu mai apucă să facă cunoştinţă şi cu ceilalţi arhitecţi, pentru că atunci ieşi în uşă şi Dumitru Dumitru.

Secretara se feri din faţa biroului şi veni aproape de locul ei, punând preventiv mâna pe receptorul unuia din telefoane.

„A slăbit sau a albit, nu-mi dau seama, dar aşa de

repede! N-eu trecut decât două sau trei luni de când nu ne-am văzut” îşi spuse Ruxandra.

„A fost militar, sigur, se grăbi să observe şi arhitectul care comentase totul până atunci. Precis a fost militar.1*

Hainele stăteau pe el ca turnate, era îmbrăcat într-un costum gri-cenuşiu, mătăsos, dintr-o stofă moale, căzând grea, manşetele albe şi strălucitoare, şi gulerul, apretate puternic, atrăgeau atenţia asupra eleganţei ţinutei sale, dar şi asupra unei distincţii reci, distante.

Faţa lui era măslinie, cu pielea obrazului bine întinsă, buzele strânse sever, iar ochii căprui, aprinşi, iscoditori şi căutând parcă fără încredere, nervos. Era ceva de stare la pândă în toată fiinţa lui, o tensiune abia stăpânită se ghicea în spatele liniştii lui bine studiate şi a zâmbetului discret, care înflorise pe chipul lui atunci când după ce se făcură prezentările de rigoare îi pofti pe arhitecţi în birou.

— Dacă aş începe prin a mă scuza, n-aş face decât să subliniez încă o dată incapacitatea noastră de a fi prezenţi la o întâlnire la care ţinem foarte mult, spuse el. invitându-i să ia loc în jurul mesei de şedinţe.

„E stăpân pe el, şi sigur de el, şi sigur de rangul care îi permite să se în ale şi deştept. Dacă este!” îşi spuse arhite tul cu pipa privind ceremonialul acestei primiri cu o oarecare distanţare de intelectual care îşi oferă serviciile.

Făcea parte din generaţia acelor tineri inteligenţi şi bine hrăniţi şi cu şansa unor studii făcute fără prea multe griji şi care îşi însuşiseră, într-adevăr, cu strălucire, o meserie. Din păcate, ei se considerau numai posesorii acestei meserii, nu şi datori să o pună la dispoziţia cuiva.

„Inteligenţa mea, talentul meu, profesiunea mea, ziceau ei, sunt o «marfă». Aveţi nevoie de această «marfă», vă stau la dispoziţie, cu plă ere, îmi fac meseria cinstit, mă plătiţi cinstit, ne respectăm reciproc, suntem chit.46

Mentalitatea se reverbera în unele cercuri ale tineretului politehnist, şi în anume împrejurări începuse să fie şi teoretizată.

— Dumneavoastră, care sunteţi mai tineri, o să puteţi privi oraşul nostru cu mai puţine prejudecăţi decât noi,

poate, sau decât alţi colegi ai dumneavoastră mai în vârstă. Ne bucurăm, aşadar, să colaborăm şi să fim, datorită dumneavoastră, martorii unei explozii de fantezie arhitecturală. Să ştiţi că meritǎm să ieşim în lume, deschise Dumitru discuţia după ce îi prezentă pe colaboratorii săi – secretarul organizatoric, secretarul economic şi Tudor Cernat. invitat la această discuţie.

— Este directorul-general al Grupului nostru industrial, zise Dumitru, doctor în ştiinţe, un savant într-un anume fel. cred că nu *vă* despart prea mulţi ani.

— „Marotalor este Grupul. Aici se află, cred, singura lor raţiune industrială. N-ai văzut că şi secretara, când vorbea de Grup, o făcea cu religiozitate!

— Aşa este, zise Dumitru, care prinsese intervenţia arhitectului la urechea Ruxandrei şi o reconstituise rapid şi exact. Din religia nouă a acestui ţinut face parte şi Grupul condus de Tudor Cernat, şi tocmai de aceea ara întârziat şi la întâlnire, pentru că acolo lucrează câteva mii de oameni şi, cum bine ştiţi, fiecare om este o lume…

Băură, discutând lejer, o cafea, care arhitecţilor li se păru reconfortantă, după atâta anticameră, apoi ieşiră împreună în piaţeta oraşului.

Dumitru se îmbrăcase într-un palton uşor, croit pe talie, dintr-o stofă gri, asemănătoare cu costumul, şi care îi dădea o înfăţişare înaltă, la care se adăuga felul său sportiv de a merge şi de a ţine umerii uşor daţi pe spate.

Nu reuşea, totuşi, să-şi ascundă vârsta adevărată şi mai ales să facă să nu se observe că timpul îl însemnase cu o eleganţă discretă, dar îl însemnase. Pe umerii obrajilor săi lumina nu izbutea să fie decât cenuşie, oboseala înnobila această lumină, dar nu o schimba, iar din când în când se observa cum face el eforturi ca să ţină ochii deschişi, căci se părea că îl răneşte soarele amiezii de iarnă.

Se aflau la începutul lui decembrie, timpul era uscat, un ger sec păstra oraşul întreg într-o necontenită aşteptare a zăpezii ce întârzia, cerul rămânea şi ziua şi noaptea senin, în piaţetă lume puţină, grăbită, zgribulită,

ei toţi bine dispuşi, în grup, încâlcind regulile circulaţiei sub protecţia respectuoasă şi devotată a unui miliţian roşu de atâta frig înghiţit

„Eleganţi, bine îmbrăcaţi în orice caz, continua să comenteze acel inginer pus să sublinieze delimitarea lui orgolioasă şi ironică, nimeni nu ştie cine suntem, din toţi cei care trec pe lângă noi şi ne salută acum, slugarnic, ca în provincie. Niciunul, nimeni nu ştie că foarte curând le vom schimba înfăţişarea acestui oraş şi că îi vom proiecta într-un alt univers, al civilizaţiei moderne, fiindcă un bloc cu cincisprezece etaje, trântit aici, în mijlocul piaţetei, îi va face să gândească altfel, dintr-odată, le va schimba brusc dimensiunile, reperele, le va dinamita existenţa. Îmi place tipul, zise el, înseamnă că vrea să facă ceva. Să vedem însă cum gândeşte…”

— Sigur, spuse Dumitru, oraşul acesta are parfumul lui, are o anume personalitate, de înfăţişarea lui actuală se leagă o întreagă istorie, o lume a trăit şi a murit de câteva sute de ani între zidurile lui. El este, dacă mă gândesc numai la piaţeta asta, şi ridicol şi înduioşător. Epoca gloriei lui provinciale a apus însă, provincia însăşi ca noţiune devine din ce în ce mai mult o noţiune perimată, mă înţelegeţi? Eu însumi sunt legat de acest oraş mai mult decât sentimental. Politica noastră respectă şi sentimentele şi patina trecutului, suntem însă obligaţi să ţinem seama că accesul la civilizaţie al unui popor întreg nu poate fi susţinut numai cu dulcegăria sentâmentalistă. Iată pentru ce v-am invitat aici, la noi, să vă propunem să construim împreună un oraş nou, pentru o lume nouă, dar să nu uităm că nu construim în deşert.

„Domnii arhitecţi” îl ascultau cu atenţie, făcând grup în jurul lui, îmbrăcaţi toţi la fel, cu mantale lungi, negre, cu revere late, ca nişte aripi de fluturi, răsfrânte neglijent şi lăsând fularele de mătase albă să răzbată afară, cu şepci negre de stofă groasă şi cu cozoroace înguste, iar calotele înalte, cum aveau muscalii pe timpuri şi aici, în acest oraş pitoresc odată şi pentru trăsurile lui cu lampioane.

— Nu construim în deşert, dar construim un oraş

nou, din câte înţeleg, se interesă arhitectul cu pipa.

Îşi vârâse mâinile adânc în buzunarele largi ale mantalei, iar pipa o lăsase să spânzure în marginea gurii, ţinută neglijent între dinţi şi vorbind astfel chinuit

Dumitru se făcu că nu observă ţinuta invitatului său şi îi răspunse privind în continuare clădirea în faţa căreia se opriseră, un fost hotel „Odeon”, cu un balconjucărie susţinut de cariatide grase ca nişte bucătărese, cu pântecul gol şi bombat, însemnat de un buric enorm.

— Sigur că, din perspectiva gustului îndoielnic care a dat naştere acestei arhitecturi de imitaţie vulgară, oraşul pe care ai construim va trebui să fie nou, literalmente nou, absolut nou. Să nu pierdem din vedere, însă, că el poate fi şi atât de nou încât să semene cu toate celelalte oraşe construite până acum, şi atunci există riscul să-şi piardă până şi farmecul ridicol pe care îl are azi. Căci e de preferat acest farmec unei monotonii absolute, oricât de distinse şi de savante.

Arhitecţii acceptară în cor şi repede punctul acesta de vedere care li se părea creator, dar abia după aceea observară ironia care îi cuprindea şi pe ei, uniformitatea lor vestimentară.

„Da, îşi spuse arhitectul cu pipa, merită să fie unde e pus, ştie ceva şi ştie ce vrea.44

Părăsiră piaţeta, coborând bulevardul pustiu, cu platanii lui desfrunziţi şi cu crengile cerşind sărace sub cerul de plumb. Dumitru mergea înainte, însoţit de arhitectul cu pipa, iar acela îi explica ceva cu patimă, căci îşi scosese pipa din gură şi arăta cu ea când într-o parte, când în alta a străzii, casele vechi, înşirate cuminte, retrase în curţi părăsite şi parcă uitate de viaţă. Vremea trecuse peste ele însoţită, acum, de dezinteresul evident al foştilor proprietari, acoperişurile se arătau măcinate de ploi şi de viscole, pereţii se coşcoviseră, vopseaua plesnise scorojită pe uşi şi pe giurgiuvelele ferestrelor, iedera căzuse odată cu bucăţi întregi din stucaturile care înconjurau ca un brâu zidurile îngraşiate, pelagroase şi vinete, pe coşurile lor ieşeau fui oarele subţiri de fum ale

unor focuri sărace.

— A fost, totuşi, un oraş frumos, constată arhitectul cu pipa, după o scurtă pauză. Demolarea acestui bulevard va fi dureroasă.

Dumitru ridică din umeri neputincios şi se opri să-i aştepte şi pe ceilalţi.

— Să sperăm că viitoarea magistrală ne va face să uităm această durere.

Tudor Cernat şi cei doi secretari veneau încet, însoţindu-i pe ceilalţi arhitecţi şi pe Ruxandra Mărăcineanu. Lumina de plumb dădea un contur sever tuturor lucrurilor, şi pe fundalul ei se decupa rigidă vechea şi ridicola Statuie a libertăţii.

— Îmi pare bine să vă revăd aici, spuse Dumitru atunci când Ruxandra Mărăcineanu ajunse lângă el. Chiar dacă nu aţi fi fost repartizată în acest grup de arhitecţi solicitat de noi, tot v-aş fi invitat. Mă gândeam că nu puteţi uita aceste locuri ale copilăriei dumneavoastră şi că nu veţi ezita să le revedeţi şi să le acordaţi interesul dumneavoastră de arhitect cu renume.

Ruxandra Mărăcineanu îl privi cu o atenţie sinceră, dar nu răspunse. Mergeau împreună, unul lângă altul, şi ea observă că nu e, totuşi, mai înaltă decât el, care i se păruse un bărbat scund şi făcând eforturi să pară înalt, cu felul lui de a se mişca apăsat sportiv, însă acum îşi dădea seama că nimic nu e forţat la acest om, şi că numai aparenţa îi lăsase şi ei, ca şi altora, sentimentul că se studiază cu o grijă evidentă.

— De oraş mă leagă foarte multe amintiri, rupse ea tăcerea, foarte multe amintiri triste, şi în primul rând amintirea spaimei care a însoţit, atâţia ani, speranţa mea de a deveni arhitectă-Ar trebui poate, să-l urăsc, dar nu pot…

— Bănuiesc, zise Dumitru, Odată va trebui să ne găsim o clipă în care să descurcăm unul faţă de altul şi timpul şi împrejurările care ne-au dictat sentimentele, şi mie, mai ales deciziile.

— Dumneavoastră nu vă pot reproşa nimic, spuse

Ruxandra. Dimpotrivă. Atunci când trăiam eu, aici, sub imperiul spaimei, dumneavoastră nu mai eraţi. Mi se pare că şi dumneavoastră aţi fost atunci arestat? întrebarea ei nu aştepta însă răspuns, fusese formulată alb, mai mult ca o reconfirmare a unei amintiri. Dumneavoastră nu am să vă reproşez nimic, vru ea să încheie neaşteptata lor călătorie în trecut, dar fără să-l privească.

Ochii ei căutau în depărtare, acolo unde bulevardul se sfârşea cu statuia comică a libertăţii, aşa cum fusese imaginată de un sculptor, poate local, şi pe care nimeni nu-l mai ştia.

— Statuia, zise ea, trebuie păstrată. Şi pe urmă, dacă îmi amintesc bine, aici s-au întâlnit cei care au cântat pentru prima dată „Deşteaptă-te, române…41

— Aici şi în parcul construit de Bibescu. Ca să vedeţi câtă ironie poate închide în ea istoria… Bibescu a fost cel care a înăbuşit revoluţia de la 1848 şi în parcul construit de el s-a cântat pentru prima dată inDeştieaptă-te, române*, în acelaşi parc în care, într-un fel, se motivează statuia lui ridicată de burghezie, în acelaşi parc vrem să ridicăm şi noi un monument pentru „paşoptişti”…

— Ironia nu se opreşte aici, zise Ruxandra Mărăcineanu, ironia istoriei ne cuprinde şi pe noi, pe mine în mod sigur… Ochii lor se întâlniseră şi privirile lor stăruiau neclintite…

Purta şi ea o haină neagră, lungă până în pământ, acoperindu-i şi tocurile cizmelor înalte, o haină ca o manta, subţire, strânsă pe talie şi încheiată cu nasturi de argint scrijelaţi şi părând foarte vechi. O broboadă neagră cu ciucuri mari, mătăsoşi, ţărănească, strânsă şi înnodată sub bărbie, îi aluneca pe umeri, abia izbutind să ascundă revărsarea sălbatică a părului. Faţa ei, de aramă parcă, era decupată de negrul broboadei ca dintr-o coală de hârtie şi nu vibra prin nimic, numai focul verde al ochilor ei imenşi şi tristeţea lor nesfârşită o arătau acolo.

„Ce ciudată e viaţa, îşi spunea Dumitru Dumitru mai târziu, venise primăvara când proiectul propus de tinerii arhitecţi, al căror conducător era Ruxandra Mărăcineanu,

fusese aprobat, iar el privea, asistat de Cernat – chemat special într-o dimineaţă în biroul său, de prim-secretar – macheta viitorului oraş reşedinţă de judeţ. Ce ciudată e viaţa. Eu am cerut arestarea tatălui acestei fete, şi tot eu i-am aprobat ei această viziune socialistă a urbei unde ea a învăţat sugrumată de spaima că va fi dată afară din şcoală, ca fiică a unui reacţionar, sugrumată de spaimă şi ţinută treză de speranţa că visul ei de a deveni arhitectă s-ar putea totuşi împlini.*

— Tudore, ce spui de fata asta, de Ruxandra Mărăcineanu, de proiectul ci, care în curând va deveni realitate? întrebă el, urmărind cu o satisfacţie de copil care se joacă cu un tren electric nesperat macheta de carton a viitorului centru al oraşului lor.

— Mă întrebaţi ce cred despre proiect, sau despre autorul ei? se interesă Tudor Cernat, fiindcă nu ştiu exact la ce să mă refer.

— Tudore, zise Dumitru, ridicând privirile spre el şi părând să-şi fi adus, pe neaşteptate, aminte de ceva anume, important şi de neaminat, ai dreptate. Înainte de a-mi spune părerea ta, aş vrea să observi că această Ruxandra Mărăcineau a venit aici şi lucrează aici ca arhitect proiectant al centrului nou al oraşului, şi nu ca proiectant al Grupului industrial, încât mi se pare că nu directoruluigeneral al Grupului îi revine protocolul arhitecţilor, ci primarului, sau prefectului, în ultimă instanţă.

Tudor Cernat nu mai răspunse.

Dumitru îl lăsă o vreme să-şi adune gândurile, înţelegând că precizarea lui fusese într-un fel brutală, deşi o considera necesară şi o calculase ca atare, convins că o ocolire mai învăluită a faptelor între nişte bărbaţi întregi şi puternici nu-şi avea rostul.

— N-ai nimic să-mi răspunzi? întrebă el, văzând că liniştea din birou se lăţeşte peste măsură.

— Ştiţi care e drama mea, se simţi, atunci, Cernat obii –, gât – să răspundă, întorcând macheta, pentru ca în dreptul lui să vină Statuia libertăţii, pe care arhitecţii o

păstraseră, parcă dintr-o superstiţie, aşa comică cum apărea ea, în mijlocul noilor construcţii… drama mea este că mă bucur de încrederea dumneavoastră şi de ambiţia dumneavoastră de atace din mine argumentul unei demonstraţii pe care eu o intuiesc, pe când eu, tovarăşe Dumitru, simt să – singura mea salvare umană, repet, umană, este, acum, o prăbuşire…

— Ce vrei să spui? întrebă Dumitru, pe care lamentarea abia stăpânită din replica lui Cernat îl făcu să se întoarcă din drumul său spre birou şi să revină lângă macheta aşezată exact în dreptul ferestrei deschise, prin care se vedeau stâlpii de beton şi schelăria metalică a primelor construcţii trecute ameţitor de repede dincolo de începuturile înfrigurate ale excavării şi aşezării temeliilor.

— De şase luni, cu o pauză vagă, lucrez sub presiunea şi sub tensiunea conştiinţei că sunt necontenit supravegheat – şi urmărit în fiecare gest şi în fiecare mişcare de acea nefericită brigadă de control sau, cum i se spune acum, eufemistic, după intervenţia dumneavoastră, din decembrie, de studiere – a optimizării procesului de producţie. Iar ei, de fapt, se ocupă de mine şi de respiraţia mea, nu de respiraţia Grupului, cum ar fi necesar şi cum poate şi eu aş avea – nevoie. Nu ştiţi, sau vă faceţi că nu ştiţi, sau nu vreţi, deocamdată, să ştiţi… însă eu nu mai rezist!

— Nu mai rezişti la ce? întrebă Dumitru, cu o surprindere care îl făcu pe Tudor Cernat să tresară, iar tonul întrebării deveni brusc, dur – aspru, rău, duşmănos.

Cernat îl simţi şi 11 înţelese ca pe o chemare la ordine, umilitoare, sau era numai sentimentul lui că foarte curând avea să înceapă procesul lui de om care se declară învins şi incapabil să mai poată-sta drept şi neclintit şi neîntinat şi care a ajuns în lumina – pustie şi tulbure a linei împrejurări când nimic, poate, nu mai are şansa să îndrepte nimic.

Era prima dată când simţea că o oboseală ascunsă. pe care nu o cunoscuse până atunci îl apropia ticăloasa de capătul puterilor şi că voinţa lui de a se ţine treaz şi de a

strânge nemilos din dinţi în faţa oricăror întâmplări, oricât de neaşteptate şi de vitrege, scade prea repede pentru a-i mai da lui răgazul să ia o decizie salvatoare. Avea impresia că se află urcat sus pe o scară subţire şi înaltă, care nu se mai termina, sprijinită de un zid neted şi lipită de el, verticală, iar mâinile lui nu mai au putere să se ţină încleştate, degetele ameninţau să se desprindă de pe treptele ca nişte vergele lustruite, alunecătoare, orice efort al lui părea fără izbânda, şi curând, foarte curând, avea să se prăbuşească într-un gol ameţitor. Chiar aşa se şi visase cu numai câteva nopţi în urmă, după o lungă şi istovitoare încercare de a adormi, când somnul se lăsase atât de greu şi când el se chinuise să se dezmeticească din ţesătura de fapte care îl asaltau din toate părţile şi în mijlocul cărora el se afla cuprins ca într-o pânză uriaşă de păianjen. Ce ştia Dumitru din toate acestea acum?

Între viaţa lui de familie, pe care anii din urmă o însemnaseră cu o uscăciune de iască fumegândă, obositor şi sufocant, şi viaţa lui de la Grup, unde începea şi se sfârşea, de fapt, ziua lui întreagă, încetase de mult să mai fie vreo legătură sinceră şi arzândă, cât de firavă. Nimeni, acasă la el, nu mai avea timp, de o bună bucată de vreme, şi mai ales de tind devenise director-general, de ceea ce lui i se părea a fi esenţialul vieţii lui, munca fără de preget în noua funcţie şi ambiţia lui de a demonstra că toate pledoariile şi intervenţiile lui de până atunci, care îi a trăseseră atâtea duşmănii nemeritate, nu erau doar expresia unei îngâmfări tipice de intelectual, de specialist îngust, fericit să dea lecţii umilitoare în dreapta şi în stânga, sau a unui aventurier ros de patima ascensiunii carieriste, cum de asemenea fusese acuzat – şi el ştia – în intimitatea celor pe care îi pedepsea şi apostrofa public, intrând în arenă cu o lipsă de prevedere în primele momente deconcertantă pentru cei de faţă şi chiar paralizantă pentru cei loviţi. Însă numai în primele momente. Pe cele următoare, când el ieşea din arenă aparent învingător şi îmbătat uneori de succesele lui, şi când ceilalţi rămâneau singuri şi, trezindu-se, se

solidarizau, după o veche, milenară lege a instinctului de conservare, el le ignora cu o superbă candoare, mânat de credinţa lui oarbă că de vreme ce nimic din tot ceea ce susţine el şi apără el, chiar şi cu violenţă, nu vine în favoarea vreunui interes personal, al lui, ci, dimpotrivă, favorizează cauza căreia ei toţi îi sunt devotaţi sau trebuie să-i fie devotaţi, de vreme ce au acceptat să se afle, şi se află, în slujba ei, acceptând şi recompensele ei, pentru unii atât de consistente, atunci nimeni şi nimic nu are dreptul să-l oprească, cu atât mai puţin în numele unei aşa-numite elementare preocupări pentru soarta lui viitoare, nimeni şi nimic nu-l poate opri să-i considere şi el solidari cu el şi cu patima lui.

Toată această viaţă a lui rămăsese, însă, din ce în ce mai străină familiei, care se mulţumea, egoistă, cu şansele de bunăstare şi de satisfacere vanitoasă a unor visuri, altfel de înţeles, în fireasca lor izvorâre, dar care începuseră să se târască prea jos, trase vulgar de aripile lor fragile şi coborâte, până la urmă, în domesticitatea instinctului de înavuţire jenantă.

Câte va încercări de redresare a zborului se sfârşiseră cu un eşec uşor de prevăzut, apoi nici el, Tudor Cernat, nu mai găsise răgazul necesar şi se lăsase furat şi apoi acaparat de viaţa lui de la Grup, complicată şi dură, şi stimulând ambiţiile lui, iar el începuse să se convingă că trebuie să aibă răbdare şi că mai târziu, nu foarte târziu, ceva mai târziu, când lucrurile se vor mai limpezi la Grup şi totul va fi intrat în normal, el se va putea întoarce, eliberat, şi se va putea dedica familiei şi nevoii acesteia de a recâştiga altitudinea pe care el o vedea pierdută în favoarea unei plutiri leneşe pe linia unui orizont meschin.

„Sunt eu vinovat? se întrebase el, în acea lungă noapte de insomnie. Sunt ei vinovaţi? Cum să mă împart? Cui să dau mai mult? u

Apoi apăruse Ruxandra Marăcineanu şi el crezuse că poate uita aceste întrebări, însă prea curând ele reveniseră şi mai dureroase, şi mai ascuţite, şi mai pândite de neputinţa unui răspuns.

— Nu mai rezişti la ce? întrebă iar Dumitru Dumitru, la fel de duşmănos şi de acuzator, iar Cernat îl văzu, aşa cum fusese el în şedinţa concluziilor brigăzii de control suspendată de acesta cu numai trei sau patru luni în urmă, pentru ca să reapară sub forma unei „comisii de studiere a îmbunătăţirii procesului de producţie44, peste aprobarea lui Dumitru, ca o indicaţie venită „de sus44 şi, reactualizând cu insistentă tot ceea ce fusese considerat atunci, în decembrie, ca fiind, fără nicio acoperire, o agitaţie sterilă şi păgubit are a unor veleitari, reclamagii de profesie şi instigatori gata la orice mârşăvie pentru a-şi justifica neputinţa şi a-şi salva o existenţă laşa şi oportunista, incapabilă să respire aerul tare al demnităţii şi al asumării răspunderii.

Acum erau la sfârşitul lui martie, deasupra oraşului se năpustise o primăvara bolnavă, lumea toată umb a parca b aţă, maşinile claxonau disperate, oamenii se uitau adormiţi în mijlocul drumului, soarele topea mărunt ultimele rămăşiţe de zăpadă> din străfundurile pământului se ridica o boare fierbinte, mugurii plesnis ra înainte de vreme, ceva ca o explozie aruncase în aer o mireasmă amăruie şi ameţitoare, seara străzile se îmbălsămau cu fumul frunzelor vechi şi putrede arse prin parei îi şi p un curţi, peste oraş plutea pulberea de tencuiala veche sfărâmată şi de cărămidă spartă, mirosea a var nestins şi a ciment de la şantierele care se deschiseseră în mijlocul oraşului în locul clădirilor demolate cu o patima nebănui at nişte zidari tembeli cântau ziua în amiaza mare cât îi ţin a gura pe zidurile de cărămidă roşie ale viitorului sedi i al partidului, cele două etaje fuseseră terminate, o macara spânzura deasupra lor, rotindu-se fără niciun rost, căci macaragiul voia să vadă oraşul de la înălţimea cabin i lui suspendate la peste cincizeci de metri, plesnise şi liliacul, şi la Biserica Domnească fuseseră aduse primele z imbile, care miroseau dulceag şi chinuitor şi fus’s ră aşezate sub o icoană înfăţişând Grădina Getsermni sub o lună de faianţă, iar în grădină un bărbat tânăr se ruga, în genunchi, trist, cu mâinile împreunate sub bărbie şi cu privirile aţintite

spre cerul de cerneală amenințăt r.

Buxândra Mărăcineanu privea icoana cu uimirea ei nesfârşită dintotdeauna – părea că se roagă ea însăşi, dinaintea acestei icoane. Tudor Cernat nu mai avu răbdare şi îi făcu semn că se făcuse târziu punând, încet, mâna pe umărul ei, însă ea nu băgă de seamă, continua să stea vrăjită în faţa icoanei. În biserică intrase un grup de vizitatori obişnuiţi şi paracliserul se oferise să le povestească istoria lăcaşului început din temelii de Pătraşcu-vodă, presupusul pannte al lui Mihai Viteazul, şi terminat de acesta când era

Eănişor de Craiova. Paracliserul vorbea repede şi şoptit sau era răguşrt, în orice caz, glasul său îi făcuse pe turiştii puţini să vorbească şi ei în şoaptă.

— Aici, zise paracliserul, e o icoană cu Grădina Getsemani şi cu Mântuitorul rugându-se noaptea, în genunchi, o icoană pictată pe vremea lui Mihai, însă nu e dăruită de el, de altcineva dintre enoriaşi, un anume Antonie Râmniceau, care s-a şi călugărit, trăind, până la sfârşitul lui, numai în rugăciuni şi tirându-se numai în genunchi, ca să se pedepsească singur. El a prus să se picteze icoana aşa, cu Iisus în genunchi, rugându-se noaptea. Însă vizitatorii, care înconjuraseră iconostasul, se uitau mai ales la Ruxandra Mărăcineanu.

— Cum pun oamenii ăştia verdele lângă albastrul cernelii, fără nicio grijă, şi cum stau culorile una lângă alta l zise ea desprinzându-se încet de iconostas, dar când întoarse capul nu-l întâlni pe Tudor Cernat, ci chipurile curioase, cu privirile lacome, ale unor bărbaţi străini.

— Faceţi loc, interveni paracliserul, văzând că niciunul dintre ei nu se dă la o parte ca să o lase pe Ruxandra să iasă din cercul lor…

Tudor Cern at aştepta afară, în curtea Bisericii Domneşti. Rupsese o creangă înmugurită de liliac mirosind amărui, şi când Ruxandra ajunse la el îi oferi stingher semnul acelei primăveri timpurii.

— Unde mergem acum? întrebă Ruxandra Mărăcineanu, şi el se bucură auzind întrebarea ei, căci

bănuise cu grijă că, înserându-se, ea avea să se ferească să mai fie văzuţi împreună, deşi niciodată, până atunci, nu se feriseră să fie văzuţi împreună şi atât de des, mai ales în ultimele săptămâni, de când se desprimăvărase, şi martie venise pe lume ca un copil răsfăţat al anotimpului.

— Unde să mergem? întrebă şi el surprins şi fericit în acelaşi timp, căci nu se aşteptase ca ea să fie aceea care să-i ceară să mai rămână încă împreună.

— A început să-mi fie urât seara, zise ea ca o justificare. Când timpul era urât, mă retrăgeam acasă, la noi, la Casa de oaspeţi, unde suntem cazaţi, şi mă înfundam în cărţi… Acum, însă, nu mai am răbdare nici să citesc, şi a început să-mi fie urât. Primăvara mereu mă simt tristă şi neliniştită, adăugă ea. Colegii mei sunt alte temperamente. ei şi-au făcut repede un cerc al lor, aici, în oraş, nu ne vedem decât rar, iar eu acum am rămas singură în această parte a şantierului să supraveghez construcţia sediului care-mi şi aparţine, ca proiect. Au fost zile întregi când nici ziua şi nici la mă-a nu ne vedeam.

Ieşiseră deasupra treptelor care duceau din stradă în grădina bisericii, căci strada fusese tăiată sub malul pe care de zidise biserica şi rămăsese să se treacă pe sub această grădină, iar malul înalt era îmbrăcat, ca o temelie, în piatră mare, de râu, tencuită cu rosturi, ca un zid de cetate.

În faţa lor, dincolo de strada îngustă, coborând în pantă, spre vechea piaţetă a oraşului se aprinseseră luminile viitorului şantier. Acum se lucra la demolări, şi lucrul continua şi noaptea, un buldozer se retrăgea pe şenile zece – cincisprezece metri, printre molozuri şi sfărâmături, venind până la marginea trotuarului, şi se repezea furios apoi, cu lama imensă de oţel a plugului său pusă de-a latul, şi izbea în zidurile unui fost hotel, la parterul căruia, până nu demult, fusese un restaurant cu vad, singurul care mai amintea de gloria de altă dată a urbei destinată pensionarilor. Jumătate din zidurile hotelului fuseseră dărâmate, parcă cineva tăiase clădirea cu un cuţit în două. Se vedeau, la etajul înalt, tapetele

jupuite ale fostelor camere cât nişte cutii de chibrituri şi o sobă de teracotă rămasă suspendată pe o margine de planşeu. Era o sobă verde, cu capiteluri cu amoraşi cu feţe bucălate, zgâite şi cârlionţi de faianţă. Unul din reflectoarele care trebuiau să lumineze şantierul noaptea era îndreptat intenţionat sigur de către cineva spre acest cap de amoraş şi el se vedea bine până departe.

— Ce glumă! observă Tudor Cernat înainte de-a răspunde Ruxandrei, Ai văzut amoraşul? şi i-l arătă cu mâna.

Atunci buldozerul se repezi iar să izbească în parterul fostului hotel. Se auzi o bubuitură seacă, uscată, pe urmă zidul se frânse de la mijloc şi se nărui într-un infern de praf şi într-un zgomot asurzitor. Soba se desprinse şi ea şi se prăbuşi, iar ei văzură cum se scufundă în norii de praf capul amoraşului zgâindu-se la ei cu faţa lui de faianţă murdară, ca a unui copil de pripas.

— Păcat! zise Ruxandra Mărăcâneanu, începând să coboare scările de piatră care duceau în stradă.

— Ce e păcat? întrebă Tudor Cernat, grăbindu-se să o însoţească.

— Nimic nu e, de fapt, păcat Trebuia să dărâmăm centrul ăsta fără niciun dumnezeu, însă noi nu dărâmăm numai ziduri, înainte de a construi, noi dărâmăm o lume, un univers, care ne-a cuprins şi pe noi, şi mereu am impresia, când asist la demolări în vederea realizării proiectelor mele, mereu am impresia că se dărâmă altarele unei religii ca să se poată ridica altarele altei religii…

— Păi chiar aşa şi este, confirmă Tudor Cernat.

Strada pe care mergeau şi care altă dată ducea în piaţă se înfunda acum în panourile de rogojini uscate, înconjurând preventiv şantierul demolărilor. În dreapta se deschidea o trecere ca o ulicioară, strecurându-se pe sub foişorul de lemn al unei vechi case cu etaj, la care se ajungea direct din stradă pe o scară răsucită, tot din lemn. Parterul fusese şi aici al unor prăvălii, căci era plin de obloane închise, ascunzând uşi şi ferestre înalte, iar peste obloane fuseseră petrecuţi drugi de fier în ochiurile cărora

spânzurau lacăte grele şi ruginite.

Ruxandra îl lăsă pe Tudor Cernat să treacă el înainte, urmăriţi, fără să ştie, de privirile cuiva din foişorul de lemn, şi când ajunseră la capătul ulicioarei omul din foişor se aplecă slugarnic peste balustrada acestuia şi strigă cu o veselie murdară, de servitor care vrea să fie şi el văzut că ştie să dea bună ziua şi că e grijuliu cu stăpânul lui:

— Să trăiţi, tovarăşe director general, să trăiţi!

— Noroc, răspunse repede, dar şi surprins, Cernat şi ridică privirile să-l vadă pe imbecil şi să-l recunoască. Nu reuşi însă, căci era întuneric, dar nici nu se putu opri să nu întrebe, fără niciun rost altfel, căci nu ţinea să intre în conversaţie cu individul: Aici locuieşti?

— Da, veni răspunsul acestuia. Nu vă mai spun cum, însă asta e situaţia. Noi care suntem mai noi, la Grup…

— Cine e, se auzi din casă o voce somnoroasă de femeie, şi peste foişor se aplecă încă cineva, un fel de namilă, şi se interesa unsurosşi cu chef de vorbă

— Cine zici că ei dragă, de la noi, de la Grup?

— De la noi, apăsă cel dinainte pe cuvântul 7 witovarăşul director-general, iar ea se şi lăţi într-o exclamaţie prostească:

— Nu se poate! Domnul Cernat! E cu fetiţele?

— Nu-ujuu, vezirţi de treabă *i* se răsti cel dintâi, îilundat, la soţia lui, căci se putea presupune că era soţia lui…

— Bună seara* spuse Cernat repede, ca să scape de vreo nouă întrebare prostească

Ruxandra Mărăcineanu trecuse înainte şi mergea singură pe trotuarul străzii pu în în care intra eră, o stradă luminată slab de vechi felinare rămase de la introduc re i curentului electric în oraş cu mai bine de patruzeci de ani în urmă şi rămase intacte, cu ornamentele lor de fontă imitând frunzele ciudate ale unor arbori care nu pu. – sera exista decât în imaginaţia celui ce le proiectase şi cu braţe ca ale unor sfeşnice, terminate cu nişte cupe pentru globurile sparte demult. Câteva doar mai luminau sărac strada strecurata printre vile ascunse în curţi şi grădini

adânci, în fundul cărora se vedeau chioşcuri de lemn cu acoperişuri ţuguiate, şi în vârf cu cocoşi de tablă sau roze ale vânturilor străpunse de săgeţi ascuţite.

— Asemenea religii trebuie distruse cu altarele lor u tot, continuă Cernat, ajungând-o din urmă pe Ruxaodra. l-ai văzut, nu-i aşa? Asta-i cea mai crasă expresie a mentalităţii balcanice, a religiei balcanice, dacă vrei…

— Nu m-ai înţeles, spuse Ruxandra Mărăcineanu şi zâmbi, iar el surprinse pe faţa ei şi în zâmbetul ei pecetea acelei înstrăinări care stăruia necontenit în tot felul ci de a fi.

— O religie este şi o tablă de legi, care pot deveni, foarte repede, prejudecăţi paralizante, uneori chiar barierele de netrecut ale unui univers concentraţional. Aş vrea să cred că ferestrele altarelor proiectate de mine vor fi tot atâţia ochi deschişi spre lumina şi libertate.

— Vor *Ut* neapărat vor fi, acesta este şi scopul operei noastre întregi, de constructori ai unei noi religii, cum îţi place ţie să o numeşti. Să descătuşăm ideea de libertate* şi să creăm cadrul în care ea să poată respira, neslingherita. De ce te îndoieşti?

— Nu mă îndoiesc, spuse ea, mă întreb numai. Trebuie să d’s ătuşăm şi ideea de întrebare de sub imp nul prejudecăţi, şi ideea de îndoială trebuie să o s-o alem de sub imperiul prejudecăţii. Religia nu admite ni i întrebarea, nici îndoia a> a noua religie trebuie să se întemeieze pe amândouă, ca pe ni. te argumente fundament ne în ultimă instanţă, ale libertăţii.

— Dar noi construim o societ te-a certiludnilor, continuă: Gemăt pledoaria sa. Noi. ne întemeiem pe certitudini, tot ceea ce facem este rezultatul unor certitudini suntem siguri ca acceptăm să acţionăm numai în cadrul dafe de certitudini. Este o mare cucerire a noastră certitudinea sensului!

— Certitudinea apare atunci când au fost epuizate întrebările şi îndoielile. De aceea acestea trebuie să rămână mereu vii, pentru a determina mereu certitudinea. Siguranţa continuă nu este întotdeauna un semn al înţ

lepciunii. Dante spunea: ca „îndoiala rmnii place mai puţin decât ştiinţa1.

— Îndoiala, spuse Cernat, deşi, acum, pe Iod n-aş putea săr-ţi spun cine a făcut afirmaţia, „îndoiala nu trebuie să-l fie altceva decât luciditate, altfel devine o primejdieu. Am văzut proiectele tale. Sunt, cred, superbe, şi sediul partidului şi teatrul. Mă gândesc la sediul partidului văzut efectiv ca o navă aeriană surprinsă în bor. Eşti obsedată, mi se pare, de ideea zborului, căci de de care dată cauţi soluţii care să îl sugereze şi reuşesc să o facă cu plastică surprinzătoare. Nu văd, atunci, de ce eşti bolnavă de îndoiala…

— Nu, nu, surâse ea înţelegător, superior şi distrai: înţelegător, nu sunt bolnaxă de îndoială. Boala mea este nu îndoiala, ci nevoia de certitudine.

— Cele două altare pe care le-ai ridicat tu noii religii, ca să folosesc iar propriota formulă, ce sunt, altceva, decâlr două certitudini, sau două expresii ale certitudinii *7*

— Cele două altare sunt, în aceeaşi vreme, două scena? pe care se va juca spectacolul lumii…

— Iar noi suntem şi autorii piesei, şi actorii ei – iată o altă certitudine, se bucură Cernat, să găsească un nou argument.

— Ştii tu că spectacolul vieţii este atât de adesea asemănător comediei delv arte, în care actorii improvizează, dând frâu liber fanteziei lor prodigioase?

— Finalul, însă, e întotdeauna cel cunoscut.

— În interiorul spectacolului, surprizele sunt mereu posibile. Ştim finalul, dar rămâne imprevizibil spectacolul ca atare. Viaţa rămâne imprevizibilă…

Vorbea cu el, şi îi răspundea lui, şi se plimba alături de el; uneori ochii ei mari, verzi, deschişi cu o uimire atât de vădită asupra lumii, îl căutau pe el, şi privirile lui, însă el avea mereu sentimentul că ea nu-l vede pe el, nu-i răspunde lui, pentru ea prezenţa lui nu avea materialitate. Îl făcea să creadă că se lasă purtată de el în plimbările lor care se înmulţiseră şi în acelaşi timp că acela era, oricum, drumul ei, pe care ar fi trecut oricum, şi singură, numai el

se află întâmplător alături de ea, şi de gândurile ei, iar el răspunde tare întrebărilor ei, şi atunci şi ea gândeşte cu glas tare, însă nu pentru că este el acolo, Tudor Cernat, coleg de generaţie, într-un anume fel, cunoscut încă de pe băncile facultăţii, când ea avusese de întâmpinat atâtea rezistenţe până să-şi dea, cu strălucirea cu care îşi dăduse, o diplomă şi un proiect, ce acum devenea realitate în chiar oraşul-capitală al locurilor ei de obârşie.

Privirile ei uimite, cu liniştea lor rece, zâmbetul ei venind parcă de fiecare dată să ascundă o durere adâncă, înăbuşită, să facă uitată o amintire tristă, îl descopereau pe Tudor Cernat ca şi când el, atunci, în acel moment, se ivise acolo în faţa ei, iar el se simţea la fiecare nouă întâlnire în aceeaşi neliniştită şi înfrigurată stare în care se aflase atunci când Dumitru Dumitru, după masa oferită arhitecţilor, la prima lor întâlnire şi la care fusese şi ernat invitat, îl rugase să facă oficiul de gazdă într-o Vizită prin oraşul întreg.

Atunci era, literalmente, sleit de puteri şi de gânduri, după o şedinţă de câteva ore, în care trebuise să asculte şi să înfrunte în faţa lui Dumitru, care mereu îl invita la calm, primele concluzii ale nefericitei brigăzi, unele din ele, revoltătoare de-a dreptul, şi el abia se stăpânise pentru a le spulbera, apoi, cu tactul şi cu logica insistent reclamate de Dumitru, care nu lăsase până la sfârşit nici unei părţi, nici alteia sentimentul că ar fi dictat arbitrar suspendarea brigăzii.

Ieşiseră, aşadar, după masă, împreună, arhitecţii, Cernat şi primarul urbei, un bărbat tânăr şi orgolios, care se ferise să vorbească şi stătuse mut tot drumul, şi făcuseră o lungă plimbare prin oraşul în care, în sfârşit, începuse să ningă, şi ei se despărţeau mereu în două grupuri, pentru ca, până la urmă, Cernat să rămână numai el şi Ruxandra. Cădeau fulgi mari, pluteau leneş în cercuri largi şi se aşterneau pe asfaltul uscat de ger sau pe crengile negre ale platanilor. Tudor Cernat se simţea epuizat dar uşor, o bucurie copilărească îl stăpânea acum, la sfârşitul acelei anchete care durase aproape o lună şi

jumătate şi care amărâse zilele şi nopţile lui, şi îl măcinase, şi îi ţinuse în gură un gust de fiere spartă şi de cocleală otrăvitoare. Ruxandra Mărăcinea nu tir a după ea un parfum suav, de care Tudor Cernat se îmbătase fulgerător. Se lăsa cu faţa îmbujorată de ger în ninsoarea liniştită, fulgii albi ca nişte stele de gheaţă se topeau pe obrazul ei şi pe fruntea ei, şi trist, ca de departe, dintr-o altă lume, străină, ea zâmbea uitându-se la Cernat, oprit în mijlocul trotuarului, înecat pur şi simplu de imaginea ei, ca şi când cei doi ochi nu i-ar fi ajuns să cuprindă şi să închidă în ei această imagine.

Ea se rotise cu o mişcare de vis ca să prindă pe obraz căderea unui fulg, subţire, înaltă, în cizmele ei cu tocuri înalte, strânsă pe talie de mantaua neagră închisă de un adevărat şarpe de nasturi, cu broboada neagră cu ciucuri de mătase înnodată sub bărbie şi resfirată pe umeri.

— Parcă m-am întors în copilărie, se justificase ea văzându-l pe Cernat încremenit pe trotuar.

În drumul spre casă, în maşină, lângă şofer, Cernat îşi ducea palmele împreunate spre obraz şi îşi înfunda obrazul în ele, chinuindu-se să soarbă ce mai rămăsese din acel parfum suav care se tir a după ea şi care 31 îmbătase în seara acelei prime ninsori de la sfârşitul anului 1969.

— Am obosit, răspunse Cernat, poate că şi dumneavoastră vi s-aintâmplat: să obosiţi vreodată, eu însă acum mă simt obosit.

Dumitru părăsise macheta şi se întorsese la biroul masiv, sculptat bogat şi greoi. În general, cabinetul întreg se sufoca invadat de mobila numeroasă şi concepută cu un gust burghez al opulenţei agresive, într-un stil care amesteca, vulgar şi strident, elemente ale unui florentin la rândul lui grevat de interpretări folclorice, cu un baroc complicat inutil şi obositor. Biroul propriu-zis semăna cu un fel de sarcofag inundat de frunze şi flori, şi de boboci de trandafir, iar fotoliile, măsuţa dintre ele, masa mare de şedinţe, ceva monstruos prin bogăţia ornamentaţiei, sculptură săpată adânc în informitatea lemnului, şi totul înecat într-un ulei care saturase fibra şi care acum parcă

mustea şi făcea să lucească umed oglinda lacului gălbuiauriu.

Dumitru privea încăperea, îmbrăcată, la rândul ei, în lemn, plăci lustruite şi ele galben-auriu, ca şi mobila, cu o ură vădită. Îl călca pe nervi grosolănia burgheză a biroului său, moştenit aşa, şi abia aştepta să se poată muta în noua clădire şi să renunţe ia acest confort.

„Am tot timpul impresia că locuiesc într-tm univers oligofron. Mobila asta, curbată la nesfârşrt, desenată în linii moleşite, cu o trimitere necontenită spre grija pentru odihnă, parcă ar fi fost concepută de un trmplar căruia capul i se bălăngănea pe umeri, şi totul lua înfăţişarea molatecă a unui univers al somnolenţei, nu ştiu cum dracu' e putut fi acceptată, de cine – a acceptat-o, pentru că, ce e curios, a fost construită special pentru un astfel de cabinet de prim-secrelar. Nu e opera burgheziei, e numai spiritul ei, şi nu al oricărei burghezii, ci al uneia de provincie ardelenească, prostită prin uitare de Dumnezeu.*

De pe biroul care în ziua aceea se afla sufocat şi el „de hârtii şi dosare, Dumitru luă o. pagină simplă, însemnată puţin den un scris mărunt şi îngrijit, i-e dădu lui Cernat* să o citească.

„Şi vă informăm şi pe această cale că directorul general Cernat poate fi văzut în fiecare zi cu arhitecta Ruxandra Mărăcineanu* colindând bisericile oraşului şi asistând chiar la oficierea serviciului divin* cum s-a imtimplat la Biserica Domnească* unde numita arhitectă, fiică de reacţionar, condamnat pe viaţă, criminal de război înrăit, s-a rugat la icoana voievodală; şi? inginerul Cemati lângă ea, fiind de asemenea văzuţi de mai mulţi turişti…/

Apoi urma semnătura, „un grup de comunişti cinstiţi şi devotaţi4.

— Am obosit, repetă Tudor Cernat terminând de citit scrisoarea şi înapoind-o lui Dumitru, care se aşezase în scaunul său de prim-secretar, şi se cufundase în lectura unui dosar pe marginea filelor căruia însemna din când în când, cu creionul roşu, ceva.

Nu-l văzu pe Cernat sau nu vru să-l vadă, şi acesta

rămase cu hârtia întinsă spre el.

— Am obosit, reluă Cernat apăsând pe silabele ultimului cuvânt, ca să atragă atenţia lui Dumitru.

— Când te simţi în stare de o discuţie în care să eviţi declaraţiile patetice, să mă anunţi prin şeful de cabinet. Te primesc, stăm de vorbă, îmi fac timp pentru tine, deşi, te rog să mă crezi, din nefericire, eu nu prea am vocaţie de duhovnic. Sunt un om limitat la datele realităţii controlabile prin fapte. Poate că este o infirmitate, sunt gata să o recunosc, însă vezi şi tu cât de scurtă e ziua noastră de lucru şi câte ne aşteaptă pe noi… Trăim un timp mai rigid, mai aspru, mai bărbătesc, nu ne găsim, repet, din nefericire, vreme pentru mendrele sufleteşti.

— …Şi apoi, dacă îmi amintesc bine, la prima noastră întâlnire, când ştiai că voi fi instalat prim-secretar aici, iar eu te-am întrebat despre existenţa unei brigăzi de control la Grup, încheie Dumitru destul de abrupt o discuţie pe care Cernat o credea abia începută, atunci mi-ai declarat, nu-i aşa, că ţii să te descurci singur şi că e momentul ca fiecare să stea pe picioarele lui şi să suporte fiecare ce merită.

Tudor Cernat rămăsese în picioare în faţa machetei. Se uita la comica Statuie a libertăţii, păstrată de arhitecţi, cum zisese odată şi Dumitru» parcă dintr-o superstiţie. Spaţiul care o înconjura fusese astfel gândit, încât deocamdată, în machetă» că nu era înghiţită de noile construcţii şi nici nu se sufoca în umbra lor monumentală.

Statuia înfăţişa o femeie măruntă, fragilă, prea tânără şi prea firavă pentru steagul înalt pe care ea îl ridica deasupra capului ei, încercind să sugereze gestul desfăşurării lui largi şi impetuoase.

— Tovarăşul Petre nobilu, spuse şeful de cabinet intrând cu un aer uşor neconvins.

Se vedea că fusese obligat să facă anunţul şi dădu să ridice braţele neputincios, adică nu ştia cine este, însă nu putuse să reziste presiunii aceluia de a intra la primul-secretar. Dumitru Dumitru îl păstrase şef de cabinet la recomandarea celui dinaintea lui şi băiatul se dovedise

capabil, serios, punctual şi respectuos, toate peste măsură, însă egal în toate, şi din această cauză ceea ce ieşea în evidenţă din punctul de vedere al lui Dumitru era o indiferenţă faţă de tot şi de toate. El anunţa şi incendiul şi inundaţiile cu acelaşi ton egal şi cuminte cu care anunţa intrarea în funcţiune a unei noi fabrici la grupul industrial. Era mereu trist sau numai faţa lui nu putea să se lumineze decât trist, nu zâmbea niciodată, nu intra niciodată în discuţie, răspundea invariabil prin da sau nu, exact, rar adăuga o explicaţie sumară, însă perfect la obiect. Nu întârzia, nu lipsea, birocraţia căreia trebuia să-i facă faţă era pentru el ca maşinăria unui ceasornic, stăpânită perfect şi întreţinută cu o satisfacţie secretă, nu era oră din zi sau din noapte în care el să nu poată să nu afle şi cel mai neînsemnat amănunt al acestei birocraţii şi căruia el să nu-i depisteze evidenţa. De multe ori Dumitru avea impresia că acest om tânăr nici nu are vreo bucurie omenească mai mare decât perfecţiunea slujbei de şef de cabinet Nu-l auzise niciodată vorbind cu altcineva la telefon decât cu lucrătorii din aparatul judeţenei, nu-l găsise niciodată furând cu coada ochiului un ziar sau o carte, uitându-se pe fereastră, aţipind obosit sau plictisit, mereu acelaşi, binevoitor egal, şi egal prezent de dimineaţa şi până seara, fără vârstă, deşi tânăr, iar pentru Dumitru, din ce în ce mai obositor. Ceruse, într-un rând, dosarul lui şi îl răsfoise cu o curiozitate obosită, câteva file cuprinzând referinţe elogioase de la U.T.C., o autobiografie destul de simplă, fiindcă „provenea*, cum se scria şi în nota însoţitoare din partea organelor de specialitate, de la Casa copilului, aşadar era un nimeni pe lume, urmaşe o şcoală de meserii, o absolvise excelent, intrase în organizaţia de tineret şi devenise activist, apoi fusese recomandat pentru această funcţie de şef de cabinet pe care o îndeplinea de şase ani, mereu cu calificativul foarte bine.

— Ai treizeci de ani? îl întrebase Dumitru observând într-n-Sâmbătă după-amiaza, rând toţi plecaseră, şi era şi o zi rfrumoasă, la începutul – acestei primăveri, că el nu are

deloc de gând să se grăbească spre un undeva al lui, de om tânăr şi sănătos, care simte şi el nevoia să mai respire.

— Nu, zisese şeful de cabinet, treizeci şi trei.

— şi n-ai şi tu unde – să te duci sâmbăta asta frumoasă? Nu te aşteaptă şi pe tine cineva? N-ai şi tu un prieten?

— Nu, zisese el iar, şi mai am de pus la „punct dosarele rezolvate azi în secretariat…

JDumitru ieşise din cabinet fără să-i „mai răspundă la ialut, supărat, liniştea egală şi indiferenţa acestui băiat îl scoteautdin sărite, nu înţelegea cum poate să nu-şi facă o viaţă a lui un om tânăr – şi în putere, devotamentul lui era al unui robot, i se părea, de atunci, din acea dijpăamiază, tră şi pe unde calcă acest om tânăr se usucă acrul, şi deşi ţinea atât de mult şi la punctualitate, şi la corectitudine, şi la precizie în raporturile lui cu toţi cei din jur, exactitatea şefului de cabinet începuse să-l obosească şi să-l enerveze.

„Omul ăsta, îşi apunea el, nu lucrează nici pentru mine, cum n-a lucrat nici pentru bătrânul care mi l-a lăsat moştenire, nu lucrează nici pentru slujba asta pe care mă Iasă să cred că o iubeşte, arta lui este de a nu-mi da mie prilejul să-l schimb, şi tocmai arta asta nu-mi place.

— Tavmăşul Petre Nobilu, spuse din nou şeful de cabinet, crezând că Dumitru n-a înţeles bine numele pronunţat de el.

— Nobiiu? întrebă surprins Dumitru. Unde e? La telefon? şi întinse mâna spre receptor, însă nu mai avu timp să-l ridice, căci în birou intră Petre Nobiiu, dându-l la o parte pe – şeful de cabinet postat exact în faţa uşii.

— Nu la telefon, ci aici, în carne şi oase, zise el râzând şi rostogolindu-se spre Dumitru, care îi ieşise înainte cu braţele întinse.

— Nu se poate! – se miră Dumitru, fericit înainte de a-l îmbrăţişa, privindu-l pe Nobiiu şi nevenindu-i să creadă.

— Ba se poate, răspunse acesta, deşi nu meritai, însă m-am gândit să trec eu peste mine şi să te iert…

— „Mulţumesc, zise Dumitru către şeful de cabinet, care înţelese că trebuie să se retragă, şi ieşi cu acelaşi aer

sec şi neinteresat, închizând uşa cu o grijă pedantă şi plicticoasă.

— Domnule. Începu Petre Nobiiu „după ce se desprinse din braţele lui Dumitru, şi după ce se dădu doi-trei paşi înapoi, casă aibă perspectivă când îl priveşte. Domnule, ia să vedem noi cum arăţi dumneata ca prim-secretar, fiindcă numai din cele două scrisori de care ai fost capabil până acum nu s-a prea înţeles nimic.

Se uita la el tind dintr-o – parte, când dintr-alta, cântărindu-l cu o vădită nemulţumire. Nu se arăta prea înaintat de el.

— Să ştii că nu arăţi cine ştiere, de băţos văd că eşti tot băţos, hainele, ca ta, pPatru aceti, pe timpuri, însă la faţa cam mototolit. Eşti bolnav?

— Eu? întrebă Dumitru bine dispus. M-ai văzut tu, vreodată, bolnav?

— TBolnav nu-mi prea amintesc să te fi văzut, ai dreptate, însă acum te văd cam bătrân.

— Ţi se pare, *se* apără Dumitru de constatarea prietenului său, trecându-şi mâna peste obrazul ras proaspăt, însă, într-adevăr, obosit-şi palid, dar Nobiiu nu mai insistă.

— 3 i, acum, să-mispurdumneata mie, ce politică. faci?

— Păi, n-ai văzut? se arătă fals surprins Dumitru, invitindu-l să ia loc într-unul din cele două fotolii din faţa mesei de lucru.

— Domnule» am văzut, clătimi oraşul, lucru mare, ai grijă însă de arhitecţii ăştia, că pe urmă nu mai ştii când te dai jos din tren unde te dai, fiindcă vreo câteva oraşe Je-au şi făcut să semene între ele de nu mai ştii unde te afli.

— Ştii cine e şeful proiectului? întrebă Dumitru.

— Nu, zise Nobilu, însă tu să stai cu ochii pe ei, apoi văzând în dreapta biroului lui Dumitru o machetă, se ridică să o privească. Asta e macheta, nu? mai zise eh

— Huxândra Mărăcineanu, răspunse Dumitru după ce Nobilu se întoarse spre el întrebător.

Petre Nobilu îl privea iarăşi ca şi când l-ar „preţălui”,

cum îi plăcea chiar lui să spună, ochii lui vii şi neastâmpăraţi se aprinseseră nedumeriţi, şi pe întregul lui chip se întipărise semnul unei vădite nemulţumiri. Parca mai slăbise, însă tot rotofei era, aşa scund şi îndesat, cu umerii laţi şi braţele scurte, cu palmele mari, butucănoase, ca nişte perniţe, cu gâtul scurt şi el, şi abia cuprins de cămaşa încheiată ţărăneşte cu un nasture gata să plesnească. Era îmbrăcat într-un costum sport* În carouri mari, care îl făceau şi mai scund decât era în realitate, şi mai gros, deşi se putea înţelege că slăbise fiindcă haina şi descheiată arăta că începuse să fie largă. Purta o cămaşă albastră, bine asortată la costumul gri, şi o cravată bleumarin, ca de obicei, lată, acoperindu-i pântecele bombat.

— Domnule, întrebă el din nou, ce politică faci dumneata? Acum, să-mi spui dumneata mie, când suntem numai amândoi, pentru că eu n-am venit aici singur, sunt cu Maria, şi vrem să te judecăm, de-aia am şi venit.

— Unde e Maria? se interesă grăbit Dumitru, ridicându-se ca să caute soneria. Te pomeneşti că e la uşă?! Eşti în stare!

— Nu duce grijă străină, încercă Nobilu să-l liniştească, la timpul potrivit ne întâlnim şi cu Maria…

— Din unde e ea, acum? insistă Dumitru.

— Domnule, la ora douăsprezece e aici, şi la douăsprezece şi jumătate vrem să te luăm şi pe tine cu noi, aşa am făcut noi programul, să vedem dacă îl brodim, însă, până la capăt.

— Ce vorbeşti? se arătă Dumitru surprins şi se îndreptă spre scaunul lui de prim-secretar, nu cu intenţia să şadă pe el, ci să cerceteze din nou agenda activităţii sâle, căci sosirea acestor prieteni urma să-i dea programul peste cap.

— Să nu te aşezi, cumva, pe scaunul ăsta când sunt eu aici. fiindcă te părăsesc, îl ameninţă râzând Petre Nobilu. Pentru că eu vreau să-l uiţi niţel pe primul-secreiar, şi cu mine să stea de vorbă Dumitru Dumitru de la Păsarei!

Dumitru 11 linişti repede, făcându-i semn cu mâna să

nu se grăbească să tragă concluzii, şi după ce se uită pe agendă, se întoarse şi se aşeză pe fotoliul din faţa lui Nobilu.

— Va să zică. reluă acesta discuţia, arhitect-şef e Ruxandra Mărăcincanu? De unde şi până unde?

— Prin repartizare, zise Dumitru, ca şi când ar fi justificat prezenţa ei aici în oraş şi mai ales în această împrejurare, care făcea să depindă de ea destinul arhitectural viitor al urbei lor.

— Frumoasă, zise Nobilu clătinând din cap şi părând să o revadă înaintea ochilor. A ieşit frumoasă! Vezi cum le suceşte şi le potriveşte viaţa? Ţi-aminteşti şedinţa de destituire, când te acuza Dometie că aperi şi ocroteşti copiii reacţionarilor?

Dumitru zâmbi, întorcându-se trist în amintire. Trecuseră ani de atunci, nu se mai gândise de mult la acea şedinţă care îl urmărise o vreme zi de zi şi noapte de noapte, şi mai ales în lagăr, când rămânea singur, sau noaptea când se trezea fără somn şi se chinuia să refacă totul din memorie şi să nu piardă din vedere niciun amănunt, deşi nu se mai putea îndrepta nimic, căci nimeni nu avusese nici interesul, nici răbdarea să asculte explicaţiile lui la sumarele anchete ce urmaseră arestării. Mihalache Dometie prezentase referatul din partea secţiei de cadre a judeţenei, un referat lung şi incââcit, din care capetele de acuzare se desprindeau greu, învăluite în câteva straturi de lozinci spuse furios şi ameninţător, despre „lipsa de vigilenţă* şi despre „jocul perfid al duşmanului de clasă*, şi despre „pierderea simţului de clasă*, şi despre „alunecarea în mocirla descompunerii politice*, iar el ceruse în câteva rânduri să se explice limpede în ce consta pierderea. simţului de clasă* să nu se facă numai afirmaţii, însă* nu fusese ascultat; După referatul lui Dometie, care spunea mereu* către final, „Comitetul judeţe am de partid înfierează, şi noi, comuniştii cinstiţi, înfierăm”; se dăduse cuvântul celor din sală, o ploaie de mâini ridicate să ceară condamnarea lui, oameni pe care numai, cu o zi înainte, îi văzuse stăruind

să-llase să creadă că îi sunt devotaţi sau că sunt alături de el, mulţumiţi de el şi de felul lui de a conduce soarta acelui nenorocit de raion* şi care unii îi şi mulţumiseră pentru felul lui de a fi, judecat şi cu grijă în faţa oricărei decizii. Mulţi dintre ei îi erau datori, fiindcă îi apărase în împrejurări în care ei pierduseră măsura, şi el îi înţelesese şi – îi iertase omeneşte. O ploaie de mâini se ridicase să ceară înscrierea la cuvânt după ce Mihalache Dometie se aşezase jos, în prezidiu, împăturind cu mare grijă paginile scrise de mâna lui, chinuit şi încâlcit, şi învelindu-le în coperţile unui dosar.

În primele zile nu fusese repartizat la muncă, şi dimineaţa rămânea singur, se aşeza pe treptele de la intrarea barăcii şi îşi lua capul în mâini, ca să nu vadă ziua de primăvară frumoasă, care scălda, curtea pustie, înconjurată cu sârmă ghimpată, a lagărului, dincolo de care se prăbuşea albia unui râu secat pe fundul căruia viermuiau păziţi de santinele cu pistoale-mitralieră oameni îmbrăcaţi pestriţ, care cu ce apucase să pună pe el tind fusese ridicat; aşa cum se întâmplaseşi cu Dumitru, rămas să tremure în viul zorilor în costumul uşor, bleumarin, acum mai. mult cenuşiu, fără nasturi şi cu amândouă reverele rupte. Din albia îndepărtată a uriaşei construcţii săpată cu hârleţe şi cu cazmale şi cu ciocane se ridica: „până aici unde stătea el, în curtea lagărului, un zumzet cum se aude la gură. câte unui, stup. Înainte de roirea albinelor, şi din când în când câte un „Mină” I strigat strident şi duşmănos, şi pe urmă; ţipat, cu o disperare ce avea sări urmărească apoi ani întregi, în somnul lui agitat şi întrerupt de spaimă: „Apâăăă I s-a găsit apă a Aăă!” şi după. aceea urletele santinelelor, „înapoooaoi 1 Inapoooi!” El sta cu capul prins în mâini şi tâmplele îl dureau, şi el credea că aveau să-l plesnească – şi le apăsa cu palmele nit putea şi striga în el cât putea: „Nu este adevărat, tovarăşi! Tot acest referat nu este altceva decât o odioasă înscenare. Aici, în sală, sunt toţi tovarăşii mei, cu care în fiecare zi am muncit şi am suferit, cu care am luptat pentru colectivizare, nu pentru sabotarea ei, cu care am luptat

împotriva reacţiunii, nu pentru a face jocul ei, eu, tovarăşi, am dat ordin să fie arestaţi toţi duşmanii de clasă din acest judeţ, cu mina mea am semnat ordinele de arestare, eu am cerut evacuarea şi arestarea lui Aristide Mărăcineanu, nu altcineva, voi toţi, tovarăşi, aţi fost în orice moment lângă mine, mă ştiţi, mă cunoaşteţi, ştiţi părinţii mei, ştiţi familia mea, ştiţi viaţa mea, cine poate spune că eu mi-am pierdut simţul de clasă pentru că n-am arestat ţăranii de la Cornul Caprei, care sunt nişte nenorociţi, prostiţi, îndobitociţi de sărăcie şi de nevoi şi care nu-şi dau seama ce fac. Nenorociţii ăştia sunt părinţii noştri şi fraţii noştri, au făcut războiul, au degerat în tranşee, au fost schilodiţi, sunt văduvele şi orfanii celor ce nu s-au mai întors din război, îi ştiţi, îi cunoaşteţi, nu cu ei trebuie să ne războim noi acum, pentru că ei de la noi aşteaptă salvarea vieţii lor nenorocite. Cine poate spune că mi-am pierdut simţul de clasă pentru că am spus că nu avem dreptul să ne îmbătăm cu lozinci, fiindcă într-adevăr, tovarăşi, lozincile, dacă nu devin realitate sub ochii noştri, nu au şi nu pot avea nicio putere. Nu ml neam lozinci. Ele sunt ideea care trebuie să prindă carnea vieţii de toate zilele. Cine mă poate acuza că am alunecat în mocirla trădării pentru că i-am spus unui tovarăş ajuns să trăiască din renta unor merite trecute, destul de neclare şi acelea, ascunse pe după o tarabă de negustor de blănuri în Lipscani, pentru că i-am spus că a venit timpul să ne punem pe treabă şi să muncim, fiindcă nu putem sta toată viaţa să citim lozincile puse tot de noi pe pereţi, u

„Cine? M strigase el, şi o ploaie de miim se ridicase să-l condamne, sau aşa i se păruse lui atunci, fiindcă trimisul regiunii, care conducea lucrările plenarei, îi ceruse lui Petre Nobilu să se înscrie la cuvânt, iar acesta spusese că „mai târziuu, deci numai mâna lui nu se ridicase să ceară cuvântul.

Mihalache Dometie se scula din scaun aproape după fiecare luare la cuvânt, care nu spunea nimic, ci repeta acel sufocant „Şi eu, tovarăşi, condamn cu toată mânia66, şi atrăgea atenţia că „Organele noastre sunt în «pozesia»

documentelor pe care nu le putem, deocamdată, arăta, căci sunt «zecrete» 61, şi atunci altă mină cerea cuvântul, şi iar urma acel „şi eu condamn cu mânie proletară44, iar cel ce făcuse apel la „mânia proletară41 numai cu o săptămână înainte venise la el să-i ceară să-l înţeleagă pe tatăl său, ţăran într-un sat din vecinătatea raionului, care nu vrea cu niciun chip să semneze cererea de înscriere, amenințând că se omoară, iar el îi spusese „Bine, stai dumneata de vorbă cu el mai pe îndelete64, „Mulţumesc, zisese omul, fiindcă bătrânul se omoară, îl ştiu eu bine, se omoară66, şi ieşise lăudându-l. „E om, tovarăşul-prim, e om! Dacă nu era el, mă dădeau afară din slujbă, rămâneam pe drumuri, îmi dădeau copiii afară din facultate, mă nenoroceam, mă şi anunţaseră de la Cadre că dacă bătrânul nu semnează nu mai pot rămâne director. E om, e mare omu' – zicea el tare, pe coridor, ca să audă toată lumea aflată atunci în sediu, şi să se audă şi în biroul lui Dumitru Dumitru, de la care abia ieşise, cu ochii în lacrimi.

„— Tovarăşi, striga el acum, tot ce sunt eu azi datorez revoluţiei. Copiii mei, copii de fost croitor, astăzi director, sunt la facultate, tovarăşi. Eu nu pot, tovarăşi, să nu condamn – «cu mânie proletară» – se congestionase la faţa şi amenința cu pumnul ridicat deasupra capului –, noi, tovarăşi, nu putem admite… revoluţia noastră, tovarăşi 66, striga el privind sala înfierbântată şi speriată în acelaşi timp, şi pe Mihalache Dometie, care dădea din cap încurajator, şi pe cel care conducea şedinţa şi întrebase pe Petre Nobilu: „Cine este tovarăşul care vorbeşte atât de bine?"

„— Directorul Bazei de strângere a cotelor, zisese Nobilu. Nu e chiar ce credeţi dumneavoastră şi ce vrea el să se creadă, însă mai avem timp să ne convingem şi să verificăm. Un demagog!"

„— Nu se poate, strigase atunci trimisul regiunii, şi se ridicase brusc în picioare. Tovarăşi! Iată că duşmanul nu este singur, tovarăşi! Aici lucrurile stau mai grav decât am bănuit noi! Duşmanul s-a strecurat şi la Cadrele partidului, tovarăşi! Ridică-te în picioare, tovarăşe,

cetăţene – se corectă el grăbit, înecându-se de indignare. Ridică-te în picioare, cetăţene, şi spune tovarăşilor ce mi-ai spus mie, acum, aici, imediat!”

Nobiau se ridicase greu de pe scaun, o presiune imensă năvălise brusc în vinele şi în arterele lui, capul începuse să-i vâjâie, şi o durere îngrozitoare, ca şi când cineva l-ar fi lovit pe neaşteptate în cap cu o măciucă uriaşă. Îi sparse ţeasta, şi genunchii începură să-i tremure, iar în faţa ochilor începură să-i joace capetele celor câteva zeci de participanţi la şedinţă, şi i se păru că îi năvăleşte sângele în ochi sau că ei, toţi, aveau capetele şi feţele sparte, şi pe frunţile şi pe obrajii lor se scurgea sângele, apoi totul se tulbură într-o baltă de sânge.

„— Spune, cetăţene, ce mi-ai declarat mie aici, să auzim, tovarăşi. Ce credeţi dumneavoastră că a declarat acum acest individ strecurat să lucreze la cadrele partidului? u

Insală. se făcuse o linişte neagră, cei doi care scriau procesul-verbal stăteau amândoi cu creioanele lor chimice boante ridicate şi gata să se năpustească asupra hârtiei. Din rândul al doilea cineva se ridicase în picioare şi se şi apropiase de uşă, punând mina pe clanţă imitând un cap de şarpe cu solzi mari, argintii. Dumitru Dumitru auzi mişcarea felină şi ochii săi prinseră repede în colţul uşii pe noul ofiţer de securitate, care venise în locul locotenentului Turbatu, destituit de curând, la cererea lui. Directorul cotelor raionale rămăsese în picioare şi fugea cu ochii de la trimisul regiunii la Petre Nobilu, aşteptând ca acesta din urmă să spună ce „declarase14 cu câteva clipe mai înainte.

Petre Nobilu îşi revenise din tulburarea care îl sufocase în primele secunde şi ochii săi căzură negri şi răi pe faţa directorului, iar gura i se schimonosi într-un fel de zâmbet dispreţuitor şi plin de silă.

„— Tovarăşi, insistă aproape isteric trimisul regiunii, trebuie să mergem până la capăt cu demascarea duşmanului de clasă! u

„— Este un demagog, tovarăşi, zise calm, atunci,

Petre Nobilu. Un demagog, şi noi nu putem accepta ponegrirea unui tovarăş cinstit în stare să-şi dea viaţa în orice clipă pentru cauza noastră, numai ca să ne declaram împăcaţi că am lovit cu sete în duşmanul de clasă.

Cine este, aici, duşman de clasă, tovarăşi? Cine şi-a pierdut, aici, simţul de clasă? întrebă el. Cine ameninţă cauza noastră, tovarăşi? u

Vorbea calm, cu un calm pe care Dumitru nu i-l cunoscuse niciodată până atunci, O linişte ca o sirşeală pusese stăpânire pe Nobilu, şi el continua să vorbească rosvnd cuvintele egal şi obosit, şi de aceea părând d sprins de realitatea acelei şedinţe, ca şi când şi-ar fi rostit gândurile cu glas tare.

Liniştea se făcuse adâncă şi uscată, pe ferestre pătrundea cenuşa nopţii, în sala de şedinţe improizată în fostul salon al lui Aristide Mărăcineanu fuseseră aprinse luminile în cele patru colţuri de care atârnau, acum, patru becuri oarbe, cu sticla mată şi murdară, altă dată ascunde de globuri din cristal de Murano. O lumină tulbure se târa leşinată pe feţele obosite şi năclăite de năduşeală, se făcuse cald, înăbuşitor, luările la cuvânt se îndesiseră, şi fiecare din ele semăna cu cea dinainte, aceleaşi fraze şi aceleaşi declaraţii, şi aceeaşi condamnare şi aceeaşi spaimă înecau şi sufocau puţinele cuvinte rostogolite gilgâit şi tremurat, şi Dumitru nu le mai auzi. Gurile celor care îl înfierau se deschideau şi rămâneau mute pentru el, el vedea numai mâinile ridicate una după alta şi gurile negre deschise, şi ochii care se fereau să cadă cu privirile a upra lui, şi spaima din acei ochi, şi sticlirea lor îngrozită, şi nicăieri ura, nicăieri ura, toate declaraţiile erau ca nişte dovezi oarbe ale unui devotament orb. Nu ei conta în toată această furie a condamnării, nu el, Dumitru Dumitru, primul-secretar al raionului lor, nu el stătea înaintea privirilor lor goale de lumină ca ale unor statui de piatră cu globurile ochilor de piatră şi fără viaţă, nu pe el îl blestemau acele guri negre care se deschideau şi se închideau uniform. El fusese uitat, el era un pretext nevinovat, cauza ora alta, cauza era soarta însăşi a acestor

oameni şi a familiilor lor şi a copiilor lor, şi această soartă depindea acum, în acele clipe, de ei înşişi şi de devotamentul lor nemărginit faţă de nişte formule şi faţă de un blestem. El era numai prilejul care fi se oferea acestor oameni pentru ca ei să-şi apere cauza lor umilă de soţi şi de taţi, şi de copii de părinţi bătrâni, şi de oameni care au şi ei dreptul să trăiască „să iasă la lumină şi să se bucure şi ei de soare, şi de somn, şi de primăvara care se dovedea atât de f ricită în nes a Uita ei dăruire.

„Dumnezeulev îşi spuse el, nu se poate i Oamenii ăştia au şi ei dreptul să trăiască, au şi ei dreptul să se bucure de copiii lor şi de nevestele lor, Dumnezeule, de ce trebuie să plătim noi atât de scump şi de umilitor dr ptul nostru la libertate, şi de ce trebuie să umilim noi cu alta cruzime năzuinţa noastră spre mai bine, şi de ce trebuie să mirxjini noi cu atâta noroi ideile noastre atât de scumpe şi atât de înălţatoai el De ce trebuie să ne coborâm noi în acest infern al conştiinţ lor pustiite de demnitate, pentru a putea să sperăm să ne culcam lângă nevestele noastre şi lângă copiii noştri, şi de ce trebuie să ridicăm noi palatele viselor noastre cu ochii împăienjeniţi de frica? u

„— Tovarăşi, strigă el şi se ridică în picioare, fără să mai aştepte ca Petre Nobilu să-şi tei mine cuvântul şi fără să mai aştepte aprobarea cuiva. Cauza noastră este mai presus de această înscenare, care nu mă priveşte atât pe mine, cât demnitatea noastră de comunişti. Nu e nevoie, tovarăşi, să mă condamnaţi pe mine pentru a vă smulge vouă inşi\ a dreptul la supravieţuire 1 Nu e nevoie să mă înfieraţi pe mine pentru a vă păstra libertatea, şi postul, şi salariul, şi dreptul de a vă întoarce în această seară lângă copiii voştri! Nu e nevoie să vă lepădaţi de mine pentru a vă arăta cinstea şi curăţenia conştiinţei 1 Eu nu vă cer, acum, să mă judecaţi pe mine cu milă! Eu nu vă cer, acum, să-mi treceţi mie cu vederea păcatele, care sunt! Eu \a cer să aveţi curajul să vă întoarceţi acasă cu conştiinţa limpede şi să nu uitaţi că noi, comuniştii, suntem azi la putere, şi numai de noi depinde dacă în faţa timpului vom avea curajul şi puterea să stăm cu fruntea sus! încă o dată,

afirm aici, în faţa dumneavoastră, că nu am să-mi reproşez nimic, că nu am să-mi cer iertare pentru nimic, ceea ce mă îngrozeşte este că acest proces se petrece în numele unor idei prea sfinte pentru a fi folosite în scopuri atât de murdare şi că, dacă trebuie să ne unim toţi, pentru a lupta împotriva cuiva, atunci acesta este, mai puternic decât duşmanul de clasă, frica! Frica de noi înşine şi frica de adevăr şi frica de propriile noastre lozinci! Pentru că nu mai putem, tovarăşi, vorbi despre libertate, şi despre adevăr, şi despre demnitate în faţa unor oameni înfricoşaţi de fiecare gest al lor, şi de fiecare gând al lor, şi de fiecare clipă a lor de linişte sufletească, /

Becurile luminau sala somnolent, o suflare grea, înăbuşită, rău mirositoare, creştea sacadată, şi pe feţele congestionate de spaimă Dumitru citi condamnarea lui categorică. Adevărurile lui simple şi omeneşti îi îngroziseră pe toţi şi el obosi, înţelegând că nu făcuse altceva decât să-şi asigure condamnarea definitivă.

„— Nu mai am nimic de adăugat”, zise el şi se aşeză jos, apoi cu un gest ostenit căută în buzunarul de la piept al hainei carnetul de partid şi îl puse pe masa prezidiului învelită în pânză roşie, acoperindu-l, repede, cu palma lui tremurândă.

Acum era o noapte pustie, cu cerul înalt şi fără stele, o noapte de la sfârşitul lui august, grea de răsuflarea fierbinte a zilei toride. Trecuseră luni întregi de la arestarea sa şi de la internarea în acest lagăr aflat în inima unui pustiu de piatră, în care ei nu mai osteneau să sape cu târnăcoape şi cu hârleţe şi cu ciocane albia unui viitor drum fără pulbere, hărţuiţi de santinelele care îi împingeau cu ţevile carabinelor şi pistoalelor-automate să se mişte mai iute în zăpuşeala de cuptor încins a zilei. Stătea pe treptele de piatră ale barăcii, singur, cu capul prins în palmele care îşi pierduseră forma omenească, aşa cum şi-o pierduseră şi degetele, învelite în imensele bătături pătrăţoase, cu unghiile îngroşate şi sparte, tăiate rău cu nişte custuri ascuţite pe gresia treptelor barăcii.

Îl revedea iar, pentru a mia oară, pe acel Mihalache

Dometie, care fusese până nu demult tovarăşul lui de muncă şi de chin, şi care, din nefericire, se dovedise incapabil în practica revoluţionară, şi din această cauză un om fără voia lui periculos pentru cauză, deşi devotamentul lui nu putea fi pus de nimeni la îndoială, şi pe care el trebuise să-l scoată din activul raionului, căci altfel nu se putea, a revedea cmnciu-şi reieratui în faţa acelor oameni pe care miezul nopţii îi sleise cu totul şi care trăiau disperat clipa unei spaime ucigătoare, căci nu mai ştiau dacă nu cumva şi ei vor fi declaraţi duşmani de către cei trei tovarăşi veniţi de la regiune şi în faţa cărora îşi pierduseră orice urmă de demnitate şi de omenie. Singurul sentiment cu adevărat uman care mai stăruia în fiinţa lor, atunci, era dorinţa fierbinte, paralizantă, ucigătoare, pentru care nicio jertfă nu era prea mare, dorinţa de a se revedea liberi din acea şedinţă şi bătând la uşa casei lor, şi intrând pe uşa casei lor, unde îi aşteptau copiii, şi părinţii, şi nevestele, şi somnul, somnul în patul lor, somnul biruit de speranţa că libertatea le va rămâne, totuşi, aşa mizeră şi neputincioasă, şi ştirbă şi chinuită de frică şi de gândul la ce se va întâmpla mâine.

— Frica! zise Dumitru oftând un timp, frica a fost, din nefericire, atunci, şi multă vreme după aceea, cel mai mare duşman al adevărurilor noastre, şi al lozincilor noastre. Nici până azi nu-mi este încă limpede cum s-a strecurat frica în fiinţa cuvântului libertate, şi în fiinţa cuvântului dreptate, şi în fiinţa cuvântului nostru sfânt, care este Partid!

Zile şi nopţi întregi am crezut că îmi va plesni fruntea şi capul întreg, chinuindu-mă să-mi explic votul acelor oameni care fuseseră numai cu câteva ore înainte prietenii mei şi tovarăşii mei şi ai tăi. Lângă unii crescusem eu însumi, de copil. Unul era din satul meu, casa lui era lângă casa mea, dormisem cu el, mâncasem cu el, fusesem la sapă cu el şi la cosit. Copii, cum eram, şi săraci şi nevoiţi de bani, umblam la lucru, cu împrumutul, de la unul la altul, şi acum vedeam mâna lui ridicându-se să voteze, şi ochii lui înspăimântaţi, ieşind din orbite, şi degetele lui

răsfirate şi tremurânde. Ţii minte?

Lângă mine erau activiştii mei, tineri, ridicaţi de mine, învăţaţi de mine să citească şi să înţeleagă lozincile noastre puţine şi fundamentale şi ei ridicau mâna cu degetele răşchirate şi votau, şi îmi dădeam seama că votul lor nu mă condamna atât pe mine, cât venea să le dea lor siguranţa că ziua de mâine le va aparţine, pentru că niciunul nu se uita în ochii mei, niciunul nu se gândea, sunt sigur, atunci, la mine, ci la el şi la copiii lui, şi la părinţii lui, şi ei votau atunci pentru toţi aceştia, înţelegi? Nu puteam, eu însumi, să-i condamn, şi niciodată n-am putut să-i condamn, şi cât am stat în lagăr n-am putut să fac nimic ca să nu visez votul lor, ploaia de mâini cu degetele răşchirate, ploaia de mâini ridicate numai până la jumătate, mâinile îndoite din cot şi palmele tremurânde, acoperind cu degetele feţele lor pe care curgea, năclăită, sudoarea spaimei, şi ochii goliţi de lumină, ieşind din orbite. I-ai văzut, îţi aminteşti? Am simţit ridicându-se lângă umărul meu mina băiatului acela care era secretar propagit, şi care venise de numai câteva Iun! şi mi se plângea că nu mai poate de oboseală şi că simte că va muri în somn şi de somn, ţi-l aminteşti, Petre? N-avea treizeci de ani şi vorbea frumos şi cânta frumos, ţii minte cum dădea el tonul atunci la *Internaţionala*? Avea un glas dumnezeiesc, şi eu l-am văzut în toate nopţile mele din lagăr, ridicându-se în picioare şi cântând „Sculaţi, voi, oropsiţi ai vieţii”, şi peste glasul lui se ridica mâna lui, cu palma tremurândă votând destituirea mea. Nu ţi-l aminteşti? întrebă Dumitru.

— Ba da, confirmă Petre Nobilu, însă nu înţeleg de ce trebuie să te aprinzi tu acum, şi să te întorci în trecut, pentru că eu cu Maria venisem la tine să vorbim despre viitor…

— M-am aprins? întrebă Dumitru ridicându-se din fotoliu.

Pe faţa lui trasă cu ochii încercănaţi de nesomn se ivise o paloare vineţie, şi Nobilu bănui ca prietenul lui e într-adevăr bolnav.

— Ce e cu tine? întrebă Nobilu.

— Nu e nimic, zâmbi destins Dumitru Dumitru, poate că aveam nevoie de aceste amintiri. M-ai găsit într-un moment când aveam, poate, nevoie de aceste amintiri ştii că a venit la mine un scriitor, un scriitor important, i-am citit cărţile, mi-au plăcut, scrie cu patimă despre trecut, vrăjeşte cuvintele, le caută, le învie, omul ăsta a descris odată fluturii unei ciume – nu credeam că literatura poate face viaţa mai adevărată decât este ea cu adevărat.

— Da, zise Nobilu curios, şi?

— Şi mi-a spus că vrea să descrie Frica! Şi m-a pus să-i povestesc viaţa. „Nu pot, i-am spus, n-am cum să-ţi povestesc, Nu poţi descrie amintirile din casa morţilor dacă n-ai fost acolo *!* Se uita la mine şi zâmbea superior:

„Nici când au venit fluturii ciumei n-am fost acolo. u şi avea dreptate, şi i-a descris incit credeam că îi văd şi că pot pune mâna pe ei, cum încremeniseră ei cu aripile lor de moarte în aerul stătut. E o carte de geniu, cartea asta. I-am spus> însă, că aşvrea să cred că cineva va putea să d scrie mâinile cu palmele tremurânde şi cu degetele răşchirate şi strâmbe, ridicate să voteze, în numele fricii, decapitarea tovarăşului.

— Frica, zise Nobilu, nu era a fiinţei noastre, ştii bine. Era de împrumut. Pe ferestrele largi ale cabinetului izbucnise soarele primăverii aceleia deşucheate şi vopsite ţipător, ca o curvă tânără, de care ţi-e milă.

Dumitru surprinsese aripa înaltă a macaralei oprite exact în faţa ferestrelor biroului său. Macaragiul cânta cât îl ţinea gura un cântec de dragoste, sfâşietor, care pătrunse vibrând prin ferestrele închise ale cabinetului.

— Mi-a fugit puiul cu aţa, tocmai când mi-a fost dulceaţa!

Ce va fi aici? întreba Nobilu, ridicându-se şi ei din fotoliu.

— Noul nostru sediu, zise Dumitru. Abia aştept să i văd terminat şi să ne mutăm în el. Mă sufoca opulenţa burgheza a casei ăşteia şi a mobilei pe care am moştenit-o aici, în birou. Parca aş fi superstiţios, nu mai am, pl r şi

simplu, răbdare, mi se pare că tot timpul sunt greva, în acest sediu, de trecut. Ştii casa lui Aristide Marăcineanu, unde am avut noi primul sediu al Balonulii?

Nobilii se uita pe fereastră şi privirile lui căutau în lungul fostului bulevard, blocat acum de şantierul noilor contrucţii.

— Parcă ar fi un avion, zise el, nu-i aşa? Astea sâni aripile!?

— Chiar aşa! Fata asta pare obsedată, de ideea de zbor, aşa zicea şi Cernat.

— Ce face Cernat? întrebă Nobilu, care voia să-l scoată pe Dumitru din lumea amintirilor pe care le răscolise fără voia lui.

— Cernat?

— Da, zise Nobilu* e un om de excepţie, merită foarte mult, trebuie promovat cu curaj. Avem nevoie de capete ca al lui, îi cunosc lucrările, are o mare vocaţie…

— Am impresia că Cernat s-a îndrăgostit la bătrâneţe, zâmbi jenat Dumitru. Nu ştiu cum o să mă descurc cu el. Foarte curând s-ar putea să iim obligaţi să discutăm cu el foarte sever.

— Ei, nu mai spune! se arătă surprins Nobilu, apoi repede îl chemă pe Dumitru lângă fereastră. Uite-o pe Maria, înseamnă că e douăsprezece! Vine!

— Hai să-i ieşim înainte, zise Dumitru.

— Stai, îl opri Nobilu, ce e cu Cernat?

Dumitru se uită lung la el, apoi păru că îşi acordă el însuşi dreptul la deconspirarea unui secret.

— Ştii, zise el, mereu uit că vorbesc cu tine şi că faţă de tine nu am niciun secret…

— Ei, zise Nobilu, am venit aici să văd ce politică faci, spune tot! Te ascult, pentru ca pe urmă o să asculţi tu judecata Mariei, şi eu atunci n-o să mai am nicio putere…

— Se spune că s-a îndrăgostit. Deocamdată atât. Nici să exagerăm nu e bine.

— Şi tu? întrebă Nobilu.

— Şi eu ce? se arătă surprins Dumitru Dumitru – întrebarea n-avea pentru el niciun înţeles, era literalmente

absurdă.

„E1 ce? Ce legătură putea fi între îndrăgostirea lui Cernat, nepermisă din niciun punct de vedere, şi el, Dumitru Dumitru, primul-secretar al acestui judeţ, intrat furtunos în marele ritm al înnoirilor, sufocat aproape dacest ritm care pulveriza mentalitatea provincială şi crea condiţiile unor noi relaţii, pentru care nimeni nu se arăta, deocamdată, pregătit? w

— Şi eu ce? întrebă Dumitru iar.

— Şi tu, zise Nobilu. Care e viaţa ta? Care e bucuria ta? Care e sufletul tău?

— Cum care e viaţa mea? întrebă din nou şi la fel de surprins Dumitru.

— Bucuria ta de om? întrebă Nobilu, cu o insistenţă care pe Dumitru îl descumpăni.

Uşa se deschise încet şi pe ea se strecură şeful de cabinet, cu aerul lui egal şi aparent indiferent, lâsind să se înţeleagă că se scuză, dar nu era altă soluţie.

— Ce este? întrebă Dumitru nervos.

— Directorul-general al Grupului, tovarăşul Cernat, doreşte să vorbească cu dumneavoastră.

Dumitru ridică receptorul şi spuse sec „Ascult”, vădit indispus de această obligaţie, apoi urmă liniştea pe care Nobiau o bănui ca fiind dinaintea unei furtuni, căci Dumitru asculta într-adevăr cu o linişte prevestitoare rău, pe faţa lui nu se clintea niciun muşchi, dar lumina se schimbase, devenind neagră, şi buzele se învineţiseră şi se subţiaseră.

— Şi? întrebă sec Dumitru.

Şeful de cabinet intră iarăşi, uscat şi colect, şi îl şi anunţase şoptit: tovarăşa Nobilu.

Pe uşă intră Maria, iar Nobilu o pofti înăuntru cu o grijă care lui Dumitru nu-i scăpă, după cum nu-i scăpa paloarea cenuşie a feţei ei, cu pielea întinsă transparent pe umerii obrajilor. Slăbise, slăbise îngrozitor – se supţi a se, şi parcă se mai şi chircise, lângă Nobilu nu mai părea înaltă, zâmbea silit, în senin de salut mut, adresat lui Dumitru, care continua să asculte în pâlnia telefonului,

sforţându-se să nu lase să răzbată sentimentele care îl stăpâneau atunci, însă nereuşind, căci Nobilu, îi spuse Mariei, şoptit:

— Mi se pare că s-a întâmplat ceva la Grup, stai să vedem.

Legătura telefonică se întrerupse şi Dumitru lasă receptorul în furcă.

— Iertaţi-mă, se scuză el şi veni să-i sărute mina Mariei, o mină atât de uşoară şi de plăpândă – nu mai rămăseseră decât vinele albastre pulsând sub pielea ca pergamentul, încât Dumitru vru să întrebe „Ce e cu tine 6? însă chiar în secunda aceea Nobilu îl prinse de braţ şi îl opri cu un gest pe care Dumitru îl înţelese fulgerător. Ei, zise atunci, ipocrit, Dumitru, cum să vă conving eu, acum că bucuria revederii voastre mă aduce şi pe mine cu picioarele pe pământ?

— Simplu, zise Maria, să ne inviţi la masă şi să faci din după-amiaza asta o după-amiază „Nobilu”.

— Vrem să te judecăm, şi aspru, ţi-am spus, adăugă cu o veselie forţată Nobilu. Să ştii că iniţiativa e a Mariei şi trebuie să ne supunem amândoi, şi tu, în primul rând.

Şeful de cabinet intră iarăşi, uscat şi corect, şi îl anunţi pe Dumitru că inginerul Cernat insistă să vorbească din nou şi urgent cu Dumitru.

— Imediat, zise Dumitru după «ceea punând calm receptorul în iurcă şi rămânând cu palma strânsă – pe ti şi vexemându-se de el. Avarie, spuse el apoi, zâmbind stânjenit şi dezarmat către cei doi prieteni, care 11 priveau miuţi, aşteptând decizia lui. *Ce* să fac? Cum mă veţi pedepsi voi, acum? Cum mă veţi judeca? La Orup e avarie, „trebuie să ajung acolo în câteva minute, şi mina îi alunecă de pe receptor căutând butonul soneriei, iar şeful de cabinet intra cu un carnet în mână, ca şi când ar fi lost pregătit dinainte să primească indicaţiile presupuse rrrtr-o astfel de situaţie. Te ocupi de instalarea prietenilor mei în apartamentul de oaspeţi de lângă mine, de sub Capela, zise Dumitru cu calmul lui proverbial în clipele de panică şi teroare pentru toţi cei din jur. Ai înţeles? Până mă întorc îi

gase e instalaţi, mai zise el înainte de a fi întrerupt de Nobilu.

— Un moment, tovarăşe, se prefăcu acesta surprins de hotărârile luarte de Dumitru, dar noi nu mai contăm în toată povestea asta?

— Voi, încercă să fie destins în continuare Dumitru, însă se bănuia acum că face eforturi să pară calm, tvoi sunteţi prizonierii mei. Aici, pe acest teritoriu, eu hotărăsc! Numai eu hotărăsc I

— Va să zică şi tu ai renunţat la democraţie? Şi tu ai început să confunzi centralismul democratic cu autocraţia? „Va să zipă povestea continuă!

— Nu, zise Dumitru, numai în chestiunile care mă privesc pe mine mai sunt, încă, autocrat şi nu mă pot dezbăra de vechea prejudecată, deşi, dacă n-ai nitat, eu şi din respectul pentru democraţie – am plătit ce am avutele plătit.

— Atunci, zise Nobilu, întorcându-se către Maria, înseamnă că trebuie să ne predăm.

— Mă iertaţi, îndrăzni Dumitru să se scuze – acum trebuie să plec. Maşina e jos? îl mai întrebă el pe şeful de cabinet, care nota nu se ştie ce în carneţelul său cu coperţile albastre de plastic, ca o agendă de buzunar ceva mai mare. Nu-mi iau la revedere, zise Dumitru. Până vă Instalaţi, eu vă şi caut, o să vedeţi! şi ieşi trecând cu mina uşor peste umărul tfirav al Mariei, care 11 urmărise cu ochii ti negri, ascunşi sub fruntea înaltă şi bombată, pe care începuseră să se citească vinele albastre, de slăbiciune, şi care luase o culoare de cenuşă, vânătă, fumurie, ca şi obrazul tăiat, sub ochi, de cearcăne adânci şi vinete.

— Aşa e la noi, surâse neconvingător şeful de cabinet, invitindu-i să ia loc până va rezolva el toate problemele cazărik

— Asta mă enervează şi când zice „cazare –, parcă am fi la armată, pe timpuri, spuse Petre Nobilu, făcându-i semn Mariei să se aşeze în fotoliu. Ai obosit

— Nu, spuse ea, mă simt foarte bine. Am văzut

mormintele, sunt părăginife, uitate, noi nu avem timp decât de cei vii, şi părinţii ni-i uităm, cum mor, nu mai vorbesc de tovarăşi… A crescut volbura şi pelinul, şi urzicile, parcă am fi păgâni…

— Păi şi suntem, râse Nobilu, care vru să abată discuţia de la tonul grav şi plin de reproş pe care îl luase, în timp ce şeful de cabinet părăsea biroul, făcându-le semn că repede va rezolva totul.

— N-am pus nici măcar – o fotografie la aceste morminte, cum se făcea mai înainte, ca să ne aducem aminte cum arătau părinţii noştri, atunci când ne mai ducem la cimitir.

— Nu-mi place discuţia asta, zise Nobilu. N-are niciun sens. Nu trebuia să te las să te duci singură.

— Ştii, Petre, când ne aducem noi aminte că suntem trecători? întrebă Maria, ridicându-se din fotoliu şi ducându-se la fereastră, căci ochii *i* se umpluseră de lacrimi şi nu voia să fie văzută.

— Nu, şi nici nu vreau să ştiu, zise el, venind lângă ea.

Macaragiul se urcase iar în înalturi şi se rotea nătâng cu macaraua deasupra oraşului.

Primăvara se dezlănţuise ca o pedeapsă, totul se îmbătase în oraş de farmecul ei deşucheat, sub fereastră izbucnise ca o mână de flori caierul alb al unui liliac, şi Petre deschise geamul, aplecându-se către globul de spumă.

— „A fugit puiul cu aţa tocmai când mi-a fost dulceaţa44, cânta macaragiul, care nu ştia, se pare, decât aceste două versuri, însă el le cin la cu o sfâşiere care pe Nobilu îl făcu să tresară şi să închidă geamul furios.

CÂRMI A PUSE RECEPTORUL JOS ŞI SE LASĂ SA ALUNECE iar în fotoliul în care se ghemuise, ca o pisică, ascunzându-se între pernele lui moi şi adânci, cu capul rezemat de spătarul pufos, pe marginea căruia spânzura un pled roşu, de caşmir.

În living nu era nimeni, zăcea singură în fotoliu de dimineaţă, fără niciun chef de nimic, o vagă tristeţe dădea

târcoale obosită fiinţei ei chinuită de neliniştea unui viitor la care niciodată nu se gândise altfel, de multă vreme, decât ca la posibilitatea mutării într-o vilă, vis realizat nesperat de repede chiar şi pentru ea, şi la mobilarea acelei vile, împrejurare sâcâitoare dar plăcută, însă lipsită, deocamdată, de o perspectivă prea certă, fiindcă singurul magazin de consignaţie din oraş îşi epuizase resursele, cei câţiva boiernaşi de provincie supravieţuitori ai revoluţiei nu mai voiau să vândă, până la urmă unii, căpătaseră, pensii, se refăceau modest şi refuzau să se mai pună în situaţia de negustori nefericiţi ai propriului lor trecut, de care nu se mai fereau chiar atât de mult, şi ţineau cu înverşunare să recondiţioneze fie şi măcar un biet scrin, ani de zile folosit în vreo încăpere de servitori din fundul curţilor lor, unde se chinuiseră, gătind pe el cu primusuri cu gaz şi abia izbutind să-l salveze de la vânzare.

Se însera uşor, adia un vânt molatec, şi când se trezea din somnolenţa lui apăsătoare pe ferestrele larg deschise ale livingului pătrundea, în valuri, o boare ciudată, leşios înţepătoare.

Clor! se auzi strigat glasul iritat continuu al Ralucăi, şi apoi urmă, ca de obicei, trântirea uşii, şi a servietei în mijlocul camerei, pe covorul vechi, peste care, în ultimele săptămâni, fusese aşternut, în diagonală, un preş îngust de un gri-murdar, mărginit de două dungi roşii sângerii.

— Ce este? întrebă Carmia, cu glasul ei fără putere şi alintat, încercând, şi fără vlagă dar şi leneş, să se ridice niţel din cochilia fotoliului ei preferat, însă neizbutind decât să-şi înalţe capul şi să strecoare privirile printre şuviţele grele şi mătăsoase-uleios ale părului ei negru, căzând greu pe umerii mici, de copil, şi cotropindu-i faţa atât de albă.

— Clor, repetă tot strigat Raluca, intrând în living, şi repezindu-se la geamul înalt ca să-l închidă. Unde eşti? Ce faci? Cum poţi să stai cu geamul deschis? Tot oraşul se sufocă sub vapori de clor. Am văzut salvările cărând asfixiaţii la noul spital. E avarie la Grup, o gravă avarie.

— Avarie? întrebă Carmia, încercând din nou să se

ridice – din fotoliu şi izbutind, în sfârşit. Aprinde lumina!

În încăpere izbucni ploaia de artificii a unui candelabru îmbrăcat în broderia savantă, dar şi agresiv opulentă, a câtorva sute de cristale de Murano, care parcă şi sunau sub razele răsfrânte şi sparte şi recompuse la nesfârşit într-un joc feeric şi obositor, încât te simţeai obligat să clipeşti des sau să-ţi fereşti ochii. Candelabrul era prea mare şi prea bogat pentru modestul living improvizat – el strălucise într-o sală de recepţie sau într-un salon uriaş, undeva, într-un castel ascuns în munţii din apropierea oraşului, şi fusese ţinut mulţi ani într-un pod de nişte rude dubioase ale primului proprietar, castelanul, el însuşi un parvenit, îmbogăţit la sfârşitul veacului trecut, pe neaşteptate, la jocuri de noroc cu vlăstarele neisprăvite ale unei vechi familii de boieri cu merite încă neluminate în revoluţia de la 1848.

Carmia îl cumpărase după lungi tocmeli cu acele rude dubioase care, în afară de preţul sărat, mai puneau şi condiţia unui serviciu la Grup pentru o fiică a lor, lăsând să se înţeleagă că în podul din care coborâseră candelabrul se mai află încă destule lucruri meritând investiţiile doamnei director-general. Până la urmă plătise preţul cerut şi lăsase rudele respective să creadă că, la un moment dat, s-ar putea să le vină în ajutor intervenind pe lângă soţul ei, dar nu o tăcuse.

— Aici, zise Raluca clipind şi ea obosită de lumină şi enervată, tata are perfectă dreptate. Candelabrul e aici, la noi, de un prost gust infernal, şi mai este şi orbitor. N-ai fost deloc inspiratădăugă ea, stingându-l imediat. E insuportabil, parcă am fi tot timpul la> un balr iar noi am fi slugile, venite să facă curat; nu numai că ne orbeşte, dar ne arată şi săraci. Zău, mamă, ai fost total neinspirată i

— Te rog, zise Carmia, care întinsese iar mina după telefon, te rog, mai aprinde niţel lumina, nu văd să fac numărul.

— Cui vrei să telefonezi acum? se arătă Raluca surprinsă.

— Tatii, răspunse Carmia, îl caut de azi după amiază

continuu şi nu răspunde nimeni, nu ştiu ce s-a întâmplat

— Păi dacă e avarie, ce să se întâmple? Ce să caute în birou? Nu înţelegi că e avarie? se arătă Raluca dispreţuitoare faţă de insistenţa Carmiei de a-l căuta pe Tudor la telefon într-un astfel de moment.

— Bine, dar nici secretara nu este, or femeia asta niciodată nu lipseşte din biroul ei, cu atât mai mult acum, dacă spui că este avarie.

Pusese receptorul în furcă, învinsă de argumentele Ralucăi, şi îşi acoperise ochii cu palma mică, albă, fără viaţă, căci Raluca reaprinsese candelabrul care inundase lixringul neiertător, şi el arăta, într-adevăr, sărăcăcios, cu pianul enorm şi stingher, peste care eşarfa de brocart părea şi mai ruginită, şi mai descusută, cu fotoliile mătahăjoase îmbrăcate în husele cu fiori galbene vulgare şi covorul albastru, care îşi arăta striaţiile şi urzeala roasă de vreme. Numai parchetul strălucea lustruit proaspăt, însă curăţenia lui şi lustrul erau stridente şi te lăsau să crezi că se făcuse curăţenie ca pentru Paşti într-o casă de oameni modeşti, chiar dacă ambiţioşi.

— Îţi dai seama, acum, ce ridicol e tot livingul nostru şi ce pestriţ pare? Mamă, mă asculţi? Plângi?

Pe obrajii mici, cu pielea albă, sidefie ai Carmiei, se rostogoleau două lacrimi pustii, şi ea simţi arsura lor şi duse repede şi cealaltă mină la ochi.

— Plângi? întrebă iar Raluca. Într-adevăr? Ce este?

— Nu este nimic, însă eu nu mai pot, am rămas singură, nimeni nu mai are timp pentru mine, tu ai lumea ta, Tudor pe a lui t o lume nouă, periculoasă, Alia e prea copil, mă sufoc. În sfârşit, n-are niciun rost Nu e nimic, o slăbiciune…

Dar lacrimile continuau să şiroiască pe obrajii ci mici şi sidefii, care acum se umflaseră brusc, şi i se umflaseră şi buzele şi i se înroşiseră, plânsul o îneca, şi ea suspina adânc, încercând zadarnic să şteargă lacrimile care nu osteneau să izvorască din ochii ei cu pleoapele vineţii umflate şi ele acum. Se ştergea cu şuviţele grele şi negre ale părului ei mătăsos, şi Raluca veni intrigată lângă ea şi

se aşează pe braţul fotoliului, încercând să o cuprindă de după umeri cu mâna dreaptă şi să o mângâie.

— Ce e cu tine, mamă? Tu îmi ascunzi ceva? S-a întâmplat ceva? Cu tata? întrebă ea ridicând glasul. Spune, cu tata? De ce nu vorbeşti? E ceva cu tata la Grup? S-a întâmplat ceva cu tata la Grup? Mamă, vorbeşte».

— Nu s-a întâmplat nimic cu tata la Grup, şopti Carmia, care simţea că îşi revine din acest neaşteptat ac – ces de plâns, la Grup nu cred că s-a întâmplat nimic, însă tata nu ne mai iubeşte, nu se mai gândeşte la noi, gândurile lui sunt chemate acum de altcineva. Tu eşti, însă, prea mică, nu poţi înţelege, n-are niciun rost, mai apucă ea să spună, pentru că un nou şir de lacrimi izbucni pe obrajii ei, şi ea îşi ascunse iarăşi capul în mâinile mici şi fără putere, din care parcă se scursese tot sângele, deveniseră albe ca varul, iar degetele îi tremurau nestăpânite.

Soneria de la uşă, imitând zurgălăii unei sănii iarna, cu o perfecţiune care făcea parcă şi aerul să miroasă a zăpadă proaspăt ninsă, fu bruscată nervos de cineva şi clinchetele se petreceau unele peste altele, ca şi când nişte cai furioşi şi-ar fi scuturat nărăvaşcapetele. Raluca se desprinse de lângă Carmia şi se duse să deschidă.

— Clor 1 se auzi glasul Aliei, alintat şi disperat copilăreşte în acelaşi timp. „Clooru! Tot oraşul a fost inundat de cloor 1 Mamăăă, alergă ea în living, unde eşti? auzi? Tot oraşul a fost inundat de clor. Am văzut maşinile cu oameni cu măşti de gaze, ca la război! De ce staţi pe întuneric? Mamă, plângi? zise ea descoperind-o pe Carmia ascunsă între pernele fotoliului şi chinuindu-se să şteargă lacrimile cu şuviţele năclăite ale părului ei greu, risipit pe faţa ei întreagă şi pe umerii, care încă se mai zbuciumau scuturaţi de un tremur nervos.

— Alia, spuse ea şoptit, fetiţa mea, unde ai întârziat tu până acum?

— Pe stradă. Am fost să vedem cum trec maşinile cu mascaţi, răspunse Alia ghemuindu-se lângă ea în fotoliu.

De aici nu se aude nimic; să vezi cum sună sirenele,

cum trec salvările, e ca la război, mamă, ştii? întrebă fetiţa fericită că văzuse într-adevăr „o scenă mare 4. Mamă, e avarie, la tata, la Grup, ai aflat? Toată lumea vorbeşte, tot oraşul, şi miroase puternic a clor, te ustură ochii, aici nu se simte nimic. Şti; cum e? Ca la război, spuse ea, şi se strânse şi mai tare lângă Carmia. Dar tu plângi, de ce? Te doare ceva?

— Nu, o linişti fals Carmia, apoi se ridică într-adevăr din fotoliu şi luă receptorul în mină, aşteptând tonul.

— Raluca, spuse ea, după un timp, nu mai avem ton la telefon, ce s-o fi întâmplat?

Raluca veni în cameră şi aprinse candelabrul, care le orbi pe toate trei, iar Alia seinei ca după un ajutor.

— Te rooog, Ralu, te roog! Stinge-l! Mă dor ochii, mi-e frică cu el aprins! Te rooog! însă nu o ascultă nimeni.

Carmia făcu numărul de telefon, căci tonul veni, urmărind cu privirile neastâmpărul Ralucăi. Fata se plimba nervos prin cameră, semăna atât de bine cu Tudor, înaltă, deşirată sportiv, cu umerii laţi şi mijlocul subţire, cu coapsele rotunde agresiv, ţinându-şi capul dat pe spate, astfel încât tot timpul părea că priveşte dispreţuitor şi ironic.

Numai părul, negru şi greu, şi bogat şi uleios, îl moştenise de la Carmia, şi ochii la fel de negri şi mereu încercănaţi, cu o privire duşmănoasă, veninoasă. Era ceva tulbure şi ca o silă în această privire, cu care Raluca cerceta lumea, rece, distantă, orgolioasă. Părul îi cădea în valuri rotunjite în bucle grele, şi ea se lăsa, ca şi mama ei, cotropită de el, însă umerii ei erau puternici şi buclele abia îi alintau.

— Alo? spuse Carmia apropiindu-şi, cum făcea de obicei, buzele de receptor şi şoptind cuvintele ca şi când ar fi fost primele măsuri dintr-o melodie ce urma să se piardă prea repede. La telefon Carmia Cernat, adăugă ea. Tovarăşa secretară? Da? Carmia este la telefon. Da i Da! Soţul meu unde este? Ce spuneţi?

În living se făcu linişte. Raluca se opri, din patrularea ei agitată, cu mina rezemată pe pian. Îşi privea absentă

degetele lungi şi subţiri, vineţii, cu unghiile lăsate să crească asemeni unor gheare de uliu, căci la vârfuri se curbau exact ca nişte gheare. Pe inelar strălucea stins o agată vioaetă-albicioasă, imensă, într-o montură de argint ce părea prea firavă şi prea filigranata pentru a o susţine.

— E grav? şopti Carmia. E foarte grav? Cine este acolo? Tovarăşul Dumitru Dumitru? Da, da, mai spuse ea dezamăgită de informaţie. Bine, vă mulţumesc, nu e nimic, eram numai îngrijorate, vă mulţumesc – şi fără să mai aştepte răspunsul secretarei, lăsă receptorul, absentă, în furca galbenă-şofran, cu emailul vopselei spart şi zgâriat.

— S-a întâmplat ceva grav? întrebă Raluca. E ceva grav?

— N-am înţeles nimic, şopti în continuare Carmia, şi pe obrajii ei umflaţi de plâns se năpusti un nou val de lacrimi. E o avarie gravă, e acolo şi Dumitru, secretara e importantă, răspundea sec, de sus, mi-a fost şi ruşine, n-am aflat nimic clar despre Tudor.

— Mamă, nu e nimic, veni încurajator copilărească replica Aliei, nu e nimic, şi tata are mască de apărare, am văzut-o chiar eu în biroul lui, nu i se poate întâmpla nimic, dacă are mască de apărare…

— Depinde de cine se apără şi de cine nu se apără, zâmbi tristă Carmia, şi se lăsă iar să alunece în fotoliu

— Dacă ţi-e foame, interveni Raluca trăgând-o pe Alia din fotoliu, să ştii că te însoţesc în bucătărie. Hai, şi ieşiră împreună, una închipuindu-şi în imaginaţia ei bogată o mască uriaşă pe faţa tatălui ei care comanda, sigur, o armată de mascaţi pătrunzând printre nori albi de clor, alta evitând să mai privească chipul ameţit de plâns al mamei şi făcând zadarnice eforturi să alunge din memorie lumina verde, pătrunzătoare, fascinantă a ochilor Ruxandrei Mănăcineanu, întâlnită eu numai câteva perimai înainte la braţul tatălui ei, urcând una din străzile cele mai ascunse ale oraşului, năpădită de castanii care izbucniseră ea nişte autentice candelabre de porţelan alb, sufocaţi ei înşişi de mireasma lor ameţitoare. Raluca cobora, agăţată leneş de umărul colegului ei de bancă, dormitând aproape

eu capul pe umărul acestuia, iar el îi povestea cu o indiferenţă strigătoare la cer pentru ea, care simţea – că se topeşte pe umărul lui, intriga din *Hoţii* de Schiller, cu un apetit al amănuntului nesemnificativ ce o scotea din sărite.

Atunci vrusese să-l roage să termine, căci o ducea la disperare nesimţirea lui sportivă şi de tocilar, şi ridicase capul să se facă şi mai bine auzită de el:

— Alexandre! strigase ea. Încetează, te rog 1 N-ai înţeles nimic din Hofzi. Îţi dau zece, poftim, dar să ştii că eşti un imbecil, n-ai înţeles nimic.

„Din sens opus, cu o clipă doar înainte de a se strecura amândoi pe aleea care ducea la aşa-numitele „Fântânile reciu, la numai câţiva zeci de metri în faţa lor, se ivise Tudor Cernat, tatăl ei, însoţit de femeia aceea înălţă, cu părul ca arama bătută alunecând uşor pe umerii înguşti, şi ochii verzi, electrici, luminându-i faţa arsă de un soare care nu era al acelor locuri, căci acolo nici n-ar fi avut, până atunci, puterea să bronzeze chipul cuiva, un bronz atât de pătrunzător roşietic. Femeia căuta soarele aflat la asfinţit cu ochii larg deschişi şi călca absentă, sprijinită de braţul lui Cernat, care se părea că nu vede nimic în jur, căci nici pe Raluca nu o văzuse, iar ea îşi trăsese repede colegul după ea, părăsind amândoi aleea care îi ducea în fiecare zi la „Fântânile recâu.

— Rămânem aici? întrebase el, cum făcea întotdeauna, pentru că, de fapt, numai Raluca hotăra.

— Nu, spusese ea, furând speriată cu coada ochiului capătul aleii pe care o părăsiseră, pentru a se ascunde în boschetele cu trandafiri, unde se refugiau ei, şi unde ea se lăsa sărutată de el până Simţea că îşi pierde respiraţia şi că moare, şi atunci se smti-a din braţele lui, şi fugea singură până la picioarele Stathii libertăţii, unde îl aştepta, privindu-l ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic între ei amândoi, iar el, într-adevăr, se pierdea în faţa cir şi parcă uita tot ceea ce se petrecuse cu ei cu numai câteva minute mai înainte. Raluca îi întindea servieta şi el o lua ca pe o supremă ofrandă, şi până acasă nu mai vorbeau, el rămânând să creadă mereu că ea s-a supărat şi că a doua

zi nu va mai veni cu el aici.

— Nu? întrebase el, nu?

— Nu! strigase ea, nu! Te urăsc! Te urase – şi fugise pe poteca abruptă, care cobora la picioarele Statuii libertăţii, iar el se luase după ea, crezând că îl va aştepta acolo şi că se vor Împăca, însă Raluca nu se mai oprise, ci continuase să alerge până în poarta casei ei, pe marginea acelui râu cuminte, ascuns mereu de podeţe-jucărie în faţa vilelor care se înşirau una după alta până departe, spre zăvoiul bătrân şi părăsit.

Tudor Cernat venise acasă târziu, obosit, plictisit, nervos, abia răspunsese la salutul băieţesc al Ralucăi, care făcea sforţări să pară liberă de orice amintire, şi îi ieşise înainte cu o veselie falsă şi stridentă, care pe el îl iritase, şi atunci o făcuse atentă că nu e dispus să se joace în seara aceea, şi se dusese direct în living, pentru a deschide ferestrele larg, deşi se făcuse frig. Venise înaintea lui şi Carmina, şi el o sărutase pe frunte, cum făcea întotdeauna, indiferent, ca întotdeauna, apoi se trântise într-un fotoliu şi o invitase şi pe ea să facă la fel, pe urmă îi ceruse şi Ralucăi şi Aliei, care se şi strecurase lângă el, alintată, să-i lase singuri şi să stingă „lumina asta cretină”.

— Carmina, nu te pot înţelege, draga mea, candelabrul ăsta parcă m-ar dezbrăca. Lumina lui îmi dă mereu impre ia că sunt în pielea goală… E o tâmpenie ce spun, dar asta e situaţia. Raluca, stinge-l imediat şi lăsaţi-ne!

Peste câteva secunde Raluca se întorsese la uşă să asculte, dar nu reuşise să audă nimic. Nu ştia de ce, dar avea impresia că discuţia lor secretă nu putea să nu fie legată de scena văzută de ea în după-amiaza aceea, şi în inima ei se strecurase o frică paralizantă. Alia se înfundase într-o carte de poveşti, nouă, în camera Ralucă-i, fericită ca, în sfârşit, e lăsată acolo. Raluca se strecură, atunci, în grădină, pe uşa din spate a vilei, şi se ascunse sub fereastra livingului, de unde auzea bine discuta, care între timp începuse, şi cea care vorbea acum era Carmia, dar ea şoptea cântat cuvintele, şi până izbuti să se acomodeze cu

situaţia asta de spion, pierdu şi primele ei replici.

— Bine, spunea Carmia, şi acum tu ce vrei să faci? Până acum nu mi-ai spus niciodată nimic. Pentru mine, slujba ta a fost întotdeauna un mare secret, n-am ştiut niciodată nimic, cum n-am ştiut nici de această poveste. Şi cum s-a terminat?

Raluca se vârâse sub geamul larg deschis, se ghemuise în iarbă şi aştepta disperată răspunsul tatălui ei.

„Va să zică i-a spus, înseamnă că se despart, se chinuise ea să ghicească ce fusese înainte. Dar nu se poate, dacă i-a spus, înseamnă că îi pare şi lui rău, că n-a mai putut, că regretă… u

Răspunsul veni târziu, şi o încurajă.

— Nu ţi-am spus pentru că n-am vrut să vă chinuiţi şi voi, n-avea niciun rost, nu folosea la nimic, măcar aici să fi fost o oază de linişte…

„Regretă, e clar, regretă, se bucură copilăreşte Raluca. Regretă. Nu se putea să nu regrete, e un om drept, e un om cinstit, eram sigură că o să regrete11, îşi spunea Raluca frecându-şi palmele şi chinuindu-se să se strecoare din ce în ce mai aproape de buza pervazului, ca să audă, într-adevăr, tot.

— Tu de mult nu mai ai sentimentul că noi existăm şi pentru viaţa ta publică, îl certase, obosit, Carmia. Tu de mult ai făcut din noi o oază a ta, numai a ta, lăsându-ne să credem că în jurul nostru e un pustiu imens, fericit ca răcoarea acestei oaze este a ta şi numai a ta.

„Ce frumos îi răspunde, niciodată n-a vorbit atât de frumos, îşi spuse Raluca. Are dreptate, noi am fost pentru el ca o jucărie, are dreptate mama…11

— Ce să vă spun? Să vă povestesc interminabilele discuţii ale colaboratorilor mei cu Comisia, într-un moment în care fabrica de clor trebuie să intre în funcţiune şi în care numai de Comisia asta nu-mi arde mie? Pentru că odată nu m-au întrebat: „domnule, tovarăşe, auzim că dumneata te zbaţi să pui în funcţiune fabrica de clor înainte de termen, auzim că ai încurcături cu instalaţiile, că n-ai mai ajuns acasă înainte de trei noaptea, de

săptămâni de zile, auzim că ţi *s-a* luat tensiunea în birou, că te-a trimis medicul acasă, că o parte din instalaţii au fost montate greşit sub supravegherea unui inginer nenorocit, care în loc să stea zi şi noapte lângă echipele de montori îţi face ţie referate că eşti cazon, că eşti brutal, că înjuri, că pedepseşti în dreapta şi în stânga”. Înţelegi? întrebă el. Asta voiai să-ţi povestesc când veneam eu acasă şi când voi mă aşteptaţi cu masa pusă? Voiai o astfel de poveste?

— Şi? venise şoptit răspunsul Carmiei.

— Şi de trei săptămâni nişte imbecili, că nici cuvântul ăsta nu reuşeşte să-i încapă, mă aşteaptă de la opt dimineaţa, când eu revin în birou, de la montaj, cu o plăcere diabolică: „Dacă vreţi, să discutăm şi noi, pentru a putea ajunge mai repede la concluzii”, se milogesc ei, cu un glas mieros, şi mie îmi vine să urlu şi, bineînţeles, că într-o dimineaţă n-am mai putut şi i-am dat afară. Şi a urmat reclamaţia la secretarul economic, care atât aştepta, ca să nu mai spun că, dându-i pur şi simplu afară din birou, n-am făcut decât să confirm tot ceea ce se scrisese în reclamaţiile care denunţau brutalitatea mea în relaţiile cu oamenii, şi ce a scris pentru a doua oară, mai ales, inginerul ăla nenorocit, pe care eu l-am angajat, la rugămintea lui, că a ajuns pe drumuri, şi că îl părăseşte şi nevasta dacă nu-l angajez, şi altceva nu-i rămâne decât să se omoare. „Am fost muncitor, se jelea nefericitul când a ajuns la mine în birou, am fost tipograf, m-am ridicat de jos, prin muncă, prin puterile mele, am fost activist de partid, o viaţă de activist, şi acum nu mai are nimeni nevoie de mine, nu vă gândiţi?”

— Dar cine e ăsta? Nu mi-ai spus niciodată nimic despre un astfel de inginer.

— Dar despre alţii ţi-am spus? Nu tu singură te plângi că nu ţi-am spus nimic? Mă asculţi?

— Ai nevoie de mine pentru ca să vorbeşti tare? Ca să te descarci? întrebase trist Carmia. Credeam că vrei să-mi povesteşti, se plânse ea.

„Nu-i spune nimic, e altă poveste. De ce? Sau are

nevoie de această introducere ca să ajungă la… Femeia aceea tânără şi înaltă călca atât de uşor, parcă plutea, până şi mâna care se sprijinea de braţul lui parcă plutea deasupra acestui braţ, nu era decât un vis, ochii ei mari şi verzi căutau lumina asfinţitului. – «Verzi electric» – cina m-a învăţat pe mine culoarea asta, verde-electric? Dar aşa erau, electrici, obositori de verzi, iar ea nu mergea, plutea, plutea. Cum era îmbrăcată? Nu ştiu cum era îmbrăcată, numai părul i-l ştiu, roşu-stins, ca arama, şi obrazul parcă ar fi fost o piele roşie. Ce fiinţă ciudată… Şi tata, tata care e un om atât de serios… Ce s-a întâmplat oare

— Carmia dragă, nu tu îmi reproşezi acum că eu cu voi nu vorbesc, că voi sunteţi o oază într-un pustiu?

— Tu ai spus oază, replicase Carmia, eu nu mă simt decât într-un pustiu, şi eu nu sunt, de la o vreme, nici pentru mine, decât un pustiu ars de nelinişte.

— Nu-mi place tind dramatizezi, ştii bine. Eu vreau să-ţi povestesc o dramă, o dramă care nu s-a consumat încă, dar care pe mine m-a şi consumat, şi care, din nefericire, a lăsat în sufletul meu o rană prea adâncă, pe lângă care tu ai trecut indiferentă…

— Acum dramatizezi tu, râse ipocrit şi ironic Carmia. Te rog. Adevărul este că noi ţi-am devenit ţie indiferente, că te plictisim, că te iritǎm. Mai avem şi nefericita inspiraţie să te rugăm să ne spui ce faci tu, în viaţa ta adevărată, pentru că aici, în casă, existenţa ta este una pasageră şi falsă.

— Falsă întrebă Tudor Cernat intrigat. Falsă ai spus?

— Da, veni răspunsul Carmiei, iarăşi şoptit şi cântat.

— Dragostea mea pentru Raluca, dragostea mea pentru Alia – sunt un fals?

— Atât?

— Cum atât? întrebă el încercând să păstreze ce mai putea din calmul pe care îl învinsese oboseala.

— Atât? replică iar Carmia. E vorba numai de dragostea pentru Raluca şi Alia? Atât?

— Crezi că mai iubesc pe altcineva?

„Acum îi va spune, neapărat îi va spune, sigur îi va

spune, se nelinişti Raluca, ghemuită sub fereastră. Ce se va irrthnpla?”

— Sunt sigură că din casa asta nu mai iubeşti pe nimeni, fu din nou ironica şi rea Carmia. Eu am încetat de mult pentru tine să mai fiu altceva decât soţia de care tovarăşul director-general are nevoie ca să se ştie că este însurat, că are o viaţă de familie şi că are cine să-i supravegheze cei doi copii reuşiţi, pentru un personaj model, pentru un om de tip nou, nu-i aşa?

— Carmia! Eşti atentă la ce spui? Ţii neapărat să ne certăm? Ai vreun motiv serios? Ai vreun argument care să te oblige să faci astfel de afirmaţii?

— Nunu, zise ea, nuuu, repetă ea cu glasul ei cântat, eu nu pot avea argumente, eu nu pot avea motive, eu sunt fericirea inconştientă, nu-i aşa?

— Carmia, nu vezi că nici acum, în această seară, când aveam nevoie de tine, tu nu reuşeşti să participi la viaţa mea? Tu nu vezi că eu am început să nu mai contez pentru tine nici măcar ca un consultant în organizarea acestui interior care pe mine mă duce la disperare, pentru că nu e al fiinţei mele, iar tu nu reuşeşti mai vezi nimic altceva decât scaune *biedermayer*; şi dulapuri *biedermayer*, şi scrinuri *biedermayer*, ca şi când pe lumea asta alt stil n-ar mai fi, şi candelabre, şi…

— Şi? întrebă Carmia ridicându-se să închidă fereastra, iar Raluca se văzu nevoită să se retragă şi ea în camera ei.

Discuţia alunecase confuz într-o răfuială plicticoasă, iar ea aşteptase cu totul altceva, şi avu impresia că şi unul şi altul din părinţii ei coboară de pe piedestalele pe care îi ridicase ea, în zona domestică a acelor banale şi neisprăvite, vreodată, certuri la care asistase în toată copilăria ei în blocul în care se petrecuse această copilărie, şi prin pereţii căruia necontenit răzbăteau glasurile furioase ale unor vecini care se certau de dimineaţă şi până seara pentru uleiul de floarea-soarelui, pentru conservele de fasole, pentru mătura care niciodată nu putea fi găsită, pentru copilul care mereu rămânea corijent

şi era fiu de inginer, pentru dânsa care întârzia în fiecare seară în faţa blocului la intrare, cu nevasta administratorului, şi nu mai terminau de povestit, pentru coliva afumată în fiecare sâmbătă a morţilor, pentru caietele lui de la învăţământul politic, pe care ea niciodată nu ştia unde i le pusese, iar el urma să se ducă iar nepregătit, un infern al banalităţilor strigate tragic, un infern al ultragiilor morale, căci niciunul nu uita că, bineînţeles, celălalt este „provenit din nimeni”, în timp ce eu, spunea ea, am fost fiică de funcţionar la judecătorie, şi tata a ajuns să iasă la pensie ca notar, în timp ce el era un amărât de inginer cu institutul de doi ani, şi „să vedem acum, când a venit directorul ăsta nou, ce lozinci îi mai spui tu, lui, că am auzit că nu suportă lozincile, şi el se scoală de dimineaţa, şi atunci să te vedem noi pe tine, când o să te îmbeţi, cum ai obiceiul, şi n-o să te mai trezeşti şi o să se afle şi” U

— Raluca! o strigase Tudor, exact când ea ajunsese în camera ei. Vrei să vezi dacă putem mânca ceva astă-seară?

— Da, tată, se bucurase ea că poate să-i răspundă la o chemare. Mamă, punem masa?

— Imediat, veni răspunsul Carmiei. Aşază tu, începe tu… Apoi, către Tudor: Te-ai supărat? Iartă-mă, te rog. Nu ştiu ce am de câteva zile. Nu ştiu ce am, sunt sufocată de nelinişte şi de teamă şi de de nu ştiu de ce…

— Ce s-a întâmplat? se interesă Tudor Cernat. Nu te simţi bine?

— S-ar putea să ai dreptate, cu slăbiciunea asta a mea, cu mobila, însă ce vrei să fac? Visez un interior, un interior care să ne dea sentimentul că nu trăim ca nişte chibrituri uniforme într-o cutie de chibrituri uniformă. Am spus o prostie? Am literaturizat iar? Spune? Însă cu candelabrul cred, într-adevăr, că ai dreptate: e nefericit. Vrei să-l vindem? Să punem în locul lui un candelabru de alamă cu luminări? Am găsit zilele trecute unul superb, însă nu ştiu cui să-l vindem pe ăsta, înţelegi?

— Carmia, interveni Tudor, lasă povestea asta, nu te simţi bine?

— Pot să asist, pentru că masa e pusă. Era pusă, tovarăşe director-general; a pus-o chiar soţia dumneavoastră, în aşteptarea dumneavoastră.

— Te rog, zise Cernat, nevrând să rămână asupra informaţiei dată de Raluca ironic, dar cu dragoste evidentă.

— Carmia, reluă el întrebarea, nu te simţi bine?

— *Nu* ştiu dacă mă pot simţi bine sau nu, se arătă nehotărâtă Carmia. Oricum, nu ştiu ce impresie îţi poate produce ţie o astfel de scrisoare, şi de sub eşarfa care spânzura peste pian îi întinse un plic deschis.

„… Şi vă informăm şi pe dumneavoastră că inginerul Cernat…44 şi urma aceeaşi scrisoare citită în biroul lui Dumitru Dumitru, numai că scrisul era acum altul, un scris neglijent, de om care prea rar are nevoie să-şi aducă aminte că printre atâtea lucruri învăţate în copilărie a fost şi scrisul de mână.

— Şi? întrebă Cernat, încercând să nu pară deloc surprins, deşi în inima lui pătrunsese fulgerător un val insuportabil de sânge fierbinte, pe care el îl simţi ca pe o arsură, chiar în inimă, ca şi când cineva i-ar fi atins inima cu un vârf de ac înroşit, însă pe faţa lui nu se bănui nimic, sau Raluca nu bănui nimic, căci Carmia se afla atunci la fereastră şi privea absentă pe ea.

— Şi… continuă ea întorcându-se de la fereastră, dar evitând să-l privească în ochi, cine este inginerul care te-a reclamat pe tine sau care a provocat această comisie despre care tu n-ai vrut ca noi să ştim în oaza noastră atât de fericită?

Tot ceea ce fusese copilăros şi alintat şi fragil în această femeie mică, cotropită de părul negru păgân şi luci tor-ulei os, cu ochii negri, dintr-un cărbune de iad, atât de fermecători trişti, totul se topise, parcă, într-o clipă, şi nici glasul ei nu mai era şoptit, şi nici cântător, şi nici dureros, ci numai cristalin, dar cristalul era nu al sunetului care te învăluie odihnitor, ci al limpezimii reci a cuvintelor, iar Cernat avu impresia că în faţa lui nu mai era Carmia, şi că ea, Carmia, încetase brusc să mai existe sub înfăţişarea ei

de copil alintat şi singur şi plin de atâta nevoie de mângâiere, şi că înfăţişarea asta nu fusese decât un fel al lui de a se înşela sau un fel al ei de a-l înşela ea pe el. În fiinţa ei plăpândă şi neajutorată, pe care el o iubise ani întregi tocmai pentru vraja cu care ea izbutea să-l facă să creadă că are nevoie de sprijinul lui necontenit, ca şi când ar fi trebuit ca el să respire şi pentru ea. În fiinţa atât de plăpândă în care toată lumea bănuia o convalescenţă nesfârşită şi un sfârşit poate neaşteptat, în orice clipă, în această fiinţă lui i se păru acum că stătuse, ascunsă la pirudă de ani şi ani, de zile şi nopţi, o panteră, şi el întâlnea acum sufletul şi credinţa falsă a unei pantere, şi ura şi necontenita aşteptare a răfuielii oarbe a unei pantere.

— Inginerul, spuse el, văzând ochii negri, măriţi ca de spaimă, ai Ralucăi, rămasă să asiste la discuţia lor, inginerul îţi este foarte bine cunoscut, pentru că i-am dat şi casă, uşă în uşă şi perete în perete cu noi, inginerul Badeală, domnul Badeală, sublinie el căutând să afle, totuşi, în ochii ei o scânteie de lumină omenească, pentru că ea se ghemuise iar în fotoliu şi se uita la el irizat, cu ochii negri, răi, strânşi, şi cu privirile strecurate printre genele lungi şi întoarse. Gura lividă, cu buzele fără culoare, subţiri, atât de subţiri acum, încât păreau o singură linie trasă cu un ac, gura lividă se arcuise dispreţuitor şi cinic, iar nările îi tremurau ca nişte aripi de fluture prins din zbor.

— Şi, spuse ea, te ascult, îţi dau cuvântul meu de onoare că te ascult, că nici fata asta care are şaisprezece ani nu mai trebuie să fie străină de problemele tale şi ale noastre. E mare, acum. Stai, Ralu, zise ea, şi îi făcu loc pe spătarul fotoliului.

— Şi, începu Cernat cu o patimă care pe măsură ce povestea devenea mistuitoare şi îl făcea să retrăiască totul aşa cum fusese şi să creadă că totul fusese luat de la început, şi, începu Cernat, pe mine mă sufocă pur şi simplu lipsa de timp şi ambiţia de a ne ţine de cuvânt, cu atât mai mult cu cât acum se află şi Dumitru la conducerea acestui

judeţ, *şi* eu nu vreau să-i dau lui niciun prilej de nemulţumire, ştiind cât ţine el la mine şi cât u datorez eu lui în viaţă, aşa cum ştii şi tu…

— Te-ai obişnuit să plăteşti întotdeauna mai mult şi să te simţi mereu dator, spuse Cârmi a, dator până şi faţă de cei care încearcă prea rar să se achite ei de datoriile faţă de tine…

— Exagerezi, ripostă Tudor Cernat, exagerezi, te iei după zvonuri, după vorbe i

— Eu? întrebă ea, cu acel glas nou, de viperă, cum i se păru şi Ralucăi, care observă şi ea pe faţa mamei sale, şi în ochii ei, şi în tonul ei, o schimbare, şi în răspunsul ei un nou fel de a fi, şi nici în fotoliu nu mai stătea cum stătuse până atunci, ghemuită leneş şi alintat, şi vag obosită, şi lăsând cuvintele să pornească aşa cum porneşte o melodie sfioasă…

Se înălţase, cu picioarele strânse sub ea, şi se rezemase cu braţul stâng de spătarul lat al fotoliului, cu obrazul înfundat în palma-i mică, de copil, şi îl privea pe Cernat dintr-o parte, şi ca de departe, lăsând să se vadă cum înfloreşte dispreţul în colţul gurii ei şi în lumina sticloasă a ochilor abia întredeschişi.

— Cu? repetă ea şoptind cuvintele cu o şuierătură. Eu? Exagerez? Exagerez? adăugă ea părând că abia se stăpâneşte să nu izbucnească în râs, însă efortul ei era fals, aşa cum şi zâmbetul ei era fals, şi indignarea ei era fal-a, ceea ce răzbătea cu adevărat şi sincer din cuvintele ei şi din jocul ei fals era ura, ura care nu putea fi mascată nici de zâmbet, nici de ironie, nici de calmul ei jucat şi el cu o alintare falsă şi indiferentă. Exagerez aşteptând explicaţia ta? Exagerez aşteptând întoarcerea ta? Exagerez lăsându-te să crezi că nu văd şi nu înţeleg nimic din indiferenţa ta sportivă faţă de noi? Exagerez lăsându-te să crezi că totul poate fi justificat prin devotamentul tău faţă de slujba ta şi faţă de ambiţiile tale de cuceritor al acestei lumi noi pe care oricând eşti gata să o ridici în slăvi în faţa noastră, dar uiţi mereu că şi noi facem parte din această lume nouă, aşa neînsemnate cum suntem, şi că şi noi avem

dreptul să ne bucurăm de această lume nouă. N-am chef, înţelegi, să mă zideşti pe mine şi pe fetele mele în zidurile acestei lumi noi, pentru ca să triumfi tu în postura unui Manole socialist, care şi-a sacrificat familia, soţia şi fetele, pentru ca să iasă el învingător! Spun prostii, nu-i aşa? Fii sincer, te rog, şi spune-mi curat că delirez. Te rog, Tudore, te rog!

— Mamă, interveni surprinsă Raluca, mamă, ce e cu tine? Se repezi cu o disperare copilărească şi o îmbrăţişă cu braţele ei puternice, strângând-o la piept şi legănind-o ocrotitor. Mamă, strigă ea din nou, înecată de lacrimi, dar chemarea nu-i era adresată Carmiei, ci lui Tudor Cernat, pe care ochii ei îl căutau cu durere. Mamă, ce e cu voi?

Despre ce vorbiţi voi? Nu vă înţeleg! Ce s-a întâmplat? iar Cârmi a se desprinse din braţele ei şi se ridică ameţită, parcă, din fotoliu şi se duse la pian, de care se sprijini ca în ultimul moment înainte de a se prăbuşi, şi mâinile ei treinurânde căutară orbeşte scrisoarea pe care apoi o întinseră Ralucăi.

— E mare, zise ea, încercând iar să fie ironică, dar neizbutind decât să schiţeze un zâmbet în care sila se îngemăna din nou cu dispreţul. E mare, Tudore, nu-i aşa? Măcar pe ea să nu o minţim şi măcar pe ea să nu o zidim la temelia succeselor tale, măcar ea să rămână între noi sfântă, nu-i aşa?

— N-am nevoie de scrisorile voastre, n-am nevoie, n-am nevoie de răutatea voastră şi de răfuiala voastră! strigă Raluca, respingând scrisoarea care îi fusese întinsă, şi Carmia rămase, împietrită, lângă pian, cu pagina alba, cu scrisul puţin şi stângaci, în mâna întinsă.

— Carmia, veni lângă ea Tudor Cernat. Ce e cu tine? Carmia, linişteşte-te! dar încercarea lui de a se apropia de ea se dovedi inutilă, căci ea se smulse dintre ei amândoi şi se repezi spre uşa care ducea în dormitorul lor, însă în pragul acesteia se ivi Alia, trezită, poate, de strigătul Ralucăi, şi pe chipul ei somnoros nedumerirea era atât de vie şi de viu dureroasă, încât Carmia îşi pierdu cumpătul, şi într-o secundă păru să uite tot ceea ce fusese până

atunci şi, îmbrăţişând fetiţa şi ridicând-o cu mâinile ei firave şi strângând-o la piept, se întoarse, căutându-l pe Tudor Cernat, luminată ca de o victorie fără drept de apel.

— Carmia, încercă iar Tudor Cernat să-i atragă atenţia că discuţia lor putea continua pe un teritoriu al liniştii şi al acceptării argumentelor. Carmia! Ce e cu tine? Linişteşte-te, te rog, Carmia…

Însă ea se feri de privirile lui şi părăsi încăperea, ca şi când cineva s-ar fi opus drumului ei, iar ea trebuia să învingă această neînţelegere a chemării ei, însă în îmbrăţişarea fetiţei adormite nu era nimic de bravadă, şi femeia din ea se pierduse în bucuria mamei care îşi regăsise darul de a-şi întoarce copilul în lumea visului fără de prihană.

— Raluca, zise Tudor Cernat, aşezându-se în fotoliul părăsit de Carmia, poţi să citeşti scrisoarea, are dreptate mama, eşti destul de mare, poţi să citeşti, te rog, chiar, să citeşti, e bine, e necesar să citeşti…

— Nu, zise Raluca, nu vreau, n-am nevoie, singurul lucru pe care vreau să-l ştiu este ce se întâmplă cu voi, cu tine, mai ales. Însă nu pot să te fac să înţelegi ce vreau. Nu, n-am nevoie de nimic. Eu ştiu totul, mai zise ea, înţelegi? Eu ştiu totul, eu… dar nu mai avu curajul să adauge nimic sau nu mai reuşi să adauge nimic, şi fugi şi ea din livingul sărac, în care numai ambiţiile Carmiei se regăseau…

Seara se încheiase aici, scrisoarea fusese uitată pe marginea pianului, şi dimineaţa, în zori, înainte de a pleca la şcoală, Raluca o citise de câteva ori pe nerăsuflate, era aşa cum bănuise ea, apoi totul păruse să intre în normal…

Acum aşteptau iarăşi telefonul lui Tudor, care întârzia, Raluca şi Alia mâncau cu o poftă sălbatică în bucătărie, Carmia se ghemuise ca de obicei în fotoliul greoi din living, fiecare cu gândurile ei, cu lumea ei şi cu speranţa ei.

Cerul se făcuse de smoală, şi smoala inundase ferestrele imense şi pătrunsese în living, o pendulă agăţată deasupra uşii care dă în vestibul bătu plictisit, de nouă ori,

ceva în maşinăria ei nu fusese pus la punct, şi gongul suna dogit şi dezacordat.

— MĂ UITAM LA EL, ZISE PETRE NOBILU, MĂ UITAM LA el, şi el era cum îl ştiam eu, cum îl ştiam de douăzeci de ani şi mai bine, însă nu-l mai cunoşteam. Înţelegi? Stătea la birou, rezemat hotărât de spătarul scaunului înalt, impozant, cine intra la el şi îl vedea cum se reazemă de spătarul scaunului şi cum priveşte de sus, pe deasupra maldărelor de dosare şi de hârtii, şi mai era şi drumul de la uşa biroului până la el, îţi da! seama că îngheţa. Însă eu nu venisem la el cu probleme, vream să-l văd, să văd ce mai face, dacă a mai albit, dacă a mai slăbit, dacă s-a mai omenit, că ştii că era un fel de Robespierre, n-avea tată, n-avea mamă, n-avea rude, nu cunoştea decât principiul, şi eu l-am şi admirat într-o vreme. Nu poţi să spui că nu era un om cinstit şi un om adevărat, să fi avut noi, mulţi ca el, nu era rău…”

— Da, confirmă Dumitru Dumitru, a început bine, curajos şi cinstit, şi eu am avut încredere în el, însă ura viaţa…

— Ce făcea? întrebă Maria. Cum ura viaţa Cum să urăşti viaţa?

— Aşa e, încercă Petre Nobilu să-şi reia firul, ura viaţa… Îi era frică de ea şi o ura…

Maria se uita la ei nedumerită, şi ei surprinseră chinul pe faţa ei, care avea limpede culoarea pământului, iar ci, care erau ţărani, cunoşteau această culoare, gălbui-maronie, cum arată o arătură când a fost secetă şi, târziu, a venit o stropeală de ploaie fără putere şi muşuroaiele din jurul porumbului se fac pământii…

— Mă uitam la el şi el stătea impozant, rezemat de spătarul înalt al scaunului, însă n-avea greutate pe scaun, şi cu mâna dreaptă mângâia telefonul scurt, nu mereu, rar, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva. Vorbea cu mine, îmi povestea că trebuie să se însoare, că s-a pus neapărat problema, fata sau femeia fugise de la bărba-se de un an şi ceva, cam aşa am înţeles, acum era însărcinată, o prietenă a ei trimisese o anonimă, şi eu cred că era în înţelegere cu

ea, dracu' să-i ştie... În orice caz, zicea că urmează să se însoare, îmi povestea ce îmi povestea, şi pe urmă întorcea capul spre „scurt", şi punea mina pe rec ptorul lui, însă nu suna nimeni. „Ce e? zic eu. Aştepţi vreun mesaj special, aştepţi ceva fiindcă îţi spusei, făcea ce făcea, zicea ce zicea, şi odată întorcea capul spre „scurt", şi punea dreapta pe el şi controla dacă e receptorul bine pus în furcă...

— Cum ura viaţa? întrebă iar Maria, dacă zici că urmă să se însoare.

Nobilu surâse înţelegător şi niţel ironic.

— Aveţi, măi fraţilor, răbdare, zise el, un moment. Nu v-am spus, un moment... „N-a sunat cât am lipsit ea? „a întrebat el secretara în loc să-mi răspundă mie. Asta, secretara, era o amărâtă, un fel de cum să-ţi spui eu – se chinui Nobilu să şi-o închipuie şi să le-o descrie. Domnule, aveam noi, la raion, dacă mai ţii tu minte, o proastă, văduvă de război, una guralivă, vorbea singură şi întrebată şi neîntrebată, spunea numai prostii, şi când am venit eu am. găsit-o deputată raională, şi pe urmă a venit anonima aia că vaca ei, de acasă, pe care o mulge pentru cei şase copii, o are ca despăgubire din timpul războiului, captură de război, şi până să se lămurească lucrurile, am scos-o noi din deputăţie, mai ţii minte? Nu se poate să n-o ştii, domnule, păi ce politică faci dumneata? Te-ai ramolit? Cum dracu' o chema? Nu ştii, domnule, că vorbea la adunări şi spunea că i-au luat bărbatul în război şi că în locul lui, după ce a murit, i-au dat o vacă furată de la dracu-n praznic?

— Veta? întrebă Dumitru Dumitru. Veta lui Mândră de la Cornul Caprei?

— Ei, zise Nobilu, murind de râs cu râsul lui de cenuşă, Veta. Aşa era secretara ăstuia, şi el iar o întreabă:

„— Nu m-a sunat nimeni, tovarăşe, cât am lipsit, aţi fost atentă?"

„— Da, zice proasta, am fost, păi dumneavoastră nici n-aţi lipsit mult, cât aţi ieşit pe-afară... mai mult n-aţi lipsit!"

„— Mulţumesc14, zice el, şi ea iese din birou şi el începe să se vaite către mine:

„— N-ai, tovarăşe Nobilu, nicio încredere în ăştia tineri44, şi iar cu mina pe „scurt64, să vadă dacă e pus receptorul bine în furcă.

— Înţelegi? întrebă Nobilu.

— Şi? zise Dumitru Dumitru.

— Şi două ore cât am stat eu la el în birou, fiindcă am stat două ore, am băut o cafea, se făcuse opt şi jumătate, dacă nu nouă seara, şi el tot cu ochii pe „scurt44.

— Măi băiete, zic eu, nu te mai cunosc, eşti la fel cum te ştiam eu, te-ai mai încă ochinat şi tu, că de anii n-aşteaptă aprobare ca să treacă, văz că acum vrei să te şi însori, văz că eşti gata să ieşi la nuntă, şi cu botezul, să fii sănătos, însă nu te mai cunosc. Cum zic „nu te mai cunosc44, el pune iute mina pe „scurt44 şi zice către mine:

„— A sunat, sau mi s-a părut mie, că au obiceiul de sună încet telefoanele astea44…

„— N-a sunat44, zic eu, apoi el apasă pe sonerie, şi iar vine proasta aia căscând de somn, şi el o întreabă:

„— Nu m-a căutat nimeni? w

„— Nu, zice ea, pot să plec? 44 şi el face din cap că nu…

— Auzi? întreabă Nobilu, înţelegi?

„— Mai stai, întreb şi eu, că văz că s-a făcut destul de târziu…

— Dracu’ ştie, zice el, nu înţeleg de ce nu sună…

— Cum adică nu sună?

— Nu sună! Nici ieri n-a sunat, nici alaltăieri, însă alaltăieri am fost eu la tovarăşi şi am vorbit cu ei, dracu’ ştie ce s-a întâmplat.a

— Şi? întrebă Dumitru Dumitru, înveselit de poveste.

— Şi n-a sunat – şi eu am plecat şi el a rămas să mai aştepte – şi la uşă, plecase şi secretara, i-a dat drumul, pe la nouă, amărâtei – la uşă zice:

— Nene Nobilule, am ajuns să păzesc „scurtul*, dumnezeul meu e „scurtul*, nu ştiu ce dracu’ s-a întâmplat cu mine, însă când sună „scurtul* mă trece apa, şi tind nu

sună mi se usucă limba în gură şi gâtul şi…

— Şi cine sună, mă băiatule, la tine, pe „scurt*, de mori tu aşa de grija lui, că şi eu am în birou trei „scurturi11 şi nu mai mor…

— Eee, zice el, dumitale îţi convine, te-ai făcut inginer, ai meserie, masori cu metrul, metrul are o sută de centimetri, nu poate avea mai mult, n-ai cum să-l lungeşti, n-ai cum să-l scurtezi, îl pui, măsori, atâta e, atâta face, însă la mine nu e metru, eu n-am metru. Vine la mine cine cu gândul nu gândeşti şi zice „domnule, tovarăşe, dacă nu poţi, punem pe altul care poate. Pricepi?

— Păi să puie, zic eu, de ce să mori tu de frică, cu mâna pe telefonul scurt, să puie!

— De-asta ura el viaţa, cum zici tu? întrebă Maria.

— De-asta şi din toate, confirmă pe gânduri Dumitru Dumitru, din toate…

Şedeau la masă toţi trei, la Dumitru acasă, într-o vilă a judeţenei, ascunsă sub Capela, pitită sub brazii bătrâni şi înalţi, crescuţi cu crengile de la pământ, cum cresc în vârful muntelui, şi văduvită de lumina soarelui, care pătrundea rar şi greu printre crengile împreunate până la ferestrele cu obloane galbene. Dumitru ocupa un apartament din cele două care împărţeau vila în parter şi etaj, şi el stătea la etaj, însă în afară de el nu mai locuia nimeni în vilă, şi Nobilii fuseseră cazaţi jos, unde îl şi aşteptaseră o după-amiază întreagă, fără niciun semn din partea lui, după care plecaseră în oraş, lăsând vorbă că se întorc seara după opt.

— Însă la început a fost un om curajos şi cinstit, adăugă Dumitru, părând să nu se poată desprinde de povestea aceluia.

Maria îl cerceta atentă cu ochii ei mari şi aprinşi ca de o febră în care viaţa se strânsese cu toată puterea ei, de parcă din fiinţa acestei femei împuţinate, ca din senin, cum i *se* părea lui Dumitru, numai ochii o mai puteau adăposti.

— Nu vă place?! întrebă, intrând şi văzându-i că nu se îndeamnă la masă, sora lui Dumitru, o ţărancă trecută bine în jumătatea din urmă a vieţii, pipernicită şi

smechinită, şi călcând uşor şi cu grijă, ca şi *cină* ar fi purtai o luminare mică şi o ferea să nu se stingă.

Aşa se întâmplă cu multe ţărănci când ajung să treacă pragul care le desparte pentru vecie de amintirea lor că au fost şi ele femei şi au iubit, şi poate că au şi păcătuit, se limpezesc în lumina ochilor, şi mâinile lor devin curate şi sfinte, şi cămăşile lor rămân albe, şi obrazul lor se face ca foiţa, şi buzele îşi pierd sângele, şi ele ţin mereu palma peste buze şi înţeleg tot ce e al vieţii, nu se mai milă de nimic.

— Cum să nu? sări iute Petre Nobilu. Cum să nu ne placă, însă mai vorbim şi noi, mai povestim, că fratele ăsta al dumitale a ajuns mare şi a început să uite de unde a plecat, minţi el râzând.

— Dumitru? întrebă femeia neîncrezătoare şi aşezându-se mai la o parte de masă, pe o margine de scaun, şi căutând farfuriile lor, să vadă dacă într-adevăr le place mâncarea ei. Dumitru? mai zise ea, şi păru că tot ce avusese de spus spusese prea destul, şi ce avea ea de vorbit cu ei se încheiase, Dumitru n-a uitat el de unde a plecat, el a uitat unde se duce…

— Cum? se interesă Petre Nobilu, însă ea nu-I mai auzi sau nu vru să-l audă, atât fusese partea «i la această tăinuire a lor, iar ei rămaseră nedumeriţi, toţi trei, şi stinşi în încercarea lor de a crede că au înţeles.

— Nu vă place, clătină ea din cap, zâmbind înţelegătoare, căci mâncarea stătea neatinsă, uitată, apoi se ridică şi ieşi cum intrase, uşor, strecurându-se cu trupul ei firav prin pânza de aer pe care numai ea o vedea şi o simţea cum se ţese în jurul ei.

— Mi se pare, Dumitre, zise Maria, că şi dumitale ţi-e frică de viaţă, are dreptate, ai rămas singur, trăieşti singur, singur nu poţi ajunge departe, şi mortului i se pune în mină un ban ca să nu fie fără niciun ajutor e: nd trece puntea şi ajunge dincolo…

Dumitru se uita la ea şi zâmbea cu aceeaşi înţelegere înstrăinată de 3 ume cu care sora lui privise neputinţa lor de a se bucura cu plăcere de mâncarea gătită de ea. ’Nu-l

atingeau cuvintele Mariei şi nu-l atingea nici judecata începută de ea, însă o asculta cu grijă şi cu o bucurie nebănuită, ascunsă de el, fără voia lui, într-un ungher al sufletului, unde nici el nu mai avusese de mult curajul să stăruiască cu gândul sau măcar cu amintirile.

Maria puse mina pe mâna lui şi îl bătu încetişor cu palma ei ca o pană – atât mai rămăsese din mâna ei de altă dată, cu care crescuse copiii şi îi spălase, şi îi îmbrăcase, şi cu care gătise mâncarea lor şi a bărbatului ei, şi cu care îl culcase când el adormea la masă în scaun, şi cu care îl şi mângâiase uneori, căci timpul lor de mângâieri fusese puţin şi întrerupt, şi cu care l-ar fi mângâiat şi acum, ca să mai câştige din ce fusese pierdut într-o viaţă la care ar mai fi avut multe drepturi, dar care ei i se retrăseseră, şi ea ştia, deşi ei toţi se feriseră ca ea să afle.

— Dumitre, întrebă ea sfioasă, la ce te gândeşti? şi Nobilu întoarse şi el capul spre Dumitru, şi, în întoarcere, o zări rezemată de tocul uşii şi pe sora acestuia, aşteptând şi ea un răspuns la întrebarea Mariei.

Era o sufragerie simplă, cu mobilă puţinămasa şi scaunele şi bufetul, mobilă cuminte, însă cu gust lucrată şi imitând bine vechea lucrătură ţărănească, şi pe jos un covor ca o apă verde, cu flori şi cu frunze, şi cu marginile ţesute ca o horă, iar pe pereţi două tablouri, „adevărate4 –, cum îi plăcea să le pomenească Dumitru, semnate de unul din cei mai cunoscuţi pictori, ani de zile uitat în atelierul lui – deasupra unor acoperişuri bucureştene, apoi redescoperit şi rugat să nu uite el ulcelele cu garoafe şi cu crizanteme, şi care, la cererea lui Dumitru, pe care îl cunoscuse la puţin timp după ieşirea acestuia din lagăr, prin 1956, pictase şi un portret de fetiţă după o fotografie.

Dumitru nu-i spusese nimic, nici a cui este fotografia, nici ce legătură avea cu această fotografie. Îl rugase să nu se supere că îi cere aşa ceva, ştie că nu se cer pictorilor astfel de lucruri, însă spera să nu fie refuzat, iar pictorul rămăsese să se mai gândească, aşa îi spusese atunci, ap’d, potte câteva zile, îl găsise lucrând la portret.

— Pe fetică, zisese pictorul, o chema I ana, şi el o

cunoscuse, locuia cu mama ei într-o cameră de serviciu din curtea din spate a casei lor, cu multe etaje, şi cu atelierul lui sub acoperiş, şi mama ei era singură şi părăsită, sau părăsise ea pe tatăl copilului, el nu mai ţinea minte, ţinea minte numai iarna când murise fetiţa. Şi la o toamnă după aceea veniseră să o caute, căci tatăl îşi adusese aminte de ea, însă era prea târziu. Nu-l cunoscuse nici pe tatăl fetiţei, îi povestea el lui Dumitru, căci el ieşea rar de sub acoperiş, pe vremea aceea, aflase povestea întâmplărilor, de la vecini, însă pe fetiţă o ştia bine, şi odată, de mult, chiar vrusese el să-i facă un portret, însă fetiţa era zburdalnică, nu avea răbdare. Îi arătase lui Dumitru şi schiţa, însă nu vrusese să i-o dea.

— Ştii şi dumneata povestea fetiţei ăsteia? întrebase el lucrând la portret, asistat de Dumitru.

Dumitru clătinase din cap, nu se înţelegea dacă ştia sau nu această poveste.

— A fost o iarnă mai rea, mai aspră, continuase pictorul, nu ştiu ce s-a întâmplat, nu ştiu ce s-a întâmplat nici cu mama ei, a pierit şi ea, s-a dus de unde era, s-a măritat, a murit, nu mai ştiu. Uite, acum, când îi fac obrazul, mi-aduc aminte că obrazul ei era plin de vinişoare albastre, se vedea prin el ca prin sticlă – şi obrazul din tablou înflorea şi el sub razele albăstrui ale bănuitelor vinişoare. Pe urmă Dumitru nu mai venise să ia portretul, trimisese pe cineva, plătise, acela îi luase portretul şi i-l adusese acasă.

— Când am ieşit de la doctorul acela mic, ca un viezure, cu botul lui de şoricel, ştii la cine mă refer, zise Dumitru, văzând privirile lui Nobilu alunecând peste portretul fetiţei, iar acesta se întoarse către Dumitru confirmându-l grăbit, prea grăbit, ca să nu se observe teama de a fi fost surprins, furat de amintirile pe care tocmai ei aveau datoria să le înlăture din această discuţie. Când am ieşit de la el, însoţitorul, parcă îl văd, zice: „Mâine ne întâlnim cu tovarăşii şi sperăm să găsim şi fetiţa. O găsim repede, mă asigură el”, însă mie nu-mi plăcea cum era el îndatoritor şi gata să-mi ia din gură orice

cuvânt, şi într-o seară a venit să mă anunţe, la vilă, unde mai eram încă în convalescenţă, că trebuie să-şi ia rămas bun. Fusese numit într-o funcţie, şi eu l-am întrebat ce gândeşte el despre funcţia aceea, era o promovare curajoasă, şi el mi-a vorbit bine, frumos, mi s-a părut cinstit, şi chiar şi era. Şi am început să-l iert, şi pentru felul lui de a fi atât de îndatoritor şi de îngrijit să nu-i scape nimic din privirile mele, m-am gândit că e binevoitor peste măsură, fiindcă e tânăr, şi fiindcă bănuieşte cât am suferit eu şi alţii ca mine, căci, îţi repet, adăugă Dumitru, aprinzându-se niţel, mi-a vorbit bine, curajos şi drept, şi demn, despre cum vede el lucrurile, şi parcă îl aud şi acum cum zicea: „Noi trebuie să avem în vedere să cultivăm demnitatea omului, a activistului, şi siguranţa acestuia în faţa unei decizii şi a unui punct de vedere, chiar greşit, dar al lui”, şi la plecare, când l-am întrebat: „Tovarăşe, au trecut zece zile de când sunt aici, m-aţi dus la doctori mari, m-aţi dus peste tot, ină nu reuşim să găsim fetiţa, ce e aşa de greu? * – el a ridicat din umeri şi din mâini, parcă îl văd…

— Tovarăşe Dumitru, mă depăşeşte! apoi a urmat drumul pe care îl ştii, puţini au avut ascensiunea lui. Când te-ai întors tu, el era secretar cu propaganda la regiune, A venit o dată la mine pe şantier, unde eram eu director, şi l-am primit frumos şi atent, m-am bucurat văzându-l, a ţinut un fel de discui-s, nu vorbea rău, însă era mereu grăbit şi agitat, tot ce fusese în el îndatoritor şi chiar – slugarnic, cum mi se păruse mie, poate cu răutate, la început, se făcuse putere, şi curaj, şi cruzime, şi nerăbdare, şi mi-am zis: „Nu e rău. Aveam o problemă mai complicată pe şantier, un inginer se despărţise de soţie, era epoca aia când le fugeau inginerilor, şi tineri şi bătrâni. soţiile de pe şantiere, era cam mizerie, ce e drept, lumea nepregătită pentru sacrificii, noi încă nu convinsesem destul cu cauza noastră şi cu ambiţia noastră de a ne sacrifica pentru mai târziu. În sfârşit, inginerul era membru de partid, n-a avut răbdare să-l asculte până la capăt, a luat principiul în braţe şi l-a trăsnit cu un vot de blam pe nenorocit, care mai

purta şi coarne. Asta s-a petrecut la a doua lui vizită la noi pe şantier, venise şi Tudor Cernat de câteva luni, iar eu lipseam, fusesem chemat la Comitetul Central, urma să devin secretar organizatoric, şi în şedinţa cu votul de blam, Cernat, cum e el şi cum era şi atunci, a sărit la el la beregăţi, că nu e drept, că nu o principial, însă el a bătut cu pumnul în masă şi a impus votul de blam. Pe urmă am fost împreună colegi, ca să zic aşa, eu secretar organizatoric, el secretar cu propaganda, şi am încercat să dreg prostia pe care o făcuse. Mai ales că nici Cernat, care rămăsese director în locul meu, nu mă slăbea.

— Eu, atunci, dacă mai ţii tu minte, îl întrebă Dumitru pe Nobilu, am avut un moment de slăbiciune, nu i-aş spune de laşitate, fiindcă m-am judecat mult după aceea, am fost slab, nu laş, nu ştiu dacă tu poţi face deosebirea asta, încercă el să afle, iar, părerea lui Nobilu.

— Nu, zise Nobilu, nu pot s-o fac, sunt cam otova, tu ştii foarte bine, când eşti slab eşti şi laş, pentru că eu te întreb limpede: ce politică ai făcut dumneata, domnule, în cutare caz, şi tu, atunci, nu poţi să-mi spui că, tovarăşe, e cazul să facem o deosebire între slab şi laş. Efectul nu e tot ăla? Ascult?

— Eu rămân să cred că am fost slab, nu laş, zise Dumitru după o clipă de ezitare. Nu l-am convins. I-am explicat că sunt situaţii când viaţa e mai puternică decât noi, şi uneori atât de neaşteptată, încât până ne dezmeticim se petrec multe alte lucruri nebănuite.

— Nu mă interesează viaţa, tovarăşe Dumitru, pentru mine viaţa e ziua de azi, e clipa de faţă, e da sau nu, acum, Nu-i fac faţă clipei, nu-i fac faţă vieţii, am terminat. Cineare timp acum, de viaţă?

— Dar de ce? îl întreb eu, care mi-aduceam aminte cum vorbeam chiar eu mai la început, când nu mă însurasem, când nu-mi plânsese nevasta de bucurie în braţe, când nu mi se îmbolnăvise fetiţa de a trebuit să-i ţiu chiar eu, care eram ateu, luminările, când nici nu împlinise trei ani, când nu murise tata.

— A murit cu zile, interveni de lângă uşă sora lui

Dumitru, el a murit cu zile, iar tu ai venit prea târziu, ştii bine, când ai venit tu el se hotărâse să moară, vrea el să moară, nu-i mai păsa, ţii minte?

— Ţin, zise Dumitru, însă acum vorbim de altcineva…

— Tu mereu vorbeşti de altcineva, Dumitre, mereu şi numai de altcineva, zise ea, însă glasul ei n-avea în el răutate, era un glas senin şi curat de patimă, cuvintele cădeau singure, unele după altele, fără răutate, însă o tristeţe se ghemuise în ele şi în înţelesul lor.

Dumitru se întoarse către Nobilu şi către Maria cu o dulce vinovăţie în privirile obosite.

— Ura viaţa, zise el, nu iubea nimic şi pe nimeni, şi când l-a făcut ministru adjunct l-am chemat la mine în birou şi i-am spus: „Îmi pare bine, meriţi, eşti curajos, eşti ambiţios, eşti tânăr, însă ai grijă, fiindcă eşti singur şi nu iubeşti pe nimeni, şi viaţa e mai puternică decât noiu.

— S-a însurat? întrebă Nobilii, fiindcă nu mai ştiu mare lucru despre el.

— S-a însurat, nevasta i-a adus şi un copil, care până la urmă s-a dovedit că nu seamănă deloc cu el, însă nici cu ea, ca să poată avea vreo explicaţie, măcar pentru lume, acum copilul e mărişor, la şcoală, el n-a putut să se apropie de copil în niciun fel, mama copilului nu s-a putut nici ea apropia de soţul ei, au început să trăiască singuri, unul lângă altul, toţi trei, era o femeie interesată, voia cu orice preţ să fie nevastă de ministru, şi a început să se mulţumească cu avantajele unei lefi mai bune şi ale unei maşini cu şofer, o viaţă râncedă şi searbădă şi cretină, zise Dumitru.

— Şi el? mai întrebă Nobilu, urmărit cu un interes surprinzător de Maria, care ţinea ochii pe el şi nu-l slăbea, şi voia să citească pe faţa lui ceva ce numai ei îi era dat să citească, iar el se simţi dintr-odată ca şi când l-ar fi părăsit din senin puterile, învins de aceste priviri lacome să afle un adevăr ce trebuia sau nu să se petreacă şi să se confirme în viitor.

— El, răspunse Dumitra, el s-a închis în birou, şi între acte, şi între telefoane, şi între rezoluţii, şi între decizii…

— Ca tine, zise din colţul uşii, unde stătea rezemată de tocul înalt al acesteia „sora lui Dumitru, şi când toţi trei întoarseră capul către ea, ea n-a lăsă privirile în jos, cum s-ar fi aşteptat ei, ci îl pironi pe Dumitru de data asta cu o răutate uscată şi netedă.

— Mă pedepseşti? zise Dumitru, încercând să treacă peste replica surorii lui cu o veselie forţată.

— Singur te pedepseşti, răspunse aceasta, şi pedepseşti şi lumea din jur, fiindcă n-ai cum să înţelegi suferinţa, dacă nu suferi, şi nici bucuria, dacă nu te bucuri.

Dumitru vru iar să răspundă, însă sora lui se strecură din încăpere afară şi nu mai reveni, ei rămaseră o vreme în tăcere, apoi Maria înnodă firul discuţiei, şi când Dumitru crezu că povestea care îl privea pe el se încheiase, glasul ei stins, cu o bunăvoinţă dureroasă în el, îl trezi şi i se înfipse chinuitor în creier, şi multă vreme după aceea îl urmări ca o sentinţă neaşteptată şi fără drept de apel, iar într-o noapte se şi visă ca şi când ar fi fost din nou arestat, şi era în lagăr, şi cineva îl chemase la comandant, şi acolo îl aştepta Maria. Însă Maria era cea de acum, slabă şi mică, şi numai ochii mai rămăseseră din ea, şi pielea obrazului ca foiţa, şi mâinile ca de copil, cu degetele subţiri şi nevinovate* Se vedeau şi vinele şi oscioarele prin foiţa pielii, şi ea îi arăta cu mâna unde să stea, însă nu se vedea nimic altceva decât o lădiţă de lemn la picioarele Mariei, şi el a rămas aşa cum era, lângă uşă.

— Dumitre, zisese ea, exact cu aceleaşi cuvinte din seara întâlnirii lor, Dumitre, viaţa ta nu e adevărată. Viaţa ta e seacă şi veştedă. Unde e bucuria ta, şi suferinţa ta, şi nădejdea ta, şi credinţa ta?

— Cum unde sunt, zisese el încremenit lângă uşă, cum unde sunt? Nu ştii tu, Marie, că am avut şi eu, ca toţi oamenii, o nevastă care m-a părăsit la greu, că am avut şi eu un copil care s-a stins înainte de a fi învăţat să râdă şi să se bucure că are un tată? M-am bucurat şi am plâns ca toţi oamenii, însă mai repede decât toţi. Ce vrei tu să fac eu acum?

— Domnule, s-a auzit, atunci, glasul lui Nobilu, însă

el nu era acolo, numai glasul era, şi se auzea ca şi când ar fi fost Nobilu de faţă, domnule, politica pe care o faci dumneata e seacă şi veştedă, noi nu construim lumea cu călugări, şi nici cu schimnici, ci cu oameni sănătoşi şi puternici 1 Aşa spusese Petre Nobilu şi în seara aceea, însă acum el nu se mai vedea, numai glasul lui se auzea, şi era un glas rău, şi duşmănos, şi ameninţător, pe urmă Maria plecase, şi el rămăsese singur, în încăperea de la comandantul lagărului, şi nu ştia ce să facă.

Pe urmă intrase în încăpere Tudor Cernat, înalt şi tânăr şi frumos cum era el, ca un sportiv, însă acum era negru la faţă şi supărat, şi îl căuta pe el, pe Dumitru.

— Aveţi timp şi pentru mine? întrebase Cernat. Câteva minute, neoficial, câteva minute de viaţă, şi să nu vă gândiţi nici la funcţia mea, nici la funcţia dumneavoastră, nici la nimeni pe lume. Aveţi? iar el îi făcuse semn din cap că nu, deocamdată nu avea timp, nu avea timp nici pentru el, pentru viaţa lui, şi ieşise din încăpere, şi se trezise iar în lagăr. Era tânăr el, acum, abia trecuse de treizeci de ani, şi totul era exact ca atunci când ajunsese el în lagăr. Stătea pe treptele barăcii cu capul în mii ni şi încerca să viseze viaţa lui de până atunci şi să vadă unde greşise el şi de ce greşise.

— Iar n-aveţi somn? îl întrebase Năiţă Lucian, care ieşise şi el din baracă şi se aşezase jos pe trepte, lângă el.

„Formidabil*, îşi spusese Dumitru, în somn, ca şi când ar fi fost treaz, şi visul se scurgea fără el şi independent de el, iar el asistase la acest vis ca ia o proiecţie de cinematograf, ca la povestea altuia, numai că el suferea la tot ce se întâmpla, cum suferise atunci când se petrecuseră, de fapt, lucrurile şi faptele pe care le visa acum. „Formidabil, uite-l şi pe Năiţă Lucian, este exact ca atunci. L-au luat şi pe el, n-au aşteptat mai mult de o lună după arestarea mea, şi l-au luat şi acum, uite-l aici, lângă mine, în lagăr. El stă cu mine aici, în lagăr, şi pentru el eu sunt tot tovarăşul Dumitru, primul-secretar. Au trecut doi ani şi jumătate de când stăm aici, amândoi, şi el îmi zice mie tot «dumneavoastră».44

Un cer înalt, nesfârşit, spuzit de stele ca de un pojar de argint, tremura deasupra capetelor lor. Era toamna, târziu; însă nu era frig, o toamnă lungă, uitată de Dumnezeu pe aceste pământuri, care nu mai conteneau să răsufle dimineţile în aburii groşi ai căldurii de peste vară şi să nască soarele într-o baltă de sânge crud şi mustos.

Naiţă Lucian se aşezase lângă el, pe treptele barăcii, şi fuma liniştit, fără să aştepte răspunsul lui.

— Aşa stătea tata, îşi zise Dumitru furându-l cu coada ochiului pe Năiţă Lucian. Se scula noaptea şi se aşeza pe treptele de la intrare şi fuma rar, singur, pe urmă stingea mucul scuipând pe el şi călcând cu călcâiul pa el până se împreună cu pământul.

— S-a prăpădit, zise Năiţă Lucian, ca şi când ar fi citit în gândurile lui Dumitru.

— Acum un an, clătină Dumitru din cap cu un aer vinovat. Niciun an nu e, anul trecut mai exact. Ce suntem acum?

— Aprilie, răspunse Năiţă Lucian.

„Cum aprilie? se miră în sinea lui Dumitru. Cum aprilie?”

„Când mi-a povestit mie Năiţă Lucian războiul lui era toamna, târziu, era octombrie, noaptea, când stăteam noi amândoi pe treptele barăcii. Însă are dreptate, îşi spuse el, acum e aprilie, când visez eu visul ăsta. Atunci era octombrie, în lagăr. Acum e aprilie, are dreptate Năiţă Lucian44, se linişti singur Dumitru Dumitru şi se lăsă iar în voia visului.

Bătrânul stătea în pat, în casa veche, de bârne, grătar i te şi tencuite, pe care o ridicase el cu mâinile lui, stătea în pat şi la capul lui, pe un scăunel, într-o ulcică, îi aprinseseră o luminare.

Se făcuse seara, bătea un vânt nevăzut, clătina Hn crengile prunilor ca nişte caiere albe, era în săptămâna mare, începuseră deniile, mirosea a pelin amărui şi a frunză de fag. Bătrânul şedea întins, cu capul ridicat pe un pui înflorat de pernă, şi căuta cu ochii uşa deschisa, şi când intrase Dumitru dăduse să se ridice şi mai sus, însă

nu izbutise, şi atunci Dumitru se aplecase spre el să-l ajute să se mai înalţe.

— Nu e nevoie, zisese bătrânul, mă ridic eu – şi chiar se ridicase în capul oaselor, pe marginea patului, şi Dumitru încercase să-l ajute iar, să stea mai bine, rezemat de ceva, şi căutase un căpătâi de pernă ca să-l pună în spatele lui Vezi de treabă, se apărase bătrânul, vezi de treabă, că nu mor acum. Mai încolo, aveţi niţică răbdare, zisese el, şi apoi se ridicase în picioare, făcându-i semn lui Dumitru să-l lase să iasă afară.

Era îmbrăcat ca de lucru, ou pantaloni de dimie săină şi cu vestă de dimie peste cămaşă, fiindcă nu-i plăcea să zacă dezbrăcat în pat, ca un bolnav. Călca desculţ, cu grijă şi ferit, şi parcă niţel ameţit, însă mergea bine, şi trecu pragul uşii abia ţinându-se de uşorul ei vechi, şi ieşi pe prispă. Sora lui Dumitru şi fratele acestuia, cu nevasta, veniră iute înaintea lui, ieşind din cunia mică de vară, unde şi începuseră să gătească pentru pomană, aşa cum le ceruse el, de dimineaţă.

— Mă, zisese el, vedeţi că eu mai spre seară am de gând să mor, şi dacă e săptămâna mare şi azi e miercuri, nu mă mai puteţi ţine trei zile, că e păcat să mă înmormântaţi odată cu domnul nostru Iisus Cristos, aşa că să vă apucaţi să gătiţi pentru pomană de azi, ce se poate, de post, ca să nu mă înjure lumea.

Şi ei nu avuseseră încotro, puseseră oalele la foc şi le păzeau credincioşi. Către prânz bătrânul simţise o sfârşeală şi se aşezase pe pat, liniştit, iar ei aprinseseră o luminare şi o lăsaseră lângă el la capătul patului, într-o ulcică.

Pe urmă fratele lui Dumitru telefonase la regiune, unde acesta era secretar organizatoric, şi îl anunţase că „tata s-a hotărât să moară azi”, şi să vie şi el, ca să se ierte cu ăl bătrân măcar acum, la sfârşit.

— Ai venit cu maşina? îl întrebase bătrânul văzând automobilul oprit la poarta măruntă a casei.

Dumitru înclinase capul tăcut.

— Umblaţi mult cu maşina, zise bătrânul, însă în

sufletul lui era bucuros că un copil al lui venise să-l vadă în ziua morţii cu maşina, însemna că se ajunsese şi el, ieşise în lume, se căpătuise.

Nu mai părea supărat pe Dumitru, tot ce fusese între ei şi îi despărţise aproape douăzeci de ani, de când nici nu mai vorbeau, stopise în sufletul acestuia, şi el nu mai ţinea minte acum nimic. Nu mai ţinea minte nici cum îl blestemase că s-a înscris la comunişti, nici cum îl dezmoştenise, nici cum se închisese în casă când Dumitru venise să-i cosească finul, fiindcă se certase şi cu celălalt copil, şi cu sora lui, care nu vrusese să se mărite cu cine hotărâse el, şi atunci el o gonise, şi nici nuntă nu-i mai făcuse, iar ea trăise şi ea cum putuse cu un om care se prăpădise la câţiva ani, exact când strânseseră şi ei nişte bani ca să facă, totuşi, o nuntă – nu mai ţinea minte nimic şi nu-l mai supăra nimic.

— Voi umblaţi cam mult prin maşini şi nu prea vedeţi ce e prin viaţă, nu mai umblaţi nici desculţi, nici mârâie riirtă cinii nu mai ştiţi cum sunt, nici rouă cum arde, nici bruma cum ustură…

Dumitru nu zise nimic. Ceilalţit din curte, rămăseseră la picioarele scărilor, iar sora lui Dumitru încerca să ferească la spate lingura mare cu care mestecase în oalele puse la foc pentru pomană, aşa cum le ceruse el şi ei nu voiseră să-l supere.

— Păi ce-aţi pus pe foc? întrebase el, stând în capul scărilor de piatră, niţei rezemat de stâlpul portiţei uitata deschisă şi pe care se strecurase câinele şi se lipise colac lângă bătrân şi cu botul culcat pe piciorul lui gol.

— Fasole, zise nora bătrânului ieşind ea înainte cu răspunsul, fasole întâi, fiindcă dacă e în postul mare şi în Sâmbăta Mare şi…

— Şi cartofi, mai zise şi sora lui Dumitru ferind la spatele ci lingura din care ieşeau aburi, şi sarmale cu orez, şi… mălai şi… în mea re de prune… Mai vrei dumneata ceva? întrebă ea, iar, spăsită şi curioasă sincer să afle ce i-ar mai fi lui poftă să fie pe masă la pomana lui.

— Bine, zise bătrânul, însă mălaiul să-l dospiţi cu

făină de griu şi să nu vă zgirciţi că nu mai e aşa mult, şi într-o lună, două, se face griul ăl nou…

Se uită la cimele încolăcit ia picioarele lui, trist şi fără nicio tragere de inimă, apoi încet şi îndepărtându-l iar pe Dumitru, care vrusese să-l ajute, se aşează jos, pe pragul foişorului, şi se căută în buzunar de o ţigară, iar ei se bucurară toţi văzându-l că pofteşte să fumeze…

Sora lui Dumitru se repezi în cunie şi îi aduse un cărbune, şi că aprinse jumătatea de ţigară găsită în buzunarul vestei.

Stăteau toţi patru, acum, în mij ocul curţii, în faţa scărilor, şi se uitau ia el în tăcere. Eătrinul şerbi odânc din ţigară, însă fumul care ieşi fu puţin, un fuior străveziu cât un pai de fin fără floare, şi ei simţiră miresul lui iute şi usturător trecând peste boarea amărui-peiinie a vântului plăpând de primăvară timpurie.

— Să vă împăiţiţi cum se cuvine şi cum vă meritaţi, zise el, şi tu, Dumitre, să le laşi lor mai mult, şi amărâtei ăsleia, care să rămână în casă, fiindcă ea n-are pe jiimeni şi mai e şi singură.

— Bine, încuviinţă Dumitru* şi în sinea lui se miră cum niciunul dintre ei nu spune nimic ca să-i arate bătrânului că nu pot crede că el va muri, şi cum nici el nu are curajul să scoată niciun cuvânt din care să se înţeleagă că nici el nu crede* măcar de formă.

— Nici tu nu te-ai mai însurat 1 observă bătrânul, urmărindu-l pe Dumitru, ca să vadă dacă acesta este de acord cu telul cum împărţise el ce rămânea după urma IIL Şi tu eşti singur, întări el observaţia cu mâhnire.

Dumitru nu zise nimic.

— Voi nu mai aveţi timp să vă însuraţi, mi se pare. Nu mai aveţi timp să faceţi copii şi să îi creşteţi voi. Fugiţi mereu cu maşinile. Aici, zise bătrânul după un timp, încercând zadarnic să mai tragă im fum din jumătatea de ţigară care se stinsese şi ce mai rămăsese din ea, aici, zise el, uitându-se cu un zâmbet trist la chiştocul stins şi udat de saliva lui – a fost prea scurtă, constată el, tot zâmbind, însă ochii lui nu mai puteau ţine în ei zâmbetul, deveniseră

albicioşi şi tulburi –, aici, repetă elr revenind la ce vrea să spună, la colţul casei, am vrut eu să sădesc un pui de cireş negru, şi m-am luat cu viaţa, şi n-am mai apucat. Să-l puneţi voi, pentru cine o mai apuca, să mănânce din el, să rămână ceva, să-l puneţi săptămâna asta, că e primăvară roditoare şi se prinde. Şi să facă cineva dintre voi un copil, să nu se stârpească viaţa, fiindcă nu e bine. La ăla se stârpeşte, la ăla se stârpeşte, şi cine mai trăieşte

Se ridică încet, cu o grijă măruntă pentru fiecare gest, se uită la curte, la gard, la acoperişul bucătărioarei de vară, pe coşul căreia se învălea în caiere fumul şi se întoarse în celar.

— Măi copii, se auzi glasul lui, dar acum nu mai era al lui, un glas ca de copil de şcoală, fără nicio pecete, măi copii, s-a stins luminarea asta în ulcică, să aprindeţi voi una nouă, însă nu întârziaţi, că am ostenit…

Când sora lui Dumitru veni cu luminarea, el se uită la toţi patru cum stăteau ei în jurul lui şi cu mina cent luminarea.

— Dumitre, zise el, mi s-a urât singur, însă nu mai apucă să termine ce începuse…

Bătea o toacă de lemn pentru denie şi tocănitul ei se auzea des şi repezit, şi din ce în ce mai tare, şi lor li se păru că paracliserul bate toaca pe prispă la ei, iar Dumitru chiar se gândi cum a ajuns el să toace la ei pe prispă, însă nu era sunet de toacă, parcă ar fi fost o talangă sau o toacă de fier, şi se auzea tare de tot, îi asurzea, şi atunci Dumitru ieşi afară să vadă ce e, şi afară stătea Năiţă Lucian, pe treptele de la intrarea barăcii lor, şi asculta în picioare, cu mâna la gură, cum fac ţăranii când rămân nedumeriţi de ceva.

— Bate de alarmă, zise Năiţă Lucian, s-o fi întâmplart ceva, ori ne scot iar noaptea la muncă?! şi atunci se roti peste ei un proiector, şi lumina îl orbi pe Dumitru, şi el duse mâna la ochi.

— Se făcuse ziuă de mult, soarele năvălise pe ferestrele vilei de sub Capela, strecurând nemilos razele lui printre crengile brazilor, iar Dumitru simţi lumina ca pe

un cuţit înfipt în creier, şi în primele clipe nici nu ştiu ce îl săgeta, această lumină, sau stridenţa telefonului aşezat lângă pat pe o măsuţă care ţinea loc şi de noptieră?!

Întinse mâna după receptor, ţinând mai departe ochii închişi, şi se ridică din pat aşezându-se pe marginea lui.

— Alo, spuse el abia dezlipind buzele, încât la celălalt capăt al firului se auzi acelaşi „alo11, însă strigat tare şi nervos.

— Da, spuse iar Dumitru Dumitru, eu sunt, căci în pâlnie fusese întrebat dacă el este la telefon. În sfârşit, izbuti să deschidă ochii şi să fure discul ceasului de mină şi să vadă că nu era decât şase fără un sfert, dimineaţa.

— Dumitre, auzi el limpede, glasul lui Nobilu, eu sunt, mă auzi?

— Te aud, cum să nu, răspunse Dumitru, ce este, ce s-a întâmplat?

— S-a prăpădit, veni stins acum şi dogit glasul lui Nobilu, şi în receptor mai stărui o secundă ceva ca un hohot înăbuşit.

— Cum se poate?! strigă în pâlnie Dumitru, ridicându-se brusc în picioare şi repezindu-se la ferestre, să tragă storurile, căci soarele, ca niciodată până atunci, de când se instalase el aici, nu izbucnise atât de fericit şi atât de vesel pe ferestrele vilei şi nu râsese cu a fi ta poftă de viaţă ca acum. Cum se poate? strigă el iar, neizbutind să ajungă la storuri, căci firul era scurt şi nu-l lăsa. Cum se poate? strigă el iar, prosteşte, şi cu mina liberă încercă să se ferească de lumina de oglindă vie a soarelui primăvăratic.

— S-a prăpădit, hohoti Nobilu, s-a prăpădit şi am rămas singur, Dumitre, am rămas singur…

— Dumnezeu s-o ierte, se pomeni Dumitru spunând ca un ţăran ce era, apoi rămase mut cu pâlnia telefonului lipită de buze, nu ştia ce să mai spună, şi aştepta un semn din partea cealaltă, însă nici de acolo nu se mai auzi nimic, niciun cuvânt.

Când intră în birou, secretarul îl informă prompt cu puţinele noutăţi ale dimineţii.

— Înainte de a veni dumneavoastră – mai spuse el, a telefonat şi tovarăşul care conduce brigada de control la Grup şi s-a interesat dacă nu l-a căutat nimeni pe „scurtu. Nu l-a căutat.

Dumitru se uită la el cum vorbeşte, egal şi liniştit, şi conştiincios şi punctual, cu toate informaţiile, şi cum stau hainele pe el călcate şi netede, şi neatinse, ca pe un manechin, şi cum deschide el gura exact cât să rotunjească cuvântul, şi cum privesc ochii lui fără să clipească, de parcă n-ar fi avut nici pleoape, nici gene. Rămăsese, ca de obicei, cu spatele aproape lipit de uşă, drept şi cu carneţelul de note în mină, pregătit să însemne ce i se spune, şi aştepta un răspuns din partea lui Dumitru.

Dumitru se aşezase la birou şi stătea cu coatele pe el şi cu palmele îşi ţinea tâmplele şi simţea arsura lor în podul palmelor.

— Pofteşte-l pe şeful brigăzii la şapte şi jumătate. Până atunci n-am venit.

— Am înţeles, zise secretarul notându-şi conştiincios „şapte şi jumătate61 pe carneţel, apoi ieşi închizând uşa cu o atenţie care îl făcu pe Dumitru să nu se poată dezlipi cu ochii de el şi de fiinţa lui.

Apăsase pe clanţă sigur, deschisese uşa exact atât cât să treacă el, şi nimeni din anticameră să nu poată privi înăuntru, în birou, apoi uşa fusese închisă la loc cu aceeaşi apăsare sigură pe clanţa care revenea repede în poziţia de închidere. Dumitru rămase încă o clipă cu ochii pe mecanismul clanţei, şi avu impresia că secretarul seamănă exact cu acest mecanism: exact, sigur, lipsit de viaţă, cu mişcările calculate dinainte şi numai un număr de mişcări şi mereu aceleaşi.

„Omul ăsta e uscăciunea întruchipată, se gând f Dumitru. O viaţă de mecanism. El n-are nicio suferinţă, el nu visează niciun vis, lui nu l-a murit nimeni, nu 1 s-a născut nimeni, nu i s-a pierdut nimeni, el nici nu înaintează în vârstă, pentru el anii nu trec, de ce dracu’ o fi trăind el? u se mai întrebă Dumitru, dar se opri, căci întrebarea 11 putea privi şi pe el, şi o revăzu pe Maria cu numai o lună

înainte, în seara când venise la ei să-i judece ea, şi el mei atunci nu avusese prea mult timp pentru ei, şi mai ales pentru ea, pe faţa căreia se citea vestea primită azi la telefon.

— N-avem timp, zise el, mereu n-avem timp Unde dracu' o fi timpul ăsta care nu ne mai ajunge? Şi atunci am venit târziu, se certă el, am venit foarte târziu, şi eram toţi obosiţi, şi mai ales ea. Nu mai rămăseseră decât ochii din ea, şi ea mă aştepta pe mine, să mă judece cu dragostea ei fără margini pentru mine, iar eu am fost şi atunci grăbit. M-am apucat să le povestesc accidentul de la Grup şi povestea lui Cernat şi discuţia lui cu Aristică Tetoianu, venit în control, şi povestea lui Aristică şi cu ea n-am apucat să vorbesc mare lucru, iar ea pentru mine venise. Dimineaţa, el se trezise în zori, nici nu se luminase bine, şi ieşise în curtea vilei. Repede, după el, coborâse şi Nobâlu, care nici el n-avea somn.

— Nu mai pot să dorm, începuse Nobila.

Se plimbau amândoi prin curtea mare, ca un parc, a vilei, plină de brazi cu crengile până la pământ şi cu alei întortocheate, se strecurau pe sub crengile lor şi ieşeau în luminişuri, de unde se vedea panglica Oltului şerpuind pe sub malurile albe de calcar, şi sclipind stins acum, în lumina tulbure a zorilor. Era răcoare, dar o răcoare plăcută, oraşul se desena paşnic la poalele Capelei, acoperişuri de ţiglă roşie şi de ardezie şi de tablă veche, rugini ta de vreme *şi* coşuri de fum, *nenumărate* coşuri de fum, însemnau cerul lăptos, pe care aluneca obosită o lună de cilii ca o umbră albicioasă, o jumătate de lună, cu marginile rupte, ferfeniţite, şi pe măsură ce te uitai la ea se topea şi ea în cerul care se făcea albastru-verzui.

— Nu mai pot să dorm, zise Nobilu. Stau lângă ea, până adoarme ea, adoarme uşor, ca un copil, şi nici n-a mai rămas din ea decât un copil, pune mi în fie împreunate sub obrazul pungit, şi adoarme tit ai clipi, şi zâmbeşte, şi eu stau lângă ea şi o păzesc, şi îmi trece toată viaţa mea cu ea pe dinaintea ochilor, şi mă gândesc că nu ştiu când a trecut, şi ea dacă mai are *da* trăit o lună d* zile. „Ea *nu*

ştie, mai zise el, văzând că Dumitru nu-l întreabă nimic, nu i-am spus, nici copiilor nu le-am spus, însă câteodată ea rămâne cu ochii pe mine, la masă, rămâne uitată, şi eu simt ochii ei, parcă m-ar cuprinde cu privirile, să mă tină minte mai bine, şi când o întreb; „Ce e?”, ea spune „Nu e nimic, mă gândesc şi eu cum a trecut timpul pe lângă noi, când am fost tineri n-am ştiut, când am fost cu minte, n-am avut noroc, când am ieşit la lumină, ne apropiem de sfârşit* Am dus-o la doctorul ăla ca un viezure, cum îi zici tai, a ascultat-o, i-a citit analizele, a zis că e bine, să se mai odihnească, să se mai bucure, apoi mi-a făcut mie semn să mă mai întorc la el când oi putea, fără ea. Când m-am întors, l-am găsit frecându-şi mâinile, aşezat la biroul pe care îl ştii, în clinica unde a fost patron. Îşi freca mâinile şi se uita la un tablou cât *o* palmă, în ramă aurie, bogată, parcă îl văd, exact cum l-ai descris tu, cu botişorul ăla de şoricel, mustăcios, viclean, şi se freca pe mâini. „Poftiţi, zice, luaţi loc, vreau să vă bucuraţi şi dumneavoastră de o operă de artău, şi cu mâinile lui mici a ridicat tabloul ca să-l văd şi eu. Era un ulei înfăţişându-l pe Cristos răstignit, pe un fond verde-intunecat, o miniatură de fapt, însă eu nu puteam să fiu atent „Oi ce vă pot fi de folos? *u* mă întrebă el, observing că eu nu am răbdare pentru icoana lui. Şi îi întind analizele spunându-i: „Ştiţi am fost la dumneavoastră ieri şi mi-aţi spuy să revin singur… «„A, da, zice el, frecându-şi iar mâinile fericit, negustoreşte. Aşa este. Ia să vedem”, şi desface plicul cu analize. „Sigur, zice el, sigur, nu puteam să vorbim ieri, doamna, ştiţi, *, cel mult două luni, însă nu cred, acum e prea târziu, sunt astfel de cazuri când declanşarea se produce cu o violenţă deosebită, însă nu va suferi decât în ultimele zile, se produce o axfisie lentă, îmi pare rău”.

— Nu se poate, izbucni Dumitru, şi cu mâna dreaptă îl prinse pe Nobilu de piept, nu se poate, ce spui e o grozăvie, eşti nebun, nu se poate…

Nobilu îi puse mina pe mâna lui şi se uită la el fără putere.

Pe faţa lui, cu obrajii rotunzi, bucălaţi, de om

cumsecade şi bun, în ochii lui înroşiţi de nesomn, cu privirile fără lucire, obosite, ca o cenuşă, se citea neputinţa şi înfrângerea, şi Dumitru înţelese că Petre Nobilu nu mai avea nici puterea să se împotrivească absurd.

— Nu mai am somn şi nu mai pot să dorm când mă uit la ea şi îmi aduc aminte verdictul doctorului, şi număr zilele, şi mi se pare că dacă aş dormi mi-aş răpi clipele cât mai am să o privesc, şi îmi dau seama că eu n-am făcut pentru ea nimic, nu i-am adus niciodată nicio bucurie deosebită, numai eu m-am văitat la ea, şi numai eu m-am plâns, cerându-i să mă înţeleagă, şi acum, când am ajuns să ne bucurăm…

— Nu se poate, spuse Dumitru din nou, zguduindu-l pe Nobilu, nu se poate, trebuie să o mai vadă şi alţi doctori, nu trebuie să ne oprim la nemernicul ăsta…

— Am fost, zise Nobilu, inutil, nemernicul are dreptate şi nici nu ştiu dacă este nemernic…

— Şi ea? întrebă Dumitru.

— Ea? Ea nu ştie, deşi de vreo câteva zile mi se pare că a început să bănuiască… Atunci a zis să venim la tine şi să te judecăm… Ea are o mare dragoste pentru tine…

— Ştiu, zise Dumitru, ştiu.

— Ea crede în tine şi mereu vorbeşte de tine. Nu ţi-am spus. Mereu spune că oamenii trebuie să fie ca tine, să se poată înălţa deasupra suferinţelor, cum te-ai înălţat tu… Şi pe mine m-a iubit mai mult de când ţi-am luat apărarea, atunci când ai fost tu exclus din partid, şi mi-adue aminte că într-o iarnă, eram lucrător la ferma lui Bazacopol, el era iarăşi director, eu iarăşi slugă, venisem noaptea târziu, degerat, copiii dormeau, locuiam la fermă, într-o cămăruţă toţi patru, o cămăruţă cu sâuţă, şi în săliţă ţineam lemnele, şi unul din copii s-a sculat şi a zis, tremurând de frig: „Mai ştii, mamă, când aveam telefon acasă? „Nu ştiu de unde i-a venit lui asta, şi eu m-am trezit că începuseră să-mi curgă lacrimile pe obraji. „Mi-am nenorocit şi copiii, mi-am zis, şi pe mine, şi nevasta, şi copiii*, şi ea parcă m-a citit „Ai făcut bine, Petre, ai făcut bine, ai stat drept lângă un om

drept, şi copiii când s-or face mari o să te iubească, ai făcut bine…M

Dumitru plecase înainte, singur, pe potecă, urmărit de glasul sugrumat al lui Petre Nobilu, care venea acum după el, rostogolind cuvintele unele după altele, pircă ar fi vorbit fără noimă, şi când isprăvi strigă speriat, ca şi când s-ar fi rătăcit, căci rămăsese mult în urmă:

— Dumitre!

E *

— Este şapte şi jumătate, a venit tovarăşul Aristică Tetoianu, cum aţi indicat – însă Dumitru nu-l văzu pe secretar şi nici nu-l auzi.

Când ridică privirile, cu care căuta absent în hârtiile de pe birou, întâlni silueta deşirată şi uscată a lui Aristică Tetoianu şi chipul acestuia, chinuit să pară bine dispus dimineaţa, şi în acelaşi timp important, căci şi funcţia pe care o deţinea acum echivala cu aceea de ministru-adjunct, de care se despărţise nu demult în cadrul unui amplu proces de schimbări organizatorice, „binevenite64, cum le socotea Dumitru, însă el, Aristică Tetoianu, fusese agăţat de mecanismul acestor schimbări şi continua să urce trepte ierarhice cu o inconştienţă care îl paralizase şi îl sufoca.

Pe umerii lui slabi şi înguşti plutea un cap de om bătrân, foarte bătrân, şi într-adevăr sentimentul era că plutea, că nu aparţine corpului deasupra căruia se rotea cu o continuă curiozitate bănuitoare, susţinut de un gât subţire, cu pielea pergamentoasă şi plină de vinişoare umflate, şi în care tot timpul se zbătea ceva, odată cu mişcarea maxilarelor, ca şi când el ar fi mestecat în neştire. Până şi obrazul, şi fruntea, şi buzele, şi pleoapele, nu numai părul lins, cu o cărare perfectă, erau albe. un alb ca de var, iar el umbla îmbrăcat în haine bleumarin, croite cu o vizibilă eleganţă, şi din mânecile vestonului ies şeau afară, bogate, manşetele, şi îi arătau şi mâinile uscate, la fel ca şi capul, albe şi ca de om bătrân, cu vine groase, însă nu albăstrii, ci de un albastru spălăcit, mur» dar. O cravată bleumarin cu câteva buline mici, roşuputred, înflorea albul

cămăşii sub gâtul lung şi subţire şi întărea sentimentul atât de ciudat că numai o întâmplare face să se rotească deasupra acestui corp un cap de bătrân.

— E o întâlnire cam matinală, spuse Aristică Tetoianu strângând mina ce i se întinsese şi care i se păru indiferentă, în orice caz, nu întâlni nimic bărbătesc şi cordial în gestul primului-secretar al judeţului, ci mai curând reflexul unei absenţe.

Dumitru îi făcu semn să şadă, fără să părăsească biroul şi să vină în întâmpinarea lui. Şeful de cabinet rămăsese ca de obicei cu carneţelul în mină, pregătit să ia note, conform indicaţiei date de Dumitru, care îi ceruse să participe la toate întrevederile care prezentau un anumit interes şi care se cereau consemnate, pentru ca la sfârşitul fiecărei zile şi epoi săptămâni să i se prezinte o situaţie a stadiului celor stabilite în astfel de împrejurări sau a celor hotărâte sau mai ales promise de el.

— Nu e nevoie, zise Dumitru. Când ne vom întâlni cu Comisia, explică el, şi şeful de cabinet ieşi cu acelaşi protocol care făcea din deschiderea şi închiderea uşii un adevărat ritual.

— Nu e chiar atât de matinală, răspunse Dumitru instalându-se mai bine în scaunul biroului. Pentru nenorociri, adăugă el, tot absent, niciodată nu este prea de dimineaţă.

Aristică Tetoianu ridică privirile ochilor lui albicioşi, surprins şi încercând să citească pe chipul primului-secretar motivul acestei primiri şi mai ales al replicii de neînţeles.

— Bănuiesc că nu vă referiţi la concluziile comisiei noastre, insistă el să afle o explicaţie a acelei replici ce i se părea de neadmis.

— Nu e nicio plăcere, adăugă el, să tragem astfel de concluzii, şi nici să ajungem la astfel de concluzii cu privire la cadrele noastre.

— Nu te înţeleg, *se* arătă surprins acum Dumitru Dumitru, care încă nu reuşise să stabilească o legătură foarte logică între prezenţa în biroul său a lui Aristică

Tetoianu şi ceea ce spunea acesta.

— Am ţinut, zise Aristică Tetoianu, să discutăm noi, înainte, câteva aspecte ale situaţiei, care nu este deloc simplă. Înainte de a ne întâlni cu activul Grupului industrial şi cu Comisia aici, la dumneavoastră.

— Spune-mi, tovarăşe Tetoianu, dumneata 11 cunoşti pe Petre Nobilu? veni întrebarea lui Dumitru neaşt ptată şi fără niciun sens pentru omul din faţa biroului său.

— Sigur, răspunse, totuşi, omul, nedumerit. Sigur. Apoi, pe faţa lui se ivi semnul unei bănuieli pe care repede ţinu să şi-o verifice. Sigur, cum să nu! Vă gândiţi la dinsu! ca la o soluţie?

— Ce fel de soluţie? întrebă Dumitru Dumitru.

— Pentru înlocuirea lui Tudor Cernat la conducerea Grupului.

— Cine să-l înlocuiască pe Tudor Cernat? întrebă dintr-odată calm şi neobişnuit de liniştit Dumitru Dumitru, jar Aristică Tetoianu simţi fiorul acestui calm de gheaţă şi îşi aminti ce însemna acest calm din perioada când lucraseră împreună la regiune, nu era prea demult, şi nu putuse să uite liniştea cu care Dumitruinti npina ceea ce nu-i convenea şi felul cum punea el întrebările lămuritoare, rar, fără grabă, ca şi când nimic nu l-ar mai fi interesat din tot ce se petrecuse până atunci sub ochii lui, şi cum lăsa el să se înţeleagă că ascultă totul iară patimă şi fără prejudecată şi cum întreba el: „Aceasta e o hotărâre în care se poate crede? În care dumneavoastră credeţi? De care dumneavoastră nu vă e teamă în faţa conştiinţei? Cu care vă puteţi inlllni mai târziu şi o puteţi justifica? Cu care slujim cauza sau conjunctura? şi apăsa negru, însă tot calm, pe conjunctura. Pentru că noi suntem puşi să slujim cauza, nu *conjunctura*, mai zicea el. Aşa am înţeles eu, într-o viaţă în care a trebuit să plătesc nu pentru cauză, ci pentru *conjunctură*”.

— Cine să-l înlocuiască? repetă Dumitru întrebarea, tot calm, ba chiar cu un glas mai scăzut decât până atunci, şi Aristică Tetoianu se văzu obligat să răspundă limpede. Între cele două întrebări păruse să-şi revină din înecarea

produsă de calmul nedumeririi lui Dumitru şi cu o voce la fel de calmă şi intenţionat demnă, încărcată de răspunderea deciziei, apăsă pe fiecare cuvânt în parte:

— Comisia consideră că este cazul să se ia măsura înlocuirii lui Tudor Cernat la conducerea Grupului.

Dumitru nu răspunse nimic. Se uita la Aristică Tetoianu şi la chipul îmbătrânit al acestuia, cu pielea obrazului neobişnuit de albă, aşa cum au oamenii nedormiţi şi surmenaţi şi chinuiţi de necontenite îndoieli. Se uita la obrazul acestuia şi la buzele lui tocate mărunt şi subţiate şi ferfeniţate, la ochii lui înroşiţi de insomnii şi la degetele pe care le ţinea împreunate ca un abate catolic, şi care erau toate galbene de tutun, cu unghiile galbene şi ele.

„Care o fi bucuria vieţii acestui om? se pomeni întrebându-se Dumitru Dumitru. Cum o arăta el când se bucură sincer, când râde şi el eliberat de grijile mari ale funcţiei lui, când… w

Dar îşi aminti ce îi povestise acesta lui Petre Nobilu şi biografia lui nefericită…

— Fireşte, continuă Aristică Tetoianu, văzând că Dumitru nu-l întrerupe, urmează să ne sfătuim şi cu dumneavoastră pentru ca atunci când prezentăm în plen concluziile comisiei să prezentăm şi soluţiile… Ne consultăm şi pe „scurtu, şi când intrăm în şedinţă ştim dinainte totul.

— N-am înţeles \ păru Dumitru ispitit de formula lui Tetoianu…

— Ne consultăm şi pe „scurt*, repetă Tetoianu, şi intrăm în şedinţa de concluzii cu decizia luată.

Logica lui Tetoianu era fără drept de apel, iar el se considera liniştit, misiunea lui se încheia parafată la toate nivelurile, putea să pună punct situaţiei şi să înceapă o nouă acţiune justiţiară; căci în ultimă instanţă noua însărcinare a acestui om era justiţiară, în numele unor principii care erau atât de limpezi şi atât de sfinte pentru toată lumea.

— Şi dacă cealaltă parte nu este de acord? întrebă

Dumitru la fel de neinteresat de cauza în discuţie, cum fusese de la un moment dat al convorbirii lor. Dacă se apără şi are argumente?

— Odată ce am luat o decizie înseamnă că…

— Ce poate să însemne? întrebă Dumitru…

Pe uşă intră cu carneţelul în mână şeful de cabinet.

— Îmi permiteţi, se scuză el, tovarăşul Aristică Tetoianu este chemat pe „scurt”.

— Poftiţi, zise Dumitru întorcând cheia unuia din numeroasele telefoane care aşteptau tăcute pe o măsuţă, alături de biroul său imens, cu intarsii ridicole în alb şi maro, şi chiar maro-vişiniu, Poftim, zise el invitându-l pe Aristică Tetoianu, care se şi ridicase în picioare, iluminat de această veste, şi care se făcuse parcă şi mai înalt decât era, iar capul lui alb pluti odată cu trupul deşirat, cu umerii înguşti, spre telefonul întins de Dumitru.

— Da, spuse Tetoianu, ascult – şi pe fruntea lui apărură broboane mici de sudoare, albe şi ele, ca şi fruntea, care lăsa impresia că fusese pudrată intens. Da, zise el, ascult, da, apoi ca un mecanism, repetă ceea ce auzea în pâlnia de ebonită cenuşie. Nu m-a căutat nimeni! Da, mulţumesc. Şi lăsă receptorul să cadă în mâna lui Dumitru. Am rugat secretara să-mi spuie dacă nu m-a căutat nimeni pe „scurt”.

Broboanele de sudoare se uscaseră, arse de o febră violentă, care şi înroşi obrajii şi fruntea acestui om slab şi neobişnuit de înalt.

— Stai, zise Dumitru, te rog, adăugă el îndatoritor. Apoi către şeful de cabinet: Mulţumesc.

Pe ferestrele biroului năvălise soarele scăpat deasupra zidurilor de cărămidă ale sediului noii judeţene, şi acum fusese retezat în două de aripa macaralei înalte, în cabina căreia se auzea un hohot de râs sănătos. Geamurile fuseseră deschise larg de dimineaţa şi oraşul pătrundea prin ele din ce în ce mai viu în acest birou pe care Dumitru îl ura pentru îmbâcseala lui burgheză.

— Şapte, se auzi glasul macaragiului. Nivelul şapte. În două săptămâni terminăm} *strigă* el cuiva de jos.

Nivelul şapte, douăzeci şi şapte aprilie 1970. Notează *

— Te-am întrebat dacă îl cunoşti pe Nobilu? zise Dumitru Dumitru.

— Da, se repezi aiurit de răspunsul primit la telefon, Aristică Tetoianu.

— Pentru că, azi-noapte, continuă Dumitru Dumitru, a murit soţia lui. Maria. A murit fără să-i fie frică şi fără să ia aprobare pe „scurt.

TUDOR CERNAT REVENI ÎN BIROU CĂTRE ORA TREI Dimineaţa. Trecuse o lună de zile de la accidentul care condusese la o gravă perturbare a activităţii uneia din cele mai importante secţii ale Grupului şi la periculoase pierderi de clor, încât oraşul întreg, deşi aflat la o serioasă distanţă, trăise momente de panică, exagerate, fireşte – ca de obicei, de amplificarea zvonurilor iscate de trecerea pe străzile pline de lume a maşinilor Salvării, transported cazurile de asfixie produse în zona avariată.

Cernat nu-şi mai amintea de când nu mai ajunsese acasă la o oră la care să poată spera să-i găsească treji pe ai săi şi acum, când totul părea să reintre în normal, şi când ştia, sigur, că este ultima noapte petrecută în malaxor, avea impresia că ceva nu este! a locul său, că funcţia sa, că imensa lui răspundere, că puterea sa, da, puterea – un sentiment pe care în ultimele săptămâni îl trăise cu o intensitate necunoscută nici în zilele de la începutul numirii sale ca director-general –, puterea şi şansa care i se oferise în acele împrejurări de a se exercita dominator şi tiranic, pentru că ultimul cuvânt trebuia să fie al lui, fiindcă şi ultima răspundere urma să fie exclusiv a lui, puterea care îl îmbătase şi îl ţinuse treaz zeci de ore în şir şi care îl făcuse să acţioneze cu o energie şi cu o frenezie subjugante pentru toţi cei din jur, până şi puterea fizică avea impresia că a slăbit brusc şi că el începe iarăşi să se reducă la perimetrul unui funcţionar, mai înalt, foarte înalt chiar, dar funcţionar încorsetat de rigorile unor limite şi ale unor reguli de care obligatoriu trebuia să ţină seama şi un director-general.

Orgoliul lui, care pe mulţi îi umilise şi care multora le

apărea nemăsurat şi care, în esenţă, şi era nemăsurat, dar izvorât nu din nevoia meschină a lustruirii de sine, ci dintr-o pofundă conştiinţă a datoriei şi dintr-o neistovită ambiţie de a dovedi că se poate şi că el, inginerul şi directorul-general, poate, şi că nimic nu e imposibil dacă eşti hotărât să nu precupeţeşti nimic atunci când ai acceptat o idee sau *o* răspundere şi că peste tot, în cel mai neînsemnat loc sau colţişor al vieţii în care te-ai afla, eşti obligat să-ţi aperi mândria de om şi să lupţi pentru a da numelui tău strălucirea demnităţii, orgoliul lui se dezlănţuise în aceste ultime săptămâni şi se împlinise în tot ceea ce avea el nobil, iar el trăise cu o fericire abia mascată tensiunea sufocantă a acţiunilor întreprinse şi a deciziilor luate fulgerător, cu sentimentul că fiecare gest, fiecare semnătură sau fiecare cuvânt al lui, aprobator sau nu, urmau, poate, să fie plătite cu libertatea sau cu viaţa şi se lăsase chinuit de teroarea acestei necruţătoare săbii a lui Damocles cu o bucurie secretă, cu o plăcere aproape bolnăvicioasă, fiindcă ştia, era sigur, că întreaga situaţie – la început, o secundă sau două, până şi pentru el disperată – se afla în mâinile lui şi că nu putea să greşească.

Îl ura cu o ură neagră, şi cu o violenţă pe care nu voia şi nu dorea să şi-o stăpânească, pe nemernicul inginer care provocase, cu inconştienţa lui condamnabilă, accidentul şi grava avarie, şi în acelaşi timp se surprinsese bucuros că i se oferise ocazia, în sfârşit, ocazia ultimă, ocazia-limită, ocazia nesperată, de a demonstra că toate afirmaţiile lui, de atâtea ori privite cu o suspicioasă surprindere şi cu zâmbete abia mascate de scepticism activist, se întemeiau pe o dureroasă luciditate pe care îi plăcea să o numească criminală, fiindcă făcea apel la adevărul cel mai crud, neconvenabil, în acelaşi timp înţeles însă, de către unii, ca dispreţuitor şi negativist şi superior aristocratic, dar era adevărul de care nu trebuia, nu se putea, nu se avea dreptul să se facă abstracţie.

Şi se gândea mai ales la refuzul său, mai întâi tacit şi ascuns de evitarea formulelor consacrate şi stereotipe, apoi declarat categoric şi răspicat, spre iritarea

neputincioasă, atunci, pe loc, a unor tovarăşi rămaşi descumpăniţi în nevoia lor de a încheia situaţii şi concluzii care „să nu dezarmeze, ci dimpotrivă*, spuneau ei, refuzul lui de a face, în diverse împrejurări, declaraţii din care să reiasă, în orice moment, că situaţia la Grup e „în general şi pe total bună*, şi iarăşi se gândea la refuzul său de a mai rotunji, în contul unor eforturi suplimentare dintr-un viitor apropiat, cifrele aflate sub ceea ce se aştepta sau s-ar fi dorit, în special de la minister, unde incapacitatea lui de a răspunde la astfel de „sarcinr producea nu numai o mare dezamăgire, dar, după câte înţelesese el, şi mari neplăceri, în stare să afecteze chiar persoana ministrului şi scaunul de pe care acesta făcuse promisiuni prea frumoase.

— Nu se poate, tovarăşe director-general, îl contrazisese acel funcţionar de la minister aflat acum în comisia de studiere a optimizării, venit mai la începutul anului, să discute cu Cernat tocmai despre această încăpăţânare a lui de a se face că nu pricepe ce i se cere. Nu se poate să nu înţelegeţi că noi prezentăm situaţia pe ramură şi că, în acest caz, cifrele furnizate de dumneavoastră nu sunt nici primele, nici ultimele, însă pot contribui şi ele la un bilanţ general, care să justifice aprecierea noastră, a tovarăşului ministru, că „pe total e bine*, cum de fapt şi este, şi atunci de ce să nu acceptăm o privire a acestor cifre mai optimistă, dacă vreţi, în perspectivă, fiindcă dacă dumneavoastră depăşiţi în câteva săptămâni anumiţi indicatori înseamnă că situaţia „rotunjită44 de noi, să acceptăm să spunem aşa, nu este nerealistă…

— Uite ce este, spusese Cernat, ridicându-se din faţa planşetei ţinând loc de birou, şi eu sunt de acord că situaţia este bună, şi chiar aşa, „pe total*, cum spuneţi dumneavoastră, însă ea este bună în cadrul realităţii cifrelor date de mine, nu mai este nevoie să rotunjim aceste cifre. Aşa cum sunt ele, sunt pozitive şi bune, pentru că astea sunt, şi ele ne pun pe noi cu picioarele pe pământ. Nu mă înţelegeţi dumneavoastră, acum – observase dezamăgit Cernat, care ajunsese la fereastră şi

se întorsese brusc spre musafirul său, găsindu-l pe acesta însemnând ceva într-un carnet.

— Nu, respinsese acela punctul de vedere al lui Cernat, nu.

— Atunci, trebuie să vă declar că eu au pot să mint, se enervase Cernat

— Cine vă cere să minţiţi?

— Dumneavoastră, şi mi-e foarte greu să înţeleg de ce. Atâta am reuşit eu să fac, atât vă comunic. Nu sâni bun, spusese el, vă stau cu postul la dispoziţie, fiindcă nu l-am moştenit, asta este…

Funcţionarul, la rândul lui şi el un director de compartiment în minister, nu ştiuse ce să răspundă, replica lui Cernat nu-şi putea afla răspuns la nivelul Împuternicirilor sale.

— Asta este, conchise el, trist. O să vedem, o să comunicăm şi tovarăşului ministru, în sfârşit, ramura întreagă va fi văduvită de o imagine globală frumoasă…

— …Însă pe care n-o merită, nu-i aşa?

— Nu ştiu, zisese, pe gânduri, funcţionarul, nu ştiu…

— Atunci de ce doriţi să o înfrumuseţaţi, dacă nu ştiţi?

— Tovarăşe Cernat, eu nu-mi pot depăşi atribuţiile, încercase acela să-i lase impresia că el, Cernat, şi le depăşise, şi într-un mod periculos, în orice caz periculos, iar el. funcţionarul corect şi conştiincios şi principial, din colegialitate măcar, nici nu doreşte să ia act de ceea ce auzea, nu vrea să audă…

— Nu cred, reîncepu Cernat şi mai convins de nevoia de a nu încheia discuţia, aşa cum făcea de obicei, ducându-şi interlocutorul la disperare. Nu cred.

— Dumneavoastră faceţi ce vreţi, credeţi ce vreţi, eu mi-am făcut datoria pentru care am fost trimis aici, la dumneavoastră. Să nu uit adăugă totuşi acesta, trebuie să vă spun că la noi, la minister, au sosit iarăşi noi memorii şi plângeri în legătură cu situaţia de aici, de la Grup. Vă vizează, fireşte, pa dumneavoastră, reactualizează informaţiile folosite, de brigada din decembrie. Se lasă să

se înţeleagă că lucrările ei au fost strangulate, sau, în orice caz, «state. Încheiate, nu ştiu cum să spun, mă rog neprincipial şi cer redeschiderea analizei sau anchetei…

— Foarte bine, se arătase dezinteresat Cernat. foarte bine, mă lasă rece, dacă la minister…

— Nu numai la minister au fost trimise plângerile, replică repede funcţionarul, la minister au venit şi „de sus”. adăugă el cu un aer neputincios, aşa că, vedeţi…

— Dacă la minister, continuă Cernat, nu se cunoaşte situaţia reală şi se aşteaptă anonime şi reclamaţii şi se judecă după ele, ori de unde ar veni ele, apăsă el pe ultimele cuvinte, eu nu pat să fac altceva decât să-mi văd mai departe de treabă, schimbă el direcţia atacului „pentru că eu aici am treabă, eu sunt pus să fac treabă.

Se despărţiră destul de nervoşi şi unul şi altul, după care Cernat fusese chemat la Dumitru, însă acolo discuţia fusese mai scurtă.

— Ai dat cifrele determinate de situaţia reală, exactă milimetrică? întrebase Dumitru, grăbit, şi lăsându-i impresia că a început să-l obosească discuţia numai prin Susăsi ideea ei

— Absolut exacte, răspunsese Tudor Cernat.

— Să le prezinţi şi în faţa Comitetului de partid al Grupului, şi la prezentarea lor să mă chemaţi şi pe mine.

Cernat înţelesese că audienţa se terminase şi ieşise mili târâşte din birou, deşi, ajuns afară, în anticameră şi apoi în bulevard, unde îl aştepta maşina, se trezise foarte nedumerit de stilul expediat a lui Dumitru. Se întorsese la Grup pentru a-i comunica secretarului de partid decizia lui Dumitru* iar acesta şi convocase comitetul şi activul de bază, tehnic şi administrativ.

— Nu vă îmbătaţi, tovarăşi, nu trebuie să ne îmbătăm, încercase apoi să atenueze din gravitatea afirmaţiei, implicându-se direct în adevărul ei, nu trebuie să ne îmbătăm cu nevoia de bilanţuri festive, la sărbători, e mult mai cinstit şi mai comunist să sărbătorim zilele care ne sunt scumpe, cu atât cât avem, şi nu ou proiecţia demagogică a ceea ce am dori, în care alegorice, de carton

şi de mucava, şi de hârtie colorată – spusese, în amintita şedinţă de la Grup, înainte cu numai câteva zile de producerea avariei, Dumitru Dumitru, şi Cernat crezuse că, în sfârşit, tot ceea ce i se reproşase până atunci, cu diverse şi atâtea prilejuri, îşi afla acum o replică ultimă şi definitivă, însă intervenţia primului secretar al judeţului, care surprinsese şi uimise şi produsese o stare de îngheţ general, pentru ca apoi să fie reluată şi comentată cu o satisfacţie la început secretă şi bănuitoare, apoi cu bucurie deschisă şi încurajatoare, le apăruse multora periculoasă, capabilă să dea naştere la interpretări nedorite şi la reacţii de independenţă în gândire, pe care ei le considerau nejustificate, în acel moment, cel puţin.

„Poate mai târziu, în altă etapă, se punea această problemă, deocamdată nu suntem pregătiţi, ziceau aceştia, deocamdată democraţia noastră se află la început, nu e foarte simplu pentru toată lumea de ales şi de opinat independent, e nevoie încă, se lamentau ei, de prezenţa noastră îndrumătoare, e nevoie şi de aceste care alegorice, şi de cartonul lor, şi de mucavaua lor, au şi ele rostul lor mobilizator.*

„Dumitru se grăbeşte*, spuneau ei, atunci când venea în discuţie acest discurs al primului-secretar, şi lăsau să se înţeleagă, cum puteau şi unde puteau, că acesta era un discurs teoretic, privind altă etapă, viitoare, un discurs pe care un prim-secretar poate să-şi permită să îl ţină, fiindcă are datoria de a fi, teoretic, înaintemergător, cum ziceau ei, cu un termen altfel bisericesc, însă el, discursul, nu se referea la etapa lor, şi Cernat greşea, nu Dumitru – de care le era teamă să se agaţe cu comentariul lor laş şi chinuit de spaima răspunderii şi, în ultimă instanţă, a neputinţei lor de a mai face faţă atunci când s-ar fi pus cu adevărat această problemă a independenţei de gândire a celor pe care ei aveau datoria şi erau plătiţi să-i îndrume –, „Cernat greşeşte, fiindcă vrea să transpună în realitatea imediată un discurs teoretic, justificând o etapă viitoare, o etapă teoretică. Deocamdată, spuneau ei, cu aerul că răspunderea concretă şi ultimă le revine lor,

deocamdată noi suntem obligaţi să construim cu ceea ce avem şi în condiţiile de acum, mai sărace şi mai vitrege*, însă nicio clipă nu se gindeau la sărăcia lor şi la vitregia lor spirituală, ci la una materială, gata şi pe aceea să o justifice, ca aparţinând neapărat şi numai unei anume etape, dar incapabili să înţeleagă că şi cei pe care ei aveau datoria să-i îndrume, gândesc şi trăiesc şi ei această etapă, şi că sunt şi ei capabili să înţeleagă ce e bine şi ce nu este.

Cernat crezuse, la început, că discursul lui Dumitru va avea darul să liniştească patima Comisiei, însă reacţia ei fusese contrară, şi tind se produsese avaria, iar el se aruncase orbeşte ca să salveze situaţia, convins că în sfârşit acum, cu acest prilej nefericit, dar în acelaşi timp favorabil unor idei curajoase, deşi, până la urmă, atât de fireşti şi de omeneşti şi de elementar cinstite – lucrurile vor începe să se limpezească pentru toţi cei veniţi din afara Grupului, înarmaţi, după cât se părea, cu informaţii de natură să pună sub semnul întrebării tot ceea ce se realizase până atunci, nu numai activitatea lui, a directorului-general, ci şi activitatea Grupului, în totalitatea lui, atunci comisia lăsase să se înţeleagă, arbitrar şi stupefiant pentru toţi, că această avarie nu e întâmplătoare, şi că nu se produsese decât ca o explicaţie nouă şi imposibil de tăgăduit a atmosferei instaurată de el, Cernat, dictatorial şi paralizant în întreaga activitate a Grupului.

Atunci înţelesese şi el şi izbutise să accepte, cu aceeaşi crudă luciditate cu care judeca în general realitatea, oricât de dureroasă ar fi foşfciiceastă realitate, şi oricât de amară recunoaşterea ei, atunci reuşise şi el să accepte concluzia care i se impunea categoric şi pe care el încerca să o ignore, cu aceeaşi candoare cu care credea că pe baricada lui trebuia să se afle toată lumea, toţi tovarăşii lui sau toţi cei pe care el îi considera, şi despre care credea, omeneşte şi devotat, că sunt tovarăşii lui. Atunci, în conştiinţa lui se produsese o scăpărare îngrozitor de dureroasă, ca o lovitură paralizantă, şi el avusese impresia că îşi pierde răsuflarea. Tot ceea ce fusese, până atunci,

sâcâială obositoare, iritantă, măcinătoare de nervi, chinuitoare până la exasperare, în ultimă instanţă, şi care îl făcuse să-i declare lui Dumitru că a obosit (cu acel accent de lamentare la care Dumitru răspunsese atât de categoric, încercând astfel să-l trezească şi să-i amintească, ceea ce el cu niciun preţ n-ar fi dorit, căci orgoliul său fusese cumplit rănit, că se aşteaptă de la el ceea ce el însuşi ceruse de la început, şi anume să stea pe picioarele lui), tot ceea ce fusese până atunci sentimentul de umilinţă produs de funcţionarea paralelă cu munca lui, a mecanismului suspicios al Comisiei, situaţie pe care el era gata să o justifice, aşa cum justificase şi prima brigadă, ca fiind determinată de reclamaţiile şi denunţurile celor pe care îi pedepsise şi care fuseseră încurajate, cum iar înţelesese, de cei pe care el îi jignise şi îi umilise de atâtea ori public, iar ei erau activişti ai judeţenei sau ai ministerului care îi tutela, tot ceea ce el fusese, până foarte de curând, gata să justifice din nou şi st explice din nou ca pe un reflex al unui moment al luptei pentru afirmarea unei conştiinţe superioare, şi din acest punct de vedere era gata, din nou, să rămână candid, şi se considerase obligat să rămână candid, ca o dovadă a superiorităţii sale, totul se spulberase într-o secundă, de înţelegerea şi de acceptarea lucidă a faptului că problema care se punea cu toată gravitatea şi cu toată decizia, înarmată şi blindată principial ca o misiune de luptă cu efect mobilizator şi educativ, problema care se punea şi care avea nevoie de argumente înveşmântate semnificativ în hainele principialităţii celei mai curate şi mai demne de a fi apărate cu orice preţ, oricât de sângeros ar fi fost acest preţ, problema care se punea şi pentru care se cheltuiau acum energii la vândut lor dublate de funcţii de înaltă răspundere, astfel încât rezultatul să poată fii, cu siguranţă, cel scontat, cu întreaga lui încărcătură de explozibil în conştiinţele care se cereau dinamitate spre a fi, astfel, marcate multă vreme şi pozitiv, din punct de vedere politic, problema care se punea era, de fapt, eliminarea lui, a lui Cernat, a directorului, anularea muncii

lui şi nu numai a muncii lui, ci şi, dacă era nevoie pentru aceasta, a muncii depuse de atâta vreme în Grupul întreg.

„Pentru ce, se întrebase el, este nevoie de atâta energie, ca să scoţi din funcţie un director-general? Cui poate servi o astfel de întreprindere spectaculoasă? Cum s-a putut realiza, de jos şi până sus. În jurul unei delaţiuni infecte a unui incapabil sau a unor incapabili, solidarizarea atâtor idei scumpe? Ce mi se poate reproşa mie, atât de grav şi de neiertător, încât a apărut nevoia ca de mine să se facă un caz şi un exemplu revelator, spre a servi drept argumentul unui moment de educaţie politică? Ce nu mi s-a putut ierta mie, din tot ce am făcut până acum, şi s-a lăsat interpretat ca fiind dăunător şi, deci, capabil să reclame nu numai înfierarea cea mai aspră, ci şi nimicirea, strivirea? Nu înţeleg nimic, îşi spusese el, acum este prima dată când nu înţeleg nimic şi nu pot şi nu-mi pot justifica nimic16, iar candoarea cu care trecuse până atunci prin viaţă îl părăsise brusc, deşi în locul ei nu reuşiseră să apară sau să se înfiripe, cum ar fi fost gata şi el să creadă, niciunul din sentimentele atât de normale în astfel de împrejurări, frica, sau ura, sau nevoia de apărare şi de căutare a unei ieşiri salvatoare»

Şi incapabil să se lase intimidat de această interpretare inadmisibilă şi condamnabilă ea însăşi, se considerase şi mai favorizat, dacă se putea spune aşa, şi de această şansă care i se oferea pentru a dovedi direct, în împrejurările cele mai dramatice, că adevărul este de partea lui. Şi acum, când întreaga încleştare se apropia de sfârşit, iar el îşi permitea să se reîntoarcă în biroul lui de director-general, la trei noaptea, şi să se pregătească chiar pentru un somn, fie el şi numai de câteva ore, în patul lui de acasă, simţea că întreaga lui putere şi întreaga lui forţă şi întreaga lui demonstraţie se aşază prea cuminţi şi prea pe neaşteptate în scaunul modest, acum, al *unui* director-general ale cărui merite se reduc la liniştea procesului de producţie, egal şi sigur, şi lipsit de orice riscuri, o situaţie, i se părea lui, de funcţionar corect şi merituos în limitele unor atribuţii îndeplinite numai conştiincios, şi nu eroic.

Imensa bucurie a învingerii unui obstacol atât de greu şi de complicat în desfăşurarea lui mereu neprevăzută se topea pentru el trist şi prea puţin măgulitor, şi într-o secundă de luciditate înţelese că orgoliul lui este, într-adevăr, nemăsurat, şi până şi pentru el obositor.

Stătea la biroul improvizat cu fantezie practică dintr-o planşetă uriaşă de arhitect şi se uita umilit la maldărele de hârtii strânse între coperţile atâtor dosare aşezate de secretară cu o minuţiozitate obositoare şi care 11 aşteptau să le citească şi să le semneze, şi să le dea o anume destinaţie.

Secretara intră în birou cu paşi chinuiţi, călcând pe tocurile înalte cu un echilibru destul de precar, toată cochetăria ei şi toată ambiţia ei de a-şi ascunde vârsta şi de a imprima prezenţei ei un aer proaspăt, dacă nu tineresc, se sleise în aceste săptămâni de neodihnă şi de nopţi nedormite. Ţinea în mâinile obosite şi ele, şi pe care vinele albăstrii se umflaseră îngrozitor, un bloc-notes şi era vrzibil efortul ei de a evita tremurul degetelor cu unghiile lăcuite destul de violent, cum observă, acum, Tudor Cernat

„Nici pe ea nu o mai salvează devotamentul şi nici ambiţia, îşi spuse el. A îmbătrânit”.

— Cred că e cazul să ne retragem şi noi, spuse Cernat. Puteţi să consideraţi că ziua de lucru s-a încheiat, încercă el să glumească, oprind astfel, elegant, intenţia secretarei de a-i comunica tot ce avea scris în bloc-notes. Ne vedem mâine dimineaţă şi luăm totul de la început. Vă mulţumesc. Jos aveţi o maşină de serviciu. Vă mulţumesc, întări el, iar ea rămase descumpănită.

„E bolnavă ca şi mine, observă el amuzat trist. Se vede şi ea redusă la funcţia modestă de secretară. E ceva care nu funcţionează cum trebuie în stilul nostru, în stilul meu, poate. Nu ştim, nu mai ştim, sau ne-am dezvăţat să muncim intens egal. Ne îmbată salturile. Suntem bolnavi de o adolescenţă prelungită peste măsură. Avem o mentalitate de Salva-Vişeu, de hei-rup. Are dreptate Dumitru: «Nu-mi plac oamenii care stau mult la birou, la serviciu, la slujbă. Ori sunt incapabili să-şi organizeze bine

şi temeinic activitatea, ori sunt incapabili de o viaţă personală bogată şi nu ştiu cum să-şi umple această viaţă»”.

Secretara revenise în birou cu bloc-notesul în mină şi aştepta să fie observată de el. Cernat bănui prezenţa ei dar dintr-un cinism fără obiect, pe care nu şi-l putu reprima, o lăsă să aştepte.

„Nu-i vine să creadă, sau nu vrea să creadă, nu-i place să creadă că s-a terminat saltul şi că poate şi ea să se gândească la viaţa ei?! Sau nu ştie ce să facă cu viaţa ei?! Sigur, în afara pereţilor biroului ei de secretară, dincolo de ei, începe pentru ea frica de necunoscut, dincolo de ei se prăbuşeşte în goi”.

— Ce este? întrebă el cu o voită nervozitate.

— Mâine, la unsprezece, zise ea, la judeţeană, la tovarăşul prim-secretar, concluziile comisiei.

Tudor Cernat ridică privirile spre ea şi crezu că citeşte în ochii ei bucuria sinceră că totuşi, şi în sfârşit, chiar şi la trei jumătate noaptea, ea putea să-i mai fie de folos şi să-i facă cunoscută o comunicare importantă.

— Bine, răspunse Cernat zâmbind dezarmat. Mulţumesc. Foarte bine, adăugă el. Era momentul. Prima zi calmă se umple de evenimente. Foarte bine, repetă el. Mulţumesc. Ne vedem, aşadar, la program.

— V-a căutat aseară, târziu, arhitecta Ruxandra Mărăcineanu, mai spuse secretara, şi apoi se retrase, convinsă că trebuie să plece. Se făcuse patru.

Se lumina somnoros, cerul devenise vânăt-transparent, undeva, dincolo de dealurile albe, de calcar, creştea o lumină ciudată, violet-aurie, pregătitoare, parcă, a unei explozii, aerul tăia răcoros respiraţia, în iarba înaltă treierau greierii şi cosaşii, o mirişte scăzută, cu griu pitic, adăpostea pitpalacul şi, în răstimpuri, pasărea chema dimineaţa, care întârzia leneşă.

Tudor Cernat trimise maşina înainte, spunându-i şoferului să-l aştepte aproape de intrarea în autostrada care ducea în oraş, iar el venea singur, călcând rar şi obosit, şi lăsându-se îmbătat de aromele ierburilor crude şi

de ră – coarea ascuţită a zorilor, cu cămaşa descheiată la gât şi cu gulerul răsfrânt peste reverul bluzonului sport, de culoarea albastră a blugilor care se lipeau tinereşte de corpul lui şi coborau cvazaţi, peste ghetele înalte, de care nu se mai despărţise de când Malaxorul îl ţinea, zi şi noapte, în inima lui.

— Aţi albit, zisese portarul în loc de salut când el ieşise legănat pe culoarul cutiilor de pontaj şi, cu un respect din care nu lipsea solidaritatea complice a celui ce ştie mai mult decât îi îngăduie dreptul, se repezi să-i deschidă portiţa de fier acţionată electric.

— Am albit? întrebă el înveselit de observaţia portal ului. Când am albit?

— Poftiţi, se oferi acesta îndatoritor, invitându-l în ghereta lui, unde spânzura o oglinjoară pătrată deasupra unui calendar ortodox prins cu pioneze şi acoperind o parte din instrucţiunile semnate de Cernat cu privire la îndatoririle pazei.

— Ce să văd? întrebă rău Cernat, oglinda sau calendarul ortodox?

Portarul încremenise lângă uşa gheretei, bunăvoinţa şi bucuria lui se spulberaseră brusc, şi nu mai găsi nici puterea, nici cuvântul să răspundă întrebării directorului-general.

Cernat se aplecă pentru a se putea privi în oglindă şi la lumina slabă a becului înţelese că tâmplele sale se făcuseră într-adevăr sure, şi mai ales că era netuns rău, şi că faţa lui se arăta chinuită şi brăzdată de riduri adânci, pe care nu şi le cunoştea, iar ochii erau tulburi şi parcă arşi, genele se răriseră şi lăsau pleoapele pleşuve şi vinete. Nu avu curajul să stăruie mai mult decât o privire fugară şi ieşi repede din ghereta, fără să mai răspundă salutului slugarnic al portarului, care îl asigură printre dinţi, repetând tim peşte, la nesfârşit:

— Îl rup, nici nu e al meu, l-a pus cineva, însă îl rup, acum îl rup, acum…

Tudor Cernat se întoarse spre el şi cu muia îi făcu semn să se oprească.

— În cât suntem azi? întrebă el pe neaşteptate, şi portarul se execută pe loc:

— În douăzeci şi şapte.

— Ia vezi, zise zâmbind Tudor Cernat, ce sfânt e an? şi portarul se repezi în gheretă şi reveni cu calendarul rupt din perete.

Cu degetul căuta zilele lunii aprilie, la lumina becului care atârna sub streaşină gheretei, şi când găsi data de douăzeci şi şapte ridică fericit privirile către Cernat.

— Citeşte, zise acesta… şi portarul silabisi:

— Cuviosul Vasile Măr-tur-isit-orul I

Cernat îi întoarse spatele şi plecă.

Acum ajunsese în şosea şi mergea agale, cu mâinile înfipte adânc în buzunarele blugilor, călcând copilăreşte, exact pe marginea bordurii înguste, chinuindu-se să nu alunece de pe ea.

„Ne mărturisim, îşi spuse el, azi ne mărturisim. Dacă asta e problema, ne mărturisim.

Şoseaua era pustie, asfaltul negru lucea viu ca şi când peste el ar fi trecut o ploaie repede, rouă arginta fineţurile până departe, un cuc beţiv şi fără somn cânta răguşit ia poalele unei vii cu aracii prăbuşiţi şi uitaţi aşa de anul trecut, se simţea respiraţia dimineţii ca un oftat ieşit din adâncuri, ziua se anunţa fericită şi veselă.

„Să mai fiu tânăr, se gândi Cernat, să mai fiu tânăr şi să mă duc aşa, pe jos, şi până la capătul lumii, fără grijă, fără nimic! u

Se opri şi se întoarse să caute coşurile înalte ale Malaxorului şi culoarea roşie-murdară a fumurilor pângărind cerul, în care zorile puseseră atât senin.

„Merge bine bătrânulu, constată el satisfăcut de imaginea fumurilor întinzându-se ca şi când ar fi fost trase cu o bidinea în dire prelungi şi pierzându-se lent, însă gândul lui fugise de la ele, şi pe cerul înalt el vedea braţele leneşe ale Ruxandrei Mărăcineanu, leneşe şi moi cum spânzurau ele pe pernele din garsoniera ei din Cotroceni.

— Ţi-e frică, spusese ea, nu-i aşa că ţi-e frică?

— Nu, ripostase el, de ce să-mi fie frică?

Stătea întins lângă ea, pe sofaua imensă, aşezată exact în mijlocul camerei şi acoperită cu un cearşaf roz din imaculare căruia nu mai rămăsese, până în zori, nimic.

— Nu, repetă el* dar pentru el, fără glas, mă gândesc când suntem noi adevăraţi? Când trecem pe stradă ci biografia noastră intactă şi cu rangurile noastre şi cu grijile şi ambiţiile noastre şi iluziile noastre, sau acum?

— Nu eşti aici, Tudore. Am înţeles încă de aseară. Fiinţa ta de acum e străină de clipa asta, care nici ea nu este a noastră, trece şi ea străină de noi, şi goală de noi, cum suntem noi înşine unul faţă de altul. Dar tu, acum, nu eşti al nimănui, nu-i aşa? Şi ţi-e frică! * zise Ruxartdra Mărăcineanu, dar Cernat nu o auzi, căci şi răspunsul ei fusese rostit în sinea ei, şi pentru ea, cu o dezolată înţelegere.

Ruxandra îşi lăsase braţele lungi şi parcă bolnave de nefiinţă să alunece grele dincolo de pernele moi şi mototolite ca nişte feţe schimonosite de suferinţă, iar Tudor abia acum observa că ele nu se încolăciseră niciodată, nici în această noapte, pe umerii lui, şi mâinile ei nu mingâiaseră niciodată obrazul lui, şi du răsfiraiseră părul lui, aşa cum visase el şi cum aşteptase el. Frumoasele ei braţe lungi, nesfârşit de lungi, parcă, rămăseseră tot timpul inerte, şi ea zăcuse lângă el străină, cu ochii verzi deschişi fără viaţă, ca gurile unei fântâni înaintea zorilor, şi cu lacrimi mari înecând pleoapele ostenite, şi pe faţa ei de aramă bătută nu se clintise niciun muşchi, nicio fibră, gura ei cu buze cărnoase şi pline de sănătate rămăsese străină sub sărutările lui de foc, şi numai târziu, înspre zori, când iubirea lor se împlinea de patima lui, în pieptul ei tresări un suspin, şi el crezu că ea este alături de el, şi cu el, şi îşi lăsă fericit capul pe umărul ei, însă obrazul îi întâlni răcoarea parfumată a pielii, iar ea se scutură cu un zâmbet chinuit şi spuse şoptit:

— Arzi, dogoreşti! Nici acum nu eşti tu, zise ea apoi, după un timp, nici acum.

Glasul ei părea vlăguit, capul îi alunecase şi el într-o parte, privea absentă prin fereastra ascunsă de un ţiul

căzând în falduri grele până jos, pe covorul de un galben-auriu, cu pete mari albastre ca nişte mingi!

Pereţii alb-murdar, în calcio-vecchio masiv, erau plini de tablouri, o risipă de culori şi de teme vag abstracte, opere ale unor tineri care încet deveneau maeştri, şi separat, deasupra unui tabernacol miniatural, pe care fusese uitat un vas cu florile puţine aduse de Cernat, seara, trei sau patru fire de liliac alb, bătut, ca zăpada, de o puritate inconştientă şi fără obiect, dreptunghiul dramatic al unei pânze de Ciucurencu. O pată imensă de gri cu transparenţe maronii, cum arată toamna, spre seară, sau în zori mai ales, miriştile pustii, arse de secetă şi de brume, închipuind, poate, în acelaşi timp, faţa unei mese undeva într-un spaţiu dintre realitate şi vis, şi pe această masă a nimănui, siluetele tragice ale unor păsări moarte sau murind atunci, în acea clipă, când priveai tabloul, căzute, prăbuşite, sau picotind înaintea sfârşitului, cu capetele grele, de plumb, atârnând spre moarte, cu ciocurile ca nişte antene căutând moartea. Pictorul izbutise să surprindă acea clipă unică, de un tragism unic, când viaţa nu mai are putere să se împotrivească morţii, şi în siluetele acelor păsări care nu muriseră încă se ghicea sentimentul abdicării în faţa morţii şi plutirea lor în apa gri a feţei de masă, ca şi când ar fi plutit spre moarte, în apa morţilor.

Cernat rămăsese cu ochii pierduţi în cenuşa griurilor tabloului şi nu vedea decât prăbuşirea lentă în faţa morţii a păsărilor care nu muriseră încă, dar care se pregă – te-au să abdice. În linia de contur a siluetelor se bănuia cum se strâng, cum se zgârcesc, picioarele lor şi ghearele lor, şi cum cad aripile lor fără viaţă, şi cum moare, în această cădere, zborul lor, şi cum sfârşeşte de trist, pe pământ, visul lor din înalturi, şi cum din înclinarea bolnavă şi fără întoarcere, a capului lor, se construieşte durerea înfrângerai absurde, căci cine a hotărât această înfrângere, cine le-a răpit dreptul de a privi fericite lumea griurilor cosite pe neaşteptate şi apoi arse de brumele nemiloase?

— Îţi place? întrebase Ruxandra, văzând tăcerea lui în faţa acestui tablou, pe rama căruia fusese uitată, neruptă, eticheta penibilă – „Natură moartă cu prepeliţe46.

Cernat se întoarse spre ea şi o smulse cu furie din mijlocul cearşafului şi o întoarse spre el, cuprinzând-o feroce cu braţele şi îmbrăţişând-o cu ură disperată, şi căutându-i gura cărnoasă, şi ochii rămaşi deschişi şi uimiţi în verdele lor ca o apă bolnavă. Sărutările lui erau de foc şi cumplite, o nebunie ardea şi biciuia fiinţa lui încordată ca un arc de foc şi el simţi pântecele ei cum se strânge chinuit şi cum se lasă învins şi înţelese că se prăbuşeşte el însuşi într-un pustiu de nisip uscat şi fără de viaţă, şi capul îi alunecă obosit, amar, pe umărul ei mirosind răcoritor, ca o algă marină, şi când se trezi întâlni iarăşi ochii ei miraţi şi imenşi şi verzi, un verde pe care viaţa îl părăsise în favoarea culorii intense, ca un cer în zori, fără stele.

— Ruxandra, spuse el, disperat – că deşi e alături de ea, şi ea pătrunsă de fiinţa lui dezlănţuită, zbaterea lor, şi zbuciumul lor şi căutarea lor disperată de a se întâlni, în sfârşit, unul pe altul, rămâne fără niciun răspuns şi fără niciun ecou. Ruxandra, mai spuse el, apoi ochii îi căzură ei înşişi înfrânţi pe cenuşa arămie a tabloului înfăţişând ace! vânat de toamnă târzie; o pasăre rămăsese încă în picioare, aripile ei căzdeau încet, şi ghearele ei se zgârceau somnoros, şi capul ei începuse să atârne şi el greu, iar ciocul căuta apa miriştii arse de brumă, şi se simţea că atunci, în clipa aceea, vânatul alicit mortal se va prăbuşi şi va aluneca pe faţa acelei mese dintre vis şi realitate şi va muri.

— Vezi, zisese ea într-o după-amiază când ei se plimbau iarăşi prin oraşul supus cu o brutalitate adolescentă unor transformări atât de impetuoase incit şi cei mai sceptici fuseseră cuprinşi de febra înnoirilor, toată viaţa mea de până acum am trăit cu sentimentul unui zbor frânt înainte de a se fi produs, şi chiar m-am şi visat, şi nu o dată, şi nu o dată chiar şi cu ochii deschişi, ca şi când aş fi fost o pasăre şi mă pregăteam să întind aripile şi să

încep să planez fericită deasupra unei lumi fericite, şi ca din senin cineva sau ceva lovea brusc şi înfiorător în aripile mele, şi fără niciun motiv, şi atât de pe neaşteptate şi de fără de motiv, iar eu simţeam ca pe o spintecătura de cuţit aceasta lovitură, şi aripile mele cădeau moarte, iar eu rămâneam să nu mai văd decât umbra răsăritului. Înţelegi?

— Nu, zisese el, nu înţeleg.

Însă ea nu-l auzea, patima ei o făcuse surdă şi ea continuase lăsându-i să creadă, atunci, că în ea se ascunde o femeie care n-a fast încă descoperită.

— Toată copilăria mea, şi adolescenţa mea, şi tinereţea mea, şi acum încă, am visat viaţa ca pe o navă care trebuie să se înalţe cât mai sus, ca pe o navă aeriană, şi de aceea toate proiectele mele sunt obsedate de ideea zborului, şi aşa am conceput şi acel salon al aerogării noastre, şi aşa am conceput acum şi sediul şi teatrul, dar mai ales sediul, ca pe o navă aeriană transoceanică, înţelegi? repetă ea pătimaş, iar el nu vedea decât ochii ei care se umpleau de verdele unei cemeli vărsate nemilos şi rău de cineva fără suflet şi credea că ghiceşte în ei patima femeii care nu s-a descoperit nici ei înseşi.

Oraşul mirosea întreg a liliac şi primăvara se lăsa crezută neprihănită, ca întotdeauna. De mult, de mulţi ani nu mai râsese ea cu atâta poftă deasupra acestui oraş uitat până şi de Dumnezeu, de o bună bucată de vreme, şi nimeni nu mai trăia decât sub imperiul credinţei că în sfârşit viaţa se întorsese şi pe acele locuri vitregite de uitare şi de nepăsare.

— Tot ce am visat eu, până acum, se împlineşte aici, în acest oraş, O minune, aş putea spune, a prezidat împlinirea visurilor mele, şi încă nu sunt convinsă, încă nu cred că voi trăi împlinirea visului meu. Vin în fiecare dimineaţă aici şi mă uit cum se ridică macaraua înaltă şi cum desenează ea dimensiunile construcţiei imaginate de mine şi cum devine ea, construcţia, realitate. Aici, în acest univers ca o navă, vor gândi nişte oameni noi şi vor gândi curajos. Nu se poate să gândeşti într-o navă aeriană, 3 a zece mii de metri altitudine, decât curajos, înţelegi,

Tudore?

Altitudinea gândului la care am conceput eu sediul viitoarei judeţene nu poate decât să oblige la o altitudine de gândire.

Tudor Cernat traversa piaţeta demolată a oraşului, alături de Buxândva Mărăcineanu, nu mai rămăsese aici decât Statuia libertăţii, şi modesta, acum, clădire a fostului tribunal, deasupra căreia trona planturoasa femeie cu făclia culturii în mină şi legată la ochi.

— Acum înţeleg, spuse el, e un vis, pentru care trebuie să luptăm, pentru care va trebui să luptăm încă multă vreme, pentru că noi oamenii, zburăm, totuşi, mult mai greu decât păsările şi ne ridicăm, totuşi, mult mai greu decât păsările deasupra propriei noastre condiţii.

„Ce ciudat, îşi spunea el, femeia asta, atât de frumoasă, şi atât de credincioasă crezului ei, este totuşi atât de străină de ea însăşi şi de fibra intimă a fiinţei ei… u

Când se crăpase de ziua şi lumina lăptoasă a primăverii cuprinsese şi Cotroceniui, care se trezea parcă mult mai târziu decât Bucureştiul întreg, lenevind ultimul în lumea lui de verdeaţă patriarhală, Ruxandra Mărăcineanu îl părăsise pe Cernat sfârşit şi prăbuşit în rozul murdar al cearşafului mototolit, iar el deschisese ochii înlăcrimaţi de nesomn, dar şi de singurătate, pe griul brumat tragic al acelui tablou pe care viaţa murea osândită de tristeţea neagră, amară, a pictorului.

— Te obsedează tabloul? Seamănă cu povestea noastră, zise ea revenind în cameră îmbrăcată într-o haină de casă dintr-un voal transparent azuriu, care o făcea parcă şi mai înaltă.

Îşi pieptănase părul răvăşit de zbuciumul nopţii trecute prea repede, şi acesta cădea de aramă, şi parcă şi suna ca arama, şi când se aşează pe pat, lângă Cernat, valurile lui mătăsoase atinseră rece pieptul bărbatului, care primea ziua cu un semn al înfrângerii în creşterea timidă a luminii printre crengile platanilor încărcaţi de candelabrele albe ale florilor lor bolnave de soare.

Cernat zâmbi tăcut, rămânând să caute orb în lumea

acelui tablou în care alta pictorului, arta lui mare, stăruia în conturul primitiv, sugerând zgârcirea ghearelor şi căderea lentă a aripilor dinaintea sfârşitului, venind ca o picoteală şi ca o otravă grea, de plumb.

„Când suntem noi cei adevăraţi? Sau când stntem noi adevăraţi? ti se întreba el, iarăşi, cuprins de o nelinişte sufocată de silă, şi sila era faţă de el, femeia rămânea fermecătoare şi tristă, şi subjugantă, aşa cum stătea şi acum alături de el, cercetându-l cu privirile ei mirate, descoperindu-l absentă lângă ea, întins pe patul imens, acoperit uşor cu pânza roz, murdară, ca şi aşternutul, a unui cearşaf mătăsos.

— Tudore, spuse ea, eşti dezamăgit, nu-i aşa?

— Nu, minţi el, încercând să zâmbească, nu – însă gândul lui nu mai era demult stăpânit de el, şi fugea obositor în trecut, şi el vedea fără să vrea şi împotriva voinţei lui cum se roteau fulgii de zăpadă deasupra capetelor lor în mica piaţetă a oraşului cu numai câteva luni în urmă, şi cum aştepta ea să se topească fulgii pe fruntea ei înaltă, şi el simţea cum bate inima lui ca în copilărie, iar lângă el, acum, pe marginea patului, sleit de puteri, trupul ei respira viu, ghicindu-se prin transparenţa voalului mantiei azurii, şi tot ceea ce rămânea în sufletul lui era imaginea acelei păsări chircite care murea lent pe o faţă de masă murdară, iar nările lui tresăreau de tăria acelui miros crud şi răcoritor, dar străin şi sterp de alge marine.

— Nu, zise el iar, şi cu un gest ce se voia tandru, dar iar nedorit şi negândit, încercă să cuprindă umerii ei înguşti, şi ea întoarse spre el capul, scuturându-se de răvăşirea părului, şi încercă şi ea să zâmbească, însă ochii ei verzi, imenşi, erau acum orbi de lumina care îi făcea trişti, nu vedeau sau nu-l vedeau pe el, şi braţul lui căzu leneş.

„Ce-o să facem acum? se întreba el? Cum o să încheiem această nefericită întâmplare? Ce mai avem să ne spunem? Cine ne va putea salva de ridicol? Ce mizerie! îşi zise el, ţinând ochii închişi. Cineva, dintre noi, e vinovat,

cineva dintre noi e un incapabil, cineva dintre noi e meschin şi mărunt şi infirm* – şi se vedea trecând cu mersul lui sportiv, niţel îngâmfat, pe coridoarele Malaxorului, salutat reverenţios şi chiar slugarnic de atâta lume, şi el oprindu-se, să mai stea de vorbă cu câte cineva şi interesându-se „electoral*, cum singur se pedepsea apoi, despre familia aceluia şi despre viaţa lui.

„Uităm prea des de viaţa noastră, tovarăşi, spunea el, adesea. De când n-ai mai ieşit dumneata, cu familia, la o plimbare*, îl întrebase, într-o zi, pe adjunctul său, inginei U] acela sufocat de boala „tehnocraţiei*, după părerea lui Arvinte Panait, care nu-l putea suferi pentru că inginerul explica rar, şi cu cifre şi calm, fiecare situaţie, şi tot timpul sublinia că „trebuie să ne supunem chiar şi noi, revoluţionarii, faptului că metrul nu poate avea decât o sută de centimetri şi că pi3 şi 14 rămâne neschimbat din orânduirea sclavagistă şi până azi, în socialism, şi că şi socialismul are nevoie să respecte acest raport11.

„De când n-ai mai ieşit dumneata, cu familia? îl întrebase Cernut cu un ton de reproş. De când nu ţi-ai mai plimbat dumneata nevasta? De când n-ai mai făcut niciun gest de tandreţe faţă de ea, ca să împrospătezi sentimentele care v-au unit, poate, odată, de mult, într-un trecut pe care parcă vrem să-l uităm, reducându-ne viaţa la reacţiile unei fiziologii obosite? w

Inginerul tăcuse, ascuuindu-l cu o linişte dezarmantă, apoi îi explicase că soţia lui – „nu ştiu dacă dumneavoastră aţi fost informat, e de câteva luni bolnavă, anchilozată reumatic într-un sanatoriu14, iar el e singur, obligat la bucuria de a o vedea o dată pe lună, o duminică, de dimineaţa şi până seara, într-un salon de sanatoriu, undeva la mare... „Scuză-mă, încercase Tudor Cernat să iasă din încurcătură, să trecem atunci la ale noastre*, şi se simţise, se crezuse dator să adopte un ton dur, brusc, de serviciu, ca să evite melancolia şi tânguiala aceluia, însă adjunctul său nu avea deloc nevoie de compătimire, şi iarăşi Cernat simţise că greşeşte.

„Suntem demagogi? se întrebase el apoi. Până unde

credem în ceea ce spunezn? Cât credem? Sau suntem, ori sunt numai eu, victima unui automatism mizerabil?”

k i» în în x *h*’s r – i

„Ce caut eu aici V continua el să se întrebe privind tabloul lui Ciucurencu. Cum am ajuns eu aici? Ce vreau eu. de fapt? Satisfacerea unui orgoliu masculin? Unde este sentimentul acela puternic care ar fi trebuit să mă facă acum fericit şi să mă ferească de aceste întrebări stupide şi umilitoare? Ce s-a întâmplat? Cine e vinovat dintre noi? Şi dacă aş fi fost fericit, ce s-ar fi întâmplat? Cum s-ar fi terminat toată povestea asta? Sau eu n-am stofă de amorez cu bucata? – Tudore, dormi? Ai adormit? întrebă Ruxandra, şi el deschise ochii, şi lângă el stătea o femeie frumoasă, fermecătoare, subjugant de frumoasă şi de fermecătoare, mirosind răcoros a alge marine, însă el era acum de mult un străin, şi ea de asemenea, de mult, o străină, şi el nu-şi putea aduce aminte nimic din tot ceea ce fusese noaptea de care numai un ceas sau două îi despărţea, nimic decât sentimentul unui nisip uscat, şi braţele ei atâvnind pe marginile patului, şi furia lui goală şi fără obiect, şi ochii ei verzi, pustii de lumină.

„Eu – îşi spuse el, eu sunt un infirm! Eu sunt vinovat. Eu sunt gol de sentimente şi de căldură! Eu sunt un orgoliu ţ Expresia cinică a unui orgoliu meschin şi mărunt. A mea este vina, al meu este falsul, în mine s-a stins, înainte de vreme, adevărul”.

— Iartă-mă, spuse el, şi se ridică din pat învăluindu-se cu o pudoare ridicolă în cearşaful roz, atât de mototolit. Trebuie să ne despărţim, Sunt incapabil să fiu domestic acum. Să stau de vorbă cu tine. Nu ştiu ce să spun, nu ştiu ce să fac, dacă te mingii sunt fals, dacă te alint sunt fals, dacă te sărut sunt fals, dacă te privesc sunt fals, Iu ştii Foarte bine că totul a eşuat, îmbracă-te, spuse el. ca să pot să-mi iau la revedere de la tine şi să uit mai repede tot. Sunt şi laş. dacă vrei, însă, iartă-mă, nu sunt capabil de sentimentele pe care, poate, le meriţi tu.

Se ridicase şi ea în picioare şi 11 privea ca şi când el se afla foarte departe. Ochii ei îşi recăpătaseră lumina ca

un cer stelele şi el avu impresia, o secundă, că se prăbuşeşte în el tot eşafodajul falsului pe care el însuşi se chinuâse să şi-l demaşte, până atunci, însă zâmbetul ei trist şi îndepărtat îl readuse pe terenul friabil al acelei nelinişti ce pusese stăpânire pe el şi îl făcuse să spună adevărul.

În ochii ei verzi, înnobilaţi acum de lumină, se ivi rouă lacrimilor, şi el mai axai timp să vadă cum pe obrazul ei de aramă alunecă cristalul fierbinte, eliberator, al înţelegerii că, într-adevăr, povestea lor eşuase.

* * * * – Mai mergeţi pe jos? întrebă şoferul, care îl aştepta rezemat de aripa maşinii, oprită cuminte pe marginea autostrăzii.

— Da, răspunse puţin surprins Tudor Cernat. Du-te la garaj şi lasă vorbă să vină cineva să mă ia la opt şi jumătate. Tu du-te şi te culcă. Cât e ceasul acum?

— Cinci, zise şoferul, cinci şi cinci.

— Du-te, îl îndemnă iar Tudor Cernat şi intră singur şi pe jos în oraşul care se deştepta greoi, toropit de nefireasca dezlănţuire a primăverii.

Rarii trecători călcau grijuliu pe porţiunile prea înguste rămase din vechile trotuare, mărginite acum de improvizate garduri de rogojini în jurul construcţiilor care irupseseră pur şi simplu în mijlocul urbei sub ocrotirea mereu mai înaltă a macaralelor rotitoare.

Cernat se văzu obligat să răspundă unor saluturi necunoscute şi auzi, în spatele lui, cum se depărta pe malul râului care îl ducea acasă, comentariul bărbaţilor ce se simţiseră datori să îi facă loc:

— E Cernat, vine precis de la Grup. După accidentul de luna trecută se spune că n-a mai ajuns acasă decât dimineaţa! E adevărat? L-ai văzut?

— Ăştia, săracii, nu mai au familie, nu mai au copii, nu mai au nevastă, nu mai au nimic.

— Şi e tânăr, mai auzi el, n-a împlinit, se pare, patruzeci de ani.

— Însă a albit, l-ai văzut? Are tâmplele albe! Generaţie de sacrificiu.

„Generaţie de sacrificiu64! reluă singur, Cernat, replica furată din mers de la acel necunoscut.

— V-a căutat arhitecta Ruxandra Mărăcineanu, auzi el glasul uşor dogit de fumat şi de oboseală al secretarei, care îl aşteptase până la trei noaptea, şi brusc urechea îi readuse în amintire nuanţa ironică a glasului ei. „Sau sunt eu obsedat de spaima de a nu cădea în ridicol/

Secretara revenise în birou cu un bloc-notes plin de însemnări, ce meritau, neapărat, interesul lui, iar ea nu-l anunţase decât despre şedinţa de la primul-secretar şi despre telefonul Ruxandrei. Seara? îl căutase seara? De ce?

Povestea lor încetase brusc, imediat după accidentul nefericit care îl blocase pe el la Grup, de dimineaţa şi până seara, şi de atunci nu o mai întâlnise decât în împrejurări aşa-zis oficiale, odată la cabinetul lui Dumitru, unde ea venise să se înscrie pentru o audienţă, iar el aştepta să fie primit pentru un raport pe cai e, până la urmă, trebuise să îl dea în scris. Întâlnirea fusese stângace, cel puţin din partea lui, care nu mai găsise nimic să-i spună şi care se simţise intimidat de surâsul ei plin de generozitate. Umilit şi inhibat, răspunsese tare la întrebările ei puţine, ca să audă şi şeful de cabinet, prea ostentativ preocupat să capseze nişte hârtii într-un dosar, O revăzuse, apoi, la o vizită a lui Dumitru pe şantierul noilor construcţii, când el se afla alături de primul-secretar, luat de acesta într-o dimineaţă când, de asemenea, venise să-i ceară un ajutor în soluţionarea problemelor impuse de reintrarea rapidă în normal a Grupului.

Atunci urcaseră pe scările neterminate ale viitorului sediu, până la etajul patru, şi Ruxandra Mărăcineanu venise cu proiectul, să explice cum va evolua construcţia de atunci înainte. Lângă ea se afla constructorul, un inginer cu alură de baschetbalist, foarte atent cu arhitecta, cum i se păruse lui Cernat, iar ea măgulită sau în caz sensibilizată de cavalerismul vădit al aceluia care îi lua din mână planşele gata să-i set x ea scă de şevalet ai mâinile lui prea lungi, de sportiv de profesie.

Era foarte de dimineaţă, soarele abia răsărise, şi oraşul se chinuia să respire curat sub norii de praf ai molozului. care se ridica din demolarea străzilor ce alcătuiseră, decenii nenumărate, un centru urban încrustat în memoria atâtor generaţii.

Euxândra era îmbrăcată într-un costum-salopetă bleu şi îşi strânsese părul sub o beretă marinărească, iar Tudor Cernat simţise iar mirosul de alge marine, al trupului ei tânăr, şi rămăsese uimit să vadă cum împungeau, adolescent, sânii ei, bluza albastră, şi într-o secundă făcu constatarea că el nu-şi amintea sânii ei, nebunia dezlănţuită a nopţii care îl subjugase în patul ei din modesta garsonieră bucureşteană, îi răpise această bucurie, şi avu impresia că lângă el se află altă femeie, din nou o femeie necunoscută, mai tânără decât atunci când o sărutase el şi mai fermecătoare decât atunci când trupul ei se lăsase îmbrăţişat, cu furie, de el, şi când Ruxandra întoarse, spre el, privirile ei verzi, el întâlni, iarăşi, alţi ochi, şi îşi simţi inima zvâcnind în piept, aşa cum zvâcnise atunci când ea aştepta ca fulgii rotitori să se topească pe fruntea ei fierbinte.

Bătea un vânt uşor, adormit şi el sub razele soarelui care întârzia în ceaţa răsăritului prea mult şi, de undeva, dinspre Grup, simţiră toţi – şi Dumitru, şi Cernat, şi Ruxandra, şi sportivul acela care era constructorul – mirosul înţepător de clor.

— Mâi Cernat, întrebase distant şi chiar brutal Dumitru Dumitru, căutându-l pe directorul-general al Grupului, când reuşiţi voi să nu mai sufocaţi oraşul cu clor?

— Când veţi înţelege şi dumneavoastră, răspunse pripit Cernat, că industria poate să însemne şi protecţia mediului înconjurător.

Dumitru nu-i răspunse. Se întorsese Spre pagina de calc susţinută de braţele constructorului şi spre Ruxandra Mărăcineanu.

— Nu v-am mai văzut de mult, zisese Dumitru, iar ea îşi dăduse copilăreşte capul pe spate şi îşi scosese bereta

marinărească, iar părul de aramă izbucnise cuprinzându-i furtunos umerii înalţi.

— M-am înscris la o audienţă, la dumneavoastră, spuse ea drept răspuns, dar fără reproş. Aştept, mai zise ea. Acum zâmbetul ei putea fi şi uşor dojenitor, însă tot copilăreşte, şi Cernat iar avu impresia că lângă el se află altă femeie decât cea pe care o cunoscuse el cu atât de puţin timp, în urmă.

— Ştiu, răspunse Dumitru, în câteva zile vă stau la dispoziţie.

Priveau oraşul de la nivelul patru al viitorului sediu al judeţenei, şi în faţa lor, de jur-împrejur, creştea crudă imaginea unei aşezări noi, ocrotită de şerpuirea leneşă a bătrânului râu, curgând cuminte în largi acolade pe sub maluri înalte, de calcar, şi ascunzându-se, obosit, sub arinişuri bătrâne. Apele lui erau încă negre, soarele nu ajunsese să le arginteze, numai în depărtare, unde se zăreau şi fumurile murdare ale coşurilor Grupului, albia lui părea cositorită proaspăt şi sclipea înşelător.

— Îmi permiteţi să mă retrag? întrebase Tudor Cernat, iar Dumitru întorsese greu capul spre el.

Jos, la picioarele construcţiei, se oprise o maşină de şantier, un Gaz de culoarea nisipului, şi Cernat făcu un semn justificativ către ea.

Dumitru reveni la proiectul în calc al viitorului sediu, iar Cernat înţelese că poate să plece şi coborî grăbit scările improvizate.

Ruxandra netezea încet pagina de calc cu proiectul clădirii desfăşurat pe braţele sportivului constructor.

„De ce m-a căutat? se întrebă el, căutând ca de obicei, fără niciun rezultat, cheile de la intrarea casei. Unde le-am pus? şi constată trist că trebuia să le fi uitat în maşină. Cum intru acum?” se chinui el să afle o soluţie şi se aşeză pe treptele scunde, de la intrarea vilei, aşteptând să-i vină o idee sau să audă un semn din care să se înţeleagă că cineva de la el din casă s-a deşteptat.

Dimineaţa se întărea în puterea ei primăvăratică, şi când se uită la ceas văzu că se făcuse şase fără un sfert. Pe

fruntea arzândă simţi răcoarea unei adieri binefăcătoare şi se rezemă cu spatele de uşa intrării, şi repede somnul puse stăpânire pe el.

— Tată, auzi el, într-un târziu, tată, ce faci aici? Aici dormi tu? Ce s-a întâmplat? Ce faci aici?

Raluca deschisese uşa şi rămăsese răstignită, în pragul ei, cu servieta în braţe, uimită de imaginea tatălui ei adormit cu spatele lipit de canatul de stejar al uşii.

— Tată, zise ea iar, şi aruncând servieta se repezi să-i cuprindă umerii cu braţele.

— Mamă, mamă, tata a adormit la uşa noastră şi noi n-am ştiut nimic. Mamă!

Carmia veni cu paşii ei mici şi egali şi lipsiţi de viaţă, ca de obicei, călca parcă fără voia ei, şi ea se lăsa purtată plăpândă şi neajutorată. Traversă holul şi ajunse încet înaintea lut Cernat, care se ridicase de jos şi îi întindea, acum, servieta Ralucăi.

Oboseala spălase cu cenuşă faţa lui, şi el zâmbi stânjenit, văzând cum Carmia alunecă spre el, cu ochii ei negri înotând în lacrimi, şi măriţi îngrozitor de o spaimă necunoscută. Nu apucase să se pieptene, şi părul ei ca o lavă de smoală se prăbuşea în valuri, greu, copleşitor pentru fiinţa ei.

— Tudore, spuse ea, ce s-a întâmplat? Ce e cu tine? dar glasul ei abia se ridica la înălţimea unei şoapte de mătase. Ce e cu tine? întrebă ea iarăşi, întinzând spre el, ocrotitor, mina firavă, ca de copil, cu degetele tremurânde.

Se oprise înaintea lui, în prag, cu mâna întinsă, ca şi când s-ar fi apărat de ceva.

— Ce s-a întâmplat? repetă ea, apoi Cernat avu impresia că glasul ei izbucni ca un strigăt al disperării: Te-a destituit!?

— Nu, răspunse el, sugrumat de neaşteptata întrebare ca o prevestire nefericită şi atât de absurdă. Cum să mă destituie? De ce? Cine ţi-a spus?

— Tată, veni acum întrebarea Ralucăi, la fel de absurdă. Nu mai eşti director-general? E adevărat? Tată! răspunde-mi – şi pe obrajii ei chinuiţi şi schimonosiţi dintr-

odată de un hohot bolnav izbucniră lacrimile ca un potop. Tată, se zbuciumă ea, nu se poate, nu e adevărat. Spune, te rog spune!

— Nu vă înţeleg, zise el intrând în casă. Ce e cu voi? Ce este cu întrebările astea prosteşti? De unde le-aţi scos? Nu s-a întâmplat nimic, nu m-a destituit nimeni.

nici n-a fost vorba, nu pricep absolut nimic din tot ce spuneţi.

Apoi RaJuca plecă la şcoală liniştită de asigurările lui, iar el rămase în living cu Carmia, care îi povestea cu amănunte surprinzător de exacte împrejurări recente, dar nu numai recente, ale activităţii lui, şi chiar ale vieţii lui, despre care n-ar fi crezut că pot fi cunoscute, unele petrecute fără niciun fel de martor străin de cauza care îi adusese pe el în centrul lor, iar el asculta uluit şi sufocat de această exactitate aproape fotografică a unor realităţi atât de intime.

— Atât? spuse el, încercând să nu pară surprins şi intimidat de neaşteptatele dezvăluiri la care asista, gata, aproape, să creadă că şirul lor nu se putea opri decât în garsoniera din Cotroceni a Ruxandrei Mărăcineanu, însă Carmia sfârşise, într-adevăr, de spus tot ce ştia şi, vlăguită de relatarea pătimaşă a faptelor, se scufundase în fotoliul ei preferat, aşteptând ea, acum, din partea lui Cernat, un răspuns, o confirmare sau argumentele negării. Atât? mai întrebă el.

— Atât, replică ea, obosită, trecând mâna albă, de copil, ca o perie, prin părul mătăsos şi răsfirându-l astfel încât să-i lase fruntea şi obrazul libere. Atât. Ba nu, la sfârşit, s-a recomandat. „Mă numesc, a spus, Mihalache Dometie, şi sunt un vechi activist de partid, chiar dacă acum mă aflu pe linie moartă. Conştiinţa mea e trează, conştiinţa mea e cinstită, şi mă simt dator faţă de ea”.

— Cum ai spus? se ridică din fotoliu Tudor Cernat, căutând să audă mai bine şi mai clar şi încă o dată numele care nu-i spunea absolut nimic.

— Mihalache Dometie, repetă Carmia cu acelaşi glas obosit, ca o şoaptă. Ce e adevărat din toate astea? insistă

ea văzând că el tace cu ochii pironiţi pe candelabrul nou atârnând de tavan şi pe care el nu apucase să-l vadă până atunci, şi nici ea nu-i spusese nimic despre el.

Era un candelabru de alamă bisericesc, i se păru lui Cernat, cu o bilă mare de fildeş în mijloc, prinsă într-o armătură de alamă, şi din ea porneau braţele pentru luminări în capătul cărora fuseseră montate, fasungurile, în ea *le* acum luceau becuri subţiri ca nişte făclii.

— Ce este? insistă Cârmi a nerăbdătoare, deşi glasul ei rămăsese tot mic şi şoptit, dar acum şoapta se făcuse un şuier subţire şi rău.

— Nimic, răspunse, în sfârşit, Cern at, nimic. N-am auzit niciodată, în viaţa mea, de acest Mihalache Dometie. Şi ce vrea de fapt, nu l-ai întrebat?

— Nu, nu l-am întrebat, pentru că omul s-a explicat limpede de la început. „Sunt obligat, tovarăşe, zicea, sunt obligat să vă informez cu privire la nişte lucruri de care nu puteţi fi străină.

Soţul dumneavoastră este supus, de aproape şase luni de zile, unei anchete, aşa a spus, anchete, care în prima ei parte a fost strangulată de noul prim-secretar Dumitru Dumitru, cum a venit la putere în judeţ, aici, apoi a reînceput, şi foarte curând se vor trage concluziile, e o chestiune de câteva zile, şi sunt probleme şi de conducere, şi de competenţă, şi de abuzuri, şi de morală, dacă îmi daţi voie vi le comunic, pentru că consider de datoria mea să cunoaşteţi şi dumneavoastră cu cine trăiţi în casă, fiindcă aveţi copii şi au şi ei nevoie de un viitor…” „Domnule, spun, tovarăşe, dar nu am nevoie de informaţiile dumitale, dacă vreau să aflu ceva îl întreb pe soţul meu, cine eşti dumneata?” „La sfârşit, zice, la sfârşit o să facem şi cunoştinţă, acum trebuie să mă ascultaţi.*

— Da, o invită să continue, Cernat, izbit de surprinzătoarea poveste a necunoscutului binevoitor.

— Pe mine nu mă interesează nimic din tot ce faci tu acolo la Grup, nu mă interesează nimic, tu singur m-ai obişnuit să nu mă intereseze nimic, să fiu o sclavă debilă a unui dormitor din care dragostea s-a strecurat izgonită de

o aşa-zisă pudoare a înaintării în vârstă şi a obişnuinţei domestice. Tu singur m-ai îndepărtat din viaţa ta de om care trăieşte mai mult de trei sferturi într-o altă lume, inaccesibilă mie, tu singur ai zidit în jurul nevoii mele de viaţă aceşti pereţi ai vilei în care trăim şi pentru care sunt convinsă că mă urăşti acum, când priveşti cu ironie şi acest candelabru, pe care sigur îl găseşti, ca şi pe cel dinainte, ridicol...

— Cârmi a, interveni el, nu sunt capabil să ne certăm. Să ne certăm şi noi, când vezi ce se întâmplă în jurul nostru, când vezi ce telefoane primesc eu acasă? I

— Atunci, să-mi spui, ce este, iarăşi, cu această Ruxandra Mărăcineanu? întrebă ea, ridicându-se din fotoliu şi aplecându-se pe marginea lui, pentru a-l cuprinde pe Cernat cu privirile ei, care deveniseră iar rele şi strecurate rău printre genele enorme, ca o perie. Cine este, Tudere, şi de ce trebuie să sufăr eu aceste poveşti insuportabile despre tine şi ea?

— Care poveşti? întrebă Cernat, bănuind că nu i se spusese tot din ce fusese aflat la acel telefon.

— Cine este? şopti ea şuierat.

— Arintectul-şef al proiectului de reconstrucţie a centrului oraşului, zise el încercând să fie calm şi degajat de informaţia oferită.

— Asta mi-ai mai spus, răspunse Carmia. Asta ştiu. Ce este, însă, între tine şi ea?

— Nimic, zâmbi şi mai destins Cernat, cu o linişte care şi pe el îl dezarmă. Absolut nimic, Carmia, linişteşte-te. Nu voi fi în aici un caz destituit din cauza ei, nu există niciun motiv, linişteşte-te, foarte curând te vei convinge.

— De ce foarte curând? De ce nu acum?

Din stiadă se auzi claxonul maşinii care venise să-l ia pe Cei-nat la Grup.

— Pentru că foarte curând, chiar azi, la unsprezece, are loc, într-adevăr, acea şedinţă de concluzii de care ai fost. văd, atât de bine informată, iar în ce o priveşte pe Ruxandra Mărăcineanu, nu am să-mi reproşez nimic, adăugă el tot liniştitor, deşi în sufletul lui pătrunsese într-

adevăr o grijă nouă, izvorâtă din siguranţa şi exactitatea informaţiilor furnizate ia telefon de acel Mihalache Dometie, un nume care nu-i spunea nimic şi de care într-adevăr nu auzise niciodată în viaţa lui.

Ieşi urmat de Carmia în uşa vilei şi rugă şoferul să-l aştepte şi să nu mai sune impacientat.

— Trebuie să mă schimb, spuse el, şi intră în baie, se dezbrăcă iute şi se băgă sub duş.

Apa curgea furioasă pe trupul lui înfierbântat de oboseală, şi el întoarse robinetul, astfel încât jetul de apă rece se năpusti asupra lui, tă; ndu-i respiraţia ca un brici cu mii de lame de gheaţă.

— Mihalache Dometie! strigă ei sufocat de gheaţa apei.

— Ce spui? – întrebă de dincolo de uşa băii Carmia.

— Nimic, strigă ei din nou, nimic. Mă ucide apa asta rece, şi se lăsă devorat de jetul violent.

„Ce bine ar fi, îşi spuse el, să poţi să faci un duş ca ăsta, puternic, teribil, de gheaţă, şi să speli cu el tot, şi gândurile, şi neliniştile, şi trecutul întreg, şi să o iei, proaspăt, de la început, proaspăt şi senin, şi curat şi fără griji, şi”.

Apa şiroia pe trupul lui, care îşi recăpătase elasticitatea şi forţa, şi simţea cum se destind şi ies din amorţeală fibrele fiecărui muşchi în parte şi cum se destind şi se îndreaptă umerii, şi cum i se umple pieptul de aer, şi când opri robinetul şi se caută în oglindă, rămase surprins să afle acelaşi chip obosit şi tras şi înecat de barba deasă, măruntă, murdară, prin care răzbăteau zeci de firişoare albe, de bătrân, şi cu mâna stângă trecu mângâietor pe bărbia spuzită acum, după baie, de firele albe, pe care niciodată până atunci nu le văzuse sau nu avusese timp să le vadă sau nu întârziase el atât de mult până atunci, să se bărbierească, încât această spuzeală aibă să iasă la lumină.

— Spune-mi, întrebă Carmia, urmărindu-l cum se bărbiereşte, e adevărat că ai fost tu, mai demult, cu această Ruxandra Mărăcineanu la Bucureşti şi aţi mâncat

împreună la un restaurant?

— Eu? întrebă Cernat surâzând, dar mai ales imaginii lut din oglindă – o jumătate din obraz fusese rasă şi obrazul îşi recăpătase înfăţişarea măcar aparent tinerească, un bărbat încă în putere, deşi sub ochi, imediat sub pleoape, îi apăruseră două pete roşii ca două bobiţe de cerneală sânger le. Eu? mai zise el. Carmia, tu începi să mă cunoşti din ce în ce mai puţin, şi cu mâna dreaptă trase de maşina de bărbierit pe obrazul neras, însă gestul nu fu bine calculat, şi colţul lamei se înfipse adânc în umărul obrazului. Spirt, zise el M-am tăiat. M-am tăiat rău!

— Tudore, se făcu ea că nu-l aude şi el nici nu mai avu nevoie de ajutorul ei, brobonind sângele cu un creion de piatră, Tudore, ceva trebuie să fie, erau prea multe amănunte în tot ce îmi spunea acel om ca să nu fie şi un sâmbure de adevăr, nu poţi inventa cu atâtea amănunte, nu cred.

— Cât e ceasul? întrebă Cernat sever, ştergându-se cu un prosop şi făcând sângele să izbucnească şi mai viu din tăietura adâncă.

— Şapte şi jumătate. Iar te grăbeşti?

Se îmbrăcă tăcut şi nervos, urmărit de Carmia, care încerca să-i vină cu ceva în ajutor şi nu izbutea, mai rău îl încurca, îşi puse un costum gri-fer, pe care foarte rar îl îmbrăca, şi o cravată albastră, lată, pe care răsăriseră, ca pe un cer, stelele, zeci de cerculeţe miniaturale de un roşuintens, iar din loc în loc buline din acelaşi roşu.

— Ce e azi? întrebă bănuitoare Carmia. Ce eveniment? De ce trebuie să te îmbraci atât de elegant?

— Azi… se întoarse spre ea Cernat, dar nu continuă.

„Nu-mi iese nimic. Un duş, oricât de rece ar fi el, nu te poate spăla de griji, nu poate purifica nimic, nu există nicio apă care să spele viaţa şi să o purifice. Inutil, orice zbatere e inutilă, nu rămâne decât să plăteşti, să plăteşti totul până la capăt, şi chiar şi după ce plăteşti, tot nu există niciun duş care să te purifice…64

— Azi, repetă el, azi e douăzeci şi şapte aprilie, cuviosul Vasile Mărturisitorul… aşa scrie în calendar…

— Un minut, insistă Carmia, un minut, şi venind lângă el şi punând uşor mina ei sidefie, cu unghiile lăcuite transparent, pe braţul lui, îl opri înainte de a ieşi pe uşă. Ce abuzuri ai făcut tu, la Grup? întrebă ea. Pe cine ai lăsat tu pe drumuri? De ce se face această anchetă nouă? Cine te urăşte pe tine? Cine vrea să ne distrugă? De ce?

— Nu mai crezi în mine, Carmia?

— Nu ştiu, răspunse ea pe gânduri. Nu te-am mai văzut de mult alături de noi, de mine, de copii, de casă, de necazurile noastre mici, de bucuriile noastre meschine, ţi-am mai spus, trecem pe stradă ca „orfanele lui Cernat de la Grup66, aşa zicea cineva, în urma noastră, văzându-ne singure, trecând prin oraş mereu singure, tu de mult nu mai ai timp de nimic. Noi nu avem niciun prieten, nu avem nicio bucurie, în afara acestor pereţi, nici nu ştiu ce am câştigat cu vila asta, pe care s-ar putea să o şi pierdem acum…

— De ce? se miră el de această grijă nouă a ei.

— Dacă te destituie? întrebă ea. Dacă viaţa ta e tot atât de necunoscută şi la Grup ca şi aici, în casă, şi acest Mihalache Dometie nu s-a oprit cu telefonul numai la mine?

— Nu ştiu cine este acest Mihalache Dometie, am spus, ripostă el iritat de reamintirea acelui nume imposibil. Nu ştiu cine este, iar fată de Grup nu am să-mi reproşez nimic. Tudor Cernat, strigă el ca să se facă şi mai clar înţeles, nu are, stimată tovarăşă Cernat, să-şi reproşeze nimic faţă de munca lui la Grup.

— Dar de faţă de noi? întrebă ea cu un glas în care disperarea crescuse sufocant, faţă de noi, faţă de mine… mia ultimele cuvinte nu mai găsiră în ea puterea de a trece limpezi dincolo de buzele ei livide şi arse.

Cernat coborî scările înverşunat, şi abia când ajunse la portiţa din faţa vilei se întoarse pentru a-i întări Carmiei, oprită în capul scărilor:

— Nimic, înţelegi? Nimic! şi cu degetul mare şi cu arătătorul mâinii drepte îi făcu semnul victoriei. La Grup! strigă el şoferului cu un glas care voia să pară vesel şi bine

dispus.

— Nu, răspunse şoferul, la Partid trebuie să mergeţi, la secţia organizatorică, aşa mi s-a spus de la Grup când am plecat spre dumneavoastră. V-am sunat şi acasă, însă telefonul dumneavoastră nu răspunde.

Din radioul maşinii curgea fericită o melodie primăvăratică şi luminoasă ca şi cuvintele în care revenea, cu o dezlănţuire pătimaşă, chemarea: „Soare, soare, o soare, soare… tt, cântată de o voce de fată pe care ţi-o şi închipuiai, alergând pe nisipul fierbinte al plajei marine, cu braţele întinse, să prindă şi să cuprindă discul de foc îmbătător al soarelui…

„Soare, soare, o, soare, soare”…

„Ce putea să însemne acest telefon? se gândi Tudor Cernat, aşteptând să intre la secretarul organizatoric, unde fusese chemat, şi care acum întârzia, fiind, la rândul lui, chemat la Dumitru Dumitru. Ce sens avea el? Cine şi ce urmărea cu el? Cui avea să-i folosească toată această stare de tensiune creată intenţionat în jurul lui, până şi în familia lui, acum? a

O lună de zile nu ieşise din Grup decât pentru câteva ore, nu mai văzuse bine nici lumina soarelui, de dimineaţă şi până dimineaţă, trei schimburi la rând, dormind, pe apucate în birou, cu capul pe masă, la punctul medical, unde era un pat şi unde ceruse cheia să se odihnească, spre ziua, atunci când nu putea părăsi deloc uzina, în şedinţele interminabile pe care abia le putuse stăvili, dormind în maşina minutele cât dura drumul de la Grup acasă şi apoi înapoi.

Apăruseră zeci şi sute de probleme noi, de reorganizare a producţiei, de repliere a cadrelor şi de redistribuire a lor, inerţii noi fuseseră descoperite în ultimul moment, oamenii cădeau toţi din picioare, se crease o stare de spirit încărcată de o electricitate agresivă gata să explodeze în fiecare moment, singurul lucru care îi mai ţinea treji şi ambiţioşi, şi în stare să învingă prăbuşirea fizică ameninţându-i mereu, era prezenţa lui Cernat alături de ei, şi la rând cu ei, şi chiar

sfârşeala lui în faţa lor, şi credinţa lui că nimeni în afară de ei nu poate scoate din impas Grupul întreg, care devenise mai mult decât casa lor şi familia lor, şi raţiunea lor de a fi şi de a se justifica.

Şi în timpul acesta comisia de optimizare lucra tacticos şi pe îndelete, instalată la sindicat într-un birou spaţios, studia dosare şi îşi nota pe zeci de pagini rezultatele studierilor, la care invita inginerii, şi maiştrii, şi lucrătorii, şi activiştii diverselor domenii, pe care îi chestiona cu calm, şi mereu lăsând sentimentul că nimic nu o interesează mai mult decât organizarea procesului de producţie şi stilul acestui proces şi stilul cadrelor de conducere, şi mai ales, până la urmă, stilul directorului-general şi raporturile lui cu lumea întreagă şi cu judeţeană de partid şi cu conducerea.

Membrii comisiei apăreau la Grup dimineaţă de dimineaţă cu acel aer preocupat şi covârşit al omului care abia mai poate respira sub avalanşa sarcinilor şi obligaţiilor şi este gata să se prăbuşească sub imensa răspundere care apasă pe umerii lui, cărând serviete burduşite cu hârtie de scris şi cu bloc-notes-uri pline de însemnări, treceau pe coridoare abia văzând pe unde trec şi răspunzând greu şi târziu celor care îi salutau, şi umblând mereu împreună, ca şi când ar fi păzit un secret foarte greu de păstrat, şi abia vorbind şi între ei. Se duceau în fiecare zi la cantina Grupului, la oră fixă, şi făceau şi din aceasta o demonstraţie a principialităţii lor şi a severităţii lor în respectarea programului, însă mâncau în sala de oaspeţi, şi în timpul acela nimeni nu mai mânca acolo, apoi se întorceau la sediul sindicatului, unde îşi reluau lucrul cu o vădită plăcere, deşi începuseră şi ei să obosească, şi mai ales să obosească pentru că nu mai apucaseră, de mai bine de trei săptămâni, de când lucrau aici, să mai ajungă acasă, iar cei care nu erau din oraş şi veniseră de la Centru începuseră să se simtă vlăguiţi şi năclăiţi. Se trezeau, însă, repede când în discuţiile cu câte cineva chemat la Comisie se ivea prilejul să constate că există şi în instrucţiunile cu care fuseseră înarmaţi un

sâmbure de adevăr.

— Dumneavoastră, începuse un membru al Comisiei discuţia cu un inginer tânăr, şef de compartiment, recent sancţionat cu o retrogradare de Tudor Cernat, dumneavoastră…

— Da, ascultase inginerul începutul discuţiei rămas suspendat.

— Cum vă simţiţi aici, în colectiv?

— Bine, zisese inginerul, la muncă, de dimineaţa şi până seara, la muncă.

— Şi e bine? întrebase altcineva din Comisie.

— De ce să nu fie bine? Asta e situaţia, s-a greşit, trebuie să reparăm, noi am greşit, noi trebuie să reparăm…

— Cunoaşteţi cazul? revenise primul, care întrebase.

— Cum să nu, îl cunosc, e sectorul meu, chiar de la mine a pornit avaria.

— Şi? intrase în discuţie un al treilea, director în minister, un bărbat între două vârste, îmbrăcat exact ca un funcţionar englez şi cu ticuri tipice, de funcţionar aşezat, cumpătat, sigur pe el şi pe slujba lui, calculat în fiecare gest, şi în fiecare intonaţie a glasului, niţel cam subţire, ca şi când mereu ar fi fost înecat cu ceva, şi abia atunci îşi revenise.

Ţinea sub palmele curate şi date cu vaselină, încât păreau unsuroase dar vaselina intrase în pielea moale şi rămăsese numai luciul, ţinea sub palmele cu unghiile tăiate scurt, numai la degetul mic, de la fiecare mină – unghia fusese lăsată să crească – un bloc-notes voluminos, şi se juca cu degetele unsuroase pe el, iar când intrase inginerul, se uitase pe prima filă a bloc-notes-ului, pentru ca apoi să o acopere, lăsând să se înţeleagă că acolo ar putea fi o însemnare privind persoana celui ce se aşeza, atunci, la masa Comisiei.

— Şi muncim, ce să facem? revenise cu acelaşi răspuns nedumerit tânărul inginer.

— Bine, bine, munciţi, dar avaria nu putea fi evitată?

— Orice poate fi evitat pe lumea asta, numai

incompetenţa nu poate fi evitată, zisese inginerul, dacă s-a instalat cu acte în regulă şi ocupă un post sigur. Aici e de-ajuns să dai o manetă invers şi.» gata! Cum s-a şi întâmplat de fapt, bănuiesc că ştiţi.

— Ştim, încercase să intervină cel care pusese prima întrebare, însă cum s-a ajuns aici e important să ştim. Cum s-a ajuns la această situaţie? Ce a condus la apariţia posibilităţii ca avaria să nu poată fi evitată?

Inginerul izbucnise în râs, apoi îşi revenise repede, văzând feţele de piatră ale interlocutorilor săi, şi mai ales preocuparea vădită a unuia dintre ei faţă de acest hohot de râs nelalocul lui altfel pentru toţi membrii Comisiei.

— Tovarăşi, începuse inginerul, industria nu se construieşte şi nu se susţine cu lozinci, ci cu competenţe matematice, economice, tehnologice. Cazul care vă interesează e unul de crasă incompetenţă, unul de indisciplină, unul de nestăpânire a meseriei, aici nu e vorba de condiţii generale, ci de condiţia unică a unui om singur…

— Şi credeţi că directorul-general nu se poate considera implicat în această situaţie?

— Ba da, răspunse inginerul, pentru că pe acest om l-a destituit abia acum, când s-a produs avaria…

— Nu e un abuz? întrebă cineva, care până atunci numai ascultase. Nu vi se pare un abuz scoaterea unui om din slujbă înainte de a se fi analizat totul până la capăt? Nu vi se pare un abuz nici retrogradarea dumneavoastră?

Era un bărbat înalt, chiar foarte înalt, cu mâinile lungi şi cu pielea subţire, transparentă, întinsă pergamentos pe oasele noduroase. Însă nu aşteptase să i se răspundă, ci făcuse semn să se mai aştepte un minut cu răspunsul, apoi ridicase receptorul telefonului pus lângă el, pe o măsuţă, mutat de la locul lui de până atunci, şi făcu un număr de telefon pe care inginerul îl bănui la cabinetul directorului-general.

— Alo, spuse el, cu glasul lui obosit. Da, eu sunt, fiţi amabilă şi mai întrebaţi la mine, la cabinet, dacă nu m-a sunat cineva pe „scurttt. Da, şi mă anunţaţi aici.

Mulţumesc. Nu, reveni inginerul, nu e un abuz.

— Dar cazul dumneavoastră a fost discutat? A fost analizat? Poate un om singur să decidă, să hotărască soarta unor oameni ai muncii, fără drept de apel din partea lor?

— Nu ştiu ce discutăm acum? zise inginerul. Decizia de sancţionare luată de directorul nostru general, sau problemele procesului de optimizare a activităţii Grupului, cum am fost eu informat?

— Ce vreţi dumneavoastră să-i reproşez eu directorului-general? Faptul că stă lângă mine zi şi noapte? Că munceşte la rând cu mine şi cu schimbul meu? Că îşi asumă răspunderea ultimă a fiecărei hotărâri, la faţa locului? Că nu ne lasă să dormim pe noi? Că m-a sancţionat? Eu însumi trebuia să mă sancţionez.

— Mai sunt şi alte opinii, interveni funcţionarul cu mâinile unsuroase.

— Atunci aveţi ce discuta. Eu nu le am decât pe acestea. Nu cred că vă pot fi, astfel, de folos.

— E un tovarăş mai nervos, vru să explice lucrurile lecretarul de partid al Grupului, însă vă rog să mă credeţi *ca* nici eu nu prea înţeleg bine natura discuţiilor Comisiei noastre…

— Putem să ne explicăm mai târziu, dacă nici pentru dumneavoastră nu e clară prezenţa noastră aici. Deocamdată să-l ascultăm pe tovarăşul inginer. Nu-i aşa? interveni cu o linişte obosită bărbatul care ceruse să fie informat dacă a fost sau nu căutat pe „scurt.

— Să-l ascultăm, acceptă civilizat, dar neconvins, secretarul de partid.

Fusese ani la rând lucrător în combinat, se calificase aici. trecuse cu o răbdare închisă în el însuşi prin toate etapele prin care trecuse şi Grupul, devenise maistru, apoi se înscrisese la o şcoală de subingâneri, o absolvise, se înscrisese la facultate, terminase şi facultatea, şi când să-şi ocupe locul, cu diploma în buzunar, o diplomă meritorie, Cernat, cu care intrase de câteva ori în violente conflicte, ÎI propusese judeţene! de partid pentru funcţia pe care o

îndeplinea acum şi fusese ales într-o unanimitate care lui nu-i plăcuse.

— Nu e bine, îi spuse el lui Cernat, după şedinţa de alegeri, cum s-au petrecut lucrurile. M-au ales toţi ca şi când nu m-ar fi cunoscut. O fotografie permanentă la panoul de onoare, Atât şi nimic mai mult.

— Ce-ai fi vrut? întrebase Cernat. Să fi fost contestat?

— Nu ştiu, zisese acesta, mai bine să ne fi lămurit de la început, decât mai târziu.

Scund şi mărunt, şi părând mereu închis şi mereu supărat de ceva, secretarul care îşi pierduse şi numele sub pecetea acestei funcţii asista ingindurat la desfăşurarea audierilor Comisiei şi numai rareori intervenea. Se vedea bine că nu se considera membru al Comisiei în care fusese numit şi că răbdarea 11 părăseşte, totuşi, încet, şi că în curând avea să se lămurească şi punctul lui de vedere.

— N-am ce să vă mai spun, crezuse că încheie, astfel, audierea sa, tânărul inginer. Şi, în general, cum să vă explic, nu-mi place nici tonul dumneavoastră, nici modul cum conduceţi discuţia, nici nu pricep, de fapt, ce doriţi. Repet, mă incomodează modalitatea dumneavoastră.

— N-aţi putea să vă explicaţi? întrebă Arvinte Panait, secretarul economic al judeţenei, aflat în Comisie, şi ceilalţi întoarseră toţi şi repede capul spre el.

Erau ultimele audieri, Comisia lăsase la judeţeană să se înţeleagă că datoria ei se apropia de sfârşit şi că materialul este destul de bogat pentru concluzii temeinice şi clare, Arvinte Panait îi explicase lui Dumitru că lucrurile se limpezesc „tot mai mult (t.

Dumitru Dumitru U ascultase cu luare-aminte, într-o dimineaţă, cu prilejul unei şedinţe de secretariat, când secretarul cu propaganda atrăsese atenţia că ia Grup, „în timp ce se munceşte cu disperare, zi şi noapte, la recuperarea pierderilor, se instaurează o atmosferă de confuzie şi de criză, care afectează nu numai cadrele, dar şi masa largă a muncitorilor, se lasă impresia că la nivelul conducerii, lucrurile nu sunt clareu, şi că se pregătesc

„dezvăluiri şi măsuriw.

— Ce dezvăluiri şi ce măsuri? întrebase Dumitru.

— Stihia mic-burgheză, încercase o exiicaţie ironică secretarul organizatoric.

Stătea lângă Dumitru, în dreapta lui, îmbrăcat în acelaşi costum bleumarin lustruit, cu o cravată mare, cu flori mari, gri, şi în picioare cu aceiaşi pantofi maro împletiţi, un număr enorm, sau ei se scâiciaseră şi se deformaseră îngrozitor.

— Stihia mic-burgheză, repetă el, mica burghezie intelectuală şi neisprăviţii care mor şi de frica lor, cum văd scris pe uşa de la sindicat „Comisia de optimizare*, îngheaţă. Dacă îi mai şi ia la întrebări, vă daţi seama…

— Ce înseamnă asta „îi mai şi ia la întrebări44? întrebă iarăşi Dumitru. Ce studiază Comisia asta acolo? Nu procesul producţiei? Are vreo contribuţie la redresarea Grupului?

— Comisia? întrebă Arvinte Panait? Comisia analizează starea de fapt, nu reparaţiile pagubelor.

— Ce stare de fapt? Ce probleme au apărut la Grup? Comisia, unde te-am trimis noi pe dumneata, avea drept scop, din câte ştiu, optimizarea activităţii unui colos industrial. Cu ce vă ocupaţi dumneavoastră acolo?

— Dar tot acest proces depinde de oameni, se explică iritat reţinut Arvinte Panait. Nu putem să facem abstracţie de oameni, în acest caz… De ei depinde şi producţia, şi Grupul, şi tot. Nu o să analizăm, încercă el să fie ironic, starea maşinilor. Dacă e nevoie, o analizăm şi pe asta.

Dumitru îl privi cu o curiozitate calmă, apoi îi făcu semn secretarului cu propaganda să-şi continue punctul de vedere.

— Nu e o stare de spirit sănătoasă, zise acesta. Sunt chiar informat că modul Comisiei de a-şi desfăşură activitatea se întemeiază pe crearea, poate involuntar, a unui sentiment de îngrijorare din partea celor audiaţi, de nelinişte, de nesiguranţă, de frică. Nu înţeleg nici cum s-a ajuns aici, nici de ce s-a ajuns aici, nici ce interes avem să se ajungă aici. O acţiune de sprijin, de analiză chiar

trebuie să se întemeieze, spuse el, pe un spirit democratic, de participare conştientă şi responsabilă, nu de frică, nu de nelinişte cu privire la ceea ce li s-ar putea întâmpla, în viitorul imediat sau mai îndepărtat, unor oameni. Aş vrea să fiu bine înţeles, dar nu sunt convins, la această oră, dacă noi facem bine sau nu, cu această Comisie, cu stilul ei, cu modalităţile ei de lucru, într-un moment în care mii de oameni, mii de oameni, ştiţi bine, depun eforturi cumplite ca să se iasă dintr-un impas. S-a creat, aici, la Grup, şi poate datorită şi lui Cernat, să nu excludem rolul lui, un sentiment de solidaritate proprietară, nu vă speriaţi de termen, faţă de Grup şi de destinul lui. Iar noi, de la judeţeană şi de la Centru, venim şi sădim frica. Faţă de ce?

Se făcuse o linişte grea, sufocantă, în biroul şi el sufocat de mobila agresiv şi grosolan bogată, membrii secretariatului ţineau capetele în hârtiile din faţa lor şi în carnetele în care nu mai însemnaseră de mult nimic.

Pe ferestrele larg deschise izbucnise iarăşi vacarmul oraşului şi al şantierului, care parcă venea să cotropească totul în jur, şi chiar şi parcul modest, din jurul actualului sediu al judeţenei, fusese ocupat de materiale şi de betoniere, care se învârteau grohotind fără încetare de dimineaţa şi până noaptea târziu, şi noaptea la fel, sub lumina unor reflectoare modeste.

Dumitru Dumitru părea să fi rămas cucerit de imaginea macaralei înalte care trecuse fulgerător exact prin faţa ferestrelor cu placa imensă de beton a unui perete întreg.

— Atenţiecee! strigase maracargiul. Atenţiecc!

Şi de la etajul trei, de pe un balcon al viitoarei judeţene, glasul zidarului umplu liniştea tânguitor, cu acelaşi cântec cretin, care nu mai contenea nici el, de zile întregi; „Of, of, mi-a fugit puiul cu aţa tocmai când mi-a fost dulceaţa…”

„Învăţăm să fim noi înşine, se gândea Dumitru Dumitru, e greu, e foarte greu, mai greu decât se ridică nu un oraş, ci toate oraşele la un loc. Un miliard de cărămizi şi de ziduri nu fac cât o secundă de conştiinţă, e foarte

greu, dar e bine”.

— Da, spuse el, tot calm, întoreindu-se către masa ia care stăteau membrii secretariatului, da. Cât în îi durează lucrările Comisiei?

— O săptămână, maximum o săptămână, se execută cu informaţia, prompt, secretarul organizatoric.

Trecuse de cincizeci de ani, era un om obosit, tirăta mai mult, ochii lui erau înecaţi într-o mare de cearcăne negre, se bănuia că ani în şir nu dormise fericit o singură noapte, că nu se odihnise liber de griji o singură vacanţă, că în faţa minţii lui se ridicaseră necontenit probleme, şi că în fiecare problemă se ascundea pentru el un pustiu plin de primejdii, şi că fiecare gest al lui trebuia să fie calculat de o mie de ori şi gândit de o mie de ori, şi el obosise. Visase şi el şansa de a-şi depăşi condiţia, se văzuse şi el capabil să conducă destinele unui judeţ, crezuse şi el că i se cuvine acest merit, şi într-un timp crezuse că se află foarte aproape de acest ţel şi de împlinirea acestui vis, Bătrânul anunţase că se demisionează, şi el se bucurase gândindu-se cum se va interpreta acest gest neobişnuit şi, cu o viclenie care nu i se părea deloc vinovată, se pregătea să condamne principial această atitudine necunoscută până atunci, însă în locul bătrânului fusese trimis Dumitru Dumitru, demisia fusese acceptată în linişte, el nu mai avusese cum şi unde să-şi ţină discursul ticluit cu atâta grijă şi în care, condamnind, se vedea crescând el în rang, şi totul se isprăvise cu o şedinţă liniştită, cu liniştea aparentă a lui Dumitru la preluarea funcţiei şi cu întoarcerea lui la sarcinile de până atunci.

— Să aşteptăm rezultatele, spuse Dumitru. Să vedem concluziile rezultate şi să tragem şi noi concluziile noastre, aşa cum se impun ele.

— Care e situaţia Grupului la această oră? întrebă el, apoi, ca şi când n-ar fi cunoscut îndeaproape, cum ştiau toţi, de altfel, situaţia exactă.

— A început să producă, spuse secretarul organizatoric.

— Fundamental, deci, conchise Dumitru, pânblevu i

este rezolvată.

— Nu, vă rotr să-mi permiteţi, interveni iarăşi secretarul cu propaganda, cu o nerăbdare care atrase atenţia. Nu e rezolvată.

Dumitru Dumitru ridică privirile spre el şi lăsa impresia că e gata să-l asculte.

Era cel mai tânăr dintre toţi, fusele promovat curând după venirea lui Dumitru Dumitru, în câteva luni traversase funcţii pentru care alţii se zbătuseră ani întregi. Toamna, în instalarea lui Dumitru, era primul-se creţ ar al U.TX-ului, către Crăciun, şeful secţiei de propagandă la judeţeană. În martie, secretar.

— Nu e prea repede? între b-l>e secretarul organizatoric, nedumerit de această ascensiune fulgerătoare.

— Nu, răspunse Dumitru, care susţinuse în birou propunerea de avansare. Nu e obligatoriu să îmbătrâneşti ca să-ţi asumi curajul răspunderii şi nu e obligatoriu ca să zaci în fiecare post la nesfârşit* dacă inteligenţa ta e necesară societăţii. Să încercăm şi noi să mai întinerim, măcar în gândire, dacă du biologic.

Secretarul cu propaganda se aşeza mereu la capătul opus lui Dumitru al mesei de şedinţă, grijuliu sincer cu colegii lui noi, din birou şi din secretariat, şi atent să nu treacă înaintea lor, nici la cuvânt, nici în alte împrejurări, dar din ce în ce mai tăios în intervenţii şi mai lipsit de menajamente faţă de scaunul lui şi de poziţia lui. Abia împlinise treizeci şi cinci de ani, însă vârsta i se citea greu, mai curând i-ai fi dat patruzeci – Înalt, masiv, trecând cu capul mult deasupra celorlalţi şi mai ales deasupra lui Dumitru, care era un barbut potrivit, dacă nu scund. Avea nişte mâini enorme, ca nişte pâini calde, pufoase, şi pe faţa plină, sănătoasă, de om cumsecade şi de suflet, şi în ochii căprui, cu irizări auriciudate, şi în zâmbetul larg arcuit de buzele cărnoase se contura masca unei neobosite adolescenţe. Saluta respectuos, de departe, pe toată lumea, deşi cum mergea prin lume, înalt şi căldnd rar şi sigur de sine, şi liniştit în orice împrejurare, putea părea

un om îngâmfat, şi nu era, se forţa chiar să-şi impună, adesea, o ţinută mai dură şi un ton mai apăsat şi mai decis, însă repede pe buzele lui înflorea surâsul

Lui Dumitru îi amintea, sigur şi dureros piuă în amănunte de fostul lui secretar eu problemele săteşti, din anii de început ai activităţii lui ca prim-secretar într-un raion în care avea să plătească atât de crud.

Singurul lucru care îi deosebea era meşa albă, de pe fruntea aceluia, şi faptul că aceia, înalt şi el şi de o seninătate copilărească, nu avusese timp să se bucure de vârsta bărbătească de treizeci şi cinci de ani, şi era încă firav şi plăpând.

Într-o dimineaţă, Dumitru primise un telefon de la sediul unei organizaţii comunale că „tovarăşul s-a culcat seara şi nu s-a mai sculat”.

— A dormit bine, pe la unu din noapte, cum îi raporta un primar, a dormit bane, repeta acela, ne-am luat noi la revedere de la dumnealui, a rămas să doarmă în sediu, îi aranjasem noi, pe o canapea, i-am adus şi eu de acasă un căpătâi.

— Şi? strigase Dumitru *în* pălma telefonului care hârâia imposibil, un zumzet continuu acoperea glasul primarului, care se pierdea şi care, tind revenea, repeta la nesfârşit:

— I-am aranjat noi, i-am adus chiar eu un căpătâi de acasă, am vrut să-i aduc şi o pătură, şi n-a vrut, a spus că e cald, n-are nevoie.

— Şi? strigase Dumitru din nou, spune tovarăşe, şi?

— Şi uite, acum, dimineaţă, nu s-a mai sculat, am venit noi la sediu, am bătut, am intrat înăuntru, dumnealui dormea, l-am chemat, l-am strigat, l-am smucit, să ne scuzaţi, l-am smucii chiar eu, şi nu s-a mai sculat. A rămas să doarmă pe canapea, parcă doarme şi acum…

— Doarme sau ce? întrebase Dumitru, înnebunit de povestea fără sfârşit a primarului…

— Nu doarme, zise primarul, a decedat.

„Treizeci şi unu de ani neîmpliniţi”, se gândise Dumitru Dumitru, urmând carul mortuar, traversând târgul

lor capitală de raion.

Puseseră sicriul pe un camion îmbrăcat în oetină de brad, era spre toamnă, şi aduseseră din tot raionul ţărani şi u0 tiv işti, şi funcţionari du primării, care urmau şi ei camionul, asfixiaţi de benzina proastă, aruncată nearsă pe ţeava de eşapament. Un soare peltic scăpase de pe buza unui nor vânăt, prevestitor de ploaie, şi razele lui cădeau piezişe pe sicriul descoperit, şi se vedea fruntea mortului şi părul lui negru, cu meşa albă, capul întreg aşezat pe o pernă de flori, şi pe frunte îi răsăriseră broboane de sudoare ca la un om viu.

În faţă mergea un fel de trompet, adus de la Cornul Caprei, cu o goarnă teşită la mijloc, din care sunetele ieşeau scâlciate, trompetul nu ştia să cânte detâfe stingerea, şi cineva îl îngâna prosteşte, cu un glas care imita tânguirea trompetei: „Zi-i, te-ai dus, spre apus”…

Treizeci şi unu de ani neîmpliniţi, şi nimeni pe lume care să-l plângă, căruia să» i pară rău de el, care să bocească aici, lângă sicriu. Treceau cincizeci-şaizeci de oameni în grup, după camionul învăluit în vapori de benzină proastă, şi târgul ieşise şi el la porţi, şi la ferestre, însă nu plângea nimeni, soarele scădea dincolo de Măgura de la Cornul Caprei, şi când ajunseseră la cimitir, tocmai când se pregăteau să-l coboare în groapă, venise gâfâind un activist de la U.T.C., cu jurnalul regiunii, unde pe pagina întâi, jos, în dreapta, în chenar negru, era portretul mortului şi un fel de panegiric semnat mare „un grup de tovarăşi”, iar Dumitru Dumitru îl puse pe Petre Nobilu să-l citească în loc de discurs.

„Nimeni nu va mai şti de el, se gândea Dumitru, aruncând primul bulgării de pământ peste sicriul de brad. Cine va mai citi biografia lui puţină şi neînsemnată, căci ce a apucat să facă el, decât să pună o piatră la o temelie uriaşă, şi noi uităm repede pietrele de la temelie şi ne lăsăm furaţi de priveliştea de la înălţimea zidirii?! u

— Da, zise Dumitru, văzând că secretarul cu propaganda aşteaptă, totuşi, o încuviinţare mai claia din par* te-a lui.

— Nu e rezolvată problema, insistă acesta din capătul celălalt al mesei unde stătea. Nu e rezolvată, pentru că nu e important pentru noi numai faptul că Malaxorul produce. Oamenii îl fac să producă, şi pentru oameni, şi nu e destul numai rezultatul, pe mine mă interesează şi sufletul oamenilor, şi liniştea lor şi siguranţa lor, şi conştiinţa libertăţii şi demnităţii lor. Cine ne dă, nouă, dreptul să preluăm de la ei numai rezultatul muncii lor şi să uităm să luăm şi pulsul inimii lor?

— Nu vă înţeleg, se simţi dator să intervină Arvinte Panait. Ce vreţi să spuneţi?

— Că, fundamental, este sentimentul de libertate şi de siguranţă şi de demnitate cu care trebuie să muncească şi să trăiască aceşti oameni, pe care suntem noi puşi să-i reprezentăm şi să-i conducem, în acelaşi timp. Acum înţelegeţi?

— Şi nu au ei acest sentiment? se arătă nedumerit şi îngrijorat de afirmaţiile secretarului cu propaganda Dumitru Dumitru?

— Nu, spuse acesta răspicat. Nu-l au. Ei şi-au făcut datoria, muncind să recupereze întârzierile, să repare avaria, să plătească o neglijenţă condamnabilă a unui neisprăvit cu pretenţii şi ifose şi ambiţii nesusţinute de competenţă, d te susţinut el de o adevărată reţea de foşti tovarăşi de demagogie ani în şir, ei şi-au făcut datoria şi, drept răspuns, sunt chestionaţi într-un mod inadmisibil de o Comisie care uzează de informaţii particulare şi de misterul unei misiuni foarte neclare, în stare să intimideze... nu e rezolvată problema! Eu, tovarăşe Dumitru Dumitru, mă simt obligat să vă declar că mă desolidarizez de această Comisie şi de autoritatea ei.

— Ştiţi cine conduce acum Comisia? întrebă grăbit Arvinte Panait.

— Da, i se răspunse, şi se cită numele acelui tovarăş înalt, care cerea mereu să i se comunice dacă a fost sau nu căutat la cabinetul lui sau aici, la judeţeană, pe „scurt41.

— Da, zise Dumitru Dumitru, aparent absent, da, să aşteptăm atunci concluziile Comisiei şi faţă de ele, şi,

atunci, faţă de ea, să ne spunem clar punctul de vedere. Să nu anticipăm şi, deci, să devenim şi noi parte într-un proces demn, cred, de o cauză nobilă. Şi îi ceruse lui Arvinte Panait să vegheze cu mare atenţie la încheierea acelor concluzii.

— N-aţi putea să vă explicaţi? repetă în Comisie întrebarea Arvinte Panait, cu un glas prietenos, în timp ce tânărul inginer se pregătea să se scoale de pe scaun nemaiconsiderând necesară, din punctul lui de vedere, prezenţa lui acolo.

— Uite, tovarăşe, zisese acesta, pe mine mă calcă pe nervi automatismele întrebărilor dumneavoastră, învăluirea lor anchetatoare, nu ştiu dacă şt. Ţi că şi eu sunt membru de partid, şi părinţii mei sunt membri de partid, şi eu am o meserie pe care vreau să mi-o exercit liniştit şi cu folos. Pe mine mă nedumereşte cum puteţi dumneavoastră sta liniştiţi, aici, la sindicat, în biroul acesta, când pe noi ne găsesc dracii muncind, cu Cernat lângă noi şi când am început să producem, iar dumneavoastră mă întrebaţi pe mine cum munceşte Cernat, pentru că asta înţeleg eu că vreţi, şi cum e stilul lui Cernat, nu cu cine munceşte Cernat şi ce i-ar mai trebui lui şi ce ne-ar mai trebui nouă, ca să ieşim la capăt, şi ne chinuiţi pe noi cu stupidităţi.

— Cine vă chinuieşte şi cu ce stupidităţi? întrebă repezit conducătorul Comisiei, care, auzind replica inginerului, lăsase receptorul la loc în furcă, uitând că se hotărâse să mai întrebe odată dacă l-a căutat sau nu cineva pe „scurt”.

— Tovarăşi, se trezi aproape strigând inginerul care se ridicase în picioare, directorul-general Cernat înjură, dacă vreţi să ştiţi, strigă, dacă vreţi să ştiţi, m-a dat şi pe mine afară din birou, dacă vreţi să ştiţi, m-a şi sancţionat, cum ştiţi, şi nu numai pe mine, a destituit cadre din conducere, dacă vreţi să ştiţi, dar erau nişte incapabili şi nişte lichele, iar el n-a mai plecat din Grup de o lună, a dormit cu mine, a muncit cu mine, cu toţi la rând, a dat soluţii, a pus Grupul în picioare, puteţi să-l judecaţi, puteţi să-l pedepsiţi, însă el, pentru noi, e un om, un tovarăş, e al

nostru. Nu veţi găsi pe cineva să lovească în el pe faţă şi în faţă. Eu nu pot face acest lucru, nici acum şi niciodată* îmi pare rău, dar nu vă pot fi de folos! şi ieşise trântind uşa.

— Asta a fost tot, îi povestea el, apoi, lui Cernat căruia îi ceruse, noaptea târziu, în aceeaşi zi, o audienţă, însă Cernat părea că îl ascultă distrat, şi când termină îi întrebă scurt:

— Uite ce este, la politică văd că suntem tari – de când lipseşti dumneata din secţie şi tocmai acum? şi inginerul ieşise scurt, înjurând contrariat.

— E nebun! Eu îi spun că îl iubesc, deşi m-a sancţionat. şi că îl pândeşte un proces absurd şi aberant, şi el mă trimite în secţie. E nebun!

La ieşirea lui din Comisie, Aristică Pleşoianu ceruse foarte nemulţumit explicaţii secretarului de partid al Grupului, iar acesta, care asistase la toată scena, ca şi când nu l-ar fi privit în niciun fel acea împrejurare, se ridică şi el, şi după ce aşează cu grijă scaunul pe care stătuse la locul lui spuse, fără să privească la niciunul dintre cei de faţă:

— Nici eu nu cred că procedăm bine şi în niciun caz democratic.

— Ce conteşti dumneata? întrebă Pleşoianu. Utilitatea Comisiei? Să nu uităm că este a doua în mai puţin de o jumătate de an şi că a fost cerută cu insistenţă de realitate.

— Să nu uităm nici că prima a eşuat lamentabil, producând un vraf de dosare din care, până la urmă, reieşea că Cernat este un om capabil, de care Grupul are nevoie, şi că e iubit de cei care trebuie să-l iubească, şi că este urât de cei pe care el avea datoria să-i pedepsească.

— Comitetul de partid al Grupului are un alt punct de vedere? Nu ştiam, nu mi s-a comunicat, replică ironic dar şi ameninţător Pleşoianu.

— Deocamdată eu vă comunic punctul meu de vedere. Un punct de vedere personal, care s-ar putea să coincidă, sau nu, cu cel al Comitetului. Când ni se va cere, vom fi prezenţi.

— Ce trebuie să înţeleg? întrebă Pleşoianu.

— Că ne simţim datori să gândim şi noi, cu capul nostru, pe umerii noştri, răspunse secretarul şi ridică braţele scurte de pe spătarul scaunului, pe care îl aşezase lipit de masa Comisiei. Aşa am înţeles noi, şi eu, rostul şi sensul apelului la asumarea conştientă a răspunderii.

Aristică Fleşoianu însemna ceva, mărunt, în carneţelul deschis, în faţa lui, aşezat deasupra unui dosar voluminos pe care se vedea scris numele inginerului Badeală.

— Mai audiem, azi, pe cineva? întrebă el.

— Pe inginerul Badeală care a fost destituit cu ocazia avariei, se oferi să-l informeze funcţionarul de la minister.

Arvinte Panait, care ascultase discuţia, interveni pe lângă Pleşoianu propunând, totuşi, o pauză de câteva minute.

— Să mai stăm şi noi de vorbă, să mai respirăm niţei, zise el, să mai dau şi eu un telefon, pentru că şi noi muncim, vorba inginerului, care ne-a întors spatele şi pe care, tovarăşe, zise el, adresându-se secretarului de partid al Grupului, va trebui să-l punem în discuţia organizaţiei, e limpede, nu-i aşa?

— E limpede, răspunse acela, fără să se uite la el. Însă tot atât de limpede e şi faptul că el reprezintă o altă generaţie, eliberată de prejudecăţi, şi care a fost învăţată să iubească Partidul fără prejudecăţi, şi care de cinci ani de zile e învăţată, e chemată, e somată să gândească liber şi curajos, şi fără teamă, şi să se considere responsabilă, şi nu mai poate fi ameninţată cu Partidul, căci noi toţi, acum, ne considerăm Partidul, nu numai cei din Comitet sau de la judeţeană.

— Mal are multe de învăţat generaţia asta a dumitale, zise ironic Arvinte Panait, şi o să trebuiască să o învăţăm chiar şi cu forţa.

— Sau o să trebuiască să mai învăţăm şi noi de la ea, pentru că forţa nu o mai impresionează, îi lipseşte sentimentul fricii, răspunse uscat secretarul Grupului, şi deschise uşa, ca o gazdă ce era, aşteptând să treacă

membrii Comisiei.

În faţa uşii, cu şapca în mână şi mângâindu-şi chelia năduşită, aştepta inginerul Badeală. Nebărbierit, cu ochii înroşiţi de nesomn, cu hainele de mult necălcate, şi ca şi când ar fi dormit îmbrăcat de săptămâni de zile, fără cravata, spăsit şi umilit şi nefericit, cu un zâmbet jinduitor în colţul gurii, în care saliva se uscase albicioasă.

— Şomer, zise el, când se trezi în faţa cu Pleşoianu, Asta e situaţia, şomer, cu doi copii, cu nevastă, cu mamă anchilozată. Şomer în 1970!

— Ce spui? se arătă surprins Pleşoianu.

— Badeală, zise acesta. Eu sunt inginerul Badeală, şomer, cu doi copii, cu nevasta fără serviciu, cu…

— După pauză, interveni liniştitor Arvinte Panait, câteva minute, şi stăm de vorbă.

— Am înţeles, spuse Badeală, aştept cuminte, şi se feri din faţa membrilor Comisiei, care ieşeau, într-adevăr obosiţi, din încăperea uscată de fumul gros de tutun.

Aşa îi întâlnise şi Tudor Cernat, trecând pe acel coridor şi strigând tare la cineva care îl urma îndeaproape.

— La patron, ţipa el, te sculai dimineaţa, sunai tu, în locul ceasului, deşteptarea, nu te duceai la director să-i spui că: „Asta e situaţia, tăiaţi-mă, omorâţi-mă, nu mai pot repara nimicu. De câte ori crezi tu că poţi greşi la patron? întrebă el fără să se uite dacă e urmat sau nu de cel la care striga. De câte ori? O dată, răspunse tot el, o dată, pentru că a doua oară nu mai aveai unde greşi, erai pe drumuri, iar aici, unde zici că eşti tu proprietar, poţi să greşeşti la nesfârşit?! Salut, spuse el, văzându-i pe membrii Comisiei, dar fără să se oprească.

— Vă cunoaşteţi? întrebă Arvinte Panait, arătându-l pe Pleşoianu.

— Nu, zise Tudor Cernat, am auzit că sunteţi aici de câteva zile, însă eu, mă scuzaţi, tot de câteva zile n-am mai ieşit de la Clor. Ştiu însă că sunteţi pe mâini bune, şi îl arătă pe Arvinte Panait şi pe secretarul comitetului de partid. Nici nu ne-am grăbit, de altfel, niciunul, nici altul, mai zise el, să ne întâlnim, şi Pleşoianu simţi reproşul care

i se adresase pentru că intrase în Grup fără să-i facă, aşa cum s-ar fi cuvenit, o vizită de protocol, chiar şi în secţie, la Clor, de unde Cernat într-adevăr nu. mai ieşise.

Se despărţiră repede, Cernat grăbit şi continuând să-l certe pe acel personaj care îl urma spăsit îndeaproape.

Acum se uita la ceas şi făcea constatarea că aştepta de douăzeci de minute la judeţeană, unde fusese chemat, şi că nimeni nu-i putea spune nimic clar de ce trebuia să aştepte şi de ce organizatoricul, care îi chemase, întârzia, şi cât avea să întârzie.

Cerul se făcuse vânăt pe neaşteptate, începuse şi un vânt păgubos, trântea ferestrele anticamerei unde aştepta Cernat Din tot seninul dimineţii nu mai rămăsese nimic.

„De ce m-a căutat, ea, aseară? u se întrebă Cernat, nedumerit şi neliniştit, gândindu-se la Ruxandra Mărăcineanu.

ŞEFUL DE CABINET AŞTEPTA, CA DE OBICEI. ÎN PICIOARE, lângă uşa capitonată. Comunicase numele celor doi înscrişi pe lista de audienţă, însă Dumitru nu-l auzise. Stătea la birou cu fruntea rezemată în palma mâinii stângi, iar degetele mlinii drepte tremurau uşor deasupra mapei cu aripile deschise. Pe faţa de sugativă verde a acesteia fusese uitată, citită până la jumătate, „încheierea Comisiei*, lăsata de Pleşoianu înainte de a pleca.

„Ca şi vechea brigadă, şi cea de faţă a fost pur şi simplu dată afară din cabinetul director ului-general, cum s-a consemnat şi în concluziile încheiate atunci, pe loc, iar cu actuala Comisie directorul-general nu a găsit nici de cuviinţă, nici timpul necesar să stea de vorbă, sub pretextul imposibilităţii părăsirii procesului de producţie legat de repunerea în funcţiune, la parametrii normali, a secţiei avariate. Astfel, încât, Comisia se vedea nevoită să încheie concluziile de faţă în absenţa unei discuţii cu conducerea Grupului, în speţă cu directorul-general Cernat, după cum urmează64:

— N-am înţeles, spuse Dumitru, care într-adevăr nu înţelesese nimic sau nu auzise nimic, nici el nu ştia exact, din ceea ce spusese cu vocea sa egală şi imposibil de

monotonă şeful de cabinet.

„Ar trebui să-l schimb, se gândi el. Are un dar îngrozitor de a strica şi cea mai bună dispoziţie, ca să nu spun că atunci tind eşti supărat prezenţa lui te aruncă pur şi simplu în braţele disperării *

— Nu înţeleg, domnule, zise el iar, vorbeşte mai tare şi mai clar, mai răspicat. Nu te înţeleg. Nu te aud.

Vino măcar mai aproape… însă gândul lui nu putea fi acolo, şi în urechi nu auzea decât glasul sfios, încălzit de acel zâmbet obosit, bolnav, înăbuşit în tristeţea lui de o voinţă cumplită, al Mariei, din seara de care nu-l despărţea, pe el, decât o lună de zile, dacă nu mai puţin, şi care îl despărţea definitiv de această femeie, la care el nu îndrăznise să se gândească decât ca la nume de sfânt: „Vezi dumneata, Dumitre, unde cred eu că greşeşti şi dumneata, şi Petre al meu – zisese «al meu» cu o linişte plină de căldură şi de siguranţă, nu cu disperare şi nici cu spaimă –, şi Petre pusese mâna lui scurtă şi butucănoasă, de fost motorist la batoze în câmpie, pe mâna ei, însă abia o atinsese şi se şi retrăsese, chinuit de o frică neînţeleasă, iar degetele i se zgârciseră brusc în podul palmei –, unde cred eu că greşeşti dumneata, adăugase ea, văzând cum alunecă ochii lui de pe mina ei pe mâna lui Petre Nobilu –, este în înţelegerea dragostei dumitale faţă de oameni. Dumneata, Dumitre, iubeşti oamenii, însă oamenii sunt şi ei ca pădurea, se cuvine să iubeşti şi omul, ca să poţi iubi şi înţelege pădurea. Pe cine iubeşti dumneata, acum, Dumitre? Pentru cine te întorci dumneata, Dumitre, acasă, când vii dumneata acasă? Lângă ce obraz pui dumneata obrazul dumitale obosit? Pe cine mângâie mâna dumitale, Dumitre, ca să nu uiţi bucuria acestei mângâieri şi ca să poţi mângâia pădurea şi să simţi fierbinţeala mângâierii pădurii?

Ai ajuns un schimnic, Dumitre, şi nu e bine. Inima schimnicilor se usucă, ei nu mai ajung să înţeleagă greşelile oamenilor, şi cine ajunge să nu mai înţeleagă greşelile ajunge şi să nu mai poată iubi…

Cine se bucură azi, Dumitre, de bucuria dumitale?

Cine se usucă de suferinţa dumitale? Cine încălzeşte perina dumitale şi cine o udă cu lacrimi? u

Lipită de uşorul uşii se ivise sora lui Dumitru, parcă ar fi fost o presviteră, şi Dumitru, furând-o cu coada ochiului, o văzu cum îşi face, ferit şi scurt, semnul crucii.

„Îi dă dreptate, se gândi Dumitru, şi chiar are dreptate Maria. Însă ce să fac? Unde să mă duc? Cu cine să vorbesc? Viaţa mea se închide în birou şi în maşină, pe câmp, pe drumuri fără sfârşit, în şedinţe, de la care toţi se grăbesc la casele lor şi la nevestele lor, şi la copiii lor, şi la iubitele lor. Pe mine mă uită zilele şi nopţile deasupra dosarelor, şi Schiţelor, şi prospectelor, şi memoriilor, şi cererilor. Viaţa mea se transformă în literele de mină şi de tipar ale dosarelor, în schiţele proiectelor, în semnăturile de pe rezoluţii şi decizii.4

„Ai dreptate, Marie, aşa e, ai dreptate. Uite, dacă vrei să ştii, furat de ce mL s-a întâmplat azi, la Grup, cu avaria, şi cu Cernat, care a intrat singur şi primul în zona de clor şi a închis singur robinetele, fără mască şi fără costum de protecţie, după ce l-a plesnit pur şi simplu, cum am aflat apoi, pe inginerul de serviciu, indiscutabil vinovat, şi mi se pare că şi afumat bine, şi venit şi cu întârziere, după o noapte de chef sau după nopţi de chef, căci soţia lui se afla la poarta Grupului, cu copiii, să se intereseze dacă la slujbă a ajuns, pentru că pe acasă nu mai trecuse – furat de tot ce s-a întâmplat acolo, la Grup, de asfixierea atâtor oameni şi de nevasta plângând a nenorocitului ăluia, trebuie să spun că şi uitasem de voi. Şi când mă întorceam de la Grup mi-am adus aminte că promisesem cuiva ceva, însă nu reuşeam să-mi amintesc ce promisesem şi cui promisesem, şi la birou mi-a spus şeful de cabinet…11

„Nu ţi-e urât singur, Dumitre? Nu urlă pereţii ăştia când rămâi dumneata singur între ei? Nu ţi se pare că eşti bătrân, înainte de vreme, şi că n-ai dreptul? u

„Ce să fac? întrebase Dumitru căutând în ochii Mariei, care părea să fi obosit, terminase ce avusese de spus cu un oftat adânc, ca şi când nu i-ar fi ajuns aerul, sau nările şi gura ei nu-l mai puteau cuprinde cât trebuia.w

— Audienţele, spuse tare acum şeful de cabinet. Aţi indicat să vă amintesc de cele două audienţe cerute…

— Poftim, zise şi el tare, Dumitru Dumitru. Cine sunt?

— Nu s-a prezentat, însă, decât unul din cei doi care au cerut audienţă.

— Spune, măi băiatule, cine este?

21 – Clipa

— Nu s-a prezentat decât Mihalache Dometie, at *It*

— Cinee?! Întrebă, ca şi când ar fi lost pur şi simplu trăsnit de această informaţie, Dumitru Dumitru.

— Cineee?

— Tovarăşul Mihalache Dometie, repetă răspicat şi foarte tare, deşi nedumerit, şeful de cabinet

— De unde? întrebă automat Dumitru, care simţea că explicaţia şefului de cabinet nu e decât proiecţia absurdă a unui declic absurd, şi el, în conştiinţa lui, sub influenţa veştii cumplite aflate cu numai câteva ore înainte…

— De la ADAS, explică din nou egal şi sigur de el, şi ca un automat, şeful de cabinet, de la ADAS-ul judeţean… Poate să intre? Dumitru coborî privirile, însă nu ca un răspuns, ci sub imperiul explicaţiei, şi nu văzu când şeful de cabinet ieşi afară, convins că a înţeles gestul cum trebuie.

„Să iubeşti omul, ca să poţi iubi şi înţelege pădurea*, auzea Dumitru glasul fără viaţă, acum, al Mariei, şi fulgerat de acest gând, înaintea ochilor veni chipul ei uscat şi văzu pleoapele ei închise, foiţă peste globurile ochilor fără viaţă, *şi* buzele ei pecetluite şi ele, şi vinete, dar parcă nu era chipul ei, ci chipul tatălui său pe *o* pernă înflorată, şi de sub tâmpla lui stingă ieşea cusătura de arnici înfăţişând un pui de cuc cu aripile din mărgele şi ochii din paiante ruginite.

„Nu se poate, îşi spuse el simţind cum se îneacă. Nu se poate 1 Cum să fi murit ea, această femeie? Nu se poate! Nu se poate! i se păru lui că se aude pe el strigând. Marie! Patrule! Ce e cu voi? Nu se poate! u şi nările i se lipiră uscate, şi gâtul i se uscă şi el, şi se înecă de atâta uscăciune, şi ridică ochii din nisipul mărunt al scrisului

chinuit 3 a maşină, întâlnind în uşa întredeschisă un om străin şi necunoscut.

— Să trăiţi, auzi el şi văzu, apoi, cum se deschide din nou gura aceluia, niţel strâmbă spre stânga feţei, şi avu impresia că şi ochiul stâng al acelui străin fugea şi el spre stânga şi îl făcea saşiu.

Era un bărbat înalt, care odată părea să fi fost spătos, cu umerii laţi, însă acum nu mai era decât deşirat, iar umerii aduşi înainte, sau stătea el cocoşat din slugărnicie, căci se simţea prea înalt, şi deci înălţimea n-ar fi fost cuviincioasă într-o astfel de împrejurare. Mâinile erau şi ele lungi, enorm de lungi, sau şi ele păreau aşa din cauza cocârjării lut intenţionate şi slugarnice. În mâna stângă ţinea o servietă burduşită, şi era îmbrăcat într-un costum larg, mult prea larg pentru ce mai rămăsese din el, un costum gri-spălăcit de atâta purtat şi 1 instruit murdar de atâta călcat. O cămaşă galbenă ca safranul şi o cravată roşie, înnodată neglijent sub gulerul care flutura peste reverele înguste, prea înguste ale hainei lui colorau strident înfăţişarea lui jigărită, în buzunarul de la piept fusese uitat un pix verde, prins cu clapa lui peste marginea trasă la maşină şi descusută, încât căptuşeala ieşea din buzunar ca marginea unei batiste murdare.

Capul acestui om era pleşuv şi teşit înspre ceafă, cu fruntea mică, zbârlită, şi obrazul spin, pătat de rădăcinile unor smocuri rase din piele, şi cu bărbia tăiată vânăt de o spintecă tură vindecată rău şi urât, cu cicatricea groasă, înroşită de bărbieritul apăsat, capul acestui om… şi Dumitru îi cunoscu abia după ce îi întâlni ochii micif ca două bobiţe, cu pleoapele sângerii fluturând scurt şi necontenit.

— Să trăiţi, repetă omul din faţa lui Dumitru, şi o secundă pleoapele se strânseră, închizându-se peste bobiţele verzui ale ochilor ca o apă murdară.

— Mihalache Dometie, spuse omul din faţa lui Dumitru, ţinând ochii în continuare închişi.

— Da! zise Dumitru, încă nedumerit de tot ceea ce se petrecea atunci în biroul lui. Poftim, adăugă el, fără să se

ridice de la birou şi fără să întindă mâna nici de bun venit, nici să îi arate, din curtoazie, unde să poftească.

Mihalache Dometie înaintă cu curaj şi chiar voios, i se păru lui Dumitru, şi ajuns lângă biroul acestuia, puse mina pe spătarul scaunului din faţa biroului.

— Pot să şed? întrebă el, fără să observe că nu i se întinsese mâna sau se aştepta la aşa ceva.

Dumitru nu spuse nimic, nici capul nu-l înclină, nici mina nu i se mişcă de pe mapa biroului, însă tăcerea fu luată de Dometie drept încuviinţare, şi el se aşează iute în scaun şi puse servieta pe genunchi, apoi grăbit începu să desfacă cele două catarame care încheiau burduşită lui servietă.

— Am venit, începu el, tare, prea tare pentru cât de aproape se afla de Dumitru, cu un glas spart, răguşit, obosit de fumat sau de băutură, şi mirosind rău a oţet răsuflat, ori hainele lui fuseseră curăţate cu oţet, ori mirosul de băutură se înăcrise în gura lui cu dinţii rari şi negri şi măcinaţi.

— Am venit pentru situaţia mea, spuse el din nou, scoţând din servietă un teanc de hârtii, acte, adeverinţe, o carte de muncă, referinţe, chitanţe, pe care însă Dumitru nu le văzu de dincolo de birou şi pe care Dometie le aşează cu grijă peste burduful servietei, ţinându-le strâns cu palma lui lată, cu degetele boante, cu unghiile roase, sau tăiate prost, duşmănos, din carne. Am venit pentru situaţia mea, pentru că mă apropii de pensie şi trebuie să mă gândesc şi la ea. Eu nu am pe nimeni, n-am nevastă, n-am copii, n-am nici rude, am mai avut un frate mai mic, care mi-a murit la secetă, unde o fi murit, ăsta sunt, ridică el una din mâini, cea liberă, căci cu cealaltă strângea apăsat actele, ăsta sunt, şi bătrâneţea bate la uşă şi, dacă oşti singur şi n-ai un ban, nu te bagă nimeni în seamă, asta e situaţia, şi…

Dumitru tăcea, ascultându-l, dar incapabil să participe direct la tot ceea ce auzea şi incapabil, mai ales, să înţeleagă1 că tot ceea ce auzea, şi prezenţa acestui om la el în birou, şi siguranţa şi seninătatea, şi grija pentru

viitorul lui, ale acestui om sunt, toate, la un loc, adevărate, şi se petrec aievea. Rămăsese nemişcat în fotoliul său şi cu palmele întinse, rezemat, pe coperţile mapei.

— Asta e, continuă Mihalache Dometie, indiferent la ceea ce se petrecea atunci cu Dumitru, preocupat numai de ceea ce spunea el şi de soarta lui viitoare. Da, şi dacă nu mă gândesc acum, şi dacă nu sunt sprijinit acum, nu se ştie cu ce pensie ies, pentru că noi suntem salarizaţi în acord, adică la suma înscrierilor la ADAS, şi eu sunt la asigurările pe viaţă şi pentru viaţă, aici am fost dat, alţii au avut noroc şi au fost daţi la asigurările de imobile şi de bunuri, şi cum a început, acum, să se construiască, ei or să iasă foarte bine, însă „pe viaţă” ştiţi cum e omul, se asigură mai greu…

Dumitru continua să tacă şi să nu vadă nimic, deşi ochii lui stăteau deschişi şi îl vedeau înaintea lor pe omul acela înalt, deşirat şi cu umerii ieşind cu oasele slabe prin stofa subţire şi uzată a hainei lustruite şi slinoase în jurul gâtului, pe guler, vedeau şi faţa lui care se scofâlcise şi ea, o albeaţă bolnăvicioasă păta obrajii lui spini şi unsuroşi, ca şi când nu s-ar fi spălat de mult cu apă rece, dimineaţa, şi sudoarea se strânsese ca o peliculă pe faţa lui şi lucea murdar.

— Nu mai am mult, adăugă Mihalache Dometie, cinci, şase ani, dacă… dacă îi mai apuc… şi rămase să aştepte părerea lui Dumitru, care se uita la el, dar iar nu-l vedea.

Ochii acestuia rămăseseră pe cicatricea vânătă, care reteza în două, de sus în jos, bărbia lui Dometie, spână, cu smocurile smulse de brici din rădăcină şi cu rădăcinile lor sângerând.

— Am aici, zise Mihalache Dometie, văzând că nu i se răspunde şi crezând că se cuvine să vină şi cu probe, am aici toate actele mele, o biografie întreagă, încercă el să şi zâmbească, însă zâmbetul ieşi strâmb, căci gura îi fugea, fără voia lui, spre stânga.

Asudase, pe fruntea teşită spre creştet, broboane gălbui, unsuroase, alunecau greoi printre încreţiturile adânci ale pielii, şi el se şterse cu palma lui lată, apăsat,

cercetând, apoi, ce rămăsese în podul palmei din această sudoare.

— Toată biografia, repetă el tot zâmbind, şi tot strâmb, şi chiar şi ochiul îi fugea spre stânga, arătându-l saşiu. Toată biografia. O cunoaşteţi, veni, ca un ultim argument, gâfâit, adăugirea lui, iar ochii i se deschiseră complice şi se închiseră repede, cu pleoapele sângerii tremurânde peste bobiţele albăstrii, spălăcite, ale luminilor lor.

Dumitru apăsă pe sonerie, şi când se ivi şeful de cabinet, îi ceru scurt, cu un glas din care dispăruse puterea, şi cuvintele îi ieşeau înecate şi încleiate în silă şi în dezgust:

— Dă-mi pe cineva de la ADAS, zise el, şi până când şeful de cabinet îl sună să-l anunţe că are legătura, ochii lui rămaseră deschişi, neclintiţi, pe chipul lui Mihalache Dometie.

Acesta ridicase documentele aduse cu el şi le pusese pe marginea biroului lui Dumitru, întinzându-le spre el, însă Dumitru nu le vedea nici pe acestea. Gura lui se strânsese şi buzele lui se tiviseră şi nu mai rămăsese nimic din ei e, iar mâinile se încleştaseră pe sugativa verde a mapei, cu degetele înfipte în pisla acestei sugative. Simţea că nici să respire nu mai poate şi că ar vrea să înghită, că ar trebui să înghită, însă nu mai avea putere.

— Dumitru, zise el, ridicând receptorul, cu acelaşi glas încleiat, iar cuvintele se strecurau strâmt printre dinţii lui încleştaţi. Da, eu sunt, confirmă el nesiguranţa sau nevoia de precizare a celui de la celălalt capăt al firului. Da, întări el. Vine la dumneata Mihalache Dometie, stai de vorba cu el, fă ceva pentru ei, ajuta 1, are la el documente şi acte, o biografie întreagă, da, el e-te, sigur, lucrează la asigurări pe viaţa şi… Se poate, se poate, acceptă el îngăduitor, se poate, nu se descurca Cred că da, la imobile, sigur, mulţumesc.

Mihalache Dometie aştepta mai departe în scaun, auzise convorbirea, era clar însă că ar fi \rut să audă şi din gura lui Dumitru ceva, dar gura acestuia rămăsese

pecetluita, cu buzele strânse, uscate.

— Mai e cineva? întreba Dumitru când şeful de cabinet intra imediat după convorbirea telefonică, aşteptând să primească vreo noua indicaţie.

— Nu, ra punse acesta. Mai era înscrisă tovarăşa Ruxandra Măracineanu, însă nu s-a prezentat.

— Cine mai era? întreba Dumitru, căci nu reuşise să se concentreze nici acum, iar numele, deşi îl auzise, i se păruse nesigur.

— Tovarăşa arhitecta Ruxandra Maiăcineanu.

Dumitru nu mai spuse nimic. Privirile lui cautau pe fereastra deschisă. Avea sentimentul că se sufoca, răcoarea dimineţii i se parca ca o pâcla fierbinte şi înecăcioasă. Duse mâna la guler, dar el era larg faţă de gâtul lui, haina era descheiată fa nasturi, cămaşa o simţi rece în palma, şi totuşi în birou era ceva înecăcios şi murdar. Acrul, aerul se uscase şi se îngroşase, iar narile lui se strânseseră dureros, se lipiseră.

— Ce mai este? întrebă el şeful de cabinet, care nu părăsise încăperea.

— Este nouă şi jumătate. La unsprezece a fost programată Comisia, raporta acesta* indiferent la duhoarea care pe Dumitru îl cuprindea din toate părţile, sau aşa simţea el, sau numai el o simţea-Mihalache Dometic aştepta să se termine discuţia, convins, totuşr că trebuie să i se mai spună ceva. Stătea înfundat zdravăn în scaunul din faţa biroului, cu mâinile lui mare cu palmele ca nişte lopeţi boante sprijinite pe servieta dezumflata din burduşcala ei, şi aştepta, strângând mereu complice din ochii lui mici când către Dumitru, când către şeful de cabinet

— Comisia a fost reprog ramată diseară la şapte şi jumătate, îl informa Dumitru pe şeful de cabinet Anunţi pe toată lumea, ai înţeles? Şi va avea loc în secretariat, sublinie el, iar şeful de cabinet scoase din buzunar blocnotes-ul, ca să noteze.

— Nu mai nota, îl repezi Dumitru. Poţi să ţii şi minte.

— Da, se conforma automat şi fără să lase impresia

ca s-ar fi supărat şeful de cabinet. Am înţeles.

— Cernat a fost chemat? întreba iar Dumitru.

— Da, i se răspunse cu promptitudine. Este la tovărăşii de la organizatoric şi studiază concluziile comisiei. A fost chemat de azi-dimineaţă, însă n-am reuşit să obţinem o copie decât acum.

— Maşina e jos? mai întrebă Dumitru.

— Mercedesul? se interesă şeful de cabinet.

— Nu. Gaz-ul.

— Imediat, se execută şeful de cabinet, ieşind cu aerul că se grăbeşte, dar ajungând la uşă, o deschise cu aceeaşi meticulozitate şi o închise la fel de pedant, apăsând bine şi lămurit pe clanţă, şi după aceea se strecură astfel încât uşa să nu se deschidă mai mult decât să treacă el, şi lăsându-i iar lui Dumitru impresia că e încet şi plicticos şi pisălog în tot ceea ce face, ca un automat care îndeplineşte totul, exact şi la timp, şi fără greşeala, dar şi fără viaţă.

Mihalache Dometie aştepta un minut, cât o veşnicie pentru Dumitru, după ce şeful de cabinet închise uşa, apoi întorcându-se către birou şi clipind mărunt din ochi spuse repede şi cu glasul scăzut fără să-şi mai aleagă cuvintele şi legându-le între ele bilbâit, met – înţelesul mai mult se bănuia şi se strecura şuierat

— Dacă este nevoie pot sta „La dispoziţie… cu cazul Cernat… meseria mea de acum… vizite în case particulare, cum se cere… şi experienţa… cadrist… lumină el situaţia. Am fişa completă, chestiunea cu Ruxandra Mărăcineanu, şi la Bucureşti… întâmplător, atunci… Am fişa, susţinu el, repetând argumentul de bază. Aproape completă… Aici, şi bătu cu mâna în servietă, iar apoi chiar vârî mâna în burduful servietei şi dădu să scoată afară 1 ceva dinăuntru. Am dat şi tovarăşilor de la… ştiţi… eu am mai colaborat şi după aceea, şi cu noua mea muncă… Nu, se apără el, nu mi-a cerut nimeni, însă dacă s-a putut am ajutat, I-am ajutat şi pe ei… şi râse iar strâmb şi complice. Mai demult însă. Acum le-am trimis particular, anonim, fiindcă au apărut alţii, zic că nu mai au nevoie de noi, eu,

însă, îi ajut şi aşa, pentru conştiinţa mea. Conştiinţa mea a rămas trează, vigilentă, încercă el să se justifice, observând tăcerea de gheaţă a lui Dumitru, care nu-şi lua ochii de pe fereastră. Mereu trează, zâmbi el strâmb, aşa că vă stau la dispoziţie şi…

— Ieşi! strigă sugrumat Dumitru. Ieşi!

În uşa biroului rămăsese izbit de strigătul lui Dumitru şeful de cabinet, care atunci intrase înăuntru şi abia avusese timp să deschidă gura.

— A venit Gaz-ul, apucase el să spună, sau numai avusese intenţia, căci repetarea acelui „ieşiu îl plesnise violent peste faţă şi rămăsese cu gura deschisă.

— Nu dumneata, spuse Dumitru, văzând disperarea lui şi spaima din ochii lui. Nu dumneata, reveni Dumitru schimbând tonul.

— Închisese aripile mapei de pe birou peste concluziile Comisiei, trântindu-le, şi ocolind prin faţa ferestrei părăsi cabinetul cu paşi mari, nervos şi simţind mereu că se înăbuşă, că nu mai este mult, câteva secunde poate, şi va cădea sufocat, înecat de duhoare îngrozitoare care îi lipise nările şi buzele, şi se strecura acum uleioasă rânced prin ochii deschişi, tulburaţi şi ei în lumina lor de acest miros, care se făcuse ca o ceaţă înaintea lor.

— În judeţ, răspunse el întrebării din ochi a şefului de cabinet care se ţinea după el pe scările coborând larg, maiestuos, din holul fostei case boiereşti pe un peron larg, în semicerc, unde aştepta cu motorul sforăind liniştit un Gaz militar, nou-nouţ, cu numărul 101. În judeţ, la dracu-n praznic, adăuga el, la Cornul Caprei, deşi în clipa când hotărâse, instantaneu, să plece, să se ducă undeva, să evade/e, să respire, să moară, da, să moară, ăsta era adevărul, ăsta era sentimentul, căci credea că repede, foarte repede, avea să-i plesnească fruntea, tâmplele aveau să-i plesnească, aşa cum plesnesc nişte cercuri, pe care le simţea fierbinţi, dogoritoare, de foc, şi el credea că trebuie să moară sugrumat de strânsoarea lor de foc şi înţelegea că nu poate atunci muri, şi că suferinţa lui nu se va putea stăvili decât la el acasă, singurul loc de pe lume

care i se păruse atunci, în fracţiunea aceea de secunda, curat, la el, în acel sat pe care îl uitase de mult şi de care credea că nu-l mai poate lega nimic, nicio amintire, fiindcă şi amintirile ajunsese să şi le alunge, înfricoşat nici nu mai ştia de ce. Şi iată, acum, sugrumat de silă şi de dezgust, şi înecat de ele, în ochii minţii lui răsărise ca o oază într-un coşmar piciorul de xerdeaţă şi ochiul de var al copilăriei lui.

Nu putu să spună, însă, decât „Cornul Caprei”, care era dincolo de acest rai, mult mai departe decât el, şi poate mult mai sfânt decât el, sau ceva de dincolo de spaima lui de înec în silă şi dezgust izvorâse în mintea lui „sub fruntea lui stând să plesnească arsă de cercurile de foc ale disperării de a nu putea supraxieţui înecului în râncezeala îngrozitoare, în duhoarea care îi lipise şi buzele şi nările şi îi împăienjenise şi ochii…

Pe scări cobora iute, cu mâinile lui lungi, nesfârşit de lungi, strângând servieta burduşită de acte, Mihalache Dometie, şi Dumitru mai apucă să-l mai vadă cum calcă cocârjat, slugarnic, cu umerii slăbănogi încovoiaţi, şi mai avu timp să vadă şi faţa lui spână, şi cicatricea vânătă care îi imparţea în două bărbia ascuţită, şi fruntea zbârcită şi teşită, şi clipirea mărunta a genelor sângerii peste bobiţele xrerzui-murdare ale ochilor lui mici.

— La Cornul Caprei! strigă el şoferului, şi acesta apăsă pe accelerator.

— E nervos, râse strâmb şi saşiu Mihalache Dometie când ajunse la picioarele scărilor lângă şeful de cabinet E nervos* Totdeauna a fost nervos, sublinie el ca o justificare, totdeauna, de tânăr… Am fost tovarăşi, am fost colegi, mai adăugă el, am făcut împreună revoluţia, atunci când era greu, la început, hi, hi, hi, chicoti el mânzeşte, am început cu lupta de clasa, continuă el, crezând că şeful de cabinet îl ascultă. Am început cu lupta de clasă şi cu arestările. Acum s-a limpezit, s-a liniştit, s-a uşurat, hi, hi, hi, râse el iar mânzeşte, acum e uşor, s-a tocit vigilenţa, s-a tocit lupta, hi, hi, hi, acum e uşor! Dar el a rămas tot nervos, tot iute, tot neîncrezător, tot repezit 1

Şeful de cabinet îi întoarse spatele şi începu să urce scările, fără să-i răspundă. Când ajunse sus, deasupra peronului larg, văzu Gaz-ul luând cotul pe două roţi şi pierzându-se pe după Biserica Domneasca spre Podul vechi, cu balustrade rotunde, ca nişte covrigi uriaşi, al Vinerii Mari.

— La Cornul Caprei? întrebă şoferul, un om tânăr, care nu împlinise treizeci de ani şi avea o înfăţişare de luptător.

Ceea ce îl trăda era faţa bucălată, cu părul blond, zulufi t şi buzele groase şi proaspete, şi mereu roşii, ca şi când atunci, cu puţin timp înainte numai, se dezlipiseră dintr-un sărut fără sfârşit* Fusese repartizat de curând pe Gaz-ul primului secretar, reuşind la un concurs al lor intern şi se spunea despre el că este un şofer de elită, iar lui Dumitru îi plăcea, căci era tăcut, dacă spunea zece cuvinte într-o zi. Singurul lui cusur era că întreba de fiecare dată, după ce i se spunea traseul, dacă acela este, ca să se asigure ca a auzit bine şi să i se repete o decizie. Dumitru nu-i răspunse, iar el înţelese că acesta e scopul călătoriei şi acceleră şi mai tare.

Ieşiră din oraşul care nu se smulsese încă din răcoarea dimineţii primăvăratice şi Gaz-ul alerga acum pe un drum care trecea printre dealuri şi vii nesfârşite, dormind încă sub cerneala unui cer înnorat şi întunecat duşmănos.

„Ce om a murit, Dumnezeule, îşi spunea Dumitru, şi cine trăieşte şi pângăreşte viaţa! tt

Lăsase geamul Gaz-ului jos de tot şi ţinea obrazul în bătaia curentului din ce în ce mai răcoros şi mai ascuţit Sub roţile maşinii şoseaua se furişa nebună, lăsându-se înghiţită cu furie. Pe marginea drumului sclipeau ca luminile unor fulgere ziduri albe, pătate sânger în de florile muşcatelor din pridvoare, casele vechi şi noi ale copilăriei şi tinereţii lui Dumitru, şi el trăia şi respira liber sub aceste fulgere de sănătate şi de speranţă.

Cerul cobora negru peste satele de munte mărunte şi răsfirate, numai ochiuri rare de alb de var şi roşul

muşcatelor şi pruneturi pitice şi bătrâne şi, căscând leneş, în porţile uitate deschise, căţelandri, şi fântânile cu luminări înalte deasupra ghizdurilor de lemn năpădite de muşchi, şi mereu copilăria şi tinereţea, şi când Gaz-ul rulă zgomotos peste căldări mul vechiului târg unde începuse povestea acestui om, Dumitru îi ceru şoferului să încetinească, şi acesta înfrână cu grijă şi reduse viteza lin, Ieşindu-l pe Dumitru să privească în voie trotuarele pustii. Apoi drumul trecu prin faţa fostului sediu al partidului, când târgul fusese raion. Acum, aici, se făceau covoare, pe frontispiciul clădirii fusese agăţată o firm i de lemn închipuind un covor ţărănesc ca un câmp de flori, şi Dumitru îi spuse şoferului să oprească la semnele rare şi liniştite ale unei femei înalte, cu părul de aramă, strâns sub o broboadă neagră, ardelenească, cu ciucurii mai i, matăsoşi, atârnând pe umerii ei, şi ea subţire, într-un pardesiu negru, strâns pe talie cu un cordon cu cataramă lata, albă, de metal, şi în picioare cu cizme înalte; negre şi ele, şi pe umăr cu o geantă tot neagră, atârnând neglijent, şi de cureaua căreia îşi rezemase mina bronzata şi ea arămiu, ca şi faţa, care păstra intact un bronz ca o patină veche, arămiu-roşietic. Numai ochii vor/i, imenşi şi deschişi cu tristeţe senină, puneau suflet şi viaţa în obrazul de aramă, smead şi tras al acestei femei, care îşi ţinea vârsta departe, foarte departe de adevărul ei curat.

— Dumneavoastră? zise ea mirata şi intimidata şi în acelaşi timp inundată de o emoţie care trecu dincolo de lumina verde a ochilor ei imenşi, şi Dumitru o simţi el însuşi inundând pieptul lui, iar chipul lui îngândurat şi pudrat de cenuşa dezgustului se destinse.

— Ei, zise el, ce întâmplare! Eu vă aşteptam la mine, la audienţe, şi dumneavoastră aici, atât de departe, în trecut.

Ea rămase liniştită în faţa mirării lui melancolice. Faţa ei senină şi ochii ei verzi se supuneau trist privirilor lui, şi lui i se păru că în liniştea îndepărtata a fiinţei ei se putea citi sentimentul unei dureroase îngenuncheri.

— N-am mai avut curajul, spuse ea. Ceea ce aveam să

vă spun era prea personal şi prea neînsemnat, în acelaşi timp, şi deşi viaţa noastră, a tuturor, e suma atâtor fapte şi sentimente neînsemnate şi personale, când toate acestea se împlinesc într-un număr care dă sens seriei, pe noi nu ne mai interesează decât seria.

Dumitru coborâse din Gaz şi o asculta, încercând să bănuiască izvorul dezamăgirii ei, sau al scepticismului ei, înţeles ca o lege din care el putea deduce şi un reproş la adresa lui însuşi.

— Îmi pare rău, spuse el, că nici după atâţia ani n-am reuşit să vă inspir încrederea unei audienţe cerute.

Nu era nimic ironic în răspunsul lui. Era sincer, şi sincer el însuşi dezamăgit.

Din spatele Huxândrei se auzi o voce de copil şi Dumitru văzu o fetiţă ieşind de după portiţa veche a fostului raion. Leii de piatră care susţineau cu labele lor stâlpii porţii se înnegriseră de vreme şi pe spinările lor rotunde şi unduite felin crescuse muşchiul verde, umed al pietrei. Însă capetele lor cu gurile rânjite ameninţător fuseseră sparte de mult, şi în locul lor cineva avusese ideea să pună sa de zidească două vase de flori ca nişte urne vulgare din care creşteau sălbatice tulpinile unui fel de pelin mirosind puternic şi crud.

— Nu e nimeni, se scuza fetiţa, absolut nimeni, adăuga ea mirată. Cred că sâni la vreo şedinţă, se văzu apoi obligată să găsească şi o explicaţie faptului că în toată casa, în care se instalase ţesătoria de covoare, nu se afla nici ţipenie de om.

— Mulţumesc, îi zâmbi înţelegătoare Ruxandra Mărăcineanu. Am văzut şi eu, mulţumesc, şi fetiţa se grăbi să treacă strada şi să dispară printre casele bătrâne şi scorojite de vreme ale târgului care agoniza lent, părăsit, uitat, neînsemnat şi părând fără niciun viitor.

— N-am făcut nimic aici, zise Dumitru înţelegând din ochii Ruxandrei tristeţea pentru moartea lentă a urbei odată atât de agitate. Toate forţele noastre au fost îndreptate, cum bine ştiţi, şi cu ajutorul dumneavoastră, spre fosta şi actuala capitală. Vom veni, însă, şi aici, şi

poate tot cu ajutorul dumneavoastră vom face şi aici o revoluţie arhitectonică. Nu-i aşa?

Ruxandra nu păru să-l audă. Peste drum, pe trotuarul celălalt, trecea cu paşi grăbiţi, dar fără spor, domnul Himalaya, cum îi spuneau ei, copiii, şi cum îi şi rămăsese lui numele, un cocoşat bătrân şi pipernicit, cu un cap ca o gămălie de ac ascuns sub o pălărie vânătorească împodobită cu o pană de păun.

Dumitru II recunoscu pe fostul jurnalist al urbei pe care dăduse ordin să-l aresteze la mai puţin de o săptămână după ce holarâse arestarea lui Aristide Mărăcineanu, aici, în această casă, devenită acum atât de paşnica, sediu pustiu al unui atelier de covoare ţărăneşti. Cocoşatul şi xăzu şi el, dar nu-i cunoscu, şi ajuns în dreptul lor îi saluta cu o rex erenţa tragic ridicola, lăsând pălăria verde, vânatoreasca, cu pană de păun, să atingă praful trotuarului, ceea ce de altfel nici nu era greu pentru el.

Dumitru înclină şi el capul, iar Ruxandra strigă:

— Bună ziua!

Fericit de succesul salutului său, cocoşatul trecu mai departe, umflându-şi măreţ pieptul bombat de cocoaşa dubla, pe care, în faţă, flutura o cravată ca o limbă de foc.

— Ce spuneţi? întrebă Dumitru Dumitru, O să colaborăm într-un viitor, care nu mai poate fi atât de îndepărtat, şi la revoluţionarea acestei urbe?

— Nu ştiu, se arata direct sceptica Ruxandra Mărăcineanu. Nu mă inspira nimic, deocamdată. Am venit aici, după lungi ezitări şi mai ales ca să-mi înfrâng frica de trecut, să-mi dovedesc mie că trecutul nu mă mai sufocă şi nu mă mai sperie.

Dumitru tăcea ascultând-o cu o luare-aminte vie şi mereu emoţionantă.

— Am fugit aici, continuă ea, şi de frica de a nu mă întâlni cu dumneavoastră. Am fugit exact când şeful de cabinet m-a anunţat că sunt aşteptată, că audienta s-a aprobat.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Dumitru Dumitru.

— Nimic, răspunse ea, V-am spus că era o chestiune

atât de personală, încât mi-am dat seama că nevoia mea de confesiune era mai degrabă reflexul unui moment de frică, de frică de mine însămi, în primul rând, şi atunci am venit aici ca să mă pedepsesc şi să mă verific în acelaşi timp, dacă vreţi. Nu mai are, acum, nicio importanţă. Nici casa asta nu-mi mai spune nimic. Nu mai ţin minte nimic. O secţie de ţesut covoare şi atât a tot, zâmbi ea cu o vizibilă dezamăgire.

— Şi acum? întreba Dumitru.

— Acum, zise ea, credeam că maşina cureia i-am fa» cut semn să oprească m-ar putea duce înapoi şi mă grăbeam să n-o pierd.

— Îmi pare rău, se arata descumpănit Dumitru Dumitru, însă noi mergem în cu totul altă parte.

— Nu-i nimic, spuse ea. Târgul nu e, totuşi, atât de ocolit de mijloace de transport.

— Şi audienţa? întrebă Dumitru.

— Audienţa, se arata şi ea neştiutoare, scuturi id cu obiceiul ei dintotdeauna capul ca să se ferească de năpădirea părului de arama, însă acesta era ascuns sub broboada neagră, cazând greu, cu ciucurii ei de arnici, mătăsos, pe umeri şi învăluind-o, audienţa s-a epuizat. Aş fi fost ridicola să vin să vă spun că aveţi lângă dumneavoastră un om capabil, de excepţie, dar nefericit şi l psit de voinţa de a se sluji pe el, infirm faţă de şansa lui de a fi fericit în forul lui intim, ros, măcinat, mâncat de o nelinişte tulbure, chinuitoare, lipsit de liniştea dătătoare de echilibru şi capabil să răspândească numai zadarnice speranţe.

Din capătul trotuarului se apropia în fugă un bărbat cu o înfăţişare îngrijorată, agitând ca pe o justificare şi ca pe o explicaţie a fugii lui o cheie enormă, pe care şi Dumitru şi Ruxandra o bănuiră ca fiind a casei în faţa căreia se opriseră ei.

— Cine este? întrebă Dumitru Dumitru, fără să-i dea aceluia vreo atenţie.

— Să trăiţi, spuse guâind omul cu cheia, întrerupând întrebarea adresată Ruxandrei. Noi suntem la sediu, la

comitet, într-o şedinţă de analiza, de azi-dimineaţă, cu toată secţia, dar dacă doriţi, vă arăt eu, am venit cu cheia… şi îara să mai aştepte încuviinţarea lor, se repezi pe scările de piatră, ştirbite de vreme şi de neîngrijire. Încercând zadarnic să răsucească cheia în broască.

— Cine este? întreba iar Dumitru Dumitru.

— Tudor Cernat, răspunse ea. Şi acesta era, de fapt, tot sensul audienţei, însă era, cum este şi acum, ridicol, ridicol ca şi salutul domnului Himallia, acesta avantajat măcar de faptul ca ridicolul lui sâirşeşte în tragic, pe când al meu…

— Suntem de acord, spuse Dumitru grăbit să salveze spaima ei de ridicol. Suntem de acord, e un om de excepţie. Însă Ruxandra xazu bine ca intervenţia ei nu convenea, sau apăruse neaşteptata, risipitoare a bucuriei pe care ea o bănuise până atunci în ochii lui Dumitru.

— Îmi pare bine că şi dumneata crezi astfel şi mai ales că ai curajul să susţii aceasta credinţă. Nu, spuse el apoi, adresându«= e celui cu cheia, nu e nevoie Poate t \ araşa Maracâneanu? Eu mă grabe e în altă parte, cu alta ocazie…

Omul cu cheia reuşise să des hida uşa şi, năpădit de a doare pe frunte şi pe obraji, dar bucuros de izbânda lui, îi poftea fără glas, cu braţele deschise semn ficativ.

— Aveţi curajul până la capăt, spuse Dumitru, pentru ca şi eu vreau să merg până la capăt, însă capătul căutat de mine nu se opreşte aici. Poftiţi – o invita şi el, arătându-i uşile deschise ale fostei case Măracineunu. Şi vă aştept, mai spuse el. vă aştept. Ti t v-am promis odată să descurcam împreună amintirile de care sunt în legaţi.

— Mulţumesc, răspunse ea, iar el sari precipitat în Gaz-ul care porni exact în aceeaşi clipă, cu aripa uşii izbită singură, din demarajul violent al maşinii.

Ruxandra urca scările fostei case părinteşti ca o pasăre neagră, subţire, sau aşa i se păru lui Dumitru, care o urmărea prin oglinda retrovizoare, agăţată în dreptul ferestrei lui.

Când ajunseră sus, deasupra târgului, pe şoseaua

şerpuind în bucle prăpăstioase, târgul se văzu ca o insulă de ţiglă roşie într-o mare de verdeaţa, şi dinspre vechea biserică se ridică până la ei dangătul bolnav al clopotului de mort.

„Cine o fi murit? u se întrebă Dumitru, care atunci se gândea ca povestea lui Tudor Cernat şi a Ruxandrei Mărăcineanu trebuia să fie adevărata şi ca anonimele nu minţiseră.

Apoi înţelese geamătul stins al clopotului ca pe o tânguire pentru Maria, şi ochii lui o văzură iarăşi înaintea lor, însă mereu chipul ei era înlocuit de chipul Ruxandrei Marăcineanu.

„Şi totuşi e curajoasă, îşi spuse el. E curajoasa şi e cinstita cu ea însăşi. Dar curajul ei e al unui învins. Curajul celui care se recunoaşte înxins. Iar ea vrea să se ridice acum deasupra acestei înfrângeri, aparindu-l pe el, deschis, înaintea mea şi înaintea ei mai ales. Cine poate avea, se întrebă el într-un târziu, timp pentru toate câte se întâmplă chiar şi într-un colţ atât de mărunt, de pământ, când fiecare om este el însuşi o lume cu atâtea nebun uite tresăriri de lumini şi de umbre?!”

— Mină, strigă el şoferului, şi acesta acceleră, surprins că viteza cu care mergea nu par ea destulă.

Gaz-ul gonea acum prin Valea cu pietrele, brânduşile năpădiseră pământul ca o pecingine fericită, lumina putredă şi searbădă, n-avea culoare, era numai întunecată, parca se făcuse seara, cerul atârna ca un pin tec borţos deasupra pământului jilav.

— O să ploua, zise şoferul într-un târziu, când se apropiau de Cornul Caprei”. N-apucam prânzul şi începe ploaia.

Dumitru tăcea întunecat şi el ca şi cerul.

— Unde oprim? întreba iar şoferul când ajunseră în dreptul primăriei.

— Aici, îi arăta Dumitru podul care trecea şanţul spre curtea acesteia.

Pe scările ei de piatră, în capul lor, ieşise un ţăran înalt, deşirat, care îi privea dintr-o parte, neîncrezător faţa

de ceea ce vedea, şi când şoferul se dădu jos, văzu că ţăranul care cobora înaintea lor avea un ochi căprui şi altul verde, spălăcit de o albeaţa transparentă, ca o undă de ceaţă.

Dumitru trecu podul spre curtea mică a primăriei, călcând rar şi sigur de ei, cu paşi măsuraţi, şi parcă încercând să arate mai înalt decât era. Părul lui tuns scurt, ţărăneşte, ca o perie deasă, se făcuse şi el vânăt ca o sare pisata, şi totuşi înfăţişarea omului era tânără şi aspră tinereşte. Calea elastic, şi mergea cu umerii ridicaţi milităreşte şi pieptul tras înspre ei, iar hainele se lipeau strâns şi zvelt de trupul lui.

— Lume nouă, zise ţăranul care ieşise înaintea lui Dumitru. Lume noua şi bogată la uşa unor oameni săraci. Înseamnă că e bine, râse el deschizând portiţa gardului vechi, înnegrit de ploi şi de zăpezi şi de bătrâneţe.

— Ce faci, Naiţă? întrebă Dumitru întinzându-i acestuia mina cu un gest de prietenie apropiată şi tandră.

— Să trăiţi, se bucură Naiţă Lucian. Stăm aici, pe poziţie, şi ne apăram de foame, zise el râzând viclean. Deocamdată e bine. Mămăliga e rotundă, cârpătorul al nostru, copiii sătui, nu ne supără decât Dumnezeu, deocamdată, însă cu el trebuie să ne înţelegem, fiindcă n-avem încotro.

— Pai cine ar mai putea să vă supere? se interesă Dumitru Dumitru, luând-o înaintea lui pe scările primăriei.

— Eee, se mira Naiţă Lucian, oamenii, cine să ne supere? Dumnezeu e al nostru, însă oamenii mai sunt şi străini…

— Cum ţi se pare primar? întrebă Dumitru, intrând în biroul pe uşa căruia scria funcţia pomenită de el.

— Dacă nu s-ar crede că de mine ţine şi ploaia, ar fi bine, se apără Năiţă Lucian. Văz însă că azi se pregăteşte să picure. Înseamnă că mai pot şi eu ieşi în lume…

— Altfel? întrebă vesel Dumitru.

— Altfel, se îndoi Năiţă Lucian, altfel, numai păcate…

Dumitru se aşezase jos pe un scaun aflat în faţa biroului primarului şi îl privea pe acesta cum stătea

rezemat de peretele alb şi aştepta întrebările lui.

— E mai bine? se interesă Dumitru prieteneşte, şi Naiţa înţelese la ce se referă acesta.

— Eu ştiu?... amână el răspunsul. Nu ştiu. De mâncat, mâncăm mai bine, de hodinit, ne hodinim mai mult, de sculat, nu ne mai sculam din viul nopţii, pe lună, nu mai pl ea avem la ce, aşteptăm să rasara soarele, râse el ironic, dvacu ştie! De dat înainte am dat, nu se poate spune, a început şi ţaranul român să se boierească, şi îi place, de ce să minţ?

Imă viaţa? continuă gândul lui întrebător Dumitru Dumitru.

Viaţa, se îndoi iar Naiţa Lucian, viaţa tot cu moartea se termină...

Ce nu e bine? se interesă mai aspru, acum, Dumitru Dumitru.

Nici eu nu ştiu ce nu e bine...

Dumitru îl privea liniştit şi răbdător pe fostul lui toxaraş de lagăr, care rămăsese neclintit în credinţa lui ca niciodată nu e bine să te grăbeşti şi să dai un răspuns Poate ca lucrurile nu sunt aşa cum ţi se par ţie şi cum ţ se par ţie atunci când eşti întrebat, şi niciodată nu e bine să ieşi tu înaintea adevărului. Să mai stai, să mai aştepţi, poate iese el singur la lumina, şi numai atunci, târziu foarte târziu, când vezi ca adevărul se trage singur la fund sau e tras el la fund de cineva, şi nu mai exista speranţa ca el să iasă la lumina soarelui, se cuvine să te gândeşt să pui umărul, în a şi atunci cu grijă şi cu socoteală, şi cu chibzuinţă, fiindcă niciodată nu e, totuşi, foarte târziu, şi dacă ai apucat să te hotărăşti, nu mai poţi da înapoi şi nici nu te mai poţi uita înapoi.

Naiţa Lucian zâmbea îngândurat, uitat în picioare lângă uşa de lemn. Era o încăpere măruntă, spoita cu var proaspăt, cu o masa învelita cu hârtie de ziar care ţinea loc de birou, cu două scaune înaintea ei şi cu o băncuţa de brad înnegrită de timp şi lustruită de aşteptarea atâtor ţărani veniţi aici cu grijile lor şi cu nevoile lor, şi mereu grăbiţi să nu stea prea mult, şi să nu fie opriţi ei să stea

prea mult, fiindcă îi goneau din urmă necazurile, care nu se mai terminau, şi viaţa întreaga li se părea lor un necaz fără sfârşit, pentru că grijile lor nu se mai terminau niciodată, şi nicio chitanţă şi nicio adeverinţă pentru care se rugaseră ei şi aşteptaseră ei pe scările primăriei sau aici în această încăpere, unde şedea primarul, nu punea niciodată ca pat drumului lor nedorit spre casa care însemnase, până nu prea demult, locul unei stăpâniri străine de ei.

În stânga mesei stătea deschisă o fereastră pitică şi prin ea se zărea spinarea de bou bătrân şi vânăt a dealului Oarbei, dinspre care venea o boare uşoară, cu miros de lucerna şi de trifoi cosite de curând.

Dumitru simţi liniştea care îl înconjurase din toate părţile ca pe o scufundare în propria lui nevoie de linişte şi de siguranţa şi de încredere.

Naiţa Lucian îmbătrânise, pe faţa lui semeaţa odinioară crescuse o umbră necunoscută, obrazul lui se făcuse mai aspru şi mai curat, sub ochii ciudaţi, unul verde pândit de aburul unei albeţe, altul căprui şi viu şi pătrunzător, se făcuse o adâncitură înnegurata, fruntea se cutase şi ea şi se întunecase, însă nu se scoborâşe.

Se uita la Dumitru cu capul rezemat de canatul uşii şi aştepta de la el o nouă întrebare.

„Ce nu ştia el ce nu e bine? se gândi Dumitru aşteptându-l să iasă din precauţia lui vicleană, sau protectoare. Ceva însemna că nu e, totuşi, cum trebuie, altfel răspunsul ar fi fost altul, nu decis, fireşte, nu limpede dintr-odată, dar altul”.

— Ei, rup e Dumitru tăcerea într-un târziu, însă Năâţă tot nu se hotărâse.

Îi măsură ascun pe primul-secrotar al judeţului şi t se părea că nu întâmplător venise acesta la el, singur, neînsoţit de nimeni şi neanunţat, deşi lucrurile se petrecuseră aşa şi altă dată, însă acum i se părea că la mijloc e alt rost şi altul sâmburele întrebării pe care chiar el, de altfel, o provocase cu bună ştiinţă. Nu izbutise să pătrundă starea musafirului său şi nu credea că e nevoie

să se grăbească, mai era timp, „să mai vedem”, se gândea el, „să mai aşteptăm, să mai pândim, să mai iscodim6.

— O cană de apă rece beţi? întrebă el, totuşi, nu ca să schimbe vorba, ci ca să mai amâne răspunsul şi să pună între acesta şi aşteptarea lui de către Dumitru o marje de linişte şi de aşezare a judecaţii. Rece, adăuga el, din fundul fântânii, iar Dumitru încuviinţa în tăcere, zâmbind înţelegător.

„Cum ştiu ei să pună lucrurile şi faptele vieţii în matca lor şi să le ocrotească înainte de a se hotărî, se gândi Dumitru, desprins pe nesimţite de tot ceea ce fusese până atunci starea lui de nelinişte şi de neputinţă, şi de coclează râncedă otrăvitor.

Viaţa lor pare mai simplă din punctul nostru de vedere, însă e mult mai profunda şi mult mai aproape de adevărurile fundamentale. Cum ocrotesc ei cuvântul, şi cum se feresc ei, şi cât se feresc ei de cuvântul din urmă, care hotărăşte, pentru că au fost înxaţaţi că în faţa cuvântului nu poţi da înapoi, cuvintele sunt pentru ei ca pietrele de moară, grele de înţelesuri şi de răspunderi, şi cu ele se macină viaţa, care e cel mai greu dar şi cel mai uşor grâu de măcinat, fiindcă una e să macini pentru pâtnea de toate zilele, şi alta pentru coliva…”

Stăteau amândoi, fără somn, ca doi ţărani ce erau până la urmă, amândoi, pe treptele barăcii, şi aşteptau să treacă noaptea şi să se audă goarna deşteptătoare care se strecura ca o sârmă înroşită de foc până în cel mai adânc izvor al somnului lor şi sfâşia liniştea lor în ultimele clipe de libertate ascunse de vise omeneşti dintr-o altă lume, ce le fusese răpită şi interzisa, şi ei nu mai axeau nici curajul, nici puterea sa o mai întâmpine în somn, sau mai exact Dumitru simţise la un moment dat că nu mai are puterea să suporte sfâşierea de foc a x isului lui. şi rămăsese pe treptele barăcii, încremenit într-o aşteptare sălbatică, cu dinţii strânşi, măcinându-se între ei, şi cu privirile însângerate de acele de fier ale zigzagurilor sirmei ghimpate, care se ridica înaltă până la marginea cerului spuzit de stele, înconjurând orizontul lor captiv. La mai

puţin de o lună de când fusese adus aici, în lagăr. Într-o după-amiază. Într-o sâmbătă după-amiază, cu un soare orbitor scurgându-se ca o baltă de jur topit dincolo de culmile pleşuve, arse, roşietice, ale unor dealuri pustii, lăsând în urma lui o lumină dulce şi sfâşietor de tristă, care se târa plângând în jurul lagărului lor şi aurea până şi ghimpii sârmei ruginite de ploi nesfârşite toamna, aici în inima Dobrogoi, pe porţile mari căptuşite şi ele cu broderia savantă a sârmei ghimpate, fusese împins un „începător*, cum ziceau ei, şi din barăci ieşiseră toţi ca să-l vadă şi să-l cunoască, şi să afle de la el noutăţi şi întâmplări care să-i lege iarăşi cu lumea dinafara curţii înguste, bătătorite de miile, de sutele de mii de paşi ai timpului lor liber, puţin şi chinuit de oarba lor căutare într-un trecut care se îndepărta mereu şi se înceţoşa şi făcea loc, câineşte, numai întrebărilor scurte dintr-un singur cuvânt, repetat obsedant, la nesfârşit, ameţitor, ca o durere care nu mai poate fi suportată, şi vrei, eşti sigur că vrei, să-ţi pui capăt zilelor, şi întrebările se numeau *Cât*? şi *Când*? şi însemnau „Cât mai durează? w şi „Când se termină?”, şi mai era o întrebare, venind ultima şi necruţător de laşă, şi se numea Cine? şi însemna „Cine va mai apuca acel când?”, şi atunci voinţa de a-ţi pune capăt zilelor înceta, căci încolţea cea mai laşă dintre nădejdi sau cea mai omenească dintre ele, căci de ea se legau ultimele puteri izvorând dintr-un izvor necunoscut şi fără sfârşit, şi îl făceau pe om să înţeleagă că nimeni nu ştie cât poate îndura el.

— Cine eşti? se repeziseră gurile acelor oameni, flămânde de o foame sălbatică şi sălbăticită. Cine eşti? întrebară ele, şi ochii care îl cercetau erau şi ei flămânzi şi sălbatici şi sălbăticiţi. Şaizeci de perechi de ochi, vineţi şi răi, şi sticlind lupeşte, întunecaseră lumina din urmă a soarelui, cu care se părea că se strecurase ei pe porţile de sârmă ghimpată, şi în jurul lui el simţi că se coboară o înserare nefirească, fiindcă mai era, totuşi, mult până atunci, şi când ridică privirile nu mai zări nimic din pulberea de lumină cu care venise, se făcuse şi răcoare, şi din toate părţile îl cercetau aceiaşi ochi vineţi.

— Cine eşti? se auzi el iar întrebat, sau era numai prima întrebare, rămasă neclintită în urechea lui, şi el zâmbi descumpănit.

Cine era el? Cine era el, atunci, şi cine era mai înainte? Cine îl cunoştea pe el? Ce putea el să le spună? Despre cine să le spună ca ei să-l fi putut cunoaşte, şi, ca şi când s-ar fi predat pe front, în linia întâi, surprins de un inamic fără milă şi fără inimă, ridică mâinile şi răspunse limpede şi liniştit, cu singurul gând care îl dezvăluia pe el aşa cum era, şi cum se ştia el, fără niciun ascunziş şi fără nicio putere în faţa vieţii, ca şi în faţa morţii:

— Om bun, zise el, cu părere de rău că nu le poate spune mai mult decât atât cât era şi cât se ştia el: *Om bun*.

Seara, târziu, se întâlnise faţă în faţă cu Dumitru Dumitru, la masă, în baraca fără ferestre în care mâncau. Fusese aşezat la aceeaşi masă cu Dumitru, şi exact în faţa lui, la un capăt al ei, care da înspre uşă, şi fiindcă abia venise nu i se adusese, sau nu i se găsise şi lingură, numai talerul de fier cu zeama de cartofi fumegânda, şi el sta şi aştepta şi nu întreba pe nimeni nimic.

— Gata! strigase santinela din uşa întredeschisă, pe care pătrundea acum adevărata răcoare a stepei dobrogene. Drepţi! şi Naiţă se ridicase lăsând talerul neatins. De dincolo de el, cineva îl pironise cu ochii, însă el rămăsese nemişcat, nu vedea sau nu voia să vadă pe nimeni atunci, şi când santinela strigă din nou: încolonarea, Năiţa se auzi chemat de o şoaptă uscata:

— Ţine-te după mine. Intră, la rând, în spatele meu. Aşa.

Ieşiseră în curtea îngusta a baracii, peste care se roteau hoţeşte pâlniile reflectoarelor, şi călcau înghesuiţi unul într-altul, într-o tăcere de mormânt. Nu se auzea decât târşiitul greu al picioarelor ostenite prin pulberea bătăturii şi, din când în când, câte un tuşit înăbuşit în palma apăsata disperat pe gura cu buzele arse de sete.

— Pai dumneavoastră, aici, tovarăşe prim?! întrebă Năiţa Lucian, când santinela anunţă ruperea rândurilor în faţa baracii spoite proaspăt cu var şi mirosind cum miros

casele, la ţară, în săptămâna Paştilor. Aici? mai spuse el. De sărbători? În Sâmbăta Mare?

— Aici, răspunse înecat Dumitru Dumitru. Văd că şi tu ai ajuns aici.

— Ce e afară? întrebă cineva care se apropiase de ei şi îl recunoscuse pe noul-venit.

— Ce să fie? se miră Năiţă Lucian de întrebare. Paştile, cu deniile, cu sărbătorile, ca de obicei. Nu e cine ştie ce. Pe urmă vine aratul, ca şi aşa s-a cam întârziat. O ia lumea de la început…

— Şi dumneata? se interesă mai departe acela. Dumneata cum ai ajuns aici?

— De, zise Nalţă Lucian, nu m-am dumirit. N-am furat, n-am bătut, n-am dijmuit… Dumnealui m-a iertat, însă dumnealui n-a mai fost nici el unde era, noi am rămas singuri, descoperiţi în faţa nevoii… Pe ţăran cine are răbdare să-l asculte? Nimini, încheie el oftând. Numai pe front ne mai întreba câte cineva, mai de formă, mai de nevoie: „Ce credeţi voi, băieţi, luăm noi cota aceea? * se făcea câte un locotinent… „O luăm, ziceam noi, dacă e de pământ, fiindcă la pământ ne pricepem, şi pe urmă…”

„E timpii, zise necunoscutul care îi pusese întrebările, e tâmpit, nu pricepe nimic*, şi se îndepărtă…

Noaptea pe care şi-o amintea acum Dumitru Dumitru aş ţepiind cana de apa rece promisă de Năiţă Lucian se petrecea la mai bine de un an şi jumătate de tind ei se întâlniseră în lagăr. Dumitru credea ca ajunsese la capătul puterilor, memoriile lui rămăseseră fără niciun ecou, ieşirile lui la raport se desfăşurau în faţa muţeniei ofiţerilor, nu mai avea încredere în nimic, ostenise, nu mai dormea, oboseala de peste zi nu-l mai dobora, uitase şi chipul soţiei, şi chipul fetiţei, nu ţinea minte decât glasul acesteia, tind se a para de el, şi răspundea celui care o întrebase dacă el este tatăl ei: „Nu, spunea fetiţa. Dumnealui e tovarăşul prim”.

Şi el zâmbea timp acastei amintiri, iar Naiţă Lucian căuta să-l trezească, îngrijorat de zâmbetul acela care îneca în el lacrimile şi ieşea pe buze ca o fiere.

Nu vă mai gândiţi, tovarăşe prim, încerca Năiţă Lucian să-i distragă atenţia. Nu e bine, şi mai aveţi dumneavoastră răbdare, ca nu s-a terminat viaţa şi suntem în puteri.

Dumitale nu ţi-e frică? îl întrebase, înainte de coborârea serii pe care şi-o amintea Dumitru, domnul Himalaya, fostul jurnalist al târgului lor, vorbind din vârful buzelor, cu un glas sfrijit şi chinuit de o tuse fără sfârşit

Umbla cu un fel de paporniţa agăţata mereu de cotul stâng, căci nu ieşea la munca, avea grijă de curăţenia barăcilor, şi când se întorceau, el îşi punea paporniţa pe braţ* Şi cum era pitic şi cocoşat, paporniţa, de unde o fi găsi i-o.

cine i-o fi dat-o, atârna pe pământ, şi pe unde trecea lăsa o dâră ascuţită prin pulberea curţii.

— Noroc, cocoşatule! îi strigase din pridvorul barăcii cineva dispreţuitor şi se înecase într-un râs gros, gâlgâit şi porcesc. La-ă-mă să pun laba pe cocoaşa ta, poate am noroc şi scap mai repede, şi iar se scufundase în acel râs porcesc ca un grohăit. Vino iute încoace! Vino iute încoace, până nu mă răzgândesc!

— Nu mai ai când, îl înfundase şi cocoşatul. Nu mai ai când să ai noroc, te-am şi visat mort, eşti dus, mai hârâi o săptămână, două, şi ne laşi. La mila douăzeci şi unu ai să putrezeşti, şi când om veni noi iar la putere, poţi fi sigur că îţi punem monument. Până atunci, însă, putrezeşti anonim…

— Păi voi, legionarii, nu mai apucaţi nici pe lumea ailaltă. Povestea voastră s-a isprăvit definitiv, aşa că vino iute cu cocoaşa încoace, să o pipăi, poate mă miloşii vesc şi las cu limbă de moarte să mi-o puie pe mormânt în loc de monument, şi iar se dezlănţui în acel grohăit cavernos, care până la urmă îl înecă şi se prăbuşi cu pântecele pe piatra pridvorului, şi luă stâlpul văruit al acestuia în braţe, chinuindu-se să se ridice pe el în sus, cu spume la gură.

Năiţă Lucian întoarse capul şi trecu cu privirile dincolo de sârma ghimpată, pe dealurile cu spinări măcinate pietros, pe care se iviseră aripile înserării.

Dumitru Dumitru ţinea capul în palme şi ochii închişi, înfruntarea aceasta dintre cei doi se apropia din ce în ce mai mult de sfârşit şi devenise insuportabilă, însă ei nu se slăbeau deloc unul pe altul, şi se chinuiau cu o răutate care creştea în fiecare zi şi se învenina, şi ei se căutau, chiar, unul pe altul, să se supună reciproc umilinţei şi dispreţului celui mai otrăvitor.

— Ce aproape este bestia de om! se înfiora Dumitru Dumitru, chinuindu-se să ţină ochii închişi şi să rămână, între ei, neamestecat şi departe de drojdia lor.

— Dumneavoastră, tovarăşe, venea câte unul din ei seara în pauza dintre sfârşitul mesei şi ora stingerii obligatorii, dumneavoastră, care ne-aţi trimis aici, vă convine democraţia egalităţii cu noi, în acest infern?

— Ce minune a prezidat la şansa ce vi s-a oferit? continuase cu o curiozitate neostenită, luni de zile la rând, un fost ministru fără portofoliu, autor al unor tomuri de filosofi e scrise cu o inutilă distincţie aristocratică, pe tema legităţii sacrificiului suprem în mitologia mioritică. Sunteţi conştient de şansa ce vi s-a oferit? se interesă el sincer, N-aveţi impresia că repetaţi, într-un mod atât de original, mitul Meşterului Manele? A fost, poate, necesar şi sacrificiul dumneavoastră, la temelia lumii noi pe care o zidiţi, nu-i aşa?

Sigur, se convingea el, aşa este. Dacă ieşim de aici, nu-i aşa, va trebui să scriem împreună un *Dialog jilosofic*.

Doriţi să beţi? întrebă el, protocolar şi fericit, ca într-un salon în care s-ar fi aflat amândoi, iar fostul ministru avea datoria să fie gazdă. Doriţi să beţi? şi îi întinse sticluţa cu moare de sare legată cu o sforicică de brăci – narul pantalonilor strânşi pe mijlocul lui scheletic cu o curea înnodată. Poftiţi! insistă ministrul. Eu sunt pentru libertatea de opinie, adăugă el, pentru schimbul de idei, pentru dialog. Eu nu vă urăsc. Şi să ştiţi, spuse el, apropiindu-se de urechea lui Dumitru, eu, în tinereţele mele, am fost simpatizant al dumneavoastră, al comuniştilor. Pe cuvânt de onoare. Teza mea de doctorat a fost despre Marx. Însă eu, mă iertaţi, l-am înţeles „altfel.

Ştiţi n-am bănuit lagărul. Poftiţi, repetă el invitaţia, ca Dumitru să bea din sticluţa de moare de sare pe care toţi şi-o procurau pentru a fi obligaţi, după ce lingeau licoarea sărată, să bea apă multă şi să uite de foame. Au adus un butoi de apă, spuse fostul ministru. L-am văzut eu. Înainte de Stingere îl aduc înăuntru. Poftiţi.

Dumitru luă sticluţa şi îşi atinse buzele de gura ei. sărată.

v-Domnule, reveni ministrul. Am şi eu o rugăminte. Dacă vreţi să scriem la sfârşit acel *Dialog filosofic*, atunci luaţi-mă în echipă la dumneavoastră, pentru că eu nu pot să-mi fac norma, n-am putere şi domnul aghiotant regal a spus că mă omoară, fiindcă din cauza mea n-au mai reuşit să primească porţia întreagă de o săptămână… Şi mă omoară. Domnul aghiotant regal a mai omorât un coechipier, zise el confidenţial. Anul trecut. Nu se ştie nimic. Acela a căzut împingând la vagonete, însă eu ştiu de ce, am văzut, am văzut cum l-a lovit cu ranga în piept domnul aghiotant regal. Dânsul e un om ferm, categoric, nu glumeşte, nu iartă, nu e deloc sentimental. Dânsul prezintă periodic şi rapoarte, e un militar, înţeleg, nu e un gânditor, dânsul vrea să supravieţuiască. Şi eu vreau. Însă eu nu pot, nu m-ajută puterile, sunt, cum mă vedeţi, un om de cabinet, de bibliotecă. Înţelegeţi?

— Ţi-e frică? întrebă Dumitru.

— Sigur că da. Sunt ca o idee, o idee se frânge uşor, dispare uşor, eu sunt un metafizician. Dumneavoastră îl aveţi în echipa pe ţăranul acela, colectivistul, el e obişnuit cu munca. Dumneavoastră, văd că şi dumneavoastră sunteţi obişnuit cu munca… Mă luaţi?

Dumitru tăcea.

— Ce pot să fac? Ce pot se vă ofer în loc? Lecţii de filosofie, de metafizică? Aveţi nevoie? Chiar de marxism. Sigur, însă, într-o varianta mai sentimentală. Dumneavoastră, comuniştii, vad însă ca nu prea aveţi timp de sentimente. Mă rog? se făcu el ca nu aude bine răspunsul lui Dumitru. Nu mă luaţi, rău-i aşa?

Brusc curtea lagărului se umplu de lumina,

reflectoarele întoarse spre ea inundară colţurile ei cele mai ascunse, gornistul sună stingerea, şi ei toţi se repeziră pe scările strâmte spre încăperea cu patul comun, acoperit cu saltele de paie, şi paturi vechi, militare, sub care se ascunseră aşteptând vizita santinelei care stingea becul murdar din tavan.

Pe urmă, noaptea târziu, ei ieşeau pe furiş, aşa cum ieşiseră şi acum, şi se rezemau de stâlpii pridvorului, de temelia lui, şi aşteptau neputincioşi să treacă noaptea.

— Dumitale nu ţi-e frică? se interesă din nou cocoşatul, ajungând lângă Năiţă Lucian, şi Dumitru auzi glasul lui sfrijit cum se apropie de umărul lui şi vru să se ridice şi să plece, dar nu mai avu când.

— Stai! zise cocoşatul, punând mâna pe umărul lui, o mină ca o gheară, care se încleşta şi îl imobiliza. Stai – să audă şi un comunist răspunsul victimei lui, se bucură câineşte cocoşatul, fiindcă şi dumnealui e victima dumitale. Nu-i aşa?

— Ce vrei? se răsti Dumitru la el, şi îşi smulse umărul din gheara lui. Ce vrei? strigă el.

— Un moment, se arata foarte înţelegător cocoşatul Eu i-am pus dumnealui o întrebare şi vreau să aflu răspunsul.

— Nu mi-e frică, zise Naiţa Lucian. De cine? De ce?

— De moarte, rânji cocoşatul, de moarte…

— Păi de moarte cum să-ţi fie frica? se miră Năiţă Lucian. Moartea ne e datoria, ne-o facem. Mai greu e cu viaţa, zise el, aici e mai greu. Cum trăieşti până la moarte!

— Chiar nu ţi-e frică? îl întrebase şi Dumitru în seara aceea când şedeau amin doi ca nişte ţărani ce erau, singuri pe treptele de piatra ale barăcii.

Spuza stelelor se ridicase sus deasupra pământului, care nu mai avea putere să răsufle fierbinte, căci era toamna, mirosea până la ei a struguri copţi şi zdrobiţi undeva pe dealurile care se aflau dincolo de ultimele baraci înconjurate cu sârma ghimpata, liniştea cuprinsese totul în jur, s-ar fi putut auzi cum cădeau stelele dacă acestea ar mai f* căzut, însă cerul le ţinea bine acum şi le-

a cundea pe rând înaintea zorilor, aşteptând bruma.

— Nu, întări acesta răspunsul său, nu. Mi e numai dor. Frica nu mi-a fost decât pe front, când ne aflam noi în străini, şi pământul în care dormeam era stiâin, şi mă gândeam că n-apuc să mor acasă, şi mi-era frica să nu mor în pământ străin. Şi într-o noapte, zise el, într-o noapte, am văzut frica de moarte cu ochii mei. Era iarna, şi nu era gerul care ma înspăimânta, ci pământul străin, îngheţat şi neted ca sticla, şi eu veneam dintr-o permisie la trenul de lupta. Era dincolo de Crăciun, trecuse şi Sfântul Ion, şi Bobotează, le făcusem pe toate acasă, printr-o minune, şi acum ma întorceam la trenul de luptă. Însă frontul se spărsese şi nu mai găsisem pe nimeni cunoscut. Nici unitate, nici regiment, nici nimic, şi toţi ziceau „înainteu, şi îmi arătau înainte câmpul cu zăpadă pustiu. „Unde înainte? mă gândeam eu. Până unde?” Ma ascultaţi? întreba el, şi văzu că Dumitru adormise, însă el nu se mai putea opri din povestit. „Până unde? * mă gândeam eu, şi m-am rugat de un locotinent care trecea cu un convoi de sânii să mă ia cu ei ca să ajung la trenul meu de luptă. Bătea crivăţul şi spulbera zăpada, şi sania în care mergeam eu s-a rătăcit. Şi noi mânam caii cu rândul şi strigam tare la ei ca să na slăbească trapul. Într-o vreme viscolul s-a potolit şi a ieşit luna deasupra noastră. Cerul se făcuse senin, înalt şi senin, şi frumos, şi înaintea noastră pustiul de gheaţa poleită de lună. Dormiţi? întrebă el, totuşi.

— Nu, zise Dumitru, scuturând capul, nu, numai aţipisem, însă am auzit tot. Şi?

— Şi, începu iar Năiţă Lucian, sania alerga pe câmpul de gheaţa şi din când în când se izbea de câte ceva, ca nişte gloduri, şi se poticnea şi se învârtea în loc, apoi iar aluneca înainte, însă izbiturile astea au început să se îndesească, şi atunci mi-am tras căciulă de pe ochi şi m-am aplecat pe marginea saniei, să văd ce este, arătura neîntoarsă, mirişte părăsită, sau ce? Şi erau capete de morţi îngheţaţi. Pe pieptul lor sania aluneca uşor, căci era lin şi acoperit de zăpada, însă de capete se izbeau tălpile

ei. „Opreşte! am strigat eu soldatului care mina caii atunci. Opreşte, fiindcă trecem cu sania peste capete de morţi.41 „Pai pe unde să trecem? m-a întrebat soldatul, alt loc nu esteu, şi sania sarea peste umeri şi aluneca peste mâini cu deştele răşchirate, şi peste piepturile netede, şi se izbea de capete, şi cum lumina luna ca ziua, capetele se vedeau bine, ieşind din faina subţire a zăpezii spulberate. Însă, într-adevăr, pe altundeva n aveai pe unde să treci. Şi atunci mi-a fost frică.

— De ce? întrebă cu glasul lui peltic şi hirâit cocoşatul, care ieşise din baraca şi se apropiase de ei şi ascultase povestea lui Năiţa Lucian ascuns, pitic cum era, după stâlp, exact în spatele acestuia.

Însă Năiţă nu se miră auzindu-l, ori îl simţise el mai demult, ori se obişnuise cu hârâiala croncănitoare a aceluia.

— De pământul străin şi de moartea neîngropată în pământul străin, zise el. Era o moarte pustie, fără luminare, fără ca pat îi fiindcă pământul, până la urmă, e căpătâiul nostru de veci, şi dacă eşti la tine acasă, oriunde ai prune capul jos şi te-ar apuca somnul din urmă, căpătâiul e al tău.

— Şi aici nu ţi-e frică? mai întrebă cocoşatul, care se răsucise cu grijă pe după stâlp şi se lăsase încet pe el în jos, şi ajunsese cu umărul lui pocit lângă umărul lui Năiţă Lucian şi al lui Dumitru.

Stătea pe vine şi cocoaşa lui îl făcea ca pe o căpuşă înfiorătoare, şi Dumitru crezu că va trebui să se tragă niţel mai încolo, însă nu avu putere.

— Nu mi-e frică, şopti Năiţă Lucian, văzând rotirea de la miezul nopţii a reflectoarelor peste curtea cu sârmă ghimpată a baracii lor şi peste acoperişul de carton gudronat negru şi smolit negru şi peste stâlpii pridvorului lor.

— La postul unu! Bineee! strigă santinela.

— La postul doi! Bineee! îi răspundea alta. Bineee, bineee, bineee, şi pâlnia reflectorului gonea pustie peste acoperişurile lor şi peste bătătură lor, şi se topea în cerul

de spuză, înalt şi fără putere.

— Nu mi-e frică, fiindcă sunt acasă şi n-are ce să mi se întâmple. De muncit greu munceam şi acasă, de trăit rău trăiam şi acasă, dacă era să mor, muream ca şi aici, sărac, însă căpătâiul e al nostru, se convinse şi el spunând încă o dată ceea ce gândea. Asta nu ni-l poate lua nimeni şi nici nu se poate înconjura tot pământul ou sârmă ghimpată. Rugineşte şi se rupe şi sârmă, că şi ea e din pământ. Rugineşte. Putrezesc stâlpii, fiindcă sunt de lemn, şi ei şi cresc din pământ, căpătâiul rămâne, şi când punem capul pe el e cum am pune pietrele care rămân.

Cocoşatiil coborî şontâcăind scările barăcii şi se înfundă în întunericul care ocrotea privăţile şi multă vreme nu se mai auzi nici tuşea lui, nici răsuflarea lui grijiita.

— Nu mi-e frică deloc, se întări în credinţa lui Naiţă Lucian, neam nu mi-e frică, mie mi-e numai dor, zise el, numai dor, şi de dor se rabdă cel mai greu. Însă noi de dor am suferit de când ne ştim. Aşa că…

— Apă rece, din fundul fântânii, se bucura Naiţă Lucian intrând în primărie, unde îl aştepta Dumilru Dumitru.

Cerul se scoborise până deasupra acoperişurilor, vânăt şi ca o burtă de lehuza întârziată. În încăpere se făcuse un întuneric umed şi greu de singurătate, şi când intră cu cana de pământ plină de apă, în mină, Naiţă bănui că Dumitru e şi el trist şi întunecat de ceva.

— Beţi, zise el, fiindcă mi se pare că am uitat să ne mai bucurăm de o cană de apă rece din fundul fântânii…

— Ce e, Naiţă? întrebă iar scurt Dumitru, căci între ei de mult se încheiase o legătură, şi el pricepea repede ce e în sufletul acestui ţaran, ca şi el până la un loc. Ce nu-ţi convine dumitale acum?

— Petrecerile, rupse Naiţa baiera secretului său. Petrecerile fără sărbători, care sunt ca pomenile fără mort Eu am fost învăţat să dau de pomană, şi e omeneşte, însă dacă ai mort în bătătură, dai şi la un străin, dai la un sărac, însă aşa pomana nu e primită, e o batjocură.

— Cine face petreceri fără de sărbători? se interesă

Dumitru care începuse să prindă firul lăsat scurt din ghemul lui Năiţă.

— Ai dumneavoastră, şopti Naiţa Lucian, de la judeţ, nu toţi, unii. Trec ca sfulgeru încolo şi încoace, şi când ajung în dreptul meu, şi dacă nu mă găsesc, trimit după mine. „Naiţa, noi ne ducem încolo, sau ne ducem încoace, ia vezi tu, când ne întoarcem să stropim şi noi cu ceva un cocoş sau „curcan sau un berbec, fiindcă suntem cu tovarăşii în control, şi suntem şi noi oameni, ne e foame. Vezi cum faci, să nu întârziem, ca timpul nostru e socotit…”

— Cine? întrebă Dumitru, ridicându-se de pe scaun şi lăsând cana de apa neîncepută pe marginea mesei primarului. Cine? şi ochii lui se înfipseră în ochii lui Năiţă Lucian.

— Ai dumneavoastră, se lasă învins Naiţă Lucian, de la judeţ. N-ar fi mare lucru, însă şi petrecerile au un rost, fiindcă şi sărbătorile se ţin mai rar. Înaintea lor e un post, însă văd că ai dumneavoastră nu mai postesc neam. Dumnealor sunt numai grăbiţi şi poftiţi.

— Cine? întreba Dumitru trecând peste povestea înflorata a lui Naiţă Lucian, şi acesta n-avu încotro şi spuse, deşi el asta voia, însă nu să spuie oricum, ci cu dichis, cu întrebări şi cu ocolişuri, ca să se laţele agă mai bine, şi Dumitru înţelese tactica lui şi o aproba.

— Păi tovarăşul, zise el, şi spuse numele lui Arvinte Panait, şi mai adauga două nume de aşa-zişi activişti, care se înghesuiau să bată terenul pe orice timp şi cu orice treaba, şi să treacă mai ales pe aici, pe unde se spunea că şi dracu’ înţarcase în tinereţea lui un copil, şi acela crescuse mare fiindcă sărăcia îi pria…

— Şi le pui masa? se interesă fierbând Dumitru Dumitru. Le pui dumneata masa?

— Le pui, se umili viclean Naita Lucian, le pui, cu toate că în \ remea din urma i-am mai înţărcat, însă de cântat e mai greu, fiindcă eu nu prea mai am glas şi nici nu prea ştiu eu cântece de petrecere. N-am prea avut parte de ele, minţi el hoţeşte şi batjocoritor, şi să le cânt cum am

vrut într-un rând: „Foaie verde ca şi pica, seringe omul ca furnica, tind moare nu la nimica”, nu le-a convenit dumnealor. Zice că „noi, Năiţă, suntem în viaţă, să ne mai bucuram, vedem noi cine ce ia, la urma… w

Pai plecaţi? se mira el cu adevărat, văzând cum Dumitru iese din încăpere şi striga şoferului: „Gata, plecam! w. Nici cu o cană de apă n-am apucat să vă cinstesc, spuse el, şi e rece, nu găsiţi mai rece ca aici. Mai ţineţi minte când am făcut noi răscoala şi aţi venit dumneavoa tva spre ziua şi ne-am dus noi la sediu, şi dumneavoa tra ne-aţi spus să ne ducem şi să aducem boii înapoi? Se făcuse ziua de tot, atunci, şi vă uitaţi la mine cu o părere de rău şi eu credeam că iar o să mă ia, cum mă mai luaseră ei, pentru o puşcă nepredata la timp, şi mă gândeam ca acum nu mai sunteţi nici dumneavoastră să mă sca păţi. Atunci aţi zis: „Mai Naita, dacă minte n-aveţi, măcar o cană de apă rece s-aveţiw, şi m-am dus eu de v-am adus, de la fântâna asta, şi aţi baut-o pe nerăsuflate, şi aţi zis „mulţumesc44, şi eu m-am gândit. „Nu mă ia, să-i dea Dumnezeu sănătate celui care zideşte fântânile cu apă rece, să iasă main tea celor însetaţi.44

— Bine, Naiţa, spuse Dumitru, şi îi întinse mâna pe care ţăranul o simţi i-ece, de gheaţă, şi Gaz-ul porni fulger în drumul lui, şi el rămase pe podul primăriei cu mâna la ochi. Îl orbea o rază de soare scăpătată pe după marginea unui nor vânat, dugos, şi repede acoperită de acesta, care se scurgea acum ca un uger sărac deasupra podului Cernei.

„De! se socoti Naiţa Lucian. Nici el nu apucă să le ştie şi să le cunoască pe toate, fiindcă omul cinstit e ca paznicul ia o sută de iepuri. Pe cine să pui ochiul mai întâi… Are şi el dreptate, sar acu”, şi intră îndărăt în primărie.

— Acasă, zise Dumitru Dumitru, acasă la mine, mai ştii?

— Da, confirma şoferul, ia Rugii de mure…

— La Rugii de mure, îl aprobă Dumitru, şi când ajunseră sus, în capul dealului care ducea la casa lui

bătrânească, agăţata de marginea unei râpe, înaintea lui ieşi o femeie tânăra, ţinând pe cap o baniţa cu mâncare, acoperită cu un peşchir alb, înflorat, şi în mâna dreaptă leganind un ulcior smălţuit.

— Bună ziua, spuse el urcând greu priporul pe poteca năpădită de iarba şi pierdută în iarbă de atâta nefolosire, ca şi când ar fi dus la un loc pustiu şi la o casă pustie.

— Bună ziua, zise femeia oprindu-se înaintea lui şi cu genunchiul sprijini ulciorul greu.

— A cui eşti? se interesă Dumitru, căci faţa ei îi părea cunoscută.

De sub tulpanul negru, cu ciucuri, strâns în jurul gâtului şi înnodat sub bărbie, ieşea obrazul ei alb-vineţiu şi fruntea ei cu sprâncenele trase gros şi împreunate, şi ochii abia i se vedeau de sub urzeala genelor ca nişte streşini de şindrila. Nu trecea cu fruntea, de fruntea lui Dumitru, însă trupul ei creştea parcă mai înalt sub baniţa care şedea neclintită pe capul ei, plină cu oale şi acoperită cu peşchirul ca varul, şi cămaşa ei era tot ca varul de albă, şi pe mânecile ei cusătura neagră, însoţind alliţa neagră, de mătase tivită mărunt şi mărginită de floarea crucilor, ca nişte steluţe, şi de sub vesta încopciată nemilos peste sânii ei ieşeau şoarţele negre, lungi până aproape de pământ, şi cuteala cămăşii albite cu albăstreală, şi Dumitru întrebă iarăşi:

— A cui eşti? căci mereu 1 se părea cunoscut chipul ei, şi parcă şi gura ei, cu buzele de culoarea prunelor vinete, sănătoase, însă muşcate de o neputinţă sau de o durere nemeritată şi neînţeleasă pentru tinereţea ei.

— Am fost, zise ea, am fost a cuiva, însă numai abât cât să pun marama pe cap. Mă ştiţi dumneavoastră. Fata mea a sădit cireşul de la streaşina casei, cum a zis ăl bătrân, al dumneavoastră, dacă mai ştiţi, „Să vie, ar fi zis el, cineva fără păcate, şi să puie cireşul negru pe care n-am apucat eu să-l puiu, şi m-au chemat pe mine după înmormântare, cu fata, care era mică, avea numai cinci ani sau şase, şi dumneavoastră aţi zis atunci că seamănă, însă n-am înţeles bine cu cine. Aţi dat fetei cireşul să-l pună în

groapă şi aţi îngropat rădăcina lui, iar ea îl ţinea de tulpină. Nu mai ştiţi… se îndoi ea trist.

— Ba ştiu, minţi Dumitru. Şi cum se poate?! se miră el, înţelegând din tulpanul ei negru că e văduvă, deşi nu trecuseră de atunci decât şase ani, nu mai mult, poate nici şase ani întregi, fiindcă era primăvara ca şi acum, şi… Şi unde te duci? mai întrebă el, uitând de tot, şi de ce venise, şi cum ajunsese aici, şi povestea lui Năiţă Lucian, iar ochii lui n-aveau altă credinţă decât obrazul ei alb-vânăt, curat, şi ochii ei ascunşi sub streaşină deasă a genelor, şi mâna ei tremurând pe mănuşa ulciorului smălţuit.

— La oameni, la cosit de lucernă, zâmbi ea, lăsând genunchiul să nu mai sprijine ulciorul şi ridicând mâna stângă să apuce baniţa, cu gândul să o dea jos de pe cap.

Dumitru înţelese gestul ei prea târziu, sau nu avu el putere să-l înţeleagă, sau îi fu frică, şi ea lăsă mâna jos, şi fruntea ei se mohorî, şi obrazul ei se întunecă şi, zâmbind, dădu să o ia înainte, pe drumul ei, pe acea potecă învelită în iarbă şi ascunsă în iarbă, pe care nu mai trecuse nimeni, de mult, şi pe care acum aştepta să urce Dumitru Dumitru.

— Rămânem aici? întrebă şoferul, care încă nu gă

sise un loc bun pentru maşina oprită în capul pridvorului.

— Rămânem, răspunse Dumitru, şi femeia scoborî, cu baniţa pe cap, iute şi fără să mai apuce să spuie bună ziua, cum spun ţăranii cu cuviinţa lor neînvăţată la nicio şcoală.

— Mult? întrebă ea, totuşi, când ajunse la poalele priporului, întorcându-se din drum şi căutându-l pe Dumitru cu ochii pe sub baniţa rotundă, plină cu oale.

— Nu, răspunse fericit Dumitru, deşi nu acesta ar fi fost răspunsul pe care l-ar fi dorit el. Nu, şi ridică mâinile, ţinut de o hotărâre mai puternică decât ar fi vrut el şi decât el Nu. Să bem o cană de apă rece, se trezi el spunând, şi să ne răcorim.

— Păi n-aveţi cană, zise ea, fiindcă la casa dumneavoastră nu mai e nimeni. Să v-aduc eu? mai întrebă ea cu un curaj care o slei, şi pe capul ei baniţa cu oale se clătină sub peşchirul de var.

— Adu-mi, zise Dumitru, şi se aşează şi el jos, vlăguit de o sfârşeală pe care nu şi-o cunoştea, la picioarele portiţei care ducea în curtea veche a casei lui părinteşti.

Crescuse volbura, şi nalba sălbatică înflorise câineşte de jur-împrejurul pridvorului bătrân, iar el nu avea curajul să intre înăuntru. Se uitase obosit şi fără nicio putere la stlipul portiţei şi parcă aţipise.

— Păi nu intraţi înăuntru? zise femeia întoarsă din drum cu o cană de pământ roşie, de atâta ars, în mină, clătinând pe buzele ei apa limpede din fântână.

Şi când el intră, totuşi, în curtea mică-şi se aşează pe treptele pe care şezuse şi tatăl său în ziua lui din urmă, ea rămase înaintea lui în picioare.

— Mă grăbesc. Mă aşteaptă oamenii cu demânoarea la prânzul ăl mic, se iertă ea către Dumitru, întinzând mâna să ia cana din care el băuse apa rece, pe nerăsuflate.

— Mulţumesc, spuse el, înţelegând neputinţa ei de a mai rămâne acolo, în curtea pustie…

— Să fie primit, răspunse ea, şi coborî uşoară şi subţire, ca o răchită, poteca, până unde lăsase baniţa, şi ajunsă acolo, după ce ridică baniţa şi şi-o puse pe cap, se întoarse către el: Cu bine, zise ea, şi să mai veniţi dacă vă e urâfe prin lume, fiindcă şi pe la noi mai sunt oameni…

— Dţi ani ai? – nu-l răbdă inima pe Dumitru să o întrebe când ea încă nu plecase de tot şi parcă mai aştepta cu baniţa legănată pe vârful capului.

— Mult, zâmbi ea amărât, mult… Am trecut de timpul cu flori, mă apropii de seceriş, cum e şi viaţa… şi ridicând ulciorul de jos, spuse cu ochii în pământ: treizeci şi trei…

— Mulţi înainte, îi ură Dumitru, dar prea târziu, căci femeia cobotise şi se pierduse printr-o ogradă de pruni din care floarea se scuturase de curând şi ei aşteptau să crească frunza şi să prindă putere…

Cerul se scoborise de tot deasupra pământului, se făcuse vânăt şi rău, parcă ar fi mustit, însă aerul era uscat şi numai răcoros şi mirositor a iarbă crudă şi a lucernă cosită.

De sub piatra scărilor ieşi un pui de şarpe şi se

prelinse pe lângă temelia năpădită de burieni, şi Dumitru îl petrecu cu privirile până nu se mai văzu nici iarba mişcându-se pe unde trecea el.

— AVEŢI VREO OBSERVAŢIE?

— Nu, răspunse Tudor Cernat restituind paginile cu „încheierea" Comisiei. N-am observaţii, întrucât nu pot accepta nimic din tot ce scrie aici. Îmi pare rău, încercă el să fie ironic, nu vă pot da dreptate, deşi sunt gata să-mi asum răspunderea pentru tot ceea ce am făcut ca director-general şi să plătesc pentru toate erorile. Ceea ce resping eu, aici, este „stilul46, ca să folosesc termenul la care văd că şi materialul apelează cu slăbiciune. „Stilul", ca să nu spun „politica" brigăzii sau comisiei, fiindcă văd că nici în concluzii nu v-aţi decis cu privire la formulă. Politica aceasta e inacceptabilă, e veche, e perimată. A fost, odată, periculoasă, mai poate fi încă, de vreme ce se face apel la ea, însă pe mine nici nu mă convinge, nici nu mă sperie. Lipsa mea de dramă, mai zise el, ca şi când ar fi regretat că nu poate avea o astfel de dramă, lipsa mea de dramă, în acest caz, provine din faptul că eu nu ţin să fiu director-general. Bănuiesc că aţi uitat şi dumneavoastră, sau dacă n-aţi uitat, nu m-aţi crezut. Îmi pare rău, dacă vreţi, dar nu vă pot da satisfacţia de a-mi fi frică sau de a tremura pentru postul meu.

— Nu vă pripiţi, ca de obicei? reuşi, în sfârşit, Arvinte Panait să rupă firul lui Cernat, care şi el simţea că nu se poate opri şi că ar fi foarte bine dacă s-ar putea stăpâni, de vreme ce bătălia nu începuse.

— Nu, ripostă categoric Cernat. Nu. Mi se pare însă că ne grăbim amândoi, acum, să pregătim eventualele concluzii. Am înţeles că şedinţa nu mai are loc astăzi la unsprezece.

— Nu la unsprezece, îl informă secretarul economic, care, ca de obicei, în discuţiile în contradictoriu cu Gemăt, se simţea repede handicapat de „aventurismul" – aşa îl numea el – al intervenţiilor acestuia şi de nonşalanţa cu care mereu ţinea să atragă atenţia că, pe el, postul nu-l interesează.

— „Ca scaun”, vă rog să reţineţi, revenise Cernat într-un rând asupra afirmaţiei sale cu această precizare care în împrejurarea respectivă li se păruse tuturor jignitoare.

— Nu la unsprezece, dar tot astăzi, apăsă secretarul pe „astăzi”, cu intenţia de a-l trezi pe Cernat la realitatea în care se afla şi care, lăsa el să se înţeleagă, nu-i era deloc favorabilă. Tot astăzi, la şapte şi jumătate, seara, şi în secretariat. Cred că e limpede, adăugă el, luându-şi stăpânire, în felul acesta, mai sigur funcţia care îl despărţea de Cernat şi care îi crea aceluia situaţia de subaltern. Noi, adăugă el, ne-am făcut datoria în mod democratic, poate prea democratic. V-am pus, dinainte, la dispoziţie, concluziile, ceea ce, să recunoaştem, este o noutate în munca noastră…

— Fără ultima pagină, observă Cernat. Sau a omis secretarul tovarăşului Dumitru să mi-o dea, se interesă el cu un aer prea evident naiv ca să nu fie sesizată din nou intenţia ironică.

— Nu, nu, vru să-l liniştească secretarul, abordând acelaşi ton fals serios, pentru a masca şi el ironia cu care vrea să răspundă. N-a uitat nimeni. Însă, cum spun cronicarii de teatru, nu vrem să vă răpim surpriza finală.

Intintat de reuşita replicii, Arvinte Panait îi întinse distant mâna, arătându-i că timpul discuţiei lor fusese demult depăşit, şi Cernat regretă că nu fusese mai inspirat, încât plecarea să-i aparţină, totuşi lui, ca iniţiativă.

Ieşi din birou grăbit, uitând şi el să-i răspundă aceluia la salut, ca şi tind nu i-ar fi văzut mâna întinsă.

„Nu înţeleg, se certa el în maşină, în drum spre Grup, de ce mi-i pun, totuşi, pe toţi în cap. Omul ăsta ar putea, până la urmă, să fie un om cinstit, să fie, în tot ceea ce face, doar reflexul unei neputinţe şi al unei infringed recunoscute. Ce şansa i se mai poate oferi lui, de acum înainte, dacă şi el a visat, într-adevăr, să fie prim-secretar?

Poate că el nici nu are, nimic, cu mine şi în tot ceea ce face e un om corect, care aşa crede el că trebuie să

acţioneze, iar eu interpretez totul din perspectiva sensibilităţii mele exacerbate, Nu cumva, sunt eu însumi un mic-burghez nefericit, care se sufocă de prea plinul personalităţii sale închipuite? u

— La Grup? întrebă şoferul ca să se asigure.

— Da, da, confirmă Cernat, la Grup. Te uiţi la mine că sunt îmbrăcat elegant, că am renunţat la costumul de lucru? râse el observând nedumerirea şoferului, care îl vedea pentru prima dată venind la Grup îmbrăcat ca pentru o ceremonie. Aveam un spectacol, se explică Cernat. S-a amânat, însă, pentru diseară, la şapte. Hai mai bine să ne grăbim, spuse el văzând că şoferul ţine maşina să alunece cu o eleganţă de promenadă. Muncim şi astăzi, n-avea nicio grijă, şi şoferul apăsă pe accelerator.

„Da, continuă Cernat, în sinea lui, poate că omul este cinstit, el vede lucrurile numai dintr-un punct de vedere, imaginea lui despre principialitate şi despre democraţie poate să fie în mod sincer aceasta, pe care o are. Dar numai cinstea şi corectitudinea lui mărginită şi unilaterală nu sunt suficiente. Şi nu pot, ele, deveni, astfel, periculoase? Ce l-a împiedicat pe el să discute, până acum, cu mine? Nu în cadrul brigăzii, nu cu ceremonia misterioasă a unei şedinţe de analiză anunţată pe un ton sumbru ameninţător, ci aşa, din proprie iniţiativă, şi dintr-un interes direct, personal, de activist care suferă nu pentru protocolul principialităţii ameninţătoare, ci din sentimentul neliniştii şi al devotamentului pentru cauză”.

— Aţi spus ceva? întrebă şoferul, şi Cernat îşi dădu seama că gândise cu glas tare şi că ceea ce spunea şi fervoarea cu care spunea făceau parte din discursul pe care îşi propusese să-l rostească cu prilejul discuţiei cu Comisia, însă discuţia nu mai avusese loc, fiindcă, într-adevăr, ei se grăbeau să tragă concluziile, iar el nu putea părăsi nici pentru o clipă, atunci, secţia avariată.

— Nu, nu, se apără Cernat, n-am spus nimic. Vezi cum mergi îşi şoferul abia avu timp să ia curba pe două roţi ca să poată intra pe aleea care ducea la Grup.

— Nu-mi place, zise Cernat, dându-se jos din maşină.

Dacă eşti obosit, cere să vină cineva să te înlocuiască până te restabileşti, însă mie, pe două roţi, să ştii că nu-mi place să merg.

Trânti portiera şi urcă scările enervat, aşteptând să-i iasă înainte secretara, „ochii şi urechile –, ou raportul de dimineaţă. În secretariat nu era însă nimeni, uşa biroului său deschisă, pe masă nimic, un radio bâzâia uitat aprins, pesemne, de cine făcuse curat în zori, nicăieri nimeni, şi el nu se putu, totuşi, abţine să nu apese pe butonul soneriei, care transmise semnalul ei strident în gol. Atunci sună telefonul şi, ridicând receptorul, Tudor Cernat se aşează în scaun.

— Da, răspunse el, la telefon inginerul Tudor Cernat.

Pe fereastra deschisă auzi pe cineva anunţând în panică:

— A venit directorul-general şi la cabinet nu e nimeni. Anunţaţi-l pe adjunct, dar iute…

— Da, răspunse el neînţelegând, pentru că nici nu fusese atent, preocupat să prindă glasul din curte şi ceea ce spunea acela. Da, inginerul Tudor Cernat Cine este?

— Ruxandra Mărăcineanu, auzi el glasul ei, însă ca venind de foarte departe şi închis într-un hâriit obositor.

— Da. Eu sunt. De unde vorbeşti? Abia se aude, abia se înţelege.

— Din cabina şantierului noului sediu, spuse ea, şi hârâjtul pe care el îl bănui al unei betoniere se stinse şi glasul ei se auzi clar acum.

— Te ascult, zise Cernat grăbit şi cu o intonaţie plină de solicitudine, dar care şi lui i se păru falsă, şi chiar şi era falsă, însă nu renunţă la ea. Te ascult, şi vru să adauge „draga mea”, însă nu mai avu curajul, nici faţă de el. M-ai mai căutat. Ştiu. Iartă-mă, n-am fost capabil să mă dezlipesc de aici. Azi e prima zi când mi-am propus să respir, şi chiar azi mi s-a anunţat o şedinţă la judeţeană. Te ascult, insistă el, dar îşi dădu seama că de fapt numai el vorbise până atunci.

— Tudore, zise Ruxandra, nu e nevoie să te scuzi sau să te explici. Telefonul meu nu asta vrea să obţină. Pot să

vorbesc? întrebă ea, şi atunci, abia, Cernat bănui că în glasul ei precipitat se ascunde neliniştea.

— Sigur, sigur, o asigură el. Te ascult, spuse el iar, însă stereotipia acelui „te ascult” nu făcea decât să acuze lipsa lui de interes real, şi Ruxandra reveni:

— Ai timp câteva minute?

— Dar sigur că da, păru el mirat de insistenţă.

— Tudore, aseară, mai bine zis ieri după amiază, a telefonat la mine acasă, la cămin, unde stau, un anume Mihalache Dôme ţie, fost activist de partid sau vechi activist de partid, nu mai ţin minte exact cum a spus.

— Şi? se arătă acum Cernat interesat

— Şi mi-a spus că a fost de datoria lui, că l-a obligat conştiinţa lui trează, să facă cunoscut celor în drept tot ceea ce ştia el despre noi amândol

— Şi ce ştia? strigă Cernat în aparat.

— Ce spui? întrebă Ruxandra, care nu reuşise să desprindă înţelesul întrebării acestuia din cauza strigătului.

— Ce ştia?

— Nu mi-a mai spus nimic. A adăugat, doar, că mă anunţă că a făcut această comunicare şi familiei tale şi unei brigăzi, şi că îmi face şi mie cunoscut acest lucru, pentru că nu vrea să fie considerat altceva decât ce este, adică o conştiinţă trează, o conştiinţă cinstită.

— Nu ştiu cine este acest Mihalache Dometie, spuse Cernat, dorind să sublinieze că nu-l interesează şi că nu se poate lăsa intimidat de astfel de ameninţări până la urmă anonime, chiar dacă în spatele lor se afla un nume, care într-adevăr nu-i spunea nimic. Ruxandra, reveni el după o pauză, nu văd niciun motiv să te impacientezi. Dacă doreşti, la prânz, când vin în oraş, îţi fac o vizită pe şantier, dacă mai eşti acolo.

— Nu, se apără ea. Nu e necesar, şi nici nu e bine, şi nici nu văd, nu te supăra, niciun argument pentru o nouă vizită. Am mult de lucru, ai şi tu, e prea târziu sau a fost de la început prea târziu. Ce pot să-ţi spun? Văd de aici, din vârful clădirii mele, care a ajuns la ultimul etaj, fumul

murdar al coşurilor Grupului şi îmi e de ajuns.

— Ce vrei să spui? întrebă el surprins de metafora pe care o înţelese ca pe un reproş dur, aproape vulgar.

— Nu vreau să spun nimic, Tudore. Mă obsedează, numai, acest Mjhalaehe Dometie. Am sentimentul că îl ştiu de undeva, că am mai auzit de el undeva, cândva… Mă terorizează pur şi simplu numele lui. Nu poţi, într-adevăr, să-mi spui nimic despre el?

— Nu, nu, realmente nu, se scuză Comat. Nu ştiu nimic.

— Eşti trist? întrebă ea. Era mai bine să nu-ţi spun? Oricât ar fi de ridicol, acum, ceea ce spun, nici conştiinţa mea, aşa cum se află ea faţă de tine, sau în faţa ta sau în faţa mea, mai ales, nu m-a lăsat nici pe mine să nu-ţi spun. Te pândeşte vreun necz? Poate să se folosească cineva de această poveste împotriva ta? Ori sunt şi eu ca acest Mihalache Dometie? Mă asculţi?

— Da, zise Cernat. Nu, nu. Nu e nimic care să te îngrijoreze. Absolut nimic, repetă el. Absolut nimic, dar legătura se întrerupse şi el rămase descumpănit. Nu ştia unde să sune, şi nici Ruxandra Mărăcincanu nu mai reveni.

— Situaţia, ceru el apăsat când pe uşă, intră, în sfârşit, diroctorul-adjunct, care aşteptase în anticameră şi pe care Cernat îl văzuse, şi căruia îi făcuse, inutil, semn cu mâna să intre înăuntru.

— În ordine, îl informă acesta. La parametri normali. Recuperare completă începând cu ora şase şi jumătate.

— Altceva, întrebă Cernat, care nu avu timp să se bucure şi care nici nu mai simte nevoia să se bucure. Nu mai putea. Informaţia îi apăruse străină.

— Altceva? O audienţă, zise directorul-adjunct.

— Cine? întrebă Cernat.

— Inginerul Badeală, destituit de dumneavoastră. Ieri a fost la Comisie, a stat mai bine de două ore, şi…

— Nu mă interesează, ripostă negru Cernat.

— Nu vă interesează audienţa?

— Nici cât a stat la Comisie, nici audienţa. Pentru mine e un caz încheiat Aştept să fiu dat în judecată pentru

lovire. Restul n-am ce să-mi reproşez. Nu pot să-l văd.

— E un nenorocit, insistă directorul-adjunot.

— Şi eu, spuse Cernat, sunt un nenorocit. De o lună de zile n-am mai ajuns acasă, n-am mai ajuns la masă, nu mi-am văzut copiii, nu mi-am văzut… Nu pot, în schimb, să-l văd pe el. L-am văzut destul, îmi este de ajuns.

Directorul-adjunct laşa mâinile în jos, neputincios, epo întreba dacă faţa de situaţia prezentata Cernat mai are de dat vreo dispoziţie.

Nu, nu, se calmă acesta, nimic. Să mergem în secţie şi să verificăm încă o dată totul de la început şi ieşi înaintea aceluia din birou, dar când ajunse în faţa mesei secretarei, se opri intrigat ca nici acum nu o vede. Unde e te tovarăşa…? se prefăcu el că nu-i mai ţine minte numele…

— N-a venit. A fost şi dânsa, răspunse directorul-adjunct, cu felul lui de a Îi prevenitor şi protocolar, la Comisie. Ultima…

— Nu mi-a spus, se miră Cernat coborând scările care duceau spre o pasarela de legătura cu secţia avariată.

— N-o fi avut timp, o scuză adjunctul…

— Se poate, zâmbi amar Cernat. Acum fug toţi de pe corabie. „Ochii şi urechile”, a găsit şi ea ceva cu care să mă vândă… Eşti mulţumit? întrebă Cernat când ajunse în secţie şi îl întâlni, la intrare, pe inginerul de serviciu.

— Da, spuse acesta. V-am pregătit pentru mâine o surpriză. Mâine, la prima oră, sunteţi imitat la noi în schimb. Am sarcina sa vă aduc aici…

— Mâine? întrebă Cernat zâmbind trist, ca şi când acest „mâineu ar fi însemnat un timp prea îndepărtat pentru ca el să fie sigur că va mai fi acolo.

— Mâine dimineaţă, la prima oră, repetă inginerul.

— Bine, bine, consimţi Cernat, şi fără să se ferească trecu printre instalaţiile vopsite şi lăcuite din nou şi care nu mai aminteau nimănui că aici fusese o avarip… Cât este ceasul? se interesă el la sfârşitul vizitei, şi cineva îl informă că este unsprezece şi jumătate, iar el se gândi că era ora hotărâtă pentru concluzii.

Când ajunse iar în birou, ridică receptorul şi făcu numărul casei lui.

— Carmia? întrebă el. Da, eu sunt. Eşti mirată? De ce? Dar am intrat în alt stadiu al activităţii Grupului explică el acest telefon la o oră când niciodată nu găsise răgazul să o sune. Mai eşti neliniştită? o întrebă el. Da? Nu/ nu este cazul. Cred că astăzi o să mâncăm, la prins, împreună. Da, sigur că da, pe la trei. Mai devreme în niciun caz. Bine, bine. Te salut, spuse el, ca de obicei, sportiv şi incapabil de tandreţe.

„Altă minciună, se întristă el, apoi, punând receptorul în furcă. Un gest inutil sau fals, sau d-intr-o obligaţie nedictată. de niciun sentiment, decât de acela al imposibilităţii de a te sustrage ei. O, cât de tare s-au complicat toate lucrurile! îşi spuse el. Între noi nu mai poate fi, într-adevăr, niciun sentiment! Convieţuirea noastră a ajuns atâtea de domestică, încât a devenit aproape insuportabilă t Pentru ea nu mai există nimic altceva decât slăbiciunea asta pentru nişte lucruri nenorocite şi leafa mea, care să-i permită să le aibă. Nimic altceva nu mai e demult omenesc în ea. Copiii mei trăiesc şi ei într-o lume a lor. Eu n-am mai avut timp de ei, cred că de ani de zile, bucuria mea pentru ei a devenit mai ales o bucurie posesivă.*

— Ce vă face fata cea mare, tovarăşe director-general?

— Bine, cred că hine. În orice caz nu pune probleme. Nici n-am mai ajuns să ne vedem. Atât.

„Somnul meu? Reacţia unei maşini obosite şi vlăguite. Ce. a rămas şi în mine omenesc cu adevărat? se pedepsi el conştient şi rămase mult timp să caute şi să afle un răspuns. Patima pentru Grup şi pentru oamenii mei şi mândria pentru performanţele stăpânite regeşte! Sigur că da, se consolă el. Nimeni nu-mi poate nega această patimă. Însă eu, se întrebă el iar, eu al cui sunt? Ce nu e lirrvpede în maşinăria asta a mea, personală, sau Viciul stă tocmai în infirmitatea mea de a mă considera eu însumi o. maşinărie? Sunt laş, continuă el să se pedepsească cu o

răutate aproape bolnăvicioasă şi ca şi când şi-ar fi provocat, astfel, lui însuşi, o bucurie pe care o înţelegea rea şi chinuitoare. Sunt laş. A început să-mi fie frică* deşi nu vreau să recunosc. Dau telefon acasă, gimt nevoia unui reazim, a unui refugiu. Mă simţ singur, mă simt încolţit, se cercetă el. De ce? Ce-mi reproşez eu ca director-general? Pentru că e foarte important să ştiu ce-mi reproşez eu. Patima, zise el cu glas tare, u

Se vedea vorbind la şedinţa de concluzii şi, fără să-şi tiea seama, nu făcea altceva decât să rostească iar discursul pe care îl mai pregătise o dată şi nu avusese prilejul să-l comunice nimănui.

„Patima”, repetă el ca în faţa unui auditoriu de procurori, şi îi vedea strânşi lângă Dumitru, în jurul lui, la masa enormă şi grosolan burgheză, din biroul acestuia, pe Arvinte Panait, cu faţa lui pământie şi cu ochii încercănaţi vânăt şi bulbucaţi de neodihna, tresărind mereu şi lăsând mereu impresia că atunci, în clipa aceea. vor ieşi din orbitele adânci, îmbrăcat mereu, acest Arvinte, în costumul lui preferat, maro-închis, cu dungi albe subţiri şi mărunte, şi el cu manşetele prea lungi şi mototolite de el în podul palmelor mici. iar lângă Arvinte, înalt şi neterminat parcă, Aristica Pleşoianu, palid la faţă, cu parul alb bolnav şi capul plutind deasupra gâtului subţire şi lung, susţinut, parca, de vinele răsucite ca nişte frânghiuţe încordate de cineva. Acesta era îmbrăcat în costumul lui bleumarin, şi iar cu manşete enoi me, dar bine apretate, şi cu mâinile albe, şi fără viaţă, ieşind din manşete, şi el mestecând continuu, căci maxilarele lui nu se mai opreau din mişcarea lor, ca un rumegat, apoi funcţionarul de la minister, sclivisit ca un englez de la un club gata de lichidare, cu mâinile lui unse cu vaselină şi lucind roz, cu unghiile vinete, şi mângâind acelaşi dosar pe care nu-l deschisese niciodată şi în care poate că nu se găsea nimic, şi secretarul organizatoric, tăcut, pânditor, cu aerul aceluia care considera ca politica lui nu s-a încheiat şi că ultimul lui cuvânt nu a fost încă spus, şi nu e cunoscut încă. Acesta îşi ţinea, ca de obicei, capul sprijinit cu obrajii în palmele

mari şi pigmentate de vârstă cu pistrui maronii şi se făcea că nu e interesat direct de nimic şi că aşteaptă să se ajungă la un punct mai clar al discuţiei.

În stânga lui Dumitru stătea secretarul de partid al Grupului, şi Tudor Cernat se opri din discursul lui închipuit, şi se apropie de urechea acestuia, căci se afla lângă el şi îl întrebă şoptit:

„— Dacă dumneata crezi că nu am nimic de spus, şi că acest cuvânt al meu nu mai are niciun rost, atunci eu.

Într-adevăr, renunţ ia cuvânt sunt ridicol? întrebă el sunt fals? Sunt demagog? Sunt inutil? Spune-mi, se rugă ei, ştii bine că mie de ridicol îmi este frică, nu de altceva. Nu te rog să mă aperi, nu te rog să mă iei sub oblăduirea dumitale. Te rog să fii cinstit cu mine şi să-mi spui dacă nu sunt ridicol şi fals şi demagog. Nu mi-e ruşine decât de Dumitru. Pe el îl cunosc, îl ştiu, el singur este în stare să mă judece pe mine. Lui îi datorez totul, şi acest post de director-general, şi această mândrie a mea care poate să fi fost înţeleasă de mine greşit, şi el să fi vrut ca eu să înţeleg altceva, spune… 44

„— Nu ştiu ce ai înţeles dumneata de la Dumitru, răspunse acela, în închipuirea lui Cernat, şi de fapt cu aceleaşi cuvinte cu care îi mai răspunsese odată, la aceeaşi întrebare, când Cernat îl rugase să vină la el în birou, a doua zi după ce îi fusese anunţată Comisia, iar el se arătase nedumerit, nu îngrijorat, nu neliniştit, nu panicat, ci numai nedumerit, şi îi ceruse să fie cu el corect şi să îi spună dacă nu cumva mândria lui era aceea care îi chinuia şi îi irita pe toţi cei din jur şi mai ales pe cei care nu aparţineau Grupului.

„— Nu ştiu ce ai înţeles dumneata de la Dumitru, repetase acela, însă obligaţia dumitale este să fii consecvent până la capăt, oricare ar fi acel capăt, cu punctul dumitale de vedere, iar noi suntem de acord cu dumneata, dacă dumneata vrei să fii cinstit”.

Secretarul cu propaganda venise ultimul, sau intrase ultimul în şedinţa de analiză sau de concluzii pe care şi-o imagina Cernat. Se aşezase la celălalt capăt al mesei cu

aerul că iar trebuie să înghită o şedinţă şi tăcea îngândurat şi trist.

„— Patima, spuse Cernat, patima, şi cu ochii rămăsese pe chipul secretarului cu propaganda, care era mai tânăr ca el cu numai patru sau cinci ani, dar care arăta totuşi de o vârstă cu el, care împlinise patruzeci, într-o zi uitată de toţi ai lui, şi chiar de el însuşi, căci se petrecuse exact în zilele avariei. Patima, cu care am vrut să fim un Grup de elită şi cu care am vrut să arăt că *se poate*, că avem datoria să arătăm că *se poate*, pentru că şi eu sunt din această zonă nenorocită, de unde nu se credea că se poate scoate altceva decât emblema ridicola a unui ci ine legat sub o căruţa de om sărac bântuind ţara de la un capăt la altul, după o bucată de pâine. Şi pentru acest *se poate*, tovarăşi, eu n-am precupeţit nimic, şi n-am iertat nimic, şi n-am crezut nicio suferinţă trecătoare, şi n-am îngăduit nicio iertare şi nicio greşeala, şi nu m-am iertat nici pe mine, şi am sacrificat totul, absolut totul, exclamă el văzând în faţa lui întregul activ al comisiei şi al judeţene! Nu mai sunt bun, nu-i aşa? întreba el, deşi ştia foarte bine că aceasta întrebare n-ar fi pus-o în şedinţa imaginată de el. Nu mai sunt bun? Foarte bine. Înlocuiţi-mă. Nu mai este nevoie de mine? Foarte bine. Înlocuiţi-mă. Atât a fost datoria mea, mi-am făcut-o! Aşa cred eu. Acum, într-adevăr, am obosit. Nu de munca, nu de ambiţie, nu de orgoliu. De neîncredere.14

Vorbind, uitase că e singur în biroul lui şi nu vedea înaintea ochilor decât şedinţa amânată de Dumitru pentru seara la ora şapte şi jumătate.

Secretarul comitetului de partid al Grupului îi făcea semn că nu e de acord cu finalul discursului, iar Dumitru se uita la el şi parca nu-l vedea pe el, şi Cernat avu impre ia că nici Dumitru nu vrea să-l mai vadă.

„— M-aţi înţeles greşit, reveni el asupra celor spuse, m-aţi înţeles greşit! Eu nu abdic! Eu nu părăsesc lupta, însă lupta este inegală şi neloială. Iată ce nu accept, ce nu pot accepta eu, şi nici dumneavoastră nu puteţi accepta, dacă sunteţi tovarăşii mei, şi dacă sunteţi alături de mine

şi de credinţa mea… Pentru că eu cer să se muncească, eu cer solidaritate în faţa greutăţilor, şi înţelegerea lor, şi mobilizarea energiilor toate, şi poate că sunt dur, şi poate că sunt nemilos, şi poate că sunt neiertător, şi sunt, toate acestea, recunosc! Dar şi dumneavoastră să recunoaşteţi că un Grup industrial nu e o nuntă unde se vine după dorinţă şi de unde se pleacă pe măsură ce te saturi. Am vrut să impun aici un stil de muncă industrial, un ritm de muncă industrial, o răspundere unică şi solidară, pentru că nu e uşor să construieşti cu oameni care până mai ieri scuturau prunele, când se „făceau, iar când nu se făceau aşteptau de la Dumnezeu un an mai bun şi o soartă mai bună, şi se mulţumeau cu cât ploua şi cu cât creştea de pe urma acelor ploi puţine, şi care iute treceau dealul acolo unde pioase mai înainte şi se făcuse mai repede un ştiulete de porumb/1 „Nu e bine, îşi spuse el, a ta ştiu foarte limpede şi ei, nu sunt străini de această situaţie. Ce nu ştiu ei, atunci? se întrebă el. Ce nu ştiu ei şi vor să ştie, şi aşteaptă de la mine un răspuns? Viaţa mea nu o cunosc ei? Dar viaţa mea s-a petrecut toată aici, între aceşti pereţi şi între ace te ziduri. Atunci ce? e mai întreba el, dar nu mai găsi ce să răspundă. Ştiu… u îşi spuse el, însă acum nu mai rostea di curul. Ceea ce ştia îşi punea lui însuşi, deşi în faţa ochilor îi vedea iarăşi pe toţi cei care participau la şedinţa. Buzele lui nu se mai mişcau, arderea lui de acum se citea numai în ochii încărcaţi de ura neputincioasa şi el se vedea şi pe el, ca şi când ar fi vorbit din nou, hotărât a pună, totuşi, ceea ce ştia, însă nu i se dezi peau buzele, şi el însuşi îşi citea în ochi ura neput neioasa „şi laşa*”, se gândi el, „şi laşă”…

„Am devenit incomod, am devenit insuportabil, am devenit indezirabil, pentru că am început să înţeleg şi am la at să se bănuia ca acest lucru, ca unii oameni chemaţi să mă îndrume pe mine direct nu mai au demult alt suport, alt argument, decât ap lui ameninţător la lozinca şi la scaunul lor, iar credinţa mea se în mică a pe faptul concret, în timp ce ei au început să înţeleagă şi e* că nu e mai poate conduce ab t – act. Adevărurile noa tre’ au început să

îmbrace haina ştiinţei, cămaşa cifrelor, nu se mai poate cu simplul îndemn revoluţionar, revoluţia însăşi s-a maturizat şi s-a impus în viaţa noastră ca un adevăr ce se cere argumentat ştiinţific. Cu ce arme mă mai poate domina pe mine Arvinte Panait, cu ce curaj abordează cu mine un subiect concret al activităţii Grupului Aristică Plesoianu? În jurul lor lumea a evoluat, a mers înainte, din rândul acestor ţărani a căror emblema nobiliară v-am de cris-o eu, mai înainte, au ieşit ingineri şi doctori, şi profesori, şi tehnicieni, şi muncitori, cărora de mult nu le mai e teamă să-şi afirme, independent, un punct de vedere, şi acesta e marele câştig al revoluţiei. Însă lor nu le convine ace t lucru, ei se simt din ce în ce mai stingheriţi de el, mai încolsetaţi de el, mai nedumeriţi de el, mai chinuiţi de el, ca de un pericol, şi chiar şi gândesc la el ca la un pericol pentru cauză» – spun ei –, însă e vorba doar de cauza scaunului lor, căruia nu-i mai fac faţă, şi ei nu au curajul, nu au morala să-l părăsească. şi să-l lase altuia, nu vor şi nu pot a înţeleagă că şi revoluţia ave dreptul, la un moment dat, să ţi mulţumească pentru serviciile aduse, şi tu să înţelegi că rolul tău s-a terminat.

Însă aici, îşi spuse el din nou în glod. problema care se pune este ca să părăsesc <cena *eu*, pentru ca să suptavieţuiască iacă o bucată de \rente Arxinte Prinait şi să se mai poală urca el la tribuna cu tocurile lui înalte şi că mai poala rosti ei un cuvint sufocat de baualităţi arhicunoscute.

— Nu e drept, nu e moral, nu e principial, nu e comunist. O asemenea bătălie cu un sâni pregătit să d ic, tovarăşe Dumiti u. continua el. nu sunt pregătit să duc. şi nici nu ştiu să duc, şi nici nu vreau să duc 1 E o bătălie străină de mine. străină de noi, străina de cauza. Pentru ce să mă bat şi ce să apăr? Un scaun? E prea puţin! E prea meschin! Nu sunt în stare!…

— Ce vrei. domnule? – strigă el văzându-l cum se strecoară înăuntru pe inginerul Badeală. Nu pot să te primesc, nu pot să te ascult, nu pot să discut cu dumneata Punţile noastre au fost rupte definitiv.

Dar omul nu ieşi din cabinet, şi în spatele lui se ivi şi soţia lui, o femeie mai înalta decât el, slaba şi îmbrăcată prost şi neglijent, ca şi când ar fi plecat de acasă pe nepregătite, cu ce se găsea pe ea. O rochie ponosita, murdară. slinoasă, ceva între maro şi negru, iar peste ea un fel de jerseu descusut la mâneci şi cu nasturii lipă. unul din ei. sas, la piept, o încheia peste sânii revărsaţi şi atârnând grei, pl na deasupra pântecelui, în cap cu un fel de batic înnodat la ceafă tinereşte şi cu aghios pentru vârsta ei, şi pentru înfăţişarea ei întreaga de acum, iar în picioare, cu pantofi albi, cu \ inurile roase şi frecate cu cretă, şi faţa ei întreagă umflată de plâns, mototolită, ochii pungiţi, tulburi.

— Nu ne daţi afară, se rugă ea strecurându-se în spate e soţului, însă cum trecea cu capul peste el şi cum îl umilea fără să vrea cu trupul ei revărsat, Cernat, în primele momente, nici nu-l mai văzu pe Badeală, care se lipise de zid şi se uitase cu mâna stângă întinsă într-un gest care nu însemna absolut nimic.

Faţa lui de beţiv obosit şi vlăguit era vânătă, şi el nebărbierit, şi cu o zgârietură urâtă deasupra sprâncenei. În mâna dreaptă ţinea şapca lui veche, slinoasă, de care nu se despărţea niciodată şi pe care o pusese de atâtea ori, demonstrativ, pe pupitrul sălii de şedinţe, când luase cuvântul, ca să se ştie că el „provine”, cum singur spunea, „din muncitorime, tovarăşi. Tipografii noştri, tovarăşi, au jucat întotdeauna un rol, noi am fost totdeauna prezenţi” – nu pierdea el niciodată ocazia sa amintească, până la un moment dat, când Cernat l-a dat pur şi simplu jos de la tribună, întrebându-l dacă tot în muncitorime a învăţat el să vie beat la slujba.

„Nu ştiu ce calendar cârciumaresc ai tipărit tu, măi Badeală, i-a spus el atunci, fiindcă văd că orele de deschidere ale cârciumilor le cunoşti, le ţii minte, numai ora începerii lucrului, aici la Grup, nu izbuteşti tu să ţii minte. Ia date tu jos de la tribună, că de demagogi sunt eu sătul! Dă-te jos şi nu mă mai ameninţa cu şapca ta muncitorească, fiindcă nu numai tu ai fost muncitor în ţara

asta. Jos, strigase el! „– iar către secretarul de partid care intervenise pentru Badeală: „Uite ce e, tovarăşe! Eu n-am venit la şedinţa asta ca să ascult ultimul demagog cum îmi dă el mie lecţii de principialitate. Dacă ţii dumneata la el atât de mult, n-ai decât să faci cu el câte şedinţe vrei şi să vă sfătuiţi amândoi cât doriţi, însă timpul meu, vă informez, ca să ştiţi, e prea bine plătit de stat şi de partid, ca să ascult pe aceşti bani un demagog de duzină”.

Şi Badeală trebuise să se dea jos de la tribună, deşi intervenţia lui Cernat nu fusese aplaudată şi lăsase un sentiment destul de confuz între participanţi, care nu ştiau cum să interpreteze actul lui de curaj pe care, altfel, în sinea lor, îl apreciau şi care le dădea satisfacţie, însă, pe de altă parte, nici acesta nu era din cale afară de civilizat şi nici de disciplinat.

— Nu ne daţi afară, se rugă ea, fiindcă am ajuns pe drumuri şi, cum cunoaşteţi, avem trei copii…

— Trei, confirmă şi Badeală, răşchirând degetele miimi drepte, în care ţinea şapca, şi arătând trei «.

— Şi eu am doi copii, răspunse Cernat, care nu găsi altceva, enervat de argumentul lor.

— Aveţi, acceptă femeia, însă şi altă leafă, şi altă situaţie, nu ca noi, care acum suntem pe drumuri

— Păi altă leafă şi altă situaţie fiindcă muncesc, femeie, îşi sări Cernat din fire. Nu vin beat la Grup şi nu arunc în aer secţia de clor, şi nu bag lumea în spital, fiindcă aşa cum ai venit dumneata, mai pot veni şi soţiile celor care n-au ieşit încă din spital. Şi ele sunt amărâte, şi ele puteau să fie pe drumuri.

— Domnule director, stârni ea, ne cunoaştem, ne ştim, am fost vecini, nu ne nenorociţi, se rugă ea, iertaţi-l, primiţi-l iar, n-avem unde să ne mai ducem…

— Şi ca fost muncitor, adăugă Badeală, cu şapca lui slinoasă drept argument. Se poate trece cu vederea… Şi cu angajamentul meu. O luăm, dracu’, de la început şi nu mai am nici eu nicio pretenţie… Cum să zic? I

— Ce pretenţie să ai dumneata? La cine? Tot dumneata? i se arătă Cernat uluit de ce auzea. Afară 1

şuieră el dispreţuitor, printre dinţi, afară! şi cu degetul le arătă uşa rămasă deschisă în spatele lor.

— Nu ne daţi afară, se repezi femeia la el şi îi apucă mâna şi începu să i-o sărute disperată-Nu-l daţi afară, se zbuciumă ea, fiindcă ne omorâm, iar Cernat se văzu nevoit să se ridice de la birou şi să-şi smulgă cu forţa mina din mâna ei.

— Mă angajez, repeta Badeală nedezlipit de lângă uşă. Vă dau cuvântul meu muncitoresc, şi gesticula cu şapca, în neştire, încât Cernat se văzu nevoit să apese pe sonerie, şi în birou intră secretara, pusă la punct şi călcând graţios pe tocurile înalte, risipind în jur parfumul suav al liliacului abia înflorit, surâzătoare şi părând străină de tot ceea ce se petrecuse până atunci, şi se petrecea în acest cabinet, în care descoperea familia Badeală în genunchi, în faţa directorului-general, căci între timp şi Badeală căzuse în genunchi lângă peretele de care rămăsese lipit de când intrase…

— Dumneata? întrebă Cernat. Parcă lipseai?!

— Am întârziat, se scuză ea, cu un aer destul de puţin vinovat, am lost chemată din nou la Comisie.

— Mâine, zise Cern at, fără să-i dea atenţie şi fără să asculte scuza ei insinuantă. Mâine să vie aici, cu şeful personalului, spuse el arătându-l pe Badeală.

Abia peste câteva ceasuri avea să înţeleagă întreaga înscenare ascultând intervenţia unuia din membrii comisiei, reprezentând sindicatul judeţean, şi pe care el de multe ori îl pusese la punct pentru agresivitatea incompetenţei sale în şedinţele de la judeţ, unde se discuta despre producţia Grupului şi unde el intervenea invariabil cerând „încă un şut, tovarăşi, încă un şut, şi ieşim la orizont şi de data aceasta, e nevoie de un nou şutM.

„Nu de şut e nevoie, tovarăşe, ripostase Cernat. Nu de şut, ci de cap, însă în cazul ăsta lăsaţi-ne pe noi să ne gândim. Am înţeles ce doriţi, însă nu de şut ducem noi lipsă, ci de capu’, iar acela încheiase concesiv: „Mă rog! Utilizaţi ce doriţi dumneavoastră, însă şutul e absolut necesar… 16

Intervenţia aceluia avusese loc pe la mijlocul şedinţei de concluzii, care se ţinea la Dumitru în birou, la masa lui de lucru, şi la care participa tot secretariatul, şi membrii Comisiei, în frunte cu Aristică Tetoianu, şi el, Cernat, alaiuri de secretarul de partid al Grupului, care dădea impresia că asistă la o discuţie despre care atunci auzea pentru prima dată şi care îl lăsa indiferent.

Scosese din buzunarul hainei un pix şi îl demontase meticulos şi curios să afle din ce e compus acesta, din câte piese şa cum funcţionează. Le cerceta pe toate, cu grijă şi cu o preocupare totală în aparenţă, iar când începuse intervenţia, tocmai se apucase şi el să remonteze pixul, satisfăcut de tot ceea ce descoperise, şi curios, acum, să vadă dacă îl poate face la loc şi să scrie, mai ales că era un pix metalic, cu şase culori, şi deci complicat, ceea ce lui îi dădea o mare satisfacţie.

Dumitru Dumitru îl fura nedumerit din capul mesei, cu coada ochiului, căci omul se aşezase chiar în stânga primu' LUH – secretar. Pusese lângă el un carneţel, cum aveau toţi participanţii la discuţie, afară de Cernat, iasă nu apucase să scrie nimic în el, chiar dacă ar fi vrut, fiindcă dia primele momente demontase pixul şi se ocupase numai de el.

— Astăzi la unsprezece şi jumătate, douăsprezece, familia tovarăşului Badeală, tovarăşul Badeală şi soţia dumnealui, tovarăşa Badeală, au ajuns să cadă în genunchi în faţa directorului-general Cern at şi săi, mă scuzaţi, sărute mina, începuse reprezentantul sindicatului pomenita intervenţie. De disperare 1 Şi vă închipuiţi ce situaţie s-a creat, când a intrat în birou tovarăşa secretară, şi ei erau în genunchi şi îi pupau mâinile… Incit, tovarăşi, acestea sunt situaţii care evidenţiază, îşi luase acela avânt, evidenţiază odată mai mult…

— …că sunt nişte lichele, amândoi, ridică privirile din îndeletnicirea recompunerii pixului secretarul de partid al Grupului şi, lăsând piesele aşa cum erau, şi împingându-le mai încolo, ca să-şi facă loc, se întoarse către Dumitru, pentru a-i cere permisiunea să continue. Şi vreau să-l

informez pe tovarăşul prim-secretar, că problema pe care şi-o pune comitetul nostru de partid este dacă acest inginer, Badeală, mai poate rămâne în partid. Mă iertaţi că am intervenit înainte de a mi se fi dat cuvântul şi de a fi cazul, însă nu vreau să ne pierdem, toţi, timpul, cu fapte lăturalnice.

— Avem şi alte dovezi, insistă, totuşi, cel care adusese în discuţie imaginea familiei Badeală, dispunem şi de alte dovezi care infirmă şi moralitatea directorului-general Cernat. Dispunem de informaţiile oferite, de pildă, de un fost activist, un om devotat, care a avut ocazia să cunoască şi alte împrejurări din viaţa tovarăşului Cernat, şi care, cu conştiinţa trează, s-a pus la dispoziţia noastră, deşi el nu mai activează, cum ar merita, poate…

— Cine este? întrebă Dumitru, care urmărea atent desfăşurarea discuţiei.

La şapte şi jumătate fuseseră invitaţi la el în birou, iar el încă mai vorbea pe telefonul „scurt64 cu cineva cu care încheiase destul de abrupt:

— E o chestiune, zisese el, pe care mai întâi trebuie să o luminăm noi, aici, şi abia după aceea, dacă este cazul, repet, dacă este cazul, o vom relua şi în alt context. Deocamdată, abia începem noi această discuţie, încât nu văd, dar absolut deloc, necesitatea acestei intervenţii prealabile. Nu, nu, în ce mă priveşte sunt de mult dezobişnuit să mai recepţionez sfaturi prevenitoare. Când este cazul, le cer cu Sigur că da, nu face nimic, spuse el, cu un calm duios dar batjocoritor. Nimic, absolut nimic, la revedere 1 Luaţi loc, îi poftise el, apoi, şi venise şi el şi se aşezase în capul mesei. Va să zică, începu Dumitru, brigada, sau comisia. nu v-aţi decis… şi Cernat tresări auzindu-şi propria replică. În sfâişit, Comisia şi-a încheiat lucrările, a ajuns la o concluzie, a expus-o în scris, o cunoaşteţi, chestiunea care se pune acum este argumentarea directă, aici, în faţa reprezentanţilor Grupului, a celor afirmate în concluzii. Adoptăm acest procedeu care mie mi se pare democratic, principial, şi de natură să dea şansă de câştig realităţii obiective, pentru ca

natura interpretării să nu sufere, iar interpretarea faptelor să devină, în final, o opera colectivă. Am vorbit şi aşa prea mult, zise el. O singură întrebare mai doresc să pun; Care este, la această oră, situaţia Grupului?

— Produce, răspunse Cernat, ridicându-se în picioare, produce la parametri normali. Recuperare completa, capitol încheiat.

— Ajşadar, încheie Dumitru spiciul său, de la această concluzie primă să pornim şi noi.

„— Dacă problema se discută principial – îi spunea Cernat la masă, Carmiei, deşi ştia că pe ea nu o interesează, că ea nu se poate concentra, că participarea ei la drama lui nu putea să depăşească nici măcar interesul exagerat feminin pentru Ruxandra Mărăcineanu, în legătura cu care părea să se fi resemnat –, dacă problema se pune principial, atunci se porneşte de la constatarea situaţiei reale. Restul reproşurilor îmi revin, sunt obligat să le recunosc, să mi le asum. Important pentru mine este ca adevărul cauzei să nu depindă de analiza persoanei mele. de ceea ce constituie mizeria mea personală, fiindcă eu pot dispare, nu eu sunt ultimul argument. Important este să se recunoască munca atâtor mii de oameni, meritul lor. Înţelegi, Carmia? tt

, 1 – Da, dragă, înţeleg, nu trebuie să laşi să se pună în discuţie situaţia ta de director-general. Nu trebuie să admiţi. Avem şi noi o casă acum, avem o situaţie, avem un viitor de clădit, sintein abia la început, tu ştii cât am visat no, cât mi-am dorit eu această situare, avem fete, se măresc, am început să ne punem la punct… Tu nu trebuie să fi emiţi”.

„Inutil, îşi spuse el, pentru a mia oară, regretând incer toată discuţia. Inutil, vorbim limbi diferite*, şi, cu o răutate pe care apoi o regreta, zise iritat:

— „Dragă, trebuie, totuşi, să te previn că ne putem aştepta şi la pierderea acestui post. Nimic nu e te exclus u

„De ce? se repezise ea la el ca o viperă. De ce? Ce ai făcut tu, ca să pierzi acea ta situaţie? Ce ţi se poate rep aşa ţie? De ce trebuia să ajungi tu aici? Cu cine Le-ai

certat? Cine vrea să te dărâme pe tine? Sigur, acesta e rezultatul ambiţiei tale de a nu laşa pe n meni să-ţi treacă pe dinainte, de a-ţi face perma lent şi din toată lumea duşmani. Tu n-ai acceptat niciodată un compromis, un eşec, o înfrângere. Ai vrut să ieşi mereu învingător, ai uitat de învinşi, ai uitat că şi ei se pot coaliza, ca şi ei pot riposta. Înţeleg, zise ea, acum ne putem aştepta la orice! Dumnezeule – îşi frânse ea mâinile, ridicându-se de la masă –, pentru ce mă pedepseşti astfel?!" „Carmia, veni Cernat lângă ea, dar nu e niciun motiv de îngrijorare. Nu ne dă nimeni afară din casă, nu ne alunga nimeni, nu rămânem fără slujbă, nu rămânem pe drumuri. Vom fi tot noi, chiar dacă vom câştiga mai puţin".

„Cum să câştigi mai puţin? Dar ratele la mobilat dar aconturile date de mine săptămâna trecută pentru o sufrageiie? Cine le va achita? Nu se poate, du-te la el, explica-le, angajează-te, retractează, ispăşeşte, fă ceva, te implor, altfel viaţa noastră se prăbuşeşte, nu mai are niciun sens, nu mai putem ieşi pe stradă, nu mai putem trăi în Iun e! Cine Vom fi noi, atunci? u

— Cine este acest „tovajaş" care „s-a pus în slujba* dumneavoastră, a Comisiei, vreau să spun? întreba Dumitru Dumitru, şi ironia lui abia putu fi stăpânâtă, iar Cernat se smulse din amintirea discuţiei cu Carmia, chinuindu-se să nu pară, totuşi, interesat de ceea ce auzea şi de dezvăluirea aşteptată, cerută, a numelui.

— Tovarăşul Mihalache Dometie, răspunse cel care adusese în discuţie dovezile furnizate de acest om.

— Cine este, dacă îmi permiteţi? întreba secretarul cu propaganda, care iarăşi intrase ultimul, nu întârziase, dar Intrase ultimul şi se aşezase, ca întotdeauna, la capătul dinspre uşa, ai mesei de şedinţa.

— Un tovarăş mai bătrân, fo' t activist, se grăbi acela să răspundă. Poate că sunt şi aici tovarăşi care îşi mai amintesc de ei Nu-l cunoaşte nimeni? mai întrebă el, văzând tăcerea care se lăsase după informaţiile date.

Dumitru taeea şi el, aşteptând, la rândul lui, din partea cuiva, un îaspuns.

— Alta lichea! veni seacă şi aparent dezinteresată replica secretarului comitetului de partid al Grupului, care terminase de montat pixul şi apucase să-l şi verifice pe notes-ul din faţa sa, scriind mărunt, apăsat şi foarte citeţ:

„27 aprilie 1970 – Şedinţa de secretariat41.

— Alta lichea! Prietenul lui Badeala. Din păcate, de numele lui se leagă multe nenorociri. Fireşte, omul era devotat, aşa credea el că e bine, însă nu e cazul să ne revendicam meritele lui. Avem ce revendica din primii ani ai revoluţiei, nu pe Mihalache Dometie de la ADAS, mai zise el, şi apoi continua sa scrie:

„Situaţii clare: producţia Grupului. Competenţa profesionala a lui Cernat. Devotamentul lui. Necesitatea prezenţei lui la conducerea Grupului. „Puse punct, apoi, sub grupul de probleme enumerate, însemna cifra 2 şi scrise iar: „De discutat44.

— Vă rog să-mi permiteţi să intervin în continuare, pentru a nu face ca şedinţa sa alunece de la obiectul ei.

— Poftim, spuse Dumitru, acceptând intervenţia, uşurat ca numele lui Dometie nu e te adus în discuţie în legătură cu el Nu dorea să se facă această apropiere, care ar fi pus, eventualul lui cuvânt, în cumpănă sub raportul obiectivităţii. Poftim, îl invită el pe secretarul cu propaganda.

— Înainte de a-mi spune părerea, în cazul în discuţie, zise acesta, întinzând calm pe masa mâinile lui mari ca nişte plini şi lăsându-le să se odihnească una peste cealaltă, înainte de a-mi spune părerea, vreau să atrag atenţia că este necesar ca din aceste concluzii, pe care le discutăm, să fie eliminate şi, evident, şi din discuţia noastră, ţoale informaţiile şi detaliile care provin pe căi ce nu ţin de aparatul nostru de partid, indiferent de sursa lor, particulară sau oficiala, şi apăsă intenţionat pe cuvântul *oficială*. Vad aici expresia, „din scrisorile anonime primite44, „din convorbirile particulare ale Comisiei”. Nu înţeleg. Ce vor să spună aceste expresii? Şi refuz să discut informaţiile obţinute pe această cale în cadrul partidului nostru. Aceasta ar fi o chestiune. A doua. Preambulul

concluziilor defineşte scopul Comisiei ca fiind analiza procesului întregii activităţi a Grupului, iar în continuare ni se face procesul inginerului Cernat. Ce discutăm? Deocamdată atât.

— Chestiunea nu e pusă corect, replică intrigat Aristică Tetoianu. Concluziile brigăzii privesc. starea de fapt aflată acolo, şi ea este categoric legată de prezenţa inginerului Cernat la conducerea Grupului.

„— Nu poţi admite, auzea Cernat şoapta de viperă a Carmiei, nu poţi admite să rămâi fără acest post, fără acest rang, fără această situaţie. N-are niciun rost, altfel, viaţa noastră. Eu nu mai pot suporta o astfel de lovitură. Nu pot. Nu rezist, înţelegi? De ce taci? De ce nu răspunzi? De ce nu mă linişteşti? strigă ea, dar glasul ei era vlăguit, nu mai putea decât să şoptească, să şuiere. Tudorei Spune ceva! Te implor! Dă-mi o speranţă…”

„— Nu pot, răspunse el, însă de data asta fără nicio răutate. Nu pot! Crede-mă! Nu pot să te mint. Nu ştiu”.

În dreapta lui Aristică Tetoianu se aşezase Arvinte Panait, Era îmbrăcat, într-adevăr că de obicei, într-un costum maro, cu dunguliţe albe abia vizibile, şi hainele stăteau pe el de minune, îl făceau subţire şi îi dădeau un aer spilcuit, lustruit, manşetele se strecurau exact atât cât trebuia din mânecile hainei, cravata stătea neclintită şi bogat înnodată, o cravată frumoasă de mătase, la culoarea costumului, accentuând impresia de distincţie voită, urmărită, pe degetul mic al mâinii stângi un inel puternic, ca un ghiul, cu o piatră roşie, tăiată în muchii ascuţite, iar el părea fericit să ştie acest inel pe mâna lui, căci îl mângâia şi îi privea după fiecare mângâiere nouă cu o bucurie prea puţin mascata, deşi faţa lui se chinuia să păstreze în toate trăsăturile ei, rotunjite viclean şi arătându-l mult mai tânăr decât era, sentimentul unei preocupări încărcate de gravitate, şi chiar de îndurerare în faţa unei împrejurări pe care el n-ar fi dorit-o în niciun caz, dar pe care era dator, totuşi, să o întâmpine, aşa cum îi cerea datoria şi conştiinţa de activist cu înaltă răspundere.

Obrazul lui lucea ras proaspăt şi răspândea un

parfum discret, răcoritor, părul castaniu stătea lins, pieptănat cu o îngrijire vădită, strâns, la tâmple, în câte o buclă ondulată şi aşezată parcă fir cu fir, Fruntea se ivea înaltă, ca dintr-un chenar, mărginită de sprâncene subţiri, ochii verzi-căprui, în care greu s-ar fi putut citi ceva, bărbia mică, buzele numai desenul lor, nasul coborând drept de sub frunte, ascuţit, cu nările subţiri şi tremurând tot timpul, ca şi când ar fi surprins o adiere nouă, sau erau gata să surprindă şi cea mai neînsemnată undă a unei adieri. Nimeni n-ar fi bănuit câtă ambiţie se chinuia să-şi afle respiraţia uriaşă în acest om mărunt, care acum făcea sforţări cumplite să nu răzbată afară graba cu care ar fi vrut să se încheie, de fapt, toate socotelile calculate de el cu atâta îngrijire.

Îi plăcea să joace biliard, şi de fiecare dată când începea o acţiune, o gândea exact ca pe un joc de biliard, la care el nu pierdea niciodată, nu pierduse niciodată. Aşeza bilele cu o siguranţă rar întâlnită, se apleca deasupra tacului ca un vânător deasupra ţevii când vrea să prindă vânatul în călare, însă lovitura lui era indirectă, a treia sau a patra bilă, câteodată, reprezenta ţinta lui adevărată şi, într-adevăr, tuşul tacului era la el de o remarcabilă eleganţă, niciodată nu se auzea acest tuş, ci numai izbiturile bilelor: bila întâi lovind-o pe a doua, şi apoi, tare, se auzea cum bila a doua o loveşte pe a treia, şi abia atunci se puncta, şi, cu siguranţă, însă atunci el nu mai era aplecat deasupra tacului, se afla ridicat, şi urmărea rezultatul ca şi când nu el ar fi lovit, căci se ridica fulgerător, ca să aibă timp să savureze jocul bilelor.

Dumitru îl privea cu un interes stingheritor pentru el din clipa când ceruse cuvântul, imediat după Aristică Tetoianu, care, destul de stângaci, rezumase concluziile explicând din nou, că, după opinia Comisiei, starea de fapt a Grupului se cere ameliorată, îmbunătăţită, prin găsirea unei soluţii la nivelul conducerii, ce se cerea întărită cu cadre noi, şi chiar cu o conducere nouă.

— N-am înţeles, totuşi, de ce – insistase Dumitru, bătând cu degetele în paginile cuprinzând concluziile

comisiei. De aici nu rezultă cu claritate că actuala conducere se face, profesional vorbind, vinovată de ceva în ceea ce priveşte procesul producţiei. Noi, de pildă, sau eu, se corectă el, după ce luase asentimentul secretarului organizatoric care se şi grăbise să-l aprobe din cap, eu, de pildă, nu văd niciun motiv de îngrijorare în situaţia Grupului care să determine măsurile propuse de dumneavoastră.

— Comisia, începuse Arvinte Panait, a stat de vorbă cu numeroase cadre, cu muncitori, cu maiştri, cu tehnicieni. Din acest punct de vedere Comisia, sublimase el, se află în situaţia de a cunoaşte bine, la faţa locului, realitatea acestui colos industrial de care depinde în ultimă instanţă…

— Tovarăşe Panait, îl întrerupse Dumitru, însă liniştit şi binevoitor –, erau la sfârşitul şedinţei, trecuseră mai bine de trei ore de la începerea ei –, eu nu pun la îndoială activitatea Comisiei, eu cer argumentele. Eu vreau să ştiu, de pildă, de ce se cere înlocuirea lui Cernat?

— Aşa ar fi prea simplist, ripostase Arvinte Panait, încercând şi el să fie calm şi chiar să zâmbească.

— Păi simplist se şi pune problema în aceste concluzii. Se cere înlocuirea lui Cernat…

— Da, confirmă, sigur de el, Panait. Asta se cere, dacă pentru a doua oară, în mai puţin de şase luni, conducerea Grupului a trebuit să fie supusă analizei unor brigăzi, pentru efectiv aceleaşi motive…

— Prima a fost brigadă, venită să verifice anonimele în legătură cu Cernat, a doua, din câte ştiu, nu mai este brigadă, n-a mai venit să verifice anonime, ci să studieze optimizarea activităţii unui Grup industrial, replică Dumitru, şi Arvinte avu impresia, un moment, nu mai mult, că bila în care lovise el îşi pierduse direcţia imprimată şi că nu va mai ajunge să o izbească pe cea de a doua.

— Şi dacă şi Comisia, spuse el, după acel moment de ezitare, s-a întâlnit cu aceiaşi situaţie, cu care s-a întâlnit şi brigada, în urmă cu mai puţin de şase luni? Comisia nu era obligată să ia act de realitate? Eu cred că da – spuse

el, şi asta am şi făcut. Am luat act… Acestşa sunt şi argumentele pe care le-am furnizat în concluzii.

Dumitru îl ascultase cu aceeaşi calmă atenţie şi, încuviinţând din cap, Arvinte Panait înţelese că lucrurile reveniseră pe terenul favorabil jocului său de biliard, iar Cernat ridică şi el privirile, surprins de logica secretarului economic.

— Aşadar, îl continuă Dumitru pe Arvinte Panait, Comisia s-a aflat în faţa repetării unei realităţi care a mai fost sesizată şi s-a ocupat de această realitate. Grupul produce, Grupul şi-a recuperat pierderile şi întârzierile, lucrează la parametri normali. Din punctul de vedere al optimizării, nu sunt prea multe de făcut, înţeleg eu, spuse el, şi ei toţi crezură că el vrea să se dumirească şi să se clarifice, şi rostea cu glas tare desfăşurarea mecanismului său de gândire. Acum e clar, e limpede, tovarăşul Arvinte Panait are dreptate. Comisia s-a ocupat, deci, de situaţia directorului-general Cernat.

Arvinte Panait îl urmărea satisfăcut, aprobând şi el din cap concluzia lui Dumitru, venind, atât de evident, în favoarea lui.

Dumitru arăta obosit, nu plictisit, nu agasat, nu iritat, calm, binevoitor, aşezat, egal faţă de toţi, însă obosit. Liniştea lui, care pe Aristică Tetoianu 11 surprinsese încă din tonul cu care încheiase convorbirea telefonică, atunci când intraseră ei în birou, fiindcă era singurul care îl cunoştea mai bine şi ştia ce însemna liniştea lui în astfel de împrejurări, liniştea aceasta nu lăsa deloc, nimănui, impresia că ar fi fost, cum ştia, de pildă, Aristică Tetoianu, un mod de a acoperi o stare încordată venind să explodeze într-o secundă, retezând categoric orice argument al adversarului.

„«Tovarăşul meu» Arvinte, se gândea Dumitru, în pauza de secunde care se lăsase după încheierea atât de simplă a dumiririi lui, tovarăşul meu» Arvinte, atât de hotărât în apărarea principialităţii, în acest caz, este unul şi acelaşi cu petrecăreţul de la Cornul Caprei, ti plac ospeţele ţărăneşti, ştie să se bucure de o friptură pe care

nu are nevoie să o plătească, ştie să bea liniştit un pahar de vin, pe care ştie sigur că nu are să-l plătească, ştie să asculte un cântec la o masă bună. Iată un revoluţionar care ştie să se bucure şi el în contul revoluţiei şi al luptei lui revoluţionare. La Cornul Caprei, revoluţia îl lasă pe el să răsufle în contul ei, aici, însă, el este iarăşi braţul ei înarmat, şi cere convins decapitarea tovarăşului care a uitat să mai mănânce la timp, ca să se ţină de treabă, e<tre' a uitat să mai doarniţi acasă, ca să se reintre în ritmul cerut, care a pierdut din \ cdere sforăria politica, fiind atât de prins cu parametrii şi cu cifrele unui plan încărcat, pe care nu s-a lăsat până nu l-a realizat. Şi totuşi, Arvinte Panait are dreptate, recunoscu el amar. Are dreptate, pentru că Cernat a uitat să mai mângâie şi el cu vorba pe cineva, pentru că a uitat să mai plece din uzină, şi îi ţine pe toţi după el, pentru că a pierdut şi el din vedere că xiaţa îşi are şi ea drepturile ei, şi el strigă şi înjură şi, iată, a dat şi două palme unui nenorocit care era gata să arunce în aer toată munca Grupului de ani de zile. Toate acestea sunt trecute aici, în concluziile Comisiei, pentru care el n-a găsit nici măcar o oră, ca să discute, cum s-ar fi cuvenit, pentru că nici ei, membrii Comisiei, n-au venit aici, de capul lor, chiar dacă, în ultimă instanţă, scopul Comisiei nu era nici el cel mai curat cu putinţă. Ce complicată e viaţa noastră! îşi spuse el Toate acestea, trecute în concluzii, sunt adevărate. Ce cântăreşte, însă, mai mult? Cine se afla, însă, mai aproape de adevăr? Pe cine trebuie să apăr eu, acum, şi ce este mai aproape de principiu care, iată, în stare pură, nu poate fi întâlnit atât de uşor? Omul ăsta a muncit ca un câine. Pe el l-a ros ambiţia de a sta cu fruntea sus în faţa mea şi a tovarăşilor lui. Omul ăsta ne-a dat nouă satisfacţia de a fi astăzi un Grup industrial puternic şi capabil, însă Arvinte Panait pune problema principial, Aristică Tetoianu pune problema principial, Cernat are „mari defecte umane", e sincer, e devotat orbeşte, e dezlănţuit. E vinovat pentru că viaţa lui e ca o flacără, pentru că e lipsit de tact, pentru că e lipsit de menajamente pentru cei aflaţi pe o scară ierarhică

superioară, pentru că nu iartă impostura, pentru că nu iartă oportunismul, pentru că nu iartă demagogia, şi pentru că, în toate acestea, nu are niciun echilibru. Războiul lui e, iată, aici, păgubitor pentru cauză, pentru că această cauză nu se apără de unul singur, nu se apără cu acest individualism agresiv, şi se văzu pe el însuşi intrând la fostul lui prim-secretar de regiune, în tinereţea lui, când el se afla la raion, împreună cu Petre Nobilu, şi cerându-i aceluia explicaţii cu o violenţa poate nejustificată, deşi în esenţă adevărul era de partea lui, iar acela, vechi ilegalist, zâmbind superior: «Dumitre, nu se câştigă bătăliile de unul singur, nu iei principiul în braţe şi loveşti cu el în dreapta şi în stânga. Principiul are şi el, la rândul lui, nevoie de o politică, să izbândească. Noi, zicea el, am luat puterea stând la masă cu Maniu, care ne arestase pe noi, în treizeci şi trei, şi când am luat prefectura, aici, în patruzeci şi cinci, Colonelul comandant al garnizoanei, care a venit să parlamenteze cu mine, şi care a fost, până la urmă, alături de mine, era unul şi acelaşi cu cel care m-a dat pe mine dezertor şi mi-a făcut acte de trimitere în faţa Curţii Militare, ca să fiu condamnat la moarte, înţelegi?» «Nu, zisese Dumitru atunci, nu înţeleg, Principal e rămân principii, pentru mine. Eu nu pot să fac cu ele «politică», nu sunt capabil…”

Tudor Cernat aştepta reluarea intervenţiei lui Dumitru. Părea să nu mai priceapă nimic, se uita în ochii acestuia cu o uimire nestăpânită, nu cu ură, nu cu dezamăgire, nu cu disperare, ci numai cu uimire…

Dumitru venise în acelaşi costum gri, argintiu, croit astfel, încât lăsa mereu impresia că fusese cândva militar, şi că nu se putea dezobişnui de croiala specifică vestonului militar, cambrat şi cu umerii ridicaţi, şi arătându-l pe el ca şi când ar fi fost strâns într-un corset, suplu, sportiv, drept, ţeapan aproape.

„E limpede, îşi spunea Cernat Fac toţi abstracţie de munca mea, de voinţa mea, de devotamentul meu. Înaintea lor nu mai rămâne decât Cernat care a dat două palme unui nemernic. Aceste două palme distrug, iată, o muncă

de o viaţă. Renunţ, hotărî el, să mă mai apar. N-am de ce. Într-adevăr, n-am ce să apăr.

— Aşadar, îşi reluă firul Dumitru, calm, rostind cuvintele rar şi parca mai greu, Comisia nu şi-a aflat mobilul pentru care a fost constituită, şi din câte înţeleg şi-a descoperit singură alt obiect. Interesul ei şi efortul ei s-a canalizat într-o direcţie noua: anonimele şi delaţiunile în legătură cu inginerul Cernat. Cam puţin pentru rangul ei, pentru lefurile ei, pentru prestigiul ei, pentru pretenţiile ei, pentru importanţa pe care concluziile vor să o dea unei activităţi de peste trei săptămâni.

Intervenţia lui Dumitru se încheiase. Pe faţa lui se citea uşor, deschis, semnul dispreţului.

— Să a cuâtăm, atunci, şi punctul de vedere al inginerului Tudor Cernat

Cernat vru să se ridice în picioare, apoi îşi dădu seama că nimeni nu făcuse acest lucru până atunci, şi evitând să-l mai privească pe Dumitru, începu cu un glas pe care acesta nu-l mai recunoscu. Era un glas alb, un glas de om sfârşit, uscat, fără timbru, egal şi indiferent, cuvintele alunecau parcă unele după altele, silnic şi obosit.

— N-am nimic, spuse el, din nefericire pentru mine, să adaug. Unicul meu argument a fost epuizat atunci când am răspuns întrebării cu privire la situaţia actuală a Grupului. Produce. Atât, spuse el. Este singurul lucru pe care cred că trebuie să-l raportez secretariatului. Atât! Şi se aşeză.

Şeful de cabinet intră în birou şi, cerând lui Dumitru permisiunea, se apropie de urechea lui Aristică Tetoianu:

— Vă caută pe „scurt”, spuse el. Unde doriţi? Aici sau la mine?

— Nu, nu. Aici, insistă Dumitru, care auzise informaţia. Adu telefonul aici.

— Alo, întrebă Aristică Tetoianu, ridicându-se în picioare, şi cu mâna dreaptă îşi şterse sudoarea, care li şi inundase fruntea albă, bolnăvicioasă, de om care nu mai ţine minte de când n-a văzut soarele.

— Da, eu sunt, poftim, spuse el. Te ascult. Apoi faţa

lui deveni din albă, galbenă, se făcu de pământ, şi sudoarea i se răci pe frunte, şi începu să curgă şiroaie pe obrajii căzuţi brusc, de sub ramele negre ale ochelarilor, puşi repede, ca să nu se vadă disperarea ochilor. Cu începere de când? întrebă el. De azi? Da. Mulţumesc. Atunci, la…

— La dispoziţie! Da, da. Înţeleg. Mulţumesc I şi lăsă telefonul jos.

Secretarul comitetului de partid al Grupului se apucase să scrie în continuarea punctului 2.

„Comportamentul directorului general Cernat: favorabil iniţiativei, muncii, ideii, noului. Război anarhic, creator de complicaţii» cu oportunismul, cu carierismul, cu lichelismul, cu… M şi nu mai ştiu ce să mai scrie.

— M-a anunţat secretara, şopti Arâstâcă Tetoianu la urechea lui Dumitru, că s-a desfiinţat grupul nostru de control din minister, unde abia am fost numit eu şef. Altă viziune, încercă el o explicaţie. Însă eu vă stau la dispoziţie până la încheierea lucrărilor.

Dumitru îi făcu semn că a înţeles şi că e de acord, apoi se uită la ceas.

— E zece şi jumătate, zise Dumitru, Cine n-a luat încă cuvântul?

Secretarul organizatoric spuse că el renunţă. Cunoaşte discuţiile întreprinse de Comisie la Grup şi consideră că s-a greşit când nu s-a găsit timp şi pentru o convorbire mai amplă cu directorul Cernat, după cum regretă că nici acesta n-a găsit timpul necesar pentru ea.

— Cam atât, spuse el.

„Formidabil! fu gata să izbucnească Cernat Formidabil! Domnule, omul ăsta e un mare politician. N-a spus nimic, a criticat şi Comisia, m-a criticat şi pe mine, el a ieşit neamestecat, formidabil! Dar, tovarăşe, abia se abţinu el să nu strige, părerea dumitale care este?”

Dumitru se uita liniştit şi calm de la unul la altul Ei nu puteau, niciunul, lăsa ochii în jos. Aşteptau ultima lui replică, şi ea întârzia încă. Aristică Tetoianu îşi strânsese hirtiâle, le vârâse în geantă, geanta o pusese la spate, pe

scaun, în faţă nu mai reţinuse decât un carneţel, dar închis, îşi împreunase mâinile, părea să-şi fi lichidat datoria, şi îl privea pe Cern at destins şi fără niciun alt interes decât acela al curiozităţii cu care priveşti, la un moment dat, mai atent, pe cineva cunoscut.

„A ieşit din competiţie, se gândi Dumitru. Activismul lui a ţinut cât funcţia, Acum e un om ca toţi oamenii, capabil, poate, să şi zâmbească. Privirile lui s-au limpezit, misiunea lui s-a încheiat, o altă forma de prezenţă pasageră la revoluţia noastră.44

— Da, repetă el, aşteptând să se mai înscrie cineva la cuvânt.

— Nu credeţi că subiectul este epuizat? întreba secretarul cu propaganda. În fond. ce discutam noi aici? Slăbiciunile tovarăşului Cernat? Nici eu n-am înţeles că ăsta ar fi scopul, pentru că m-aş fi pregătit. Am ce să-i reproşez, spuse el serios. *Omului*, precizez! Când se va discuta acest aspect, voi fi prezent, adauga el, însă fără nv un fel de ameninţare în glas.

Peste rama ceasului Dumitru fură cu ochiul, din nou, la ce scria secretarul de partid, care apăsa meticulos pe pix.

3 – scrisese acesta şi, în continuare; „Propunere: Chestiune de uz intern. Discuţie în cadrul Comitetului de partid al uzinei.44

— Poftim, îl invită atunci Dumitru pe secretarul Grupului, care terminase de scris numele sau sub cele trei p obleme: inginer Vasile V, Vasile.

„Alt om sărac în nume, ca mine44, zâmbi Dumitru.

— Poftim, repetă el invitaţia, şi acesta citi, scurt, fără explicaţii şi fără comentarii, şi exact, tot ceea ce scrisese în carneţel.

— „Dacă se aprobă propunerea noastră, încheie el, detaliez44.

— Zece şi jumătate, spuse Dumitru, şi împături blocnotes-ul pe care nici el nu scrisese nimic.

— Supun la vot propunerea făcută aici, acum, se auzi glasul lui Dumitru, din care oboseala dispăruse complet,

iar propoziţiunea, atât de simplă şi de cunoscută lor din at! teamii de şedinţe la care fiecare din ei participase până atunci, li se păru de o severitate capabilă să le sugereze efectul zdrobitor al unui discurs întreg şi pe care ei, toy, îi aşteptaseră din partea lui Dumitru, în final, unii cu teamă paralizanta, alţii cu satisfacţia unei prea greu repurtate victorii.

— Cine este, pentru? întreba el, şi ridică primul mina. Se făcu linişte.

Votau numai secretarii. Arvânte Panait vru şi el să ridice mina. dar îşi dădu seama, în ultima secunda, că era singurul care nu mai avea dreptul, acum, să voteze pentru, şi rămase cu degetele chircite în podul palmei.

— Cine ne da dreptul, continuă Dumitru Dumitru fără să mai insiste asupra rezultatului votului, at11 de evident, simplu şi atât de grăitor pentru tot ce se petrecuse până atunci în acea şedinţa şi dincolo de ea, şi le lăsase, tuturor şi lui în primul rând, un sentiment de jenantă participare şi de amărăciune dureroasa. Cine ne dă dreptul să chinuim, luni de zile, la rând, nervii oamenilor, cine ne dă dreptul să folosim puterea pentru a trezi suspiciunea şi frica de necunoscut? Cine ne dă dreptul să folosim lozincile noastre pentru a face din ele armele unei lupte nedrepte cu propriii noştri tovarăşi? Cine ne dă dreptul, întrebă el din nou, să confundam puterea noastră, la un moment dat, cu dreptatea? De unde aceasta slăbiciune mizeră pentru putere, înţeleasa ca un act inchizitorial? E târziu, spuse el. Vom relua această discuţie. Vă mulţumesc, şi se ridică greu de la masă, fără să se mai uite dacă ceilalţi îl mai aşteaptă sau nu. În picioare, până ajunge el la birou, cum erau şi obişnuiţi.

Încep să se cearnă şi faptele şi oamenii – îşi spunea el. voind să-şi impună să fie bucuros. Suntem. Însă. foarte la început! u

— Mai rămâneţi? întrebă Arvinte Panait cu un ton binevoitor şi devotat, apropiindu-se de biroul lui Dumitru.

— Nu, zise acesta. A fost o zi plină, începând cu prima oră a dimineţii, cu audienţele… Să mergem acasă,

mm zise el.

— Dacă mergeţi pe jos, avem ocazia să vedem împreună şi tribuna de 1 Mat.

— Bine, încuviinţă Dumitru Dumitru, să mergem pe jos şi să o vedem.

— Eu… zise Aristică Tetoianu, care îl aştepta la uşă. Îmi permiteţi să mă retrag. Mâine xna prezint, cum mi s-a spus, „la dispoziţiei… încercă el să fie ironic şi să braveze. Aşa că plec de a taeara.

— Foarte bine, foarte bine, drum bun, îl încuraja Dumitru şi, dacă îl vezi, spune-i ministrului dumitale că mie nu-mi plac intervenţiile. I-am spus şi eu *cină* aţi intrat voi, astăeara, la mine în birou, dar e bine a-i mai aminteşti şi dumneata. Când îi dai raportul, spune-i că eu ţin la democraţia votului, cum ai văzut, şi II la a lângă telefonul „scurt”, pe care Tetoianu îl aştepta să sune, acum la cererea lui, adresata unui prieten, care şi el avea telefon „scurt”.

Ajunşi în bulevard, Dumitru ridică ochii spre cer şi îl văzu plin de stele, cu luna plina, şi se gândi că ploaia nu avu este putere, fusese şi ea învinsa de ziua lungă şi călduroa A de primăvară.

— Ei, zise Dumitru, sediul nostru e apropie de sfârşit înseamnă că într-o săptămână, două, încep lucrările la interioare. Să ne ocupăm mai îndeaproape, a creştem ritmul de lucru. Ce spun con tructorii?

— Se poate, îl asigura repede Arvinte Panait, singurul care îl mai însoţea, fiindcă de ceilalţi se de părţise Dumitru intenţionat.

Cernat e retrăsese tri t, nbatut, saluta e oho t şi coboi zise carile singur şi ultimul.

— Aici a fo’ t anplasată tribuna. A fo’ t o idee excelentă. Să ridicam tribuna chiar în mijlocul noilor construcţii ale viitorului centru ai oraşului, în mod simbolic. Nu i aşa?!

Dumitru nu spuse nimic. Privirile lui trecură reped pe te amplasamentul tribunei, rămânând atrase de silueta de nava aeriana a noului sediu.

— Va fi foarte frumoasă tribuna! insistă Panait. Va fi o reuşită. Este şi la înălţimea cerută, şi la faţadă, urmează să o îmbrăcam cu flori… De pavoazare ne ocupăm noi, care avem experienţa. Arhitecta a compus numai cadrul, O a fie foarte frumos. Aici, în centru, vom sta…

Clipa 387

zise el, dar nu continuă, fiindcă era vorba şi de el, şi se simţi obligat la aceasta modestie elementară. Vă repet, *o* să fie o tribuna foarte frumoasă, ţinu el să-l facă pe Dumitru atent la ce spune.

— Cred, zise Dumitru. Însă nu numai tribuna trebuie să fie frumoasă. Şi viaţa noastră. Şi a celor din tribuna, şi a celor din faţa tribunei şi, în general, a noastră, a tuturor, trebuie să fie fruinoa a. Nu putem acoperi vorbele noa tre' numai cu flori, oricât de frumoase ar fi ace te flori, ci şi cu fapte. Pentru ca, să ştii ca oamenii care ne saluta, fiindcă aşa au fo' t ei obişnuiţi, ne cunosc. Nu suntem pentru ei nişte anonimi, şi nici nişte străini.

— Aveţi dreptate, îl aprobă Panait îndatoritor, iar Dumitru îl privi insistent, ca să se convingă încă o dată de ipocrizia lui slujita de ambiţia de a supravieţui cu orice chip situaţiei căreia de mult nu-i mai făcea faţa.

— Aveţi dreptate, deveni Panait brusc apăsat de o mare răspundere în faţa adevărului rostit de Dumitru. Şi fiindcă veni vorba, ştiţi că în legătură cu arhitecta Ruxandra Maracincanu avem informaţii că e fiică de fo' t reacţionar, decedat într-un lagăr, ca duşman al regimului, şi noi am aprobat ca ea să semneze proiectul refacerii oraşului, şi chiar sediul –, înţelegeţi ce situaţie, ce problemă se pune?! Va trebui să discutăm, totuşi, pentru că va afla, şi vor afla şi tovarăşii, e o chestiune delicată. În orice caz, neplăcută. Pentru noi, care am aprobat…

— Da, încuviinţă calm Dumitru Dumitru. Să discutăm.

— Şi tot arhitecta este amestecată într-o chestiune care ţine de morala inginerului Cernat, O chestiune care depăşea, e adevărat, misiunea Comisiei, dar care, de ademenea, se cere neapărat, urgent discutată, pentru că se comentează. Inginerul Cernat nu e nici el un anonim,

cum spuneţi, e cunoscut de toată lumea* şi îl vor vedea şi pe el salutând din tribună, înţelegeţi situaţia?! Exact cum spuneaţi: „nu putem acoperi vorbele noastre numai ci flori, oricât de frumoase ar fi ele, aceste flori64. Fost te

Hâno înarto r>o at T înrmillat tini untoi 7 ico ol Kupi

— Da, repetă, automat, Dumitru, vom discuta. Însă acum hai să ne ducem şi noi să ne odihnim, chiar dacă, la un bilanţ mai sever, nu meritǎm, poate, odihna de care ne bucurăm. La revedere, spuse el, întinzându-i greu mina, dar ferindu-se să se observe vreo reţinere anume. La revedere! Pe mâine, şi începu să urce trotuarul care ducea spre Capela unde se afla vila lui.

În capătul bulevardului, pitica statuie a libertăţii, cu steagul ei de piatră, desfăşurat, se lasă înghiţită umil de imensitatea clădirilor ridicate într-o singură primăvară, în centrul patriarhalului oraş.

— Ar trebui să vie un sculptor inspirat şi să imagineze şi o statuie a răbdării, şi a măcinării nervilor în faţa oportunismului, şi a lichelismului, şi a fariseismului, şi a luptei încrâncenate cu toate acestea, acum, aici, în lumea noastră. O statuie care să simbolizeze purgatoriul nostru. Cine să o imagineze, însă, şi cum ar putea să fie ea?

Acasă, în cele două camere pe care le ocupa la etajul singur al vilei, era lumină. Deschise uşa cu grijă, să nu facă zgomot, însă în casă era pustiu. Se dezbrăcă încet şi se aşeză la masa din sufragerie, deşi ar mai fi trebuit încă multe ca ea să se poată numi aşa. Linişte. Un ceas de voiaj măsura timpul plictisit. Nu era însă numai liniştea, ci şi golul casei pustii, care îl înconjurară din toate părţile, şi el le simţi ca pe un frig, ca pe o umezeală igrasioasă.

În ochii lui se ivi atunci chipul amfitrionului din cărucior şi întreaga agapă din sala de recepţii olandeză, ca o peşteră, şi în faţa căreia îl găsise el pe Cernat împietrit şi îl întrebase, grăbit: „Ce este? Ce faci aici?”, şi mai apucase să audă glasul de gramofon uzat, cârîitor, repetând obsedant.

— Domnilor, am ratat clipa, am ratat clipa în favoarea eternităţii, iar eternitatea nu ne aparţine! Noi, toţi, am

ratat clipa! – stăruia vocea amfitrionului ca venind din pâlnia unui gramofon, şi ea pătrundea în conştiinţa lui odată cu frigul umed şi cu golul casei lui pustii, cu umezeala mirosind igrasios, sau era numai oboseala şi sila lui care îl trimiteau spre această imagine, şi îl făceau să simtă mirosul rânced al frunzelor de hârtie ude şi uitate să se ofilească igrasios la gura cavourilor părăsite.

— Nu, se smulse el din coşmarul acestei aduceriaminte, pâlpâind în lumina tulbure a lumânărilor din sfeşnicele ca nişte spade retezate la jumătate şi aşezate pe albul nefiresc al feţii de masă de Damasc înaintea octogenarilor pergamentoşi, acceptând cu frunţile înclinate concluzia mizera a unei vieţi zadarnice, în toată zbaterea ei disperată, în goana ei necurmata spre această concluzie de învinşi.

— Nu, repetă el, nu! N-am ratat clipa, n-am ratat nimic, clipa a fost a noastră, a făcut parte din ţelul nostru, din idealul nostru, din conştiinţa noastră, din lupta noastră. din credinţa noastră. Clipa a făcut parte din biografia mea întreagă şi din destinul meu, şi când acesta a fost fericit, şi a fost prea puţin, şi când a fost nefericit şi chinuit de nelinişte şi întrebări ce păreau fără de răspuns. Nici atunci când am fost înfrânţi n-am ratat clipa. Fiecare clipă a fost pentru noi ca o cărămidă la temelia religiei noastre! Noi nu putem fi învinşi, noi nu putem rata clipa, noi nu putem abdica. Nu avem dreptul, îşi spuse el, smulgându-se din coşmarul care părea să pună stăpânire pe el şi chinuindu-se să se stăpânească şi să înţeleagă că totul nu fusese decât ameţeala unei oboseli cumplite, după o zi de muncă mai grea decât şi-ar fi închipuit toţi cei care îl invidiau pentru libertatea de a-şi hotărî singur programul, şi de a trece uşor dintr-un Mercedes nou într-un Gaz, tot nou, pentru ca să bată la nesfârşit drumurile, şi să afle adevărul înaintea rapoartelor, şi să îi dea acestuia câştig de cauză înaintea memoriilor şi să întâlnească Speranţa celor din jur înainte de a se fi transformat într-o revendicare nemulţumită, şi de a se bucura, ultimul, de somnul binemeritat, şi lipsit de griji, şi de grija zilei de

mâine, la care aveau dreptul să năzuiască toţi cei din jurul lui, şi la încrederea că şi viitorul le aparţine liber, şi lipsit şi el de griji, şi eternitatea însăşi le aparţine, căci ei toţi visau, şi această eternitate pentru copiii lor, şi pentru copiii copiilor lor, şi voiau să le aparţină aşa cum o visau ei, fericită, şi ca o împlinire aşteptată şi scump plătită, prea scump plătită, a unei lupte necurmate şi a unui ideal.

— Mănânci? se auzi el întrebat de sora lui, care se strecurase înăuntru şi rămăsese lângă stâlpul uşii cu mâna la gură, aşteptând răspunsul lui.

Era îmbrăcată ţărăneşte, şi se mărunţise de tot, se subţiase şi se stinsese, deşi nu trecuse cu mult de şaizeci de ani.

— Nu, nu, îi mulţumi el de întrebare, şi îi făcu semn cu mâna să nu se îngrijească de el.

Ea se lăsă jos, pe scaunul pus de ea, lângă uşă, în aşa fel încât să nu-l deranjeze pe el cu prezenţa ei, şi nici să nu-l lase singur de tot.

— Mai ţii minte, dumneata, o întrebă el, şi ea se bucură că el are timp să mai vorbească şi cu ea, mai ţii minte, întrebă el, a cui era fetiţa care a sădit cireşul negru, atunci, la colţul casei bătrâne, la Rugii de mure?

— Nuuu, clatină ea din cap, după un timp. Nu mai ţiu. Mi-am uitat! Mi-am uitat de tot, repeta ea cu părere de rău. Ce să fac?

— Nimic, zi e el, cuprins de o tristeţe necun scută până atunci, dulce-amara, şi îşi muşca buzele vinovat

— Când e înmormântarea? întrebă şi ea, văzându-l pe el pierdut în amintiri şi crezând ca la înmormântare se gândeşte.

El ridică ochii spre ea, şi înţelese că uitase, ca uitase, furat de ziua lui nemernica, uitase, şi e făcu alb la faţă, şi intin e mâna după telefon.

— Fă-mi, te rog, ceru el centralistei, legătură fulger cu tovarăşul Petre Nobilu. Ştii, da? Fulger!

— Alo, se repezi el la telefon, Patrule, tu eşti? Patiule, iartă mă! Ce spui? Ce spui?

— Vream să te un, se auzi până şi în încăpere glaul

aceluia. Vream să te sun. Când a închis ochii, azi-dimineaţă, înainte de a apune luceafărul, pe care ea îl privea pe fereastra deschia, ridicată pe perne, a spus:

— Să nu plângi, Patrule, să nu plângi, şi să ţii minte că şi ce vine după noi, tot noua ne aparţine: Veşnicia E opera noastră, e clădirea noastia, e numele no tru! Nicio clipă nu trece prea repede dacă noi înţelegem acest lucru, nicio clipă nu poate fi pierduta, nicio clipă nu este seaca, nicio clipă nu rămâne fără noi, şi goala de noi…

Însă nu mai putu continua, şi în plinia telefonului nu se au7 t, multă vreme, decât hohotul lui…

— S F I R ŞI T – o însemnare, pentru cititori l de azi şi DE MAI

TÂRZIU

Peste şaisprezece zile, la douăsprezece mai 1970, în perioada inundaţiilor, oraşul din povestea noastră a fost acoperit pur şi simplu de furia apelor dezlănţuite.

Când apele s-au retras, nu mai rămăsese în picioare, întreagă, ca printr-o minune, înfiptă în granitul ei, decât Statuia libertăţii

Era optsprezece mai 1970. În ziarul local, pe ultima pagina, putea fi citită, în chenar negru, o ştire *despre tragicul sfârşit al tinerei arhitecte Ruxandra Maracineanu, surprinsa de ape sub ruinele propriului ei proiect de diploma, o construcţie în forma de nava aeriană.*

În aceeaşi dimineaţă, Dumitru Dumitru, cu un gest ţărănesc, de om aşezat, pe care nimic nu-l poate clinti din liniştea lui în faţa vieţii, şi din credinţa lui, *ridica din mâlul care acoperise totul în jur prima cărămidă şi o punea la locul ei, de unde fusese smulsă de ape.*

Slatioara, 1975 – 1976

Bttn *de tipar 19.X.1976. Apărat 1976.* Tiraj 33*.000* brodate.

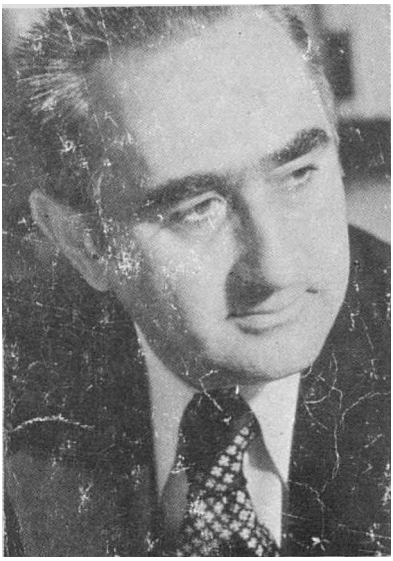

Nişte ţărani nu a fost un roman de debut care să-şi aştepte confirmările ulterioare. Era cartea unui prozator matur, stăpân pe mijloacele sale, ştiind deopotrivă să mânuiască tehnica naraţiunii vii, antrenante, palpitante şi să dezbată cu profunzime drumul ţărănimii noastre.

Debutul tardiv al *prozatorului* Dinu Săram e compensat de calitatea cărţilor sale pe acest tărâm. Ceea ce ne demonstrează şi *Clipa*, noul sau roman, în care vom întâlni o altă lume, alţi eroi, alte probleme, toate tratate cu aceeaşi gravitate dar cu acelaşi farmec al povestirii, cu aceeaşi supleţe şi acelaşi ritm dinamic ce caracterizează scrisul lui Dinu Săraru.

Pentru că Dinu Săraru şi-a definit prezenţa sa în proza noastră prin pasiunea cu care spune lucruri noi, prin privirea sa scrutătoare asupra sufletului omenesc, prin felul său original prin care s-a apropiat de cititorii ce i-au acordat, de la prima carte, un credit atât de larg.

Vor fi bucuroşi citind *Clipa* să vadă că nu s-au înşelat. Dimpotrivă.

VALERIU RÂPE AN U